סדר

רב עמרם

גאון ז"ל

בשני חלקים

נסדר זה כאלף שנים, ונמצא בכתב יד בידי הקדמונים ז"ל, רש"י, ובעלי תוספות, הרא"ש, הטור, ארחות חיים, וב"י, ודומיהם, דור אחר דור. וכעת נמצא והאיר בכ"י בחברון ת"ו, ולא הופיע בדפוס מעולם.

ועתה נתגלגל זכות ע"י זכאי אשר קנה אותו במיטב כספו, והוציאו לאור עולם פעם ראשונה.

בדפוס של ר' חיים קעלטער, אשר הוקם ע"י ר' יצחק גאלדמאן

ווארשא.

שנת רב עמרם גאון חסידא וצל"ה לפ"ק

אל הקורא

הסדר הזה בשני חלקים הוא ישן נושן , ונסדר זה כאלף שנים , באמצע האלף החמיש האופל הגירוש והרדיפות , ובפרט בארצות אזיא , אשר שם חי הגאון ר"ע נ"ע. ע להקורא לחשוב תועה שיש להדברים הקשים הנמצאים בזה נגד רודפיהם ומנדיהם , איזו להעמים הישרים אשר ביניהם אנחנו יושבים לבטח , חלילה , לא כן חלק העמים ביפ האלה , ולא כן מצב בני ישראל ביניהם , שלום שלום לרחוק ולקרוב :

סדר

רב עמרם

גאון ז"ל

חלק ראשון

כולל סדר נוסח התפלה לכל השנה, כפי אשר תיקן אותו הגאון ר"ע נ"ע · עם דינים ומנהגים לכל דבר בעתו, אשר יסדם הגאון ר"ע הנ"ל. ושגורים הדברים בפי הקדמונים, רש"י, ובעלי תוספות, הרא"ש, והטור, ארחות חיים · וב"י, ודומיהם, בשם סדר ר' עמרם גאון ז"ל ·

ווארשא

שנת תרכ"ה לפ"ק

SEDER

RAW AMROM GAAN

NAKŁAD I WŁASNOŚĆ DOMU HANDLOWEGO S. JAWITZ I SYN.

WARSZAWA
W DRUKARNI CH. KELTER'A I SPÓŁKI.

1865.

Wolno drukować z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu prawem przepisanéj liczby egzemplarzy.

Warszawa dnia 1 (13) Grudnia 1864.

p. o Censora **B. Cymermann.**

הקדמת המעתיק

בעזה"י

ישמחו המעיינים ויגילו החוקרים בקדמוניות. אשר אני נותן לפניהם היום **סדר דרב עמרם גאון** זלה"ה. חמדה גנוזה משנים קדמוניות. אשר נתחבר למעלה מאלף שנים. כמבואר בסדר הדורות בסדר הגאונים לרש"ג (ד' מ"ח) וז"ל, **רב עמרם** בר ששנא וקמי הכי הוי פליג ליה רב עמרם ואיקרי גאון וכו', אשר שלח סדר התפלות לספרד, משנת ד"א תר"ו מ"י שנים עד תרכ"ד ע"ש. ואם נבוא חשבון הרי עתה עברו אלף וט"ו שנים משסידר סדר תפלות הנזכר. והנה נודע בשערים דבריו בתוספו' וברא"ש וגם רש"י יזכיר דבריו. ומהדדין שמעתתיה ושגורין כל יומא ברבינו בעל הטורים ומרן ב"י וס' המנהיג ושבולי הלקט וארחות חיים ובאבודרה"ם וכו'. ונתפרסמו דבריו בעולם ויפוצו מעיינותיו חוצה. אלא שבאו דבריו מפוזרים בספרי הפוסקים והמחברים אחד הנה ואחד הנה. פסקי פסקי ולסרוגין קתני. ואפס קצהו יראה המעיין וכלו לא יראה. ואנן דרשינן דבר ולא חזי דבר. ולא עוד אלא שבכמה מקומות באו הדברים סתומים וחתומים ובלישנא קטיעא, עד אשר ילאה הקורא בהם, לא יבינם המעיין ואינו יורד לסוף דעתו. ואמור יאמר מי יתן ידעתי ואמצאהו לספר הזה בתכיפה אחת חבור, אבוא עד תכונתו. עד כי היום נתגלה לנו האור כי טוב, אשר העתקתי אותו מכ"י על קלף הנמצא והאיר עד שבחברון ת"ו. כמבואר בהסכמת הה"ג אב"ד ור"מ דעה"ק חברון ת"ו:

והנה בגוף הספר אין צריך להרבות אמרים, כי מלא וגדוש מדברי הגאונים אשר כל דבריהם דברי קבלה כידוע. ועיין בס' שם הגדולים מחיד"א ח"ב מערכת ספרים אות ב'. וז"ל **סדר רב עמרם גאון** הוא ניהו רב עמרם שכותב הטור משמו וכו'. והוא **רב עמרם** בר ששנא ריש מתיבתא דמתא מחסיא, כ"כ בסדר רב עמרם כ"י עכ"ל. ובח"ב משה"ג מע' סופרים אות י"ג כתב וז"ל, **סדר רב עמרם** מצאתי כתוב שתלמידיו חברוהו ונתייחס לרבם עכ"ל. ויותר נראה לומר שהוא חברו כמבואר בתחילת הסדר. אלא שתלמידיו סדרוהו. כי נזכר שמו בהלכות קידוש דשבת וז"ל. והכי אמר **רב עמרם גאון** נטל ידיו לא יקדש וכו', ועוד באיזה מקומות. ומזה מוכח שהוא לא סידרו בעצמו. נפקא מינה בידיעה זו כי כמה פעמים יביאו הפוסקים דברי רע"ג בסגנון אחר לא ראי זה כראי זה. ופעמים בחילוף המאמרים. כאשר יראה המעיין בהציונים אשר ציינתי במקומות שמובאים דבריו. וראיתי להעתיק מה שכתב בס' הישר לר"ת בתשובותיו לרבינו משולם בהדפס סי' תרי"ט. וז"ל וכל מי שאינו בקי בסדר **רב עמרם** ובה"ג וכו' אין לו להרוס דברי הקדמונים ומנהגיהם. כי עליהם יש לסמוך בדברים שאין מכחישין התלמוד שלנו אלא שמוסיפין • והרבה

הקדמת המעתיק

מנהגים בידינו על ידיהם וכו'. גם שמעתי שעקרו ברכת נר שבת וכו' ובסדר רב עמרם איתא, וכמה ברכות מצאנו בסדר רב סעדי' ברוך המרבה שמחות כו', גם בהל' רב יהודאי אשר (אגוז) [צ"ל אשר נג אגח. כמובא בשב"ר מהחיד"א בק"א לא"ח סי' כ"א. וע"ש שהלשון מתוקן יותר ממה שהוא בדפוס] וכיוצא בהן הרבה. אעפ"י שאין בהוגנות וכו', עכ"ל ר"ת. וסיים הרב חיד"א שם במחב"ר. מדברי רבינו למדנו שדעתו ז"ל לברך כל הברכות שמצינו בדברי הגאונים עכ"ל

והנה עשיתי זר סביב לבאר מראה המקומות וחילופי גרסאות. וגם לפעמים מראה מקום אשר הביאו הפוסקים הראשונים והאחרונים דברי רע"ג זלה"ה:

והנה ציון היא דורש אין לה מכלל דבעי דרישה וחקירה. והתחלתי בזה עד מקום שידי יד כהה מגעת. כי הדבר ידוע שלבקורת כזו ולרשום כל השינויים הבאים בספרי הפוסקים: צריך לזה דעת צלולה והרבה ספרים ומחזורים עתיקין. כגון מחזור רומאני הנדפס בבלוניא. כי אם אין זכרוני בכזיב ראיתי שם כמה נוסחאות המובאים בסדר רע"ג הלז. גם היה צריך לעיין במחזור ויטרי כ"י. ועוד בסידורים קדמונים ועתיקים. ברם אלה הספרים אינן בנמצא פעה"ק בלעדיך ירושלים ת"ו. וגם אני מעוני ורוב עבודה טרדין עלי האלמה לכלכל ב"ב הי"ו, וטפלי דתלו בי לא יתנוני השב רוחי. ואיך דעתי צלולה. לכן אחלה פני הקורא לדון אותי לכף זכות אם לא ימצא מלאכתי שלימה. אני התחלתי ומי שדעתו רחבה וצלולה ומצוי במקום דשכיח הני ספרי עתיקי ירחיב הדברים. ומני ומניה יתקלס עילאה:

והנה מסרתי הסידור הנזכר ביד איש אפרתי עסקן במצות ועושה גמילות חסדים הרבה פה עה"ק לת"ח ועניים מהוגנים. כש"ת מו"ה יהודה ליב יעב"ץ הי"ו. והוא שולח הסדור ליד גיסו האברך הנגיד היקר חכם עדיף זכו' כמוהר"ר אברהם יעב"ץ הי"ו. לקבעו בדפוס. ולהיות זכה ומזכה את הרבים. אפיריון נמטייה ליה: כי לב נבון כמוהו יבקש דעת לזכות את בני ישראל. וגדול המעשה המביא לידי תלמוד. מי יראנו טוב רבים אומרים. להאיר לארץ ולדרים. אור הגנוז בטמונים מסתרים. וכל המסייע לדבר מצוה רבה כזו. יבלו ימיו בטוב ושנותיו בנעימים: ואל שדי יאמר די לצרותינו ויזכנו לישב על ההר הטוב הזה והלבנון בלי דאגה ועצבון: יבא יבר נפלי: ובא גואל לציון. הכ"ד המקוה רחמי אל, כו"ח פעה"ק ירושלים ת"ו. ט"ו מנחם אב, הכתר"א לפ"ק

נחמן נתן קורונל. בעה"מ ס' בית נתן וזבד נתן.

הסכמת הגאונים

כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם שלשלת היוחסין. פאר הדור, כבוד מוהר"ר דובערוש מייזלש נ"י אב"ד דק"ק ווארשא יע"א

כבר מובא בפוסקים ראשונים ואחרונים, ולפניכם מובא גם ברש"י ובתוספות ז"ל דברי סדר רב עמרם גאון ז"ל. באשר הסדר הזה היה מצוי ביד רבותינו אלה ז"ל, ועתה נתגלגל זכות ע"י זכאי הרב הגביר המופלג מו"ה אברהם יעבץ נ"י, בקנין הסדר הנ"ל כת"י בכתב ישן וקבעו בדפוס יפה ומהודר למלאות חשק המתחזקים לדבר הקדמונים נ"ע. אשר כל דבריהם כגחלי אש והכנת דבריהם הקדושים בעמקי לבות היראים אהובה. וכי ימצאו בו מבוארים כל דברי הגאון ז"ל מה שלא הובא בדברי הפוסקים, כי המה לא הביאו רק פסקי פסקי ולא כולו כסדרו, ע"כ אמרתי לפעולה טובה יישר חילו וכל מן דין סמוכו לנא. להפיץ בישראל דברי קדש קדמונינו. ובאתי שלא ימצא בישראל שום איש שישיג גבול הר"א יעבץ הנ"ל. לחזור ולהדפיס הסדר הנ"ל משך עשר שנים מיום דלמטה. כי כבר זכה בקנין כספו שבילה בעד הכ"י ובעד העתקת הסדר הנ"ל. ולהשומע יונעם ותבוא עליו ברכת טוב. בעה"ח ביום ב' ב' תמוז בברכת"א לפ"ק:

ה"ק דובערוש מיזלש אבדק"ק ווארשא יע"א

הסכמת הרב הגאון. זקן שקנה חכמה. המפורסם לשם ולתהלה. אב"ד דעיר הקודש חברון תובב"א:

מה נכבד היום. היום גלותי גולת עליות. רנה גילה ושמחה. יום זה לישראל אורה ושמחה: בהגלות נגלות. אלהי תפלות. כנגד תמידין לעולה למנחה. לחד מן קמייא. מעולה שבעליה. גאון יעקב קדוש ישראל רב עמרם חסידא. בסימו דרוחא, ראשונים אחוז זכר. שמעתתיה דמר בפומייהו דקמאי ובתראי מזכרין אותו לשבח. סדרא הכמים נוהג. והאי ספרא דמאלי כב'. זה כמה מאות שנים הוא בכהיבא יד שלא יצא בדפוס. ואשתכח ביד יהידי סגולה בכת"י. זכה מי שזכה. ואנן זכינו לאורו בתוך ספרי הרב הגדול כמוהר"ר יאודה ביבאס זצוק"ל. אשר הקדיש לבית מדרשנו יב"ץ. זכרה לו אלוה לטובה והשביע בצחצחות נפשו. אל הגולה ואל המנוחה. והנה בעתה החיל וזרח עד שבחברון הוא החיל דין הרב וכו' להלל שמו נודע בשערים המצויינים בהלכה. מוהר"ר נתן נחמן קורונל נר"ו. הוא הרב המחבר ס' בית נתן. נדיק זה בא לבית מלוני בישיבה שיש בה סמיכה. וראה הס' הזה בכת"י ודב לבו לב טהור לקרבה אל המלאכה. למען דפוס לבית ישראל האי ספרא. נהר וקבל עליו ע"פ סרחא לדלג על הערים להוציא כלי למעשהו. ויעתק לור בהגה"ה מדוייקת. ודרך למודו אלה בו כיפי זהיר שם זהיר שם מרגליות בליונין והוייות. תבא עליו ברכה. והרי זו תפלה למשה זכות מרנא הגאון יגן עליו וכל מקום אשר תדרוך כף רגליו לזמר ולאזול. והא ודאי כי לא נתשדו ישראל לעבור על חרור מסיג גבול רעהו ולחזור ולהדפיסו להזיק להרב המחבר עד מלאת עשר שנים שלמות אחרי העלותו על מזבח הדפוס. והעובר על דברינו אלה יהי דן נחש ומחה ה' את שמו כל שום והניכא. ואל השומעים יונעם ואליהם תבוא ברכת טובה וברכה. והנו ליה וליה עיניו. שלה העז את מקנך נאן ישראל קדושים. ליהי בר נפלי מלכא משיחא. ונקומה ונעלה בית אל בזמיר ושבחה, בהלל ובהודאה. יראו עינינו וישמח לבנו אורה ושמחה: הכו"ח פעה"ק עיר עז לנו קרית ארבע היא חברון ת"ו. סו"ב למסמוכ"ים שנת ישישו וישמחו לפ"ק. ברוב עוז ושלום:

הצעיר משה במהור"ר אברהם פירירה ס"ט

הסכמת גאוני רבני ספרד ואשכנז שבירושלים תובב״א

חסדי ה׳ נספר. אשר בעינינו ראינו בדורנו הלזה דור האחרון. כמטמונים יחפשו ויתורו אחרי כתבי קודש מן הקדמונים לגדרם בעולם. ולהקימם על שם מחבריהם. ודבר אלהינו יקום לעולם. גם היום ראינו. כי משמים זכהו להרבני המבורך המופלג הנגיד מ׳ **אברהם יעבץ** נ״י. הדר בקרית ווארשא. וה׳ נתן בלבו הנאמן לקנות בכסף מלא סדר של גאון עולם קדוש ה׳ אשר לו שם בין הגאונים הקדמונים **רב עמרם חסידא** אשר סדרו הי׳ שגור בפי אריות בעלי התוספות, וכל הבאים אחריו הביאו סדר תפלתו ומפניני אמרותיו הקדושים הבוערים כלפידים. האירו עיני דורות הבאים אחריו. ובמלואו וטובו בא ליד הרבני הנ״ל. והעמים על נפשו להוציאו לאור ע״פ תבל כדמותו וצלמו. להראות לעיני אחינו ב״י יפיו וטובו. מה שפרה גורלו. יעלה ויצליח ויוציא אל הפועל מחשבתו הטובה. וזכותו של הגאון יעמוד לו למשען ומשענה וישכיל ויצליח ויראה טוב בעמלו. ויקצור פרי חסדו. והיה עלהו לתרופה. ופריו פרי קודש הלולים לה׳. והם למי מאחב״י להסיג גבולו לגרום לו ח״ו בלא כדת. כי קנין כספו הוא ומי הוא זה יתפאר בלבו לאמר להדפיסו שנית בלתי רשותו ורשות ב״כ משך עשר שנים מיום צאתו מבית הדפוס. כי משמים קא זכה בו. ולהשומע תבוא ברכת טוב. דברי המדברים לכבוד התורה ועמליה להקים את דברי תורה הזאת.

הבעה״ח בתוככי העיר הקודש ירושלים תובב״א. בחדש אלול שנת בהר קדשי:

חיים דוד חזן ס״ט **ידידי׳ אבואלעפיא** ס״ט

הק׳ **מאיר** בהגאון המנוח מוהר״ר **י׳ איציק** זצ״ל **אויערבויך** אבדק״ק **קאליש**.

מה נכבד היום יום גלות סדרא קדמאה. זה סדר האדם הגדול בענקים. בהיר הוא בשחקים, אשר לו חקים. בספר חקה. כאור החמה. חמה מנרתקה. אור האבוקה. המאיר לארץ ולדרים. וישת לו הדרים. הדר הוא לכל חסידיו. הן הן עדיו. בעדי עדיים. עדות דרבנן. ראשונים כמלאכים. טובה לפורקן. חמדת ישראל חמדה גנוזה. קריאה עליזה, טרא בי **עמרם חסידא**. כלילא דורדא. טור אודם פטדה. אשרי הדור שזכינו לכך, כי לקח טוב:

מה נדבר אמירה נעימה. להחזיק טובה אשר על ידו תורה. יוצא בהינומא. מילתא בטעמא. הלא זה הוד מעלת תהום וכו׳. מאורות נתן קורוניל הי״ו. יהיב לן מכותבות של בית רבי. כארי וכלביא. זה דרכו דרך הקדש להוציא לאור תעלומה. תעלומות חכמה. כעת יאמר אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. תורתן של ראשונים כל נאה טוב:

מה שהיה בגזירת עירין. מעלין בנזירין. לבל ישיגו גבול מעלת המוציא לאור לאדפוסי הדרא. זאת חקת התורה. במשך עשר שנים. אחר שיצא לאור מבית הדפוס. וכל המשיג יהי דן נחש. ושומע לי ישכון בטח. ושאנן ועליו תבא ברכת טוב:

הלב״ד ב״ד הזמן מק״ק ספרדים הי״ו פעה״ק ירושלים החותמים לכבוד התורה.

הצעיר **אברהם אשכנזי** ס״ט. **יצחק בר חיים** ס״ט

זה שמי **משה פארדו** ס״ט.

סדור רב עמרם גאון

עמרם בר ששנא ריש מתיבתא דמתא מחסיא, לרבינו יצחק ברי׳ דמרנא ורבנא שמעון חביב ויקיר ונכבד עלינו ועל ישיבה כלה. שלום רב מרחמנות השמים יהי׳ עליך ועל זרעך, ועל כל החכמים והתלמידים ואחינו ישראל השרוים שם, שאו שלום ממנו ומן רב צמח אב בית דין ישראל, ומן אלופים וחכמי ישיבה ובני ישיבה שלנו ושל עיר מחסיא, שכלם בשלום חכמים תלמידים, ואחינו ישראל השרוים כאן, שתמיד אנו שואלים בשלומכם וזוכרים אתכם בזכרון טוב, ומתפללים בעדכם ומבקשים רחמים עליכם, שירחם הב"ה ברחמיו הרבים, ויגן עליכם ויציל אתכם מכל צרה ונזק ומכל חולי ומכאוב ומשלטון רע, ומכל מיני משחית ומכל מיני פורעניות המתרגשות בעולם, וימלא ברחמיו הרבים כל משאלות לבכם. שגר לפנינו רבינו יעקב בן רבנא יצחק עשרים זהובים שסגרת לישיבה, ה׳ שלנו וה׳ לקופה של ישיבה, וצוינו וברכנו אותך ברכות שיתקיימו בך ובזרעך ובזרע זרעך. וסדר תפלות וברכות של שנה כלה ששאלת, שהראנו מן השמים, ראינו לסדר ולהשיב כמסורת שבידנו כתיקון תנאים ואמוראים. דתניא ר׳ מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ובגמרא דארץ ישראל גרסינן הכי, תניא בשם ר׳ מאיר אין לך אדם מישראל שאינו עושה מאה מצות בכל יום, שנאמר ועתה ישראל מה ה׳ אלהיך שואל מעמך, אל תקרא מה אלא מאה. ודוד מלך ישראל תקן, כשהודיעוהו יושבי ירושלים שמתים מישראל מאה בכליום, עמד ותקן. ונראה הדבר שנשתכחו ועמדו תנאים ואמוראים ויסדום. וסדר אלו מאה ברכות כך השיב רב נטרונאי ב"ר הילאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא לבני קהל אליסאנה על ידי מר רב יוסף מאור עינינו, לברך[1] כל אחת ואחת בשעתה אי אפשר מפני טנופת ידים העסקניות העשויות למשמש, אלא כשניעור משנתו רוחץ פניו ידיו ורגליו כהוגן, לקיים מה שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל, וכל יחיד ויחיד חייב בהם. ומנהג[2] כל ישראל בספרד היא אספמיה כך היא, להוציא למי שאינו יודע שליח ציבור, כהשיב[3] רב נטרונאי בר הילאי:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו נקבים נקבים חלולים גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או אם יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת. ברוך אתה ה׳ רופא כל בשר ומפליא לעשות:

אלהי נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה. אתה נפחתה בי. אתה משמרה בקרבי. אתה עתיד ליטלה ממני ואתה עתיד להחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך אדון כל המעשים. ברוך אתה ה׳ המחזיר נשמות לפגרים מתים:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם הנותן לשכוי בינה להבין בין יום ובין לילה:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שלא עשני גוי.

ברוך

1) עי׳ שיורי ברכה להגחיד"א שבס"ס ברכי יוסף סימן ד׳ אות ב׳ דין כ"ג שמביא דברים אלו בשם סרע"ג.

2) מובא במנהיג אות א׳. 3) אולי צ"ל כך השיב.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שלא עשני עבד[4].

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שלא עשני אשה.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם מגביה שפלים[5].

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם פוקח עורים.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם מלביש ערומים.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם זוקף כפופים.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם רופא חולים.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם רוקע הארץ על המים.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם המכין מצעדי גבר.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שלא חסר מצרכי כלום.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אוזר ישראל בגבורה.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם עוטר ישראל בתפארה.

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם המעביר שינה מעיני ותנומה מעפעפי.

יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ואל תביאני לידי חטא ולא לידי עבירה לא לידי נסיון ולא לידי בזיון ותרחיקני מיצר הרע ודבקני ביצר הטוב ותנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי וגמלני חסדים טובים. בא״י גומל חסדים טובים:

ולא אמרינן מתיר אסורים דבזוקף כפופים סגי לי׳ דקיימא לן כל המברך ברכה שאינה צריכה מוציא שם שמים לבטלה[6]:

יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי ואלהי אבותי שתצילני מעזי פנים ומעזות פנים מיצר רע ומשכן רע ומחבר רע ומפגע רע ומדין קשה ומבעל דין קשה בין בן ברית ובין שאינו בן ברית:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה[7].

הערב נא ה׳ אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפה עמך בית ישראל ובצאצאינו ובצאצאי עמך בית ישראל ונהיה כלנו וצאצאינו מלומדי תורתך ויודעי שמך ברוך אתה ה׳ המלמד תורה לעמו ישראל ברחמים:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה׳ נותן התורה:

יברכך ה׳ וישמרך. יאר ה׳ פניו אליך ויחנך. ישא ה׳ פניו אליך וישם לך שלום׃ ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם.

וידבר

---

[4]) המנהיג באות א׳ מביא בשם רע״ג ז״ל מי שאומר שלא עשני גוי משום דתני לה במנחות וכו׳ ע״ש, וזה לא נמצא בכ״י שלפנינו, ועי׳ בתשו׳ הגאונים שבס״ס נהרות דמשק סי׳ שכ״ז ע״ש. [5]) השבלי לקט כתב בשם רע״ג שהסיר ברכת מגביה שפלים שאינה מן המטבע, וכן הסיר רע״ג ורב נטרונאי גאון עוטר ישראל בתפארה, באין עטיפת סודר נוהגת במקומנו עכ״ל, ובכ״י שלפנינו ישנם השנים, והלבוש כתב ברכה זו דמגביה שפלים, עי׳ מג״א סימן מ״ו ס״ק י״ג. [6]) בשיורי ברכה סי׳ מ״ו אות ב׳ מזכיר זה בשם סדרע״מ, אך יש שם תוספת ע״ש, ועי׳ בטור סי׳ מ״ו שמזכיר סדר״ע ומקשה עליו ומרן הב״י מתרץ, ועי׳ בב״ח באורך, ועי׳ בכסא אליהו שסיים שהעיקר כפסק מרן דאם ברך ז״כ וכו׳. [7])וכן מביא המנהיג שם רע״ג באות י״א, אך בס׳ ארחות חיים הלכות מאה ברכות אות י״ב מביא בשם סדר״ע שחותם לעסוק בדברי תורה ע״ש׃

וידבר ה' אל משה לאמר. צו את בני ישראל וגו'. עד ריח ניחוח לה':
ובשבת מוסיף[8] וביום השבת שני כבשים וגו'. עד על עולת התמיד ונסכה.
וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות:

איזהו מקומן של זבחים וגו'. עד ואינו נאכל אלא צלי. ר' ישמעאל אומר
בי"ג מדות התורה וכו'. עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם:

וסדר שכתבנו לקרות בזו ולשנות באיזהו מקומן ולדרוש בר' ישמעאל, כך מצוי בשאלות ותשובות, וכך מנהג כל ישראל באספמיא. ורא' מנין דאמר (קדושין ל) רב ספרא משום ר' יהושע בן חנני' מאי דכתיב ושננתם אל תקרא ושננתם אלא ושלשתם. לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, ומקשינן מי ידע שניה כמה חיי, ומשנינן לא צריכי ליומי[9]. ודקא תקינו מדרש חלופי תלמוד, דגרסינן בפרק מאימתי (דף י"א ע"ב) אמר רב יהודא אמר שמואל השכים לקרות קודם שיקרא ק"ש צריך לברך, לאחר שקרא ק"ש אין צריך לברך שכבר נפטר באהבה רבה. ורב המנונא אמר למקרא צריך לברך למשנה אין צריך לברך. ר' אליעזר אומר אף למשנה צריך לברך לתלמוד אין צריך לברך, ר' יוחנן אמר אף לתלמוד צריך לברך*) אמר רב חייא בר אשיאן זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב לתנויי בספרא דבי רב. הוא תורת כהנים. ומקדים ומשי ידיה [ובריך] ומתני לן:

ומאן דמנח תפלה של יד מברך

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין:

ועל של ראש מברך

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו [על מצות תפילין]:

וכד מכסי בטלית אפילו מאה זימני מברך,

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית:
וכן נמי בסוכה. ודוקא ביממא אבל בליליא לא שאין מצות ציצית אלא ביום, וכן בתפילין כל זמן שמניחן מברך עליהם. תנא כשהוא מניח מניח של יד ואח"כ מניח של ראש. וכשהוא חולץ חולץ של ראש ואח"כ של יד. ומצות תפילין אינה בלילה ולא בשבתות ולא בימים טובים:

לעולם[10] יהא אדם ירא שמים בסתר ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו וישכם ויאמר,

רבון כל העולמים לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים, מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקנו מה ישענו מה כחנו מה גבורתנו. מה נאמר לפניך ה' אלהינו הלא הגבורים כאין לפניך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל. כי כל מעשה ידינו תהו וימי חיינו הבל לפניך ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. אבל אנחנו עמך בני בריתך בני אברהם אוהבך
שנשבעת

---

[8]) המנהיג באות ע"ו השיג על זה, שאין להזכיר קרבן מוסף עם התמיד ש"ש, ור' בעל הטור ס"ס מ"ח השיב על דבריו ועי' ב"י. [9]) עי' בקדושין ל' בתו' ד"ה לא צריכי שמביא סדר ר"ע. [10]) בטור סי' מ"ו ראיתי בסדר"ע אחר שכתב משנת א"מ וברייתא דר"י וכו' סדר וכתב לעולם יהא וכו', כמו שהוא לפנינו:

*) בנוסחתנו בגמ' בגי' בשנויים רבים, ובאמת רבו השנויים בגרסת שמועה זו, ועי' בס' ב"נ:

שנשבעת לו בהר המוריה , זרע יצחק עקידך שנעקד על גבי מזבחך , עדת יעקב בנך בכורך שמאהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת אותו ישראל וישורון : לפיכך אנו חייבין להודות לך ולשבחך ולפארך וליתן שבח והודאה לשמך . וחייבין אנו לומר לפניך בכל יום אשרינו מה טוב חלקנו כה נעים גורלנו ומה יפה מאד ירושתנו . שאנו משכימין ומעריבין ערב ובקר בכל יום תמיד ואומרים :

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד [11]

אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם . אתה הוא בעולם הזה ואתה הוא בעולם הבא . קדש שמך בעולמך ובישועתך תרום ותגביה קרננו : ברוך אתה ה' [12] מקדש שמו ברבים :

אתה הוא ה' אלהינו בשמים ובשמי השמים העליונים, אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין אלהים, קבץ קויך מארבע כנפות כל הארץ . יכירו וידעו כל באי עולם כי אתה ה' לבדך על כל ממלכות הארץ, אתה עשית את השמים ואת הארץ כי כל מעשה ידיך עליונים ותחתונים אין מי יאמר לך מה תפעל , אבינו שבשמים עשה עמנו פלא בעבור שמך הגדול הגבור והנורא . קיים לנו מה שהבטחתנו ככתוב בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה' :

וכשנכנסין ישראל בבתי כנסיות להתפלל עומד חזן הכנסת ופותח:

ברוך שאמר והיה העולם . ברוך הוא . ברוך אומר ועושה . ברוך גוזר ומקיים , ברוך עושה בראשית, ברוך מרחם על הארץ, ברוך מרחם על הבריות, ברוך משלם שכר טוב ליראיו , ברוך מעביר אפילה ומביא אורה, ברוך אל חי לעד וקיים לנצח, ברוך שאין לפניו עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד, צדיק הוא בכל דרכיו . (ובשבת אומר ברוך אשר נתן שבת מנוחה לעמו ישראל . ובמועד אומר ברוך אשר נתן מועדי שמחה וחגי נדבה לעמו ישראל), ברוך אל חי לעד וקיים לנצח, ברוך הוא וברוך שמו וברוך זכרו לעולמי עד . בא"י אמ"ה האל המלך הגדול והקדוש אב הרחמן מהולל בפי עמו משובח ומפואר בלשון כל חסידיו ועבדיו . ובשירי דוד עבדך נהללך ה' אלהינו בשבחיו ובזמיריו נהודך נגדלך נשבחך נפארך ונרוממך ונמליכך ונקדישך ונעריצך ונזכיר שמך מלכנו אלהינו יחיד חי העולמים משובח ומפואר שמו עדי עד, בא"י מלך מהולל בתשבחות : [13] ומאן דקא חתים מהולל בתשבחות שביחא בידיה ושפיר דמי לסתוקיה :

ולפנינו בישיבה כך מנהג, עומד החזן ואומר : אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר : המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד : ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו : ואומר יהי כבוד ה' לעולם וכו' עד המלך יעננו ביום קראנו . אשרי יושבי ביתך וכו' עד מעתה ועד עולם הללויה , ומוסיפין בתר לעולם ועד, ואנחנו נברך

---

11) לא נזכר בשבלי"ו , ועי' בב"י מ"ש בשם אוהל מועד והרא"ש והרמב"ן . 12) המנהג להעתיק ברוך המקדש בלא שם : 13) עי' בס' הפרדס לרש"י בפי' התפלות וז"ל והתחיל מלך מהולל בתשבחות ומאן דקא חתים ברוך בתשבחות בשבחא היא בידו ומשתקין אותו , משום דמשמע ברב התשבחות ולא בכל התשבחות כו'. וזה נראה ג"כ כוונת רבינו עמ"ש . וז"ל ומאן דקא חתים ברוך התשבחות בשבחא . ועי' בערוך ערך הפל ג' מה שמביא בשם ר' משה גאון :

נברך יה כדי לשלושי [14] הללויה בתר הללויה . ובכלהו פרשיאתה עד כל הנשמה תהלל יה איתנהו סוף פירקין הללויה וריש פירקין הללויה : ומבעי ליה לאינש לכווני דעתיה בתהלה לדוד דאמר ר' אלעזר בר' אבינא כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא . משום דאית ביה א"ב ואית ביה נמי פותח את ידך : ובתר ואנחנו נברך יה אומר, הללויה הללי נפשי וכו'. עד סוף השירה [15] ה' ימלוך

לעולם ועד , כי לה' המלוכה ומושל בגוים. ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה , והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ, כי לך נאה ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיר ושבחה הלל וזמרה עוז וממשלה נצח וגבורה תהלה גדולה ותפארת קדושה ומלכות ברכות והודאות לשמך הגדול מעולם ועד עולם אתה אל: ברוך אתה ה' מלך גדול בתשבחות אל ההודאות אדון הנפלאות אדון כל המעשים הבוחר בשירי זמרה חי העולמים:

ולאלתר מיבעי ליה לאינש לאתחולי בברכת שמע ביוצר אור , ואסור לאשתועיי בין ישתבח לברכת שמע. ומיחייבינן לאיזדהורי לאקדם את שמע בעונתה , כדתנן מאימתי קורין את שמע בשחרין משיכיר בין תכלת ללבן , בין תכלת שבה ללבן שבה . תניא א"ר מאיר משיכיר בין זאב לכלב . ר' עקיבא אומר עד שיכיר בין חמור לערוד , ואחרים אומרים כדי שיראה את חבירו ברחוק ארבע אמות ויכירנו , ואמרינן אמר רב הונא הלכה כאחרים , אביי קא פסיק נתפילין כאחרים לקרית שמע כוותיקים , דאמר רב יוחנן ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום , וכך מצוה מן המובחר . ומאן דקרי ק"ש בעונתה שקיל אגריה יתיר מכד עסיק באורייתא , דתנן גבי ק"ש עד אימתי ר' אליעזר אומר עד הנץ החמה ר' יהושע אומר עד שלש שעות, ומדקתני מיהא הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה , מכלל דבעונתה עדיף מתעסק באורייתא . ופסיק תלמודא כר' יהושע , ולא הפסיד דקתני מאי פרושיה לא הפסיד הברכות אלא מברך לפניה ולאחריה , ואע"ג דבסוף שתי שעות קא קרי לא מיבעי ליה לשנויי בק"ש מאי דתקינו קמאי . והא דקאמרינן דמאי אינש למיקרי ק"ש בתר שתי שעות [16] חס ושלום לכתחיל' לא שרי למעבד הכי . ומאן דעבד הכי בכוונה בלא מחמת אונסא ודלא מחמת אעכובי במידי דמצוה , מתקרי פושע , ומאי מידי דשרי אעכובי כגון שבתות וימים טובים ותענית צבור דמשתהי עד דמכנפין צבורא , אי נמי בני בי רב דיתבי וגרסי ומחסיך להו גרסייהו , אי נמי כגון הני דשכיחי אונן , דאי לא מעכבי עד דמכנפי מתמנעי רבים מק"ש ומן התפלה , ותלמידי דיתבי וגרסי ואתו בעלי בתים למשמע למילף מפלפולייהו : ודותיקין מלתא דלא שכיחא הוא , ולאו כולי עלמא מצי לכווני כוותיקין. ואע"ג דאמר ר' יוחנן לא שנו אלא בדורות הראשונים כגון רשב"י וחביריו שתורתם אומנתם , אבל אנו מפסיקין בין לק"ש בין לתפלה . הני מילי

לתפלת

---

14) נ"ל לשלושי, ועי' במנהיג אות כ"ג מביא זה בשם ר"ע. 15) כ' במנהיג אות כ"ד וביסוד שעמרמי עד ומהללים לשם תפארתך ולא עוד ועומד ש"ץ ואומר ישתבח , וכתב הוא ובכל גבול ישראל אומרים השירה וכו' ע"ש , ובכ"י שלפנינו מזכיר השירה כמו שהוא בכל הסידורים . 16) עי' הגהות בסוף הסידור.

לתפלת המנחה דליכא למיקם אשיעורא, אי נמי לק"ש דשחרית היכא דליכא תקנת אחרים, אבל היכא דאיכא מידי תיקון, כיון דהאי שכיח ודותיקין לא שכיח שפיר דמי לעכובי. אבל בשאר יומי אסור למיפק לאורחא מקמי' ק"ש ותפלה. דא"ר דימי בר אבין (ברכות י"ד ע"א) אמר רב יצחק בר אשיאן אסור לצאת לדרך[17] קודם שיתפלל שנא' צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, וק"ש ותפלה כהדדי נינהו: ודקא אמרינן אסור לאשתעויי בין ישתבח לפריסת שמע[18] הני מילי דלא צרכי צבור נינהו. אבל לצרכי צבור או לצורך מי שבא להתפרנס מן הצבור ובעו למיפסק לי' צדקה, איסורא ליכא. אבל לבתר דמשתעי צרכייהו קאים שלוחא ומקמי דלימא ברכו פתח הכי:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא, אמן. בעלמא די ברא כרעותיה. וימליך מלכותיה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, אמן, יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך, אמן. וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתקלס שמיה דקודשא בריך הוא. לעילא מכל ברכתא שירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן:

(קדיש ליחיד **על** הכל יתגדל וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא שמו של מלך מלכי המלכים הב"ה. בעולמות שברא העולם הזה והעולם הבא.

כרצונו וכרצון כל עמו ישראל. צור העולמים ארון כל הבריות אלוה כל הנפשות היושב במרחבי מרום השוכן בשמי שמי קדם, קדושתו על כסא הכבוד וקדושתו על החיות, ובכן יתקדש שמו בנו לעיני כל חי ונאמר לפניו שיר חדש ככתוב שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה, ונאמר שירו לאלהים זמרו שמו סלו לרוכב בערבות ביה שמו, ועלזו לפניו. ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו, כמו שנאמר כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר. ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר. ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור. זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה. ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. אמר ר' ישמעאל סח לי סנגיר שר הפנים ידידי שב בחיקי ואגיד לך מה תהא לישראל. ישבתי בחיקו והיה מסתכל בי ובוכה והיו דמעות זולגות מעיניו ויורדות עלי, אמרתי לו הדר זיוי מפני מה אתה בוכה, אמר לי בוא ואכניסך ואודיעך מה נגנזו להם לישראל עם קדושים. תפשני בידי והכניסני לחדרי חדרים ולגנזי גנזים ולאוצרות, נטל הפנקסין ופתח והראני אגרות כתובות מצרות משונות זו מזו. אמרתי לו הדר זיוי הללו למי. אמר לי לישראל, אמרתי לו ויכולין ישראל לעמד בהן. אמר לי בוא למחר ואראך צרות משונות מן הראשונות, למחר הכניסני לחדרי חדרים והראני אשר לשבי לשבי ואשר לרעב לרעב ואשר לבזה לבזה. אמרתי לו וכי ישראל בלבד חטאו. אמר לי בכל יום מתחדשות עליהם גזירות קשות מאלו, וכיון שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. אין מניחין אותן לצאת מחדרי חדרים. מי לא יאדיר למלך האדיר, מי לא יברך למלך

---

17 בנוסחתנו הגי' לעשות חפציו, ועי' בפסקי ברכות למהר"י מטראני שנוסחתו ג"כ לצאת לדרך. 18) מובא בטור סי' נ"ד, ועי' בביאורי ברכה סי' נ"ז מה שמוסיף בזה ומשיג על הד"מ. ע"ש באורך:

למלך המבורך. מי לא ירומם למלך המרומם, מי לא יהדר למלך המהודר מי לא ימליך למלך המלכים, מי לא ישבח למלך המשובח, מי לא יקדיש למלך המקודש. יתקדש שמו לעד ולנצח, שבכל יום גבורות ונפלאות מתרגשות מלפני הב"ה מעלות ומשונות זו מזו ושמח בנו בעת תפלת בניו, הא למדת כמה גדול כח הקדיש שמעכב הצרות ומשמח הק"בה:

ברכו את ה' המבורך.

ועונין הצבור ברוך ה' המבורך לעולם ועד:

(ברכו ליחיד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו, יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא שמו של מלך מלכי המלכים הב"ה.

ומרומם על כל ברכה ותהלה. שירו לאלהים זמרו שמו סלו לרוכב בערבות ביה שמו ועלזו לפניו, שהוא ראשון והוא אחרון ומבלעדיו אין אלהים. בשכמל"ו. אמר ר' עקיבא בכל יום ויום מלאך אחד עומד באמצע הרקיע שחרית ופותח ואומר ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד וכל גדודי מעלה עונין אחריו עד שמגיע לברכו, כשמגיע לברכו חיה אחת יש שם ששמה ישראל וחקוק על מצחה ישראל ועליה אמר יחזקאל החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל ועליה אמר דוד וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח, ונושאת את הכסא ועומדת באמצע הרקיע ואומרת בקול רם ברכו את ה' המבורך, וכל גדודי מעלה עונין אחריה ברוך ה' המבורך לעולם ועד. עד שלא יגמור הדבר מפיהם שרפי הקודש מרעישים את העולם ואומרים בקול רם וגדול. קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. עד שלא יגמור הדבר מפיהם האופנים מתגלגלים ורועדים ומרעידים כל העולם ואומרים. ברוך כבוד ה' ממקומו. ואותה חיה עד שנגשים כל שרי מעלה וכל טפסרים וכל גדודים וכל מחנות וכל פמליא של מעלה אומר' לחיה ששמה ישראל. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. הא למדת כמה גדול כח ברכו שהוא מטכסיסי מעלה שאפילו המלאכים משתמשים בו ומברכים לבוראם. בוא וראה כמה חביב לפני הקב"ה מה שישראל אומרין לפניו קדוש. שהרי הזהיר ליורדי מרכבה ללמדנו באיזה ענין נאמר לפניו קדוש. ויש לנו להזהר ולעשות נחת רוח ליוצרנו ולהעלות לפניו לריח ניחוח. וכן אמר להם ברוכים אתם לשמים ולארץ יורדי מרכבה אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בתפלת שחרית ובתפלת המנחה בשעה שאתם אומרים לפני קדוש. ולמדו אותם ואמרו להם שאו עיניכם לרקיע כנגד בית תפלתכם בשעה שאתם אומרים לפני קדוש, שאין לי הנאה בעולמי כאותה שעה שעיניכם נשואות לעיני ועיני מביטות בעיניכם בשעה שאתם אומרים לפני קדוש. שהקול היוצא מפיכם באותה שעה סודר ועולה לפני כריח ניחוח. והעידו להם מה עדות אתם רואים שאני עושה לקלסתר פניו של יעקב אביכם החקוקה לי בכסא כבודי. שבשעה שאתם אומרים לפני קדוש אני כורע עליה ומגפף ומנשק ומחבק אותה וידי על זרועותי שלשה פעמים כמו שאתם אומרים לפני קדוש, כדבר שנאמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו:

ולפני

ולפני יחידה [19]) שאין דרכן של בני ישיבה לספר, אומרין ברכו ואין צריך לומר יתגדל. והכי אמר רב נחשון ריש מתיבתא:

כריעות שכורעין בקדיש. כיון שאמר יתגדל ויתקדש שמיה רבה כורע, בעגלא ובזמן קריב כורע, יתברך וישתבח כורע, שמיה דקודשא בריך הוא כורע, עושה שלום כורע, ושל רשות היא. והללו חמש כריעות כנגד ארבע שמות*) שיש בפסוק כי ממזרח שמש עד מבואו גדול וגו', ואמן יהא שמיה רבא שעונין כיחד למה כנגד גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו. ולפני יחידה אין אומרין ויתקלס לא מפני שהוא גנאי[20] אלא כך שמענו מאבותינו שהיו אומרים חייב אדם להזכיר כאן שבעה דברים משבחו של הקב"ה כנגד שבעה רקיעים, מי שאינו אומר ויתקלס כיון שאמר יתברך ואמר שמה הרי כאן שבעה, והאומר ויתקלס כיון דמפסיקין באמן דיתברך צריך שיהיו שבעה, ואין טעות לא ביד זה ולא ביד זה:

ופותח שליח צבור ואומר:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך וכו' רצון קוניהם וכו'. עד ברוך כבוד ה' ממקומו:

(קדושה ליחיד כיון שיגיע לנחת רוח אומר.

נהרי שמחה. נהרי ששון. נהרי גילה. נהרי רצון. נהרי אהבה. נהרי רעות. משתפכין ויוצאין מלפני כסא הכבוד ומתגברין והולכין בשערי נתיבות ערבות רקיע, מקול נגון כנורות חיותיו, ומקול רנת תופי אופנים, ומקול זמירות צלצלי כרובין, מתגבר ויוצא הקול בקול רעש גדול בקדושה, בשעה שישראל אומרין לפני קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו, אמר ר' ישמעאל שלש כתות של מלאכי השרת אומרות קדוש בכל יום. כת אחת אומרת קדוש. וכת אחרת אומרת קדוש [קדוש]. וכת אחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. והאופנים וחיות הקודש עונין אחריהם, ברוך כבוד ה' ממקומו:)

לאל ברוך נעימות יתנו למלך אל חי וקיים רם ונשא [זמירות] יאמרו ותשבחות ישמיעו כי הוא לבדו פועל גבורות וכו', המחדש טובו בכל יום תמיד וכו', עד לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו. ברוך אתה ה' יוצר המאורות:

אמר אדוננו סעדיה אסור לומר „ואור חדש על ציון תאיר„ בברכה זו, מה טעם לפי שאין אנו מברכין על האור העתיד להיות לימות המשיח, אלא על האור שאנו רואין בכל בקר ובקר, כענין שאנו מברכין בערב המעריב ערבים, אבל אם בא לומר מוליא הוא שמים לבטלה. והכי נמי אמר אדוננו סעדיה ראש ישיבה זכר אדוננו לברכה. יחיד הפורס על שמע כיון שאסור לומר קדושה בפחות מעשרה, כדקיימא לן כל דבר שבקדושה לא יהיה פחות מעשרה, ואי אפשר לו נמי לפתוח בבורא קדושים שכיון שהתחיל אסור לגמור, אלא מברך כך. **ברוך** אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל. המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, טובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית

[19]) במנהיג אות כ"ה מסיים ומ"מ נהגו העולם לאומרו אף כשאין מספרין. [20]) כמו וקלסה לכל הארצות (יחזקאל כב), כי יש לשון שבח כמו והוא במלכים יתקלס (חבקוק א'), המנהיג אות נ"ח. (* אולי צ"ל חמש שמות, ורצונו שבפסוק זה נמצא ג' פעמים שמי וה' צבאות.

בראשית, כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו. ברוך אתה ה' יוצר המאורות:

אהבה רבה אהבתנו וכו' ותלמדמו חוקי חיים כן תחננו. אבינו אב הרחמן וכו', והאר עינינו במצותיך ודבק בלבנו תורתך ויחד לבבנו ליראה את שמך וכו' כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו וכו', ורחמיך וחסדיך אל יעזבונו נצח סלה ועד, והבא עלינו שלום מארבע כנפות כל הארץ והוליכנו קוממיות לארצנו כי אל פועל ישועות אתה, ובנו בחרת מכל עם ולשון. וקרבתנו לשמך הגדול באמת, ברוך אתה ה' הבוחר בעמו ישראל באהבה:

הרי שתים לפניה. וקורין ק"ש בכוונה ובהשמיע אזנים, וקרייתה כל אדם כדרכן דתנן בית שמאי אומרין בערב כל אדם יטו ויקראו ובבקר יעמדו דכתיב ובשכבך ובקומך ובית הלל אומרין כל אדם קורא כדרכן, ומאי כדלכן כי הא דתנו רבנן בית הלל אומרים עומדים וקורין יושבים וקורין עוסקין במלאכתן וקורין, ואוקימנוה בפרק שני והיה אם שמוע תשמעו אבל בפרק ראשון מבטלין מלאכתן וקורין, ומדקא תני במתניתין בית הלל אומרין קורין כדרכן, וקא מפרש בברייתא עומדין מטין יושבין עסוקין. לא עומדין דוקא ולא מטין דוקא ולא יושבין ולא עסוקין דוקא, אלא כי היכי דמתרמי ליה לאינש, אי אזיל באורחא אורחא לטיקס ולמקרי כי קאים, אבל לא [כולה פרשתא] דקיימא לן עד על לבבך בעמידה, ואי גאני אמידי כגון אינש דאנים ולא מגני פרקיד כגון דמשתמיך לסטר ימיניה או לסטר שמאליה שרי ליה למיקרי ק"ש, אבל מפרקיד אע"ג דמגלי אסור. ודאי כי אורחא דכוליה עלמא דעיילי לבי כנישתא ומכנפין ויתבין, וקא אמרי פסוקי דזמרה כי יתבי, ופתחי ביוצר אור וחותמין ביוצר המאורות והבוחר בעמו ישראל כי יתבי הם, הכי נמי מיבעי להו למקרי ק"ש כי יתבי, והני דמתחזי דמחמירין אנפשייהו למימרא דמקבלין מלכות שמים בעמידה, טעות ותעות בידם והדיוטית ובורית וטעות זו, למה להו אשתבושי כולי האי כבר קיימא לן הלכה כבית הלל בכל התורה כלה, ובכמה דוכתא גרסינן בגמרא בית שמאי לגבי בית הלל אינה משנה, ובכל פלוגתא דפליגי בית שמאי ובית הלל בכוליה לא מתוקמא הלכתא כבית שמאי אלא בשית[21], חדא בפירקין ואלו דברים שבין בית שמאי לבית הלל ב"ש אומרין מכבדין את הבית ואח"כ נוטלין לידים ובית הלל אומרי' נוטלין לידים ואח"כ מכבדין את הבית, ואמרינן עלה אמר ר' יצחק[22] ב"ר חמנא אמר רב הונא בכוליה פירקין [הלכה כבית הלל לבר מהא דהלכה כבית שמאי. תניינא] מי שאכל ושכח ולא בירך בית שמאי אומרי' יחזור למקומו ויברך ובית הלל אומרי' יברך במקום שנזכר, והלכתא כבית שמאי, 'מחרי תלמידי, ומדרבה בר בר חנה עדיפא מתרווייהו. דברים[23] הטעונין ברכה לאחריהם במקומן הויא פת. תליתאה סוכה מחזקת ראשו ורובו ושלחנו, דקא אמרינן אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב הונא הלכתא נריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו, אמר ליה ר' אבא כמאן כבית שמאי, ואלא כמאן, איכא דאמרי א"ל ר' אבא דאמר לך מני בית שמאי היא ולא תזוז מינה, אע"ג דאיכא אתקפתא

דרב

[21]) בתוס' שבת דף כ"ט ע"ב ד"ה סדין בצילית מובאים דברי רע"ג הללו. [22]) בנוסחתנו יוסי בר חנינא.

[23]) דעת הוא לא מדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומם, כן העתיקו גם' המנהיג את ל"ם.

דרב נחמן, הא מסקינן ליה דבתרי פליגי, פליגי בסוכה גדולה ובסוכה קטנה שאינה מחזקת כדי ראשו ורובו ושולחנו שבית שמאי פוסלין ובית הלל מתירין והלכתא כבית שמאי. ותרתין בהתכלת כמה חוטין הוא נותן בית שמאי אומרין ארבעה ובית הלל אומרין שלשה. וכמה תהא משולשת בית שמאי אומרין ארבע ובית הלל אומרין שלש. והלכה כבית שמאי בתרווייהו, ותו סדין בציצית[24] בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין, ואע"ג דקא תני והלכה כדברי (ב"ש) [ב"ה] הא משום כסות לילה אהדריה כבית שמאי, הרי שית כבית שמאי. ולר' אושעיה דמתני איפכא בית שמאי אומרין נוטלין לידים ומכבדין את הבית ובית הלל אומרין מכבדין ונוטלין לידים בצרן להו. ותו ארבע דתנן בבחירתא חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי, אבל בכוליה תנאי הלכה כבית הלל. והני לא סגי להו [דלא] עבדי כבית הלל אלא אפילו כדברי בית שמאי נמי לא עבדי, דאי כבית שמאי בצפרא מעומד ברמשא מוטה, ואינון לא שנא צפרא ולא שנא רמשא מעומד, יש לך כסילות גדולה מזו. מכדי מאן תקינו ק"ש ערבית ושחרית רבנן ניזיל בתריהון, כי היכי דנהיגי בתרין מתיבתא ובכל אספמיא ובכל קהלות ישראל שבארץ אשכנז כולם זכורים לאלף טובות וברכות שכולם מלאים תורה ומצות כרמון ומעשיהם מעשים נאים ומחמירין בבדיקת טריפה ובטבילת הנדה ובכל מה שראוי להחמיר, אבל בקרית שמע מיושב. ואותן האנשים שאומרי' כמנהג ארץ ישראל אנו עושין, הלא כך גורסין בתלמוד ארץ ישראל, תניא יצתה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלהים חיים הם אבל הלכה כבית הלל לעולם, ועוד באותו ענין בתלמוד ארץ ישראל עד שלא יצתה בת קול שהחמיר על עצמו כחומרי אלו וכחומרי אלו, עליו נאמר הכסיל בחושך הולך, כקולי אלו וכקולי אלו רשע, אלא או כבית שמאי כקוליהון וכחומריהון או כבית הלל כקוליהון וכחומריהון, אבל משיצאת בת קול הלכה כבית הלל לעולם וכל העובר על דברי בית הלל חייב מיתה. ובתלמוד א"י בענין אותה הלכה רב נחמן בר יצחק אמר עשה כדברי בית שמאי חייב מיתה, א"ר טרפון אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הלסטים, אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך על שעברת על דברי בית הלל. והנך אנשי דקא יתבין וכי מטי זמן ק"ש קיימי בצפרא (לא) עבדין כבית שמאי ועברין אדבית הלל ואיכא בידייהו תרתי דרב נחמן בר יצחק ודבתר בת קול, וכי לימרו בית הלל הא קא שרו בעומדין, מימרינהו חסף תביר דלית ביה ממשא, מי קתני בית הלל אומרין קורין בין יושבין בין עומדין בין מטין. עומדין וקורין יושבין וקורין קא תני, והכי קאמר עומדין לא צריכי למיתב יושבין לא מבעי להו למיקם. אלא כי אורחייהו. וכיון דאמרינן כל העובר כו', מאן דמשני מתקרי עבריינא, ותו קא גרסינן בגמרא דא"י רב הונא רב אדי רב יוסף ר' יהודא בשם שמואל אמרי צריך לקבל עליו מלכות שמים מעומד, מה אם היה יושב עומד, אלא אם היה מהלך עומד:

ובדקרי

24) עי' בתוס' מנחות דף מ' ד"ה סדין בציצית שמביא סדר רע"ג דפסק בזה כב"ש וע"ש.

ובמיקרי אינש ק"ש מבעי ליה לאפסוקיה בין תיבה לתיבה דתנן, ששה דברים עשו אנשי יריחו כדברי ר"מ שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים. כדברי ר' יהודה ששתן שלא ברצון חכמים אלא על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם, שלשה שלא מיחו בידם חד מינייהו כורכין את שמע, ותאנא כיצד כורכין את שמע, אומרין שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין, ר' יהודא אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ובגמרא דא"י כתוב בפירוש שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה, רבי יוסי ורבי זעירא ורבי אילא שלא היו מפסיקין בין שמע לברוך, מכל מקום קא שמעי' לאפסוקי בין תיבה לתיבה ובין אחד לברוך. וצריך אדם להאריך באחד דתניא סומכוס בן יוסף אומר כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, אמר רב אחא בר יעקב ובדל"ת, אמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף בחי"ת, ולא יאריך יותר מדאי אלא עד כדי להמליכו בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם. וצריך לאגבוהי קליה כי היכי דלשמעו אזניה דכתיב שמע ישראל השמע לאזנך מה שאתה מוציא בפיך. ואי קרי לה בכל לישנא נפיק, דכתיב שמע בכל לשון שאתה שומע. ולא מבעי ליה לגמגומי מליה, דתני רב עובדי' קמיה דרבא ולמדתם כדי שתהא למודה תמה, וכדי שיתן ריוח בין הדבקים, ענה רבא בתריה כגון[25] בכל לבבך, על לבבך; בכל לבבכם, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, על לבבכם, הכנף פתיל, אזכרו ועשיתם, אתכם מארץ. ומבעי ליה לאיניש לאפסוקי בין היום לתיבה דבתריה, דאמרינן בגמרא הסיא גבי כורכין את שמע היכי עבדי אמר רב יהודא אומרין שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין, רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים היום בהדי על לבבך בבת אחת, דמשמע היום על לבבך ולא למחר, אלא לימא היום וליפסיק והדר על לבבך, אשר אנכי מצוה אתכם היום וליפסיק, והדר ליקרי לאהבה. אמר רב חמא בר חנינא כל הקורא ק"ש באותיותיה מצננין לו גיהנם שנאמר בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון, אל תקרי בפרש אלא בפירוש[26] אל תקרי בצלמון אלא בצלמות. וכשהוא קורא ק"ש אסור ברמיזה ובקריצה ובהוראת אצבע. דא"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב (יומא י"ט ע"ב) הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתותיו ולא יורה באצבעו, ותניא ר' אלעזר חסמא אומר הקורא את שמע ורמז בעיניו וקורץ בשפתותיו ומורה באצבעותיו עליו הכתוב אומר ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, משום דקא משוי ליה עראי. ותניא ודברת בם עשה אותם קבע ואל תעשם עראי. (ולשהא) [ולשויה] איניש בק"ש כל זמנא דקרי לה כפרוזטגמא חדתא, דהיא פרוזטגמא חדתא דקב"ה, דלא מטרח עלן, דכתי' עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך ענה בי, אמר ר' ברכיה מלך [שלח] פרוזטגמא שלו למדינה מה הם עושים כל בני המדינה, עומדין על רגליהון ופורעין את ראשיהן וקורין אותה באימה ביראה ברתת ובזיע

אבל

---

25) בגמרא דילן הם שנויים שלא על סדר הכתובים וכמו שהעיר הגאון ר"י פיק ז"ל, וכאן המה סדורים על סדר הכתובים. 26) משמע שהגר"ע היו גורס כן בגמרא, ולרווח לן פסקא דדרשה :

אבל הקב"ה ישתבח שמו ויתעלה זכרו לעד אומר להם לישראל הדא קרית [שמע] פרוטגמא דידי היא, לא הטרחתי עליכם לקרותה לא עומדים על רגליכם לא פורעים את ראשיכם אלא בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. ובמה שהקב"ה משתבח שאינו בא בטרחות, מאן דעביד איפכא [לא] יאות קא עבד, ותני כאן[27] הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, הלכך מצוה של קרית שמע בישיבה[28]: (ברכות טז ע"א) תני תנא קמיה דרב יוחנן טעה בין פרק לפרק ואינו יודע באיזה פרק, חוזר לפרק ראשון, באמצע הפרק חוזר לתחלת הפרק, בין כתיבה לכתיבה חוזר לכתיבה ראשונה. אמר ר' יוחנן לא שנו אלא שלא אמר למען ירבו ימיכם אבל אם אמר למען ירבו ימיכם סרכיה נקיט. וצריך להתיז ז' של למען תזכרו. ואסור להפסיק בין ויאמר לאמת ויציב, אלא[29] כשיאמר אני ה' אלהיכם, חייב לומר אמת מיד, דכתיב וה' אלהים אמת:

וקורא ק"ש שמע ישראל וגו' עד אני ה' אלהיכם אמת ויציב וכו'. הדבר הזה עלינו לעולם ועד, אמת אלהי עולם הוא צור יעקב מגן ישענו לדור ודור הוא קיים וכו', ומלכותו ואמנתו [לעד] קיימת, ודבריו וכו' עלינו ועל אבותינו ועל בנינו ועל דורותינו ועל כל דורות וכו', גואל אבותינו צורנו וצור ישועתנו פודנו ומצילנו מעולם הוא שמך ואין לנו אלהים זולתך: עזרת אבותינו אתה וכו', עד אפסי ארץ, אשרי [איש] שישמע למצותיך וכו' ומלך גבור לריב ריבם, אמת אתה הוא ראשון וכו', ומבלעדיך אין לנו מלך גואל עוזר ומושיע, במצרים נגלית כל בכוריהם הרגת ובכורך גאלת וים סוף בקעת זדים טבעת וכו'. על זאת שבחו אהובים לאל ונתנו וכו', מגביה שפלים משפיל גאים מוציא אסירים פודה ענוים עוזר דלים עונה לעמו בעת שועם אליו, תהלה לאל עליון ברוך הוא ומבורך משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו וכו', שבחו גאולים לשמך על שפת הים יחד כלם הודו והמליכו ואמרו, ה' ימלוך לעולם ועד. ברוך אתה ה' גאל ישראל:

ואין להוסיף דבר על ה' ימלוך לעולם ועד, מפני מה שיש מי שטועה בו ואומר מה שלא תקנו חז"ל כאן, בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאולה לבני בניהם בא"י גא"י, וא"א דברים אחר אמת ויציב כדי שיסמוך גאולה לתפלה. ואסור לספר עד שיאמר יהיו לרצון א"פ, ומיד צריך לעמוד בתפלה כדי שיהא מתפלל מתוך דברי תורה דתנן בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב מברך ב' לפניה וב' לאחריה, וקא מתני עלה בתלמוד ירושלמי ר' סימון בשם ר' ישמעאל בר נחמן אומר על שם והגית בו יומם ולילה, ותהי הגיית היום והלילה שוין, ר' יוסי בר אבין בשם ריב"ל אומר על שם שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך, ר' נחמן בשם ר' מונא אומר כל המקיים שבע ביום הללתיך כאלו מקיים והגית בו יומם ולילה. ומבעי ליה למסמך גאולה לתפלה, ר' זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה אומר שלש תכיפות הן, תכף לסמיכה שחיטה, תכף לנטילת ידים ברכה,

תכף

27) בירושלמי פ"ק דשבת, ועיין תוס' מנחות דף ל"ב ד"ה הא מורידין שמביא זה בשם סדר ר"ע, ועי' בס' מנחה טהורה מש"כ בזה. 28) במדרש רבה פ' ואלה פ' מ"ח כשישראל נכנסין לבתי כניסיות ולבתי מדרשות וקורין ק"ש וכן יושבין לכבודי וכו' ע"ש: 29) בס' אורחות חיים בדיני ק"ש אות כ"ט מביא דברי רע"ג שלנו:

תכף לגאולה תפלה, תכף לסמיכה שחיטה וסמך ושחט, תכף לנט"י ברכה שאו ידיכם קודש וברכו את ה', תכף לגאולה תפלה יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי וכו' מה כתיב בתריה יענך ה' ביום צרה, א"ר יוסי ב"ר אבין כל מי שתוכף לסמיכה שחיטה אין פסול נוגע באותו קרבן, לנטילת ידים ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה, לגאולה תפלה אין השטן מקטרג כל אותו יום, א"ר אמי כל מי שאינו סומך לגאולה תפלה למה הוא דומה לאוהבו של מלך שבא והרתיק על פתחו של מלך ויצא המלך לידע מה הוא מבקש מצאו שהפליג עוד הוא הפליג. ואף חזקיהו מלך יהודה הזכירה לפני הקב"ה דכתיב זכור נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי, ואמרינן מה והטוב בעיניך עשיתי אמר רב יהודה אמר רב שסמך גאולה לתפלה, העיד ר' יוסי בן אליקום משום קהלה קדישא שבירושלים כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק כל אותו יום:

ועומדין בתפלה. והמתפלל צריך לכוין את לבו. ומתפלל בלחש שלא להשמיע את קולו, דתנו רבנן (ברכות ל"א ע"א) המתפלל צריך שיכוין את לבו, אבא שאול אומר תכין לבם תקשיב אזניך, אמר רב יהודה כך היה מנהגו של ר' עקיבא כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה, מפני טורח הצבור, וכשהיה מתפלל בינו ובין עצמו אדם מניחו בזוית זו ומצאו בזוית אחרת מפני הכריעות והשתחואות. יכול יתפלל אדם כל היום כלו, כבר מפורש ע"י דניאל שנאמר וזמנין תלתא ביומא הוי בריך על ברכוהי ומצלי ומודה קדם אלהי'. יכול משבא דניאל לגולה הוחלה ת"ל כל קביל די הוה עביד מן קדמת דנא. יכול יתפלל לכל רוח שירצה, כבר מפורש ע"י דניאל, שנאמר וכוין פתיחן ליה בעיליתי' נגד ירושלם, יכול יהא כוללן בבת אחת, כבר מפורש ע"י דוד שנאמר ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה. יכול ישמיע אדם קולו בתפלתו כבר מפורש ע"י חנה שנאמר וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. יכול ישאל אדם צרכיו ואח"כ יתפלל, כבר מפורש ע"י שלמה שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התחנה, רנה זו תפלה תחנה זו בקשה. אין אומרין דברים אחר אמת ויציב כדי שיסמוך גאולה לתפלה אבל אם בא לומר אחר תפלתו כסדר יום הכפורים אומר. אמר רב המנונא (הני) [כמה] הלכתא גברתא איכא למישמע מהני קראי דחנה, וחנה היא מדברת על לבה א"ר אלעזר מכאן למתפלל שצריך שיכוין את לבו. רק שפתיה נעות אמר ר' אלעזר מכאן למתפלל צריך שיחתוך בשפתיו, וקולה לא ישמע א"ר אלעזר מכאן למתפלל צריך שתהא תפלתו בלחש, ויחשבה עלי לשכורה אמר ר' אלעזר מכאן לשכור שאסור להתפלל. א"ר חנינא (עירובין דף ס"ה) כל המפיק מגן בשעת גאוה סוגרין וחותמין צרות בעדו, שנאמר גאוה אפיקי מגנים סגור חותם צר, מאי משמע דהאי מפיק לישנא דעבורי היא דכתיב אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעברו, ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אתמר, ומאי משמע דהאי לישנא דגלויי הוא, דכתיב ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל, ואמרינן מכדי קראי משמיעי כמר ומשמיעי כמר מאי בינייהו, איכא בינייהו דרב ששת, דרב ששת מסר שנתיה לשמעיה, מר אית ליה דרב ששת ומר לית ליה דרב ששת.

ומאן

ומאן דקאים לצלויי מבעי ליה למיקם באימתא, דתנן אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ומתבינן מנא הני מילי א״ר אלעזר אמר קרא והיא מרת נפש ותתפלל אל ה׳, ומקשינן ומפרקינן עד דמסקינן אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא עבדו את ה׳ בשמחה וגילו ברעדה, ואמרינן מאי וגילו ברעדה אמר רב אדא בר מתנה אמר רב במקום גילה שם תהא רעדה. ומיבעי ליה לאיניש למקבע דוכתיה לצלותיה דא״ר חלבו אמר רב הונא (ברכות ו׳ ע״ב) כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו. וכשמת אומרים עליו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו, ואברהם מנא לן דקבע מקום דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם וגו׳, ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל ותעצר המגפה. ואמר חלבו אמר רב הונא כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר סביב רשעים יתהלכון, אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה, רבה ור׳ חייא בשם ר׳ יוחנן. אמר צריך אדם להתפלל במקום שהוא מיוחד לתפלה, מאי טעמא בכל המקום אשר תזכיר את שמי אין כתיב כאן אלא אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך, א״ר תנחום בשם דר׳ חייא צריך אדם ליחד לו מקום בבית הכנסת להתפלל, מאי טעמא דכתיב ויהי דוד בא עד הראש אשר השתחוה שם אין כתיב אלא אשר ישתחוה שם לאלהים, ר׳ יוסי ור׳ חלבו בשם ר׳ ברכיה ומטי בה משום ר׳ אבימי דמן חפא צריך אדם להסב פניו לכותל ולהתפלל, מאי טעמא דכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה׳, ואמר רב יהודה ואיתימא ר׳ יהושע בן לוי מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הכותל. שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר וגו׳, אמר רב יצחק הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימנך שלחן בצפון ומנורה בדרום, ריב״ל אמר לעולם ידרים שמתוך שמחכמתו מתעשרתו, שנאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, ומקשינן והאמר ריב״ל שכינה במערב ומשנינן דמצדד אצדודי, אמר ליה רבי חנניה לרב אשי כגון אתון דיתביתו לציפונא דארעא דישראל אדרימו. ומבעי ליה לכווני כרעיה דאמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא משום ר׳ אליעזר המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנאמר ורגליהן רגל ישרה, ובתלמוד א״י זה שעומד ומתפלל צריך להשוות את רגליו, תרין אמוראין ר׳ לוי ור׳ סימון חד אמר כמלאכים וחד אמר ככהנים, מאן דאמר ככהנים דכתיב ולא תעלה במעלות על מזבחי וגו׳, שיהיו עקב בצד גודל וגודל בצד עקב, ומאן דאמר כמלאכים ורגליהם רגל ישרה:

ועומדין בתפלה ומתפללין: ה׳ שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

ברוך אתה ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו וכו׳, קונה הכל וכו׳, בא״י מגן אברהם:

וכורע תחלה וסוף דאמר ר׳ חנינא סבא משמיה דרב כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם, מאי טעמא דכתיב ה׳ זוקף כפופים:

אתה גבור לעולם ה׳ מחיה מתים אתה רב להושיע מוריד הטל (ובימות הגשמים אומר משיב הרוח ומוריד הגשם), מכלכל חיים וכו׳, סומך נופלים רופא חולים וכו׳. בא״י מחיה המתים:

לדור ודור המליכו לאל כי הוא לבדו מרום וקדוש. ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד כי מלך גדול וקדוש אתה. בא"י האל הקדוש :

אתה חונן וכו׳ . וחננו מאתך דעה ובינה והשכל . בא"י חונן הדעת :

השיבנו אבינו וכו׳ . ברוך אתה ה׳ הרוצה בתשובה :

סלח לנו אבינו וכו׳ . כי פשענו כי טוב וסלח אתה . בא"י חנון המרבה לסלוח :

ראה בענינו וריבה ריבנו וגאלנו במהרה למען שמך כי גואל חזק אתה. ברוך אתה ה׳ גואל ישראל :

רפאנו ה׳ ונרפא הושיענו ונושעה. והעלה רפואה שלימה לכל מכותינו כי אל רופא רחמן אתה. בא"י רופא חולי עמו ישראל :

ברך עלינו ה׳ אלהינו את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן (טל ומטר ל) ברכה על כל פני האדמה ורוה פני תבל , ושבע את העולם כלו מטובך , ומלא ידינו מברכותיך ומעושר מתנות ידיך . שמרה והצילה שנה זו מכל דבר רע ומכל מיני משחית ומכל מיני פורענות , ועשה לה תקוה ואחרית שלום . חוס ורחם עלינו ועל כל תבואתה ועל כל פירותיה , וברכה כשנים הטובות בטללי ברכה וחיים ושובע ושלום . ברוך אתה ה׳ מברך השנים :

ומיום ששים של תקופת תשרי עד תפלת מנחה , ותפלת מנחה בכלל , של ערב יום טוב הראשון של פסח שואל כך , ותן טל ומטר וכו׳ , ומאחר תפלת מנחת ארבעה עשר בניסן שהוא ערב יום טוב אינו שואל טל ומטר בברכת השנים עד שיגיע יום ששים של תקופת תשרי , וביום ששים גופו שואל , דאיבעי׳ להו יום ששים כלפני ששים או כלאחר ששים ופליגא בה רב ושמואל ואתא רב פפא ופסקה יום ששים כלאחר ששים :

תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ גליותינו , וקרא דרור לקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו . בא"י מקבץ נדחי עמו ישראל :

השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה ומלוך עלינו אתה ה׳ לבדך בחסד וברחמים בצדק ובמשפט . בא"י מלך אוהב צדקה ומשפט :

ולמלשינים אל תהי תקוה וכל הזדים כרגע יאבדו וכל אויבינו מהרה יכרתו ועושי זדון מהרה תעקר ותשבר ותכניע בימינו . בא"י שובר רשעים ומכניע זדים :

על הצדיקים ועל החסידים ועל גרי הצדק יהמו נא רחמיך ה׳ אלהינו ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקנו עמהם ולעולם לא נבוש . ברוך אתה ה׳ משען ומבטח לצדיקים :

על*) ירושלים עירך ברחמים תשוב ושכון בתוכה כאשר דברת ובנה אותה בנין עולם בימינו. ברוך אתה ה׳ בונה ירושלים :

את צמח דוד מהרה תצמיח , וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום . ברוך אתה ה׳ מצמיח קרן ישועה :

שמע קולנו ה׳ אלהינו רחם עלינו וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו כי אל שומע תפלותינו ותחנונינו, אתה ומלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו, כי אתה שומע תפלת כל פה . בא"י שומע תפלה :

רצה ה׳ אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם . והשב עבודה לדביר ביתך ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך. ותחזינה עינינו

*) מצאתי שהי נקשור מלת על (נחמיה ס׳ ב׳) ישובון על נוי ישראל .

עינינו בשובך לציון ברחמים, ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון:

מודים אנחנו לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו צור חיינו מגן ישענו אתה הוא לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך, על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, הטוב כי לא כלו רחמיך המרחם כי לא תמו חסדיך ומעולם קוינו לך, ולא הכלמתנו ה' אלהינו לא עזבתנו ולא הסתרת פניך ממנו, ועל כולם יתברך ויתרומם שמך מלכנו לעולם ועד, וכל החיים יודוך סלה ויהללו לשמך הטוב באמת. ברוך אתה ה' הטוב שמך ולך נאה להודות:

שים שלום טובה וברכה חסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך וברכנו אבינו כלנו כאחד באור פניך כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו תורת חיים אהבה וחסד צדקה ורחמים, וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל ברחמים בכל עת, ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום:

כורע בהודאה תחלה וסוף, תאני חדא הכורע בהודאה הרי זה משובח ותניא אידך הרי זה מגונה, קשיאן אהדדי ומשנינן להו הא לכתחילה והא לבסוף. ואמרינן רבא כרע תחלה וסוף אמר חזינא ליה לרב נחמן דכרע תחלה וסוף, ומקשינן והתניא הכורע בהודאה הלי זה מגונה ומשנינן כי תניא ההיא בהודאה דהלל, הדר תו מקשינן והתניא הכורע בהודאה ובהודאה של הלל הרי זה מגונה, ומשנינן תו כי תניא ההיא בהודאה של ברכת המזון:

ולא מבעי ליה לאיניש לאוסופי אסדר צלותא דכתבינן לעיל, דתניא שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה, ואמר ר' ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא ואמרי לה במתניתא תאנא מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו שמונה עשרה ברכות על הסדר. תני רבנן מנין שאומרים אבות תלמוד לומר הבו לה' בני אלים, ומנין שאומרים גבורות ת"ל הבו לה' כבוד ועוז, ומנין שאומרים קדושת השם ת"ל הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קודש, ומה ראו לומר בינה אחר קדושת השם, דכתיב והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה וידעו תועי רוח בינה, ומה ראו לומר תשובה אחר בינה דכתיב השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו, אי הכי לימא רפואה בתר תשובה, לא ס"ד דכתיב וישב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח, אלמא בתר תשובה סליחה היא, ומאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי, כתיב התם קרא אחרינא, הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי, למימרא דגאולה ורפואה בתר סליחה והאי דכתיב ושב ורפא לו, ההיא רפואה לאו דחלאים היא, ההיא רפואה דסליחה היא. ומה ראו לומר גאולה בשביעית א"ר חייא בר אבא מתוך שישראל עתידין להגאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית, והאמר מר בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא, מלחמה נמי התחלה דגאולה היא, ואתחלתא דגאולה מיהא בשביעית הויא, ומה ראו לומר רפואה בשמינית א"ר אחא ואיתימא ר' לוי מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית. ומה ראו לומר ברכות השנים בתשיעית אמר ר' אלכסנדרי כנגד מפקיעי שערים

דכתיב

עת וזמן. לבנות לו בית נאמן. והוא יבנה לי את הבית: שוב

(אחרת) חתום נחום

ה׳, °נזלו עיני. ונפלו פני. ונכפלו יגוני. בשמעי באזני. חרפות מעני. אשר חרפו אויביך ה׳. אשר חרפו עקבות משיחך: °חסדך הראה. לעם דל ונכאה. נדחו קבץ ואויביו הפאה. וצא ממקומך. לכלות קמיך. כיום יצאת לישע עמך. לישע את משיחך: °וגאל לך בן. הודש במתבן. כתמו הלבן. ושיחו הבן. והושע כמהים. ושימם גבוהים. מגננו ראה אלהים. והבט פני משיחך: °מבוז והימן. וצפון ותימן. פדה עם לא אלמן. והעלה גדודיך. לקרית מועדיך. בעבור דוד עבדך. אל תשב פני משיחך: שוב

(אחרת) חתום לוי גוטא

ה׳, °לגזע הימן. אשר בך מאמן. תשלח ציר נאמן. להיות נוטר. לאשר אין לו שוטר. מלך תעטר. ויצא חוטר. מגזע ישי: °וחזיון מסותם. וקץ המחותם. לזורע איש תם. גלה עתה. להוציאו מיד רעמה וסבתא. כאשר דברת. כי בוחר אתה. בבן ישי: °יושב מפוגר. במסגר מסוגר. בעול פרא (בן אמה) מוסגר. הדוף באיבה. בכור עוני הובא. וישאל ואין תשובה. מדוע לא בא. בן ישי: °גדפונו מגדפים. ויחרפונו מחרפים. וירדפונו מרדפים. בשמענו קול כחולה. מפי בני עולה. שבא וחוילה. אין לנו חלק בדוד ולא נחלה. בבן ישי: °ומנפש ועד בשר. יכלה צר. לבן שר. עדי יבושר. מכסא מרומים. בהדשת לאומים. משביח שאון ימים. אשר עומד לנס עמים. שרש ישי: °טמון בחבל. מעונה בכבל. משוכח מנבל. טובך אויתי. ועליך צויתי. וכדברך עשיתי. הנה ראיתי. בן לישי: °אמץ לבב מוכה. בגלות מדוכה. ותמיד יחכה. מכלאי אפלות. פניך לחלות. צור נורא עלילות. כלו תפלות. דוד בן ישי: שוב

(אחרת) חתום נחום חזק והרוז ז׳ חסר

ה׳, °נפלאות עשית. וחטאתינו כסית. ואורך עלינו נסית. ועתה שכחתנו. ואיך תאמר אהבתנו. ויש ה׳ אתנו. ולמה מצאתנו. כל זאת: °חללת עבדך. ומכרת נחלתך. לבנות ולא מבריתך. ומקנות תאחר. עובר לסוחר. ותסוב מאצלו אל מול אחר. ולמה חשבת כל זאת: °ואיה דגליך. וסתרי צלליך. ונטעי אהליך. הלעד אאוה. מקדש ונוה. היש מקוה. לישראל על זאת: °מדין יסיתני. ואדום יחתני. אולי יפותני. לשקר באלי. ולבגוד בבועלי. ואני חלילה לי. מעשות זאת: °חפש קרא נא. לעדה עגונה. והמצא לה חנינה. וכימי עדנה. תהיה עדינה. ומבית מעונה. גרש האמה הזאת: °קרא נא גאולה. לקרואה סגולה. ותהיה כבתחלה. וכמאז קניתה.

תשוב קנותה. כי אתה ה׳ עשיתה. וידעו כי ידך עשתה זאת: שוב

(אחרת) תהוס נחום חזק

ה׳, °נתתנו לשמה. ביד בוז ושמה. ואין אתנו יודע עד מה. ואיה חסדיך. לזרע ידידיך. ולעבדיך. ולבנך לדוד: °חרפה שבעתי. ובגדי קרעתי. על אשר שמעתי. חרפת מבישי. וגדופ נושי. לא נחלה לנו בבן ישי. ומה לנו חלק בדוד: °ועליך המלאכה. להעלות ארוכה. לעדה נבוכה. ועל צר אוילי. ארים קולי. עשר ידות לי. במלך וגם בדוד: °ממלכה ערוכה. וממשלה משוכה. ומסכה נסוכה. ושולחן מסודר. ומושב מהודר. לאדום וקדר. ויפקד מקום דוד: °חנות השכחת. ומקדש הזנחת. ובאף הדחת. אל בן מעונה. בגלות מתענה. ולא תענה. הקולך זה בני דוד: °זה כמה אהי בוחל. לבי ירא וזוחל. כלו עיני מיחל. ותחשה אתה. ולב לא שתה. לאמר עתה. תשוב הממלכה לבית דוד: °קולכם המוני. עלתה באזני. גם עתה נאם אדני. תקוה ואחרית. אהיה לשארית. ואכרתה לכם ברית. עולם חסדי דוד: שוב

(אחרת) תהוס שלמה חזק

ה׳, °שדודים נדודים תקבץ. אל נוה מרבץ. ולובשי תשבץ. לכפר על הדומים. בין העמים. לבית עולמים. מאז אמר שלמה: °לבני קטורה. שים בם מדורה. ומבני גבירה. הסר זעמך. וגדור כרמך. וישראל עמך. כרם היה לשלמה: °מלכי וחילי. היה עוזר לי. וכונן זבולי. ושיר לך אשיר. ושי לך אכשיר. במזמור ושיר. השירים אשר לשלמה: °הראה להמוני. טובך שוכן מעוני. מיחלים ישועת אדני. כמאז בין חנסים. עשה אות ונסים. עננו מושיע חוסים. גם אלה משלי שלמה: °חזקו בני נדיבים. זרע אהובים. ובטחו ביושב כרובים. כי הקץ נגמר. וצדיק יפרח כתמר. מהרה כי כה אמר. ה׳ אל בית שלמה: שוב

(אחרת) תהוס יומו (וסוה נ״ס מטס טביומו)

ה׳, °יגענו וסבלנו צרות. ושבענו מרורות. בנפשות נאנחות ומרות. זה כמה שנים נכנענו. ולשבי נמסרנו. ועליך הורגנו. כל היום נחשבנו. כצאן: °ואיך רעה נאמן. ביד שעיר ותימן. בין צפון ותימן. מקנך הדחת. ואותו עזבת. ועל מי נטשת. מעט הצאן: °מהר שוב ורעה. מקנך נדח ונתעה. ותמיד אליך ישעה. ושמור מקנה. מחית קנה. וזכור כי על ידי מונה. עוד תעבורנה הצאן: °וזכור עדתך קנית. ובגוים זרית. לעמך קשה הראית. ושוב מחרון אפך. והסר מעליהם כפך. ויבואו ספיך. מבחר הצאן: ושוב

(אחרת) חתום יומו .
ה׳ , °ימין עוזך הרם . ובחימה כלה והחרם . כמו דוה תזרם . לעובדים למעשה אדם . דמות עצבים . כתפארת אדם . לשבת בית :
°וישומו על עקב בשתם . וילכו וילכדו בפחי רשתם . ירבו עצבותם . אשר לדמים ארבו . ועמך רבו . ומקדשך חרבו . ונתצו את הבית :
°מקום מקדשך למרעה . בהמות וחיות ונחש ואפעה . ועל זה אשום וכיולדה אפעה . כי נצת ישוב מבלי יושב . ורוקם וחושב . ואין איש מאנשי הבית : °וביתך חרב ושמם . כמאז קומם . וסדר ורומם . וקבץ נדודים . שבוים שדודים . ועניים מרודים . תביא בית : שוב

(אחרת) חתום נחום ונחסר תרוזי אות ת׳
ה׳ , °נלכד במוקש . ביד צר מנקש . ואין דורש ואין מבקש . ועורג בחילו . והומה בקולו . אם יורש אין לו . אם אין לאיש גואל :
°ועובטו ארחי . ונשברו בריחי . כי אחרו משיחי . רפא מחלתי . תן שאלתי . גאל לך אתה את גאולתי . כי אין זולתך גואל :
°מתי לקולי . תשעה, וכבלי . תתיר בועלי . וקהל אמוני . תקבץ לארמוני . ולשבי פשע ביעקב נאם אדני . ובא לציון גואל : שוב

(תחנה) חתום אני מ׳ משל חזק
ה׳ , °אני הגבר . ראה שבר . ושוד בכל עבר . והנה תלאה . מאד נוראה . בכל יום יוצאה . בערב היא באה ובבקר : °מרוב כחשי . בפרך מוקשי . תבכה נפשי . בבוא כדוב אורב . אחוזי חרב . בבקר תאמר מי יתן ערב . ובערב תאמר מי יתן בקר : °מתי תעיר . ואש אף תבעיר . בבני שעיר . ובניך תפדה . מעול מרדה . ואותם תעדה . והיה בבקר : °שבטי ישורון . לשמך ישירון . ולך ישורון . בשבים אחרו . והם בך בחרו . וביתך שחרו . וישכימו בבקר : °להם אומרים . רגשת צוררים . עודים בוערים . אבד מנחמכם . יען בטחכם . לראות משיחכם . הוי משכימי בבקר : °חזקי עדתי . ואמצי קהלתי . כי קרובה ישועתי . וקהל אמוני . אקבץ לארמוני . וגאלתיך אנכי חי אדני . שכבי עד הבקר : שוב

(אחרת) חתום אני לוי ב״ר יקב
ה׳ , °אנחתנו גדלה . ושמשנו אפלה . ונפשנו אבלה . ונמשך קצנו . וארך זמננו . ותחת משנאינו . ביון מצולה טבענו : °נשכחנו בידי אדונים . גוי עז פנים . זה כמה שנים . לחוצים בדלות . מעונים בשפלות . מעוטים בגלות . ובטיט ורפש נשקענו : °ישבנו דומם . כמו איש נשמם . ולילה כיומם . כעורים נמשש . וכאין עינים נגשש . והאמה לבושת שש . ואנחנו להבל יגענו : °לבשנו קלון וכלמה

וכלמה. והיינו לשביה לבזה ושמה. קצוצי פאה. ובארץ נוראה. רוש ותלאה. כל היום שבענו: °ותובל. ועיבל. ובלהן. וזעון. ועקן אכלונו. הממונו. כלונו. רדפונו. דכאונו. הלמונו. וגועננו. ואבדנו: °ירד הודנו. ומטה ידינו. וישח וידל כבודנו. קראנו צרה. כמבכירה בצירה. וכל יום נקרא. ומבטן שאול שוענו: °בכובד המס. הננו למרמס. ונצעק משוד וחמס. מעדו רגלינו. בגודל סבלנו. ולפני שוללינו. עד מאד נכנענו: °רעוצים בכבלנו. מעונים בעולנו. וכל ימי חלדנו. בבתי כלאים. אנחנו מובאים. ובפי לבאים. תמיד נבקענו: °ירדו בנו אדומים והגרים. נחלתנו נהפכה לזרים. לאויבים ונכרים. וישמן אויב ויבעט. וכרגע זעיר קט. מהר וכמעט. מגוי נכחדנו: °קומה אילותנו. קומה לעזרתנו. כי בחטאינו. זמנים ארכו. וחשבונות נמשכו. ועמך יחכו. קץ הפלאות ולא ידענו: °בכל יום תקוה תעלה. גלמודה וגולה. עבר קציר כלה. קיץ, ואנחנו לא נושענו: שוב

(אחרת) תחוס אני לוי ולות ק׳ מן חזק

ה׳, °אפפונו מענים. שאפונו כתנים. וחלפו זמנים. וישועה נעלמה: °נקוה תעלה. לסורה וגולה. ונצעק כחולה. כי אזלת יד. מתחת יד ציד. ובן אמה: °יפערו פיות. כגורי אריות. על שיות דחויות. ואין פה פותח. כי זה זובח. וזה מרצח. באף ובחימה: °לקחונו למס עובד. ובעול כבד. היינו ככלי אובד. מררו חיינו והכו לחיינו. והנה בשבינו. עשו בנו נקמה: °ועלון ומנחת. זורה ברחת. חרח ונחת. שמונו לבזה. והננו לבוזה. למזה ולשמה: °יגענו ולא נחנו. ובגלות נשכחנו ונזנחנו. כלו עינינו. וספו חשבונינו. וכסתה פנינו. כלמה: °קורא הדורות. ועונה בצרות. חדש גבורות. להשיב שביה. מארץ נכריה. ורחם עניה. סוערה לא נוחמה: שוב

(אחרת) תחוס יצחק הקטן

ה׳, °ידענו מעלנו. ורוע פעלנו. על כן באה אלינו. צרה צרורה. בזעם ועברה. אף אויב בנו חרה. נטה קו לא השיב ידו: °צר חשב מחשבה. להדוף בפתע באיבה. במסה ומריבה. אבן מעמסה ידה. בעם אל רדה. אשר לא צדה. והאלהים אנה לידו: °חותם סגור בנאומו. שלח לעמו. איש על שמו שרים סגנים. פחות וסגנים. ליום מועד היו נכונים. ואיש כלי מפצו בידו: °קהלות צרפת אנשי שם. על יחוד השם. ביד חזקה יגרשם. עם שסוי ישסה. עליו כאב כארי יתנשא. וכל אשר הוא עושה. ה׳ מצליח בידו:

הגיע

°הגיע הזמן. בירח אב לפורענות מזומן. בעשרה בו נקהלו עובדי חמנים. לרטש אם על בנים. לחפש מצפונים. ומטוב מכמונים. כל הבא ימלא ידו: °קטון וגדול במסגר הביאם: לגלות מצפונים השיאם. ברעה הוציאם. מבית מנוחות. בנות עד מות נדחות. וספדה הארץ משפחות משפחות. חרה אף ה׳ בעמו ויט ידו: שוב

(אחרת) חתום שמואל
ה׳, °שארית פליטת אריאל. השכח חנות אל. אם קפץ באף רחמיו: °מאם דבירו וספו. (ויטרוף לעד אפו. ושחת רחמיו): [ולא זכר הדום רגליו ביום אפו. כמנהג רחמיו:] °ואיה נפלאותיו וחסדיו. (אשר) ספרו לנו עבדיו. אשר גמלם כרחמיו: °אומר ברבות יגוני. נפלה נא ביד אדני. כי רבים רחמיו: °לדברו יחלנו והתנחמנו. חסדי יהוה כי לא תמנו. כי לא כלו רחמיו: שוב

(אחרת) חתום שמואל
ה׳, °שובה ממרומיך. להעיר על עמך. את החסד ואת הרחמים: °מהר לגאלם. גאולת עולם. בצדק ומשפט וברחמים: °ואם גברו עונינו. ורבו תעתועינו. לה׳ אלהינו הרחמים: °אנא הפלא חסדיך. וסלחת לחטאת עבדיך. ונתתם לרחמים: °לצרותינו אמור די. בשרנו אל שדי. יתן לכם רחמים: שוב

(אחרת) חתום שלמה ואות כ׳ מן הקטן
ה׳, °שעה עם נדכה ונלאה. ונכאה ונספה: °לך מרנן. ונגדך מתחנן. ובעת צרה אליך יצפה: °מהר ישעו. רפא נגעו. וחזק זרועו. הנרפה: °הקשב שיחו. הרם מצחו. והעלה למכתו. ארוכה ומרפא: °ה׳ בקר תשמע קולי. בקר אערך לך ואצפה: שוב

(אחרת) חתום שמואל
ה׳, °שעה עדתך. ברוב חמלתך. והבאתה אל תוך ביתך: °מחול עונם. והפק רצונם. ועלו ובאו בביתך: °והשב עבודה. וגלות יהודה. להניח ברכה אל ביתך: °אז תחפוץ זבחים. ומנחה וניחוחים. בשבתך בביתך: °לעמך ישראל. תשלח הגואל. ואספתו אל תוך ביתך: שוב

(אחרת) חתום יהודה
ה׳, °יבואונו רחמיך. ומרום הקשיבה: °המצא והדרש לנו. ועשה עמנו אות לטובה: °וחון אהלה ואהליבה. לציון ברצונך הטיבה: °דחה עון ואשמה. האמת והשלום הקריבה: °השיבנו ה׳ אליך ונשובה: שוב

ולאחר

ולאחר שנופלין על פניהם ונושעין לרכיהן אומר שליח לבור :

זכור ברית אברהם ועקידת יצחק ושוב ברחמים על שארית ישראל והושיענו למען שמך :

זכור ברית אברהם ועקידת יצחק . והשב שבות אהלי יעקב והושיעה למען שמך :

חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו :

אדון הרחמים . שוכן מרומים . המלא רחמים על מתודים ואומרין לפניך . חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו : חטאנו ברוב עון . ובאנו לפניך אל נושא עון : ח׳ צ׳ ס׳ ל׳ י׳ : חטאנו ברשע ובפשע . ובאנו לפניך עובר על פשע . חטאנו וגו׳ : חטאנו לפניך . ובאנו לחלות אל תסתר פניך . מאומרי לפניך . חטאנו וגו׳ : חמול על עמך . ורחם על נחלתך . חוסה נא כרוב רחמיך . חננו ועננו מלכנו . אבינו מעולם שמך . לנצח בך בטחו אבותינו מלכנו : גם אליך זעקו ונמלטו . חננו ועננו מלכנו : חמול הטיבה ועננו . אלהי ישועתנו . והאר פניך בנו . ונושעה מלכנו : כי אל חנון ורחום נקראת . חננו ועננו מלכנו : תבוא לפניך תפלתנו . לנצח תקשיב ותשמע ותחון מלכנו : תקבל ברחמים וברצון את תחנתנו . חוסה ועננו מלכנו :

עננו אבינו עננו והושיענו : כשענית לאברהם בהר המוריה כן עננו והושיענו : כשענית ליצחק על גבי המזבח כן עננו והושיענו : כשענית ליעקב בעת צרתו כן עננו והושיענו : כשענית לכל הצדיקים בעת צרתם כן עננו והושיענו : חיים שאלנו ממך . כי מקור חיים עמך . צדקה עשה עמנו למען שמך . והסר דבר נגף חרב והרג מעמך : רחמים שאלנו ממך . כי רבים רחמים עמך . צדקה עשה עמנו למען שמך . והסר חרב דבר נגף הרג וחיה רעה (כאן נמחקים שלשה תיבות אבל כ״ל שבוה ועול גלות ושמד) ויצר הרע ושנאת חנם , וכל גזירות קשות , (וחרב ושמד) וכל מיני פורעניות מעמך . אבינו אב הרחמן הושיענו למען שמך . אלהינו ואלהי אבותינו בך בטחנו לא נבוש והושיענו למען שמך . העתר לנו וגדול שמך בגבורה : דרשנוך המצא לנו . והושיענו למען שמך . העתר לנו היום בהמון רחמיך . ואל תבישנו משברנו . זכור רחמיך אשר מעולם המה . חמול עלינו כאב על בנים . ול״ש : טוב ומטיב לקויך . יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו . ול״ש : כלה אל תעש לשאריתנו . ולא נבוש ממשאלותינו . ול״ש : מלפניך אל תשליכנו . נוראות בצדק תעננו אלהי ישענו . ול״ש : סלח לנו לכל עונותינו . סעדנו ולך נושעה , הושיענו ל״ש : עננו בעת צרותינו . עת צרה היא . הל״ש : פניך אל תסתר ממנו . פדנו והצילנו מכל צרותינו . הל״ש : צדיק ה׳ צדקות אהב . צדקה עשה עמנו וצדקנו . הושיענו למען שמך . תעלה למרום קולנו . תשמע ותחון . רחם עלינו אלהינו . כי מאד צר לנו . שועתנו תקבל ברצון . שאלתנו תמלא במהרה . ול״ש : תעלה שועתנו למען שמך . נמצא חן וחסד ורחמים ורצון לפניך . ול״ש : כי אין לנו אלוה אחר . מלך גואל עוזר ומושיע . פודה ומציל בכל צרה וצוקה אלא אתה : ול״ש . אבינו הרחמן הושיענו למען שמך :

ואומר יענך ה׳ ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב וגו׳ ועומד החזן ואומר אבינו מלכנו וכו׳ . ואומר ואנחנו לא נדע וכו׳ כמ״ש למעלה , ואומר קדיש עד לעילא :

כי ,

ופותחין [הארון] ואומר :

כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך . אחד אלהינו גדול אדונינו קדוש ונורא שמו :

ונוטל ספר תורה מן התיבה ואומר גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו :

ועונין הצבור . רוממו ה' אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה' אלהינו : ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו :

ואומר שליח צבור :

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו : יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם : ממזרח שמש ועד מבואו מהולל שם ה' : מהולל אקרא ה' ומאויבי אושע : ויאמר . מסוף העולם ועד סופו ה' אלהינו אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה . הוא ימלוך עלינו לעולם ואמרו כל העם אמן :

הכל הבו גדל לאלהינו ותנו כבוד לתורה כהן קרב כהן פלוני בר פלוני הכהן , ואם אין שם כהן אומר : ישראל קרב ישראל : ועונין הצבור . תורת ה' תמימה משיבת נפש : עדות ה' נאמנה מחכימת פתי : פקודי ה' ישרים משמחי לב : מצות ה' ברה מאירת עינים : ה' אחד אלהים לישראל . ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

ועולה הכהן וקורא שלשה פסוקים מפרשה של אותה שבת , ועולה לוי אחריו וקורא ג' פסוקים , ואם אין שם לוי קורא כהן במקום לוי , ועולה עוד ישראל וקורא ארבעה פסוקים , ואין פוחתין מעשרה פסוקים וידבר עולה מן המנין , אבל אם רוצה להוסיף מוסיף . שמעלין בקדש ואין מורידין :

וגולל ס"ת ובגללו אומר :

יהי רצון מלפני השמים . לרחם את בית חיינו . ולהשיב שכינתו לתוכו במהרה בימינו . ואמרו אמן :

יהי רצון מלפני השמים . לרחם על פליטתנו . ולעצור את המגפה ואת המשחית מעלינו , ומעל עמו ישראל , ואמרו אמן :

יהי רצון מלפני השמים , לקיים לנו את כל חכמי ישראל , הם ובניהם ותלמידיהם בישראל . בכל מקומות מושבותיהם , ואמרו אמן :

יהי רצון מלפני השמים . שנשמע ונתבשר בשורות טובות . מארבע כנפות הארץ ואמרו אמן :

ומברך מי שברך אברהם יצחק ויעקב אבותינו . הוא יברך את אחינו ואחיותינו בני ישראל , הבאים בכנסיות לתפלה ולצדקה . הקב"ה ישמע בקול תפלתם ויעשה חפצם וימלא משאלותם בטוב . ואמרו אמן .

אחינו ישראל (ונשיאי) [ואנוסי] ישראל הנתונים בשביה ובצרה . המקום ברוך הוא ירחם אותם . ויושיעם בעבור שמו הגדול . ויוציאם מצרה לרוחה ומאפילה לאורה . ואמרו אמן : יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך :

ועומד ומחזיר ספר תורה למקומו ואומר :

יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו : הודו על ארץ ושמים . וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו הללויה :

ולענין

ולענין לומר קדיש, יש שהחזיקו אחר קריאת ס"ת לאמר קודם הגללו. ויש שהחזיקו לומר אחר שמחזירין אותו למקומו, ומסתברא לאחר קריאת ס"ת, שמה טעם לקדש ואחר כך לפתוח אשרי :

ואומר אשרי יושבי ביתך, ובא לציון. ואני זאת. ואתה קדוש, וקרא זה, ומקבלין, ותשאני רוח, ונטלתני, יתגדל. תתקבל. יהא שלמא. עושה שלום :

שאילו מן קמי רב נטרונאי גאון ז"ל, הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור מתפללין ועדיין לא קרא פסוקי דזמרה, מהו שיעסוק עם הצבור בעסק שמצאם, כגון שמצאם בתחלת עסק פריסת שמע, ואחר שיסיים תפלתו יחזור ויזמר פסוקי דזמרא, והשיב כך, כשתקנו חז"ל כך תקנו לומר פסוקי דזמרא ואחר כך להתפלל, דדרש ר' שמואל לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, ואם ראה צבור מתפללין, והם מתעכבין. כך שמענו בי מר רב משה גאון ז"ל[45] ומרבותינו שמברך מלך מהולל בתושבחות, ואומר פרשה ראשונה ומדלג ואומר הללו אל בקדשו וחותם, וממהר ומתפלל עם הצבור, אבל לומר פסוקי דזמרא אחר תפלה יש גנאי בדבר לומר שבח אחר תפלה, ואם אין לו פנאי כל עיקר אפילו לעשות כל מה שפירשנו, אל יאמר לאחר התפלה, שכשתקנום לא תקנום לאמרן לאחר תפלה אלא לפניה :

ולומר [תהלה לדוד או] יענך ה' ביום צרה בקידושא דסידרא, כך השיב, כשאמרו חז"ל כל האומר תהלה לדוד לא אמרו או שנים או שלשה פעמים, ומשמע אפילו פעם אחת, אלא חכמים האחרונים התקינו לישראל שבעיירות לומר בפסוקי דזמרא, ובסדרא, ובמנחה, שמא יפשע בפעם או בשתים תשייר אחת בידם, [ולא] מפני שחייב לאומרה שלשה פעמים, וראיה לדבר דהא שבת אין בה סדרא בשחרית ואין בה תהלה לדוד אלא שני פעמים, ואף בקדושא דסדרא בשתי ישיבות תהלה לדוד אומר, ובבית רבינו שבבבל[46] תהלה [לדוד] (אומר), אבל בשאר כנסיות יש שאומר תהלה לדוד, ויש שאומר יענך ה' ביום צרה, וסמוכין לומר שבת תוכיח שאין אומרין בה אלא שני פעמים :

סדר שבתות

וסדר שבתות כך הוא, נכנסין בבתי כנסיות ערב שבת ומתפללין תפלת מנחה שמונה עשרה כמנהג, והמדליק נר של שבת[47] צריך לברך, בא"י אמ"ה אק"ב וצונו להדליק נר של שבת, מה טעם כיון דחובה, שכך אמרנו הדלקת נר בשבת חובה דאמר רב יהודה אמר שמואל הדלקת נר בשבת חובה, ואסמכוה רבנן אקרא דכתיב וידעת כי שלום אהלך וגו', הילכך חייב לברך, ואם תאמר רבנן מנין לוינו, רב אמר מן שאל אביך ויגדך :

ובליל

---

45) הכמ"ג עשין סי' י"ב הלכות תפלה מביא כך, והכי אמר רבינו משה גאון מי שאיחר לבוא לביהכ"נ בבקר עד שאמרו זמירות, יאמר ברוך שאמר ומדלג עד תהלה לדוד וגו' ומדלג עד הללויה הללו אל בקדשו עד לשם תפארתך, ומדלג עד ישתבח ומתפלל עם הצבור ע"ש : 46) אין אומרים, וסומכין לומר שבת תוכיח שאין אומרים אלא ב"פ תהלה וכו', כך העתיק בשבה"ל לריתב"א בסי' נ"א אות ג' בשם רע"ג כ"י, וסיים והאידנא כ"ע אמרי ליה ג"פ גם בשבת, ועיין בריא"ז בהגהת הרי"ף פ' אין עומדין. 47) התוס' שבת דף כ"ה ע"ב מביא דברי רע"ג הללו, וכן הביאו ר"ת בס' הישר.

ר׳ יהודה אומר אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו. גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה בחכמתו טוב שם משמן טוב. למוד תורה הרבה שיתנו לך שכר הרבה, ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא. ר׳ חנינא בן עקשיא אומר רצה הקב״ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

אין *) כאלהינו אין כאדונינו כו׳ עד אתה הוא מושיענו. אתה תושיענו. אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד, בונה ירושלים ה׳ נדחי ישראל יכנס:

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. שנאמר הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות:

אמר ר׳ אלעזר אמר ר׳ חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. שנאמר וכל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך. אל תקרי בניך אלא בוניך. יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. למען בית ה׳ אלהינו אבקשה טוב לך. וראה בנים לבניך שלום על ישראל, ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום, אמן:

ביום השני קורין בתורה, מן ויאמר אלהים יהי רקיע עד ויהי בקר יום שני:

נביאים [ישעיה מ״ב] שירו לה׳ שיר חדש וגו׳. עד אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים. וקורא פרשת המן. ואחר סודר סדר התמיד ואיזהו מקומן ועשרת הדברים. פרק שני דתמיד מן ראוהו אחיו וגו׳ עד סוף פרקא. ואחר קורא כתובים. שיר מזמור לבני קרח גדול ה׳ וכו׳. כמו שכתוב למעלה. ואחר קורא פטום הקטורת. וקורא הלכה ונשלמה פרים שפתינו. ואומר אין כאלהינו, ואומר ר׳ יהודה אומר אשרי מי שעמלו בתורה וגו׳:

ביום השלישי קורין בתורה מן ויאמר אלהים יקוו המים וגו׳. עד ויהי בקר יום שלישי:

נביאים [יואל ב׳] ויקנא ה׳ לארצו וגו׳. עד ולא יבושו עמי לעולם. וקורא פרשת המן. וענין הקרבנות ואיזהו מקומן כמו שכתבנו למעלה. התמיד פרק שלישי מן אמר להם הממונה וכו׳ עד גמירא. וקורא עשרת הדברים.

כתובים מזמור לאסף אלהים נצב וגו׳. כמו שכתוב לעיל: וקורא אין קדוש כה׳ כי אין בלתך, וקורא פטום הקטורת. הלכה ונשלמה פרים וכו׳, כמו שכתוב לעיל כל הענין עד סוף:

ביום הרביעי קורין בתורה מן ויאמר אלהים יהי מאורות וגו׳. עד ויהי בקר יום רביעי:

נביאים [ירמיה ל״א] כה [אמר האל ה׳ נותן שמש לאור יומם וגו׳ עד ולא יהרס עוד לעולם. וקורא פרשת המן וסדר התמיד שהוא ענין הקרבנות. ואיזהו מקומן, כמו שכתוב ביום ראשון. וסודר סדר התמיד פרק רביעי לא היו כופתין וכו׳, עד סוף פרקא. ואומר עשרת דברים:

כתובים אל נקמות וגו׳. כמו שכתוב לעיל. פטום הקטרת. כל אלה בהיות היכל על יסודו

*) עי׳ לעיל הערה **

יסודו, אין כאלהינו. ותנא דבי אליהו. וקדיש, כמו שכתוב למעלה:

ביום חמישי קורין בתורה מן ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'. עד ויהי בקר יום חמישי:

נביאים [יחזקאל ל"ד] וכרתי להם ברית שלום וגו'. עד אדם אתם אני ה' אלהיכם נאם ה' אלהים. ואומר זה השיר שקורין הלוים:

כתובים למנצח על הגתית לאסף וגו'. כמו שכתוב לעיל. וקורא פרשת המן ועשרת הדברות ועניך הקרבנות ואיזהו מקומן. התמיד פרק חמישי אמר להם הממונה וכו'. עד סוף פרקא. סדר המערכה. פיטום הקטרת. כל אלה בהיות היכל על יסודו, ואומר אין כאלהינו ואומר תנא דבי אליהו ואומר קדיש של יחיד:

ביום הששי קורין בתורה מן ויאמר אלהים תוצא הארץ וגו' עד ויהי בקר יום הששי:

נביאים [ישעיה מ"ה] כה אמר ה' קדוש ישראל ויוצרו וגו'. עד ולא תכלמו עד עולמי עד:

כתובים ה' מלך גאות לבש וגו'. וקורא פרשת המן ועשרת הדברים וענין הקרבנות ואיזהו מקומן וכולי. התמיד פרק ששי החלו עולין וגו' עד והשתחוה ויצא. סליק פרקא. סדר מערכה, ואומר הלכה ונשלמה פרים שפתינו, כל אלה בהיות היכל על יסודו, ופטום הקטרת, אין כאלהינו, תנא דבי אליהו, וקדיש:

ביום השביעי קורין בתורה מן ויכלו השמים והארץ וגו'. עד אשר ברא אלהים לעשות. ושמרו בני ישראל את השבת עד וביום השביעי שבת וינפש. ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. שמור את יום השבת לקדשו (בעשרת הדברות) עד על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת:

נביאים [ירמיה י"ז] כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת עד וישבה העיר הזאת לעולם:

כתובים מזמור שיר ליום השבת וגו'. כמו שכתוב בזמירות. התמיד פרק שביעי עד סוף פרקא. ועל כל תקיעה השתחויה. זהו סדר התמיד לעבודת בית אלהינו. יהי רצון שיבנה במהרה בימינו. וקורא הלכה ונשלמה פרים שפתינו. ואחר קורא פטום הקטרת. כל אלה בהיות היכל על יסודו. אין כאלהינו:

סליק פירקא סדר מעמדות. זה המנהג הנכון לנהג היחידים אנשי מעשה, והצבור אין נוהגין כן, שלא יתבטל איש איש ממלאכתו אחר המה עושים ומקלרין. ואומר אחר סיום קדיש: חזק

תפלת מנחה

נוטל ידיו ואינו צריך לברך, ואם אין לו מים ליטול ידיו אם יודע שיש מים לפניו עד ארבע מילין ימתין עד שיגיע למקום מים ויטול ידיו ויתפלל, ואעפ"י שעובר זמן תפלה, אבל יותר מארבע מילין יתפלל מיד ואל יבטל מן התפלה ואעפ"י שלא

שלא נטל את ידיו מפני שאנוס הוא, ואעפ"י שאמרו אמר ליה רבינא לרבא מהו
מרבנן דאתא ממערבא דאמר מי שאין לו מים ליטול ידיו מקנח ידיו בצרור או
בקסמית ואמר ליה שפיר קאמר מי כתיב ארחץ במים בנקיון כתיב, מידי דמנקי
עפר וצרורות נמי מנקי, ותו אמרינן רב חסדא לייט למאן דמהדר אמיא בעידן צלותא.
הני מילי לק"ש דבעי למקרי בעונתה, אבל לתפלה דרחמי הוא דאימת דבעי מצלי,
בעי לאהדורי, ועד כמה עד ארבעת מילין. והני מילי לפניו, אבל לאחריו פחות ממיל
חוזר אבל מיל אינו חוזר *) :

וכשהולך לבית הכנסת אומר : אשרי יושבי ביתך וכו', ומקדש עד לעילא .
ומתפללין י"ח בלחש : ושליח צבור אומר אבות וגבורות וקדושת השם .
ואומר קודם קדושת השם כתר יתנו לך. ומסיים עד עושה שלום, כדרך שמתפללין
בשחרית, ונופלין על פניהם ושואלין כל צרכיהן. ואומר ואנחנו לא נדע מה נעשה וקדיש
כולו עד לעילא עד עושה שלום במרומיו וכו'. אבל כהנים אין נושאין כפיהן משום
דשכיחא שכרות ואסור, דשכור לא ישא את כפיו :

ויחיד המתפלל תפלת מנחה אומר במקום קדושה :

(קדושה ליחיד בכל יום ויום בהגעת תפלת המנחה. מלך הדור יושב ומדבר
לחיות, עד שלא יכלה הדבר מפיו, חיות הקדש יוצאות מתחת
כסא הכבוד. פיהם מלא רנה וכנפיהם גילה. ידיהם מנגנות רגליהם מרקדות ומקיפות
וסובבות את מלכם. אחת מימין ואחת משמאל. אחת מלפניו ואחת מלאחריו. ומנפפות
אותו ומנשקות אותו. ומפרעות פניהם הם מתפרעות. ומלך הכבוד מכסה פניו, והיה
ערבות הרקיע מתבקע כבברה מפני (מלך) הדר זיו יופי תואר חמדה חמלה תאוה
זוהר שבח מראה פניהם, כדבר שנאמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ
כבודו. והמלאכים כשהם מזמרים נחלקים לשלש שורות של אלף אלפי אלפים ורבבות
כת אחת אומרת קדוש וכורעת ונופלת על פניה, [וכת אחת אומרת קדוש קדוש וכורעת
ונופלת על פניה], וכת אחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו.
וכורעת ונופלת על פניה. והחיות מתחת כסא הכבוד עונות אחריהן ואומרות ברוך
כבוד ה' ממקומו. ואתה ברחמיך הרבים השב שכינתך לציון ככתוב בדברי קדשך
ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה :

ומאן דמספקא ליה מילתא אי צלי אי לא צלי, אי קרא ק"ש אי לא קרא, אי אמר
אמת ויציב אי לא אמר אמת ויציב, אי נמי אי בריך ברכת מזונא אי לא,
וגבי שבעת המינין אי בריך אי לא בריך[43] היכי נעביד, הכי גרסינן רב יהודה אמר
שמואל ספק קרא ק"ש ספק לא קרא ק"ש אינו חוזר וקורא, ספק אמר אמת ויציב
ספק לא אמר אמת ויציב חוזר ואומר אמת ויציב, ור' אליעזר אומר אפילו ספק קרא
ק"ש חוזר וקורא ק"ש משום כבוד מלכות שמים, אבל ספק התפלל ספק לא התפלל
אינו חוזר ומתפלל, ור' יוחנן אמר אפילו ספק התפלל ספק לא התפלל חוזר ומתפלל,
ר' יוחנן לטעמיה דאמר ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, והלכתא הדר. אבל ודאי
קרא ק"ש ואתא ואשכח צבורא דקא קרו ק"ש, אומר פסוקא קמא לחודיה בהדייהו
ותו לא, אי נמי ודאי התפלל ונכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין, הכי אמר רב
יהודה אמר שמואל אם יכול לחדש דבר בתפלתו יתפלל ואם לאו אל יתפלל, אי נמי
[לא] צלי ועאל לבי כנישתא ואשכח צבורא דמצלי, פליגי בה רב הונא ור' יהושע בן
לוי

43) עי' הערות בסוף הס'. *) עי' ברכות דף ט"ו כי יש בכאן שינוי נוסחאות

לוי, דהכי אמר רב הונא נכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח צבור למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל, וריב"ל אמר אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח צבור לקדוש יתפלל ואם לאו אל יתפלל, ואמרינן במאי קא מפלגי רב הונא סבר יחיד אומר קדוש וריב"ל סבר אין היחיד אומר קדוש, ומסקינן דאין היחיד אומר קדוש, והו אמריק דכולי עלמא מיהת מפסק-לא פסיק עד דעני קדוש, ואמריק איבעיא להו מהו שיפסיק אאמן יהא שמיה רבא מברך, ואע"ג דפשטינן דמפסיק סדרינן ופסקינן דלא מפסיק:

וצריך לשהות שעה אחת ואח"כ יתפלל, שכך שנינו חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם למקום, ואמר ריב"ל המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו, שעה אחת קודם תפלתו דכתיב אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה, ושעה אחת אחר תפלתו דכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:

סדר ערבית

הקורא ק"ש של ערבית קודם ראיית הכוכבים לא יצא ידי חובתו, דתניא מאימתי מתחילין לקרא ק"ש בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן וסימן לדבר צאת הכוכבים, ותניא הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו, וכמה כוכבים יצאו ויהיה לילה, ר' נתן אומר כוכב אחד יום, שנים בין השמשות, שלשה לילה, ואמר ר' יוסי בר אבין לא כוכבים [גדולים] הנראים ביום ולא כוכבים קטנים הנראים בלילה אלא בינוניים:

ועומד שליח צבור ומתחיל ואומר: והוא רחום יכפר עון וגו' עד יעננו ביום קראנו: ומברך ברכו את ה' המבורך: ועונין אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ופותח ואומר.

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בדברו מעריב ערבים בחכמה וכו'. עד ה' צבאות שמו. חי וקיים תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד. ברוך א"י המעריב ערבים:

אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת וכו'. על כן ה' אלהינו בשכבנו ובקומנו תן בלבנו ונשיח בחוקי רצונך ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה, ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים. ברוך אתה ה' אוהב את עמו ישראל:

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: וקורין ק"ש

אמת ואמונה כל זאת קיים עלינו כי הוא ה' אלהינו ואנחנו ישראל עמו. אמת מלכנו ואין זולתו. הפודנו מיד מלכים הגואלנו מכף כל עריצים, האל הנפרע לנו מצרינו ומשלם גמול לכל אויבי נפשנו. השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו, המדריכנו על במות אויבינו וירם קרננו על כל שונאינו, העושה לנו נקמה בפרעה ואותות ומופתים באדמת בני חם. המכה בעברתו כל בכורי מצרים ויוציא עמו ישראל מתוכם לחירות עולם. המעביר בניו בין גזרי ים סוף ואת רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע, ראו בניו את גבורתו שבחו וכו' עד נורא תהלות עושה פלא. מפי עוללים ויונקים יסדת [עוז] שמעת על ים סוף יחד כלם הודו והמליכו ואמרו

ואמרו, ה' ימלוך וגו'. ויקיים לנו ה' אלהינו מלכותו כבודו ותפארתו קדושתו וקדושת שמו הגדול. הוא ה' אלהינו יחוס וירחם עלינו ויהיה לנו מהרה מכל צרותינו וימהר לגאלנו גאולה שלמה בקרוב. ברוך אתה ה' גאל ישראל:

השכיבנו ה' אלהינו לשלום. והעמידנו מלכנו לשלום ולחיים, ופרוש עלינו סוכת שלומך והגן בעדנו ותקננו בעצה טובה מלפניך והושיענו למען שמך והסר מעלנו דבר חרב רעב ויגון. ושבור שטן מלפנינו ומאחרינו. ושמור צאתנו ובואנו מעתה ועד עולם כי שומרנו ומצילנו אתה. בא"י שומר עמו ישראל לעד:

ואומר הצבור **ברוך** ה' לעולם וכו' (כנוסחא אשכנז) עד ברוך אתה ה' המלך [בכבודו] תמיד הוא ימלוך עלינו לעולם ועד: ומקדש שליח צבור:

ודקא אמרינן דמלי שליח למימר ברכו בדיל הנך אינשי דאתי בין הפרקים לבסוף ואינהו דענו ברוך ה' המבורך, וקא מסדרי ק"ש כתיקון רבנן בשתים לפניה ושתים לאחריה. הכי מתחזי שפיר וליכא למיחש להפסק בין גאולה לתפלה דהא חתמינן בתר גאל ישראל שומר ישראל, והכי דאיכא לאקשויי, הא אמרינן כיון דתקינו רבנן בתראי למימר פסוקי דשבחא דקב"ה ופסוקי דרחמי ומחתם נמי המולך בכבודו, בתפלת (שחרית) [ערבית] ליכא למסמך גאולה לתפלה. ודוקא בתפלת ערבית אפשר למעבד כן, אבל שחרית דבתר גואל לאלתר לתפלה קיימינן לית אפשר:

ומאן דעאיל לבי כנישתא ומשכח צבורא קיימין איהו נמי ליקום אי יתבין איהו נמי ליתוב, דלא ליתחזי כי בטל מן כוליה צבורא. הכי שדרו ממתיבתא. ולכשמסיימין תפלה חוזר ומקדש ונפטרין לבתיהון. והכי אמר רב שר שלום ראש ישיבת גאון יעקב של עיר מחסיא שמותר ליפול על פניו (אדם) ולבקש רחמים אחר תפלת ערבית[44] ואפילו בצבור, וכך מנהג בבית רבינו שבבבל שנופלין על פניהם ערבית חוץ מערב שבת:

סדר ק"ש על המטה

וכשנכנס אדם לישן על מטתו צריך לקרות ק"ש, דאמר ריב"ל אעפ"י שקרא אדם ק"ש בבית הכנסת מצוה לקרותו על מטתו. אמר רב אסי מאי קראה רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה. ותלמיד חכם שכל היום עוסק בתורה ומשכים ומעריב אין צריך לומר ק"ש אלא זה הפסוק. בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת. ואמר ר' יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדילין הימנו, שנאמר ובני רשף יגביהו עוף, ואין רשף אלא מזיקין שנא' מזי רעב ולחומי רשף, ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיננו. וקורא פרשה ראשונה מן שמע עד והי' אם שמוע, ומברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המפיל חבלי שינה על עיני ומשקיע שנת תרדמה על עפעפי ומנוחה על אישון בת עין, ושמרני כאישון בת עין. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשכיבני לשלום ותעמידני לשלום ותן חלקי בתורתך, והרגילני לדבר מצוה ואל תרגילני לדבר עבירה, ואל תביאני לידי חטא ולידי נסיון ולידי בזיון,

וישלוט

44) עיין סי' רל"ז מביא זה, ומכאן יש להביא ראי' לדעת הט"ז דבין השמשות מותר לומר תחנון בכ"א, ודלא כמג"א.

וישלוט בי יצר טוב ואל ישלוט בי יצר הרע. והצילני מפגע רע ומחלום רע ומהרהור רע. ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים. ותהא מטתי שלימה לפניך והאר עיני פן אישן המות, בא״י המאיר לכל העולם כולו בכבודו:

ברוך ה׳ ביום, ברוך ה׳ בלילה, ברוך ה׳ בשכבנו, ברוך ה׳ בקומנו, ויאמר ה׳ אל השטן יגער וגו׳ עד מוצל מאש: ה׳ ישמרך מכל רע ישמר את נפשך, ה׳ ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם, בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה׳ אל אמת, יברכך ה׳ וגו׳ עד וישם לך שלום:

ריב״ל אמר יושב בסתר עליון וגאלי: ת״ר*) שיר של פגעים בכנורות בתופים ובנבלים, ואי זהו שיר של פגעים יושב בסתר עליון עד כי אתה ה׳ מחסי: ואומר ה׳ מה רבו צרי עד לה׳ הישועה. ואמרינן והאמר ריב״ל אסור להתרפאות בדברי תורה, להגין שאני. וכתוב באגדה שיר של פגעים היה משה אומר בשעה שהיה עולה לרקיע היה אומר המזמור הזה יושב בסתר עליון:

סדר שני וחמישי

לשני וחמישי של שבת כי מסיים שליח צבור שמונה עשרה מתחילין הצבור ואומרין:

אם עונינו ענו בנו ה׳ עשה למען שמך, כי רבו משובותינו לך חטאנו סלח לנו. אם עונות תשמור יה ה׳ מי יעמוד, כי עמך הסליחה למען תורא, חוסה ה׳ על עמך ישראל ואל תתן נחלתך לחרפה למשל בם גוים למה יאמרו בעמים איה אלהיהם, ידענו כי חטאנו ואין מי יעמוד בעדנו לכפר כי אם שמך הגדול יעמד לנו בעת צרה, ידענו כי אין בנו מעשים צדקה עשה עמנו למען שמך וברחם אב על בנים רחם עלינו והושיענו. אמנם אלהינו רבו אשמינו אין קץ ואין מספר לעונותינו, רחום רחמנו וזכור לנו את ברית אבותינו. זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו. שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך. והסר ממנו עול העמים כי רחום אתה כי כן דרכך פודה ומציל גואל ומושיע בכל דור ודור:

ואומר השליח צבור והצבור עמו כלם ביחד:

אל הוריתנו לומר שלש עשרה וזכור לנו היום שלש עשרה שהל ענו לפניך מקדם, וכן כתוב וירד ה׳ בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם ה׳:

ואומר שליח צבור:

ויעבר ה׳ וגו׳ עד ונקה: (ואומר שליח צבור) וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו. כי אתה ה׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך. למען שמך ה׳ וסלחת לעוננו כי רב הוא. כי עמך הסליחה למען תורא. סלח נא לעון הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה. ויאמר ה׳ סלחתי כדברך:

ואומר שליח צבור:

אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנתנו שאין אנו עזי פנים

*) שבועות ט״ו ע״ב, ת״ר שיר של הודה בכנורות כו׳ ושיר של פגעים כו׳ ע״ש:

פנים וקשה ערף בדבר הזה שנאמר לפניך צדיקים אנחנו ולא חטאנו :
ועונין הקהל אבל חטאנו אנחנו ואבותינו :

אשמנו בגדנו גזלנו דברנו דופי . העוינו והרשענו זדנו חמסנו טפלנו שקר . יעצנו רע כזבנו לצנו מרדנו נאצנו סררנו עוינו פשענו צררנו קשינו עורף . רשענו שחתנו תעבנו תעתענו , סרנו ממצותיך וממשפטיך ולא שוה לנו . ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו :

ויש שאומרין במקום אם עונינו .

ועתה ה' אלהינו אשר הוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה ותעש לך שם כיום הזה חטאנו רשענו , ה' ככל צדקותיך ישב נא אפך וחמתך מעירך ירושלים הר קדשך כי בחטאינו ובעונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה לכל סביבותינו , ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך על מקדשך השמם למען ה' . הטה אלהי אזנך ושמע וגו' עד כי שמך נקרא על עירך ועל עמך (דניאל ט') :
אל הוריתנו לומר שלש עשרה וכו' כדכתיב לעיל :

ויש מקומות שאומרים

והוא רחום יכפר עון וכו' (כולו כמנהג אשכנזים עם איזה שינויים קטנים) : ולא כעונותינו גמל עלינו . אם עונינו וכו' יכירו וידעו כל הגוים כי אתה ה' כו' אבינו אתה , אנחנו החומר ואתה יוצרנו ומעשה ידך כלנו , צורנו מלכנו וגואלנו חוסה ה' על עמך ואל תתן נחלתך לחרפה למשל בם גוים למה יאמרו העמים איה אלהיהם ידענו כו' כי חטאנו ואין בנו מעשים צדקה עשה עמנו למען שמך וכרחם אב על בנים רחם עלינו והושיענו , חמול על עמך ורחם על נחלתך חוסה נא כרב רחמיך. לך ה' הצדקה עושה נפלאות . בכל עת :

הבט נא ורחם נא במהרה למען שמך ברחמיך הרבים ה' אלהינו רחם והושיעה צאן מרעיתך ואל ימשל בנו קצף כי לך עינינו תלויות , הושיענו למען שמך (רחם עלינו והושיענו למען שמך), הביטה וענגו בעת צרה כי לך ה' הישועה בך תוחלתנו אלוה סליחות אנא סלח נא טוב וסלח כי אל מלך חנון ורחום אתה :

אנא מלך חנון ורחום זכור והבט לברית בין הבתרים ותראה לפניך עקידת יחיד למען ישראל אבינו , עננו והושיענו כי שמך נקרא עלינו עושה נפלאות בכל עת ועת , עשה עמנו כחסדך חנון ורחום הביטה ועננו בעת צרה כי לך ה' הישועה, אבינו מלכנו מחסנו אל תעש עמנו כרוע מעללינו וזכור רחמיך וחסדיך וכרב טובך הושיענו וחמול נא עלינו כי אין לנו אלוה מבלעדיך צורנו . אל תעזבנו ה' אלהינו אל תרחק ממנו , כי נפשנו קצרה מחרב ומשבי מדבר וממגפה ומכל רעה הצילנו כי לך עינינו . אל תכלימנו ה' אלהינו והאר פניך בנו וזכר לנו את ברית אבותינו והושיענו למען שמך . ראה בצרותינו שמע קול תחנתנו ועננו כי אתה שומע תפלת כל פה :

אל רחום וחנון אתה אנא רחם עלינו ועל כל מעשיך , אין כמוך ה' אלהינו אנא שא נא פשעינו . אבינו מלכנו צורנו וגואלנו אל חי וקיים החסין בכח חסיד וטוב על כל מעשיך . כי אתה הוא ה' אלהינו אל ארך אפים מלא רחמים רחם עלינו ועשה עמנו כרב רחמיך והושיענו למען שמך . שמע מלכנו תפלתנו ומיד אויבינו הצילנו .

שמע

שמע מלכנו תפלתנו ומכל צרה ויגון הצילנו:

אבינו מלכנו אתה ושמך הגדול עלינו נקרא עשה עמנו למען שמך. אל תעזבנו אבינו אל תטשנו מלכנו ואל תשכחנו יוצרנו כי אל מלך חנון ורחום אתה:

אין כמוך חנון ורחום ה' אלהינו אין כמוך ארך אפים ורב חסד ואמת, הושיענו ורחמנו מרעש ומרגז הצילנו, זכור (רחמיך) לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה אל רשעו ואל חטאתו. שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך, והסר ממנו מכת המות כי רחום אתה כי כן דרכך לעשות חסד חנם בכל דור ודור, חוסה ה' על עמך והצילנו מזעמך והסר ממנו מכת המגפה כי אתה הוא שומר ישראל. לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים. מה נתאונן מה נאמר מה נדבר ומה נצטדק. נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך כי ימינך פשוטה לקבל שבים. אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא אנא ה' עננו ביום קראנו. לך ה' חכינו לך ה' קוינו לך ה' ניחל. אל תחשה ותעננו כי נאמו גוים אבדה תקותם כל ברך וכל קומה לפניך תשתחוה:

הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים נבהלה נפשנו מרב עצבוננו קומה והושיענו כי חטאנו לך, אבינו מלכנו כי אין בנו צדקה ומעשים טובים זכור לנו את ברית אבותינו ועדותנו בכל יום ה' אחד. הביטה בעניט כי רבו מכאובינו וצרות לבבנו. חוסה עלינו בארץ שבינו ואל תשפך חרונך עלינו כי עמך אנחנו בני בריתך. אל הביטה דל כבודנו בגוים ושקצונו כטומאת הנדה, עד מתי עוזך בשבי ותפארתך ביד צר. עוררה גבורתך וקנאתך עליהם, הם יבושו ויחתו מגבורתם ואל ימעטו לפניך תלאותינו. מהר יקדמונו רחמיך בצרותינו. לא למעננו אלא למענך עשה, ואל תשחת את זכר שאריתנו כי אל מלך חנון ורחום אתה, חוס ורחם עלינו ועל כל המיחדים בכל יום פעמים. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד:

ונופלין על פניהם ואומרין רחום וחנון וכו':

ואומר שליח צבור

ה' אלהי ישראל שוב מחרון אפך, והנחם על הרעה לעמך:

(תחנה) חתום נחום חזק ועונין אותו הקהל ואומר:

ה', °נגרו דמעי. והמו מעי. לדור שעשועי. ברבות דודיו. מבין בדיו. ואנחנו יחדו. ואין זר אתנו בבית: °חמרמר וחמר. לבבי ונמר. כי רע ומר. ראות בן קטורה. בבית הבחירה. ובן הגבירה. איננו גדול בבית: °ועלו באושים. תחת ברושים. ובמקום קדושים. השכין קדשים. ותחת אנשים. הניח נשים פלגשים. לשמור את הבית: °מואבית ומצרית. חתית והגרית. השמד והשחת. והרק כליהן. וערה פתהן. וצוה הכהן ופנו את הבית: °חוקר כליות. פדה נא שבויות. מידי נביות. ימינך תעיר. וקח דם צעיר. מקום דם שעיר. לחטא את הבית: °זכרתי לאסיריך. חסד נעוריך. ויצאתי אחריך. מעת צאתך. ממנוחתך. ומיום גלותך. לא ישבתי בבית: °קנא קנאתי. ונקרוא נקראתי. לעמי ונעניתי. לעם לא אלמן. בבוא

עת

דכתיב שבור זרוע רשע ורע תדרוש רשעו בל תמצא. ודוד כי אמרה בפרשה תשיעית אמרה. ומה ראו לומר קבוץ גליות אחר ברכת השנים, דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא, וכיון שיתקבצו גליות בא משיח ועושה דין ברשעים דכתיב ואשיבה ידי עליך ואצרף כבור סיגיך, וכתיב ואשיבה שופטיך כבראשונה, ויועציך כבתחילה. וכיון שנעשה דין ברשעים כלו המינים, וכולל זדים עם המינים דכתיב ושבר פושעים וחטאים יחדיו ועוזבי ה' יכלו, וכיון שכלו המינים, מתרוממות קרנות צדיקים שנא' וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק, וכולל גרים עם הצדיקים שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, וסמיך ליה וכי יגור אתך גר, והיכן מתרוממות קרנות צדיק בירושלים שנאמר ודרשו את שלום העיר. וכיון שבאו ירושלים בא דוד, שנאמר אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם, וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי, וכיון שבאת תפלה באתה עבודה, שנאמר עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי, וכיון שבאת עבודה באתה הודאה שנא' זובח תודה יכבדנני, ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה, שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים, ולימרה מקמי עבודה. מי כתיב לעשות מעשות כתיב, ולימרה בתר עבודה דכתיב זובח תודה. ומאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי, מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא, ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים, שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, וברכה דקב"ה שלום הוא, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דאמר ר' אלעזר מאי דכתיב מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, למי נאה למלל גבורות ה' למי שמשמיע כל תהלתו, אבל בתר דמסיים צלותיה אי בעי למימר וידוי אי נמי מידי בעו רשות בידיה: והכי תקינו למימר בתר צלותיה:

מלכנו אלהינו יחד שמך בעולמך, יחד מלכותך בעולמך, ויחד זכרך בעולמך, בנה ביתך, שכלל היכלך, קרב משיחך, פדה צאנך, ושמח עדתך, עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען כבודך, עשה למען מלכותך, עשה למען קדושת שמך, עשה למען גדלך ותפארתך, עשה למען מקדשך והיכלך, עשה למען משיח צדקך, עשה למענך ולא למעננו, הרחמן יזכנו לשני המשיח ולחיי העולם הבא:

אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי. עפר אני בחיי ק"ו במיתתי. והרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלמה, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא אחטא, ומה שחטאתי מרוק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורין:

אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה, פתח לבי בתורתך ולמצותיך תרדוף נפשי, וכל הקמים עלי לרעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם, ופתח לי שערי חכמה שערי תורה שערי תפלה ותחנונים שערי פרנסה וכלכלה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי:

תנו רבנן (ברכות דף כ"ד) המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה והמגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר, והמגהק והמפהק בתפלתו הרי זה מגסי הרוח, והמתעטש בתפלתו סימן רע לו, ויש אומרים הרי זה מכוער, והרק בתפלתו כאלו רק בפני המלך, המשמיע קולו בתפלתו לא שנו אלא שיכול לכוין את לבו בלחש, אבל אינו יכול לכוין את לבו בלחש לית לן בה, והני מילי ביחיד אבל בצבור לאו אורח ארעא. המגהק והמפהק בתפלתו, הני מילי מלמטה אבל מלמעלה לית לן בה. המתעטש בתפלתו הני מילי מלמטה, אבל מלמעלה סימן יפה לו, דאמר ר' זירא הא מלתא אבלע לי[30] רב המנונא ותקילא לי ככולי תלמודאי, המתעטש בתפלתו סימן יפה לו, כשם שעושין לו נחת רוח מלמעלה כך עושין לו נחת רוח מלמטה[31], ר' זירא[32] הוה קא משתמיט מיניה דרב יהודה דבעי למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה', אמר איזיל אשמע מלתא מבית ועדא והדר איפוק, אזל ואשכח תנא דקא תני קמיה דרב יהודה, היה עומד בתפלה ונתעטש פוסק עד שיכלה הריח וחוזר ומתפלל, איכא דאמרי הכי תנא קמיה היה עומד בתפלה ובקש להתעטש מרחיק ארבע אמות ומתעטש וממתין עד שיכלה הריח וחוזר ואומר רבון העולמים יצרתנו נקבים נקבים גלוי וידוע לפניך חרפתנו וכלמתנו בחיינו חרפה וכלמה אחריתנו רימה ותולעה, ומתחיל ממקום שפסק. אמר אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיו, הרק בתפלתו הני מילי דבדי לקמיה, אבל מבלע במניה לית לן בה דאמר רב יהודה היה עומד בתפלה ונזדמן לו רוק מבליע בטליתו, אם היתה טליתו נאה מבליעו באפרקסיתו, ואי[33] איניש דאנינא דעתיה הוא שדי ליה לאחוריה ומסתים[34] דאמר רבינא הוה קאימנא קמיה דרב אשי ואיזדמן ליה רוקא ופהקיה לאחוריה, אמרי ליה לא סבר לה מר מבליעו באפרקסיהו, א"ל לדידי אנינא דעתאי. ואסור לאיניש כי מצלי בהדי צבורא למקדם צלויי לאודויי מקמיה צבורא, ואסור ליה לבר ישראל למיתב בארבע אמות דצלותא דכתיב אני האשה הנצבת עמכה בזה להתפלל אל ה'. ואמר ריב"ל מכאן שאסור לישב בארבע אמות של תפלה. ואסור למחלף קמי מאן דקאי בצלותא דאמר ר' יהושע בן לוי אסור לעבור כנגד המתפללין מאי טעמא דמפסקה לצלותייהו. ואסור למיקם בדוכתא דמידליא ולצויי, דא"ר יוסי משום ר' אליעזר לעולם אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל, כגון על גבי מטה ועל גבי ספסל ועל גבי כסא, אלא במקום נמוך שנאמר ממעמקים קראתיך ה'. וכי קאי ומצלי מבעי ליה לכווני כרעיה, דא"ר יוסי משום רבי אליעזר המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנאמר ורגליהם רגל ישרה. ואסור ליה לבר ישראל למטעם מקמי צלותא, דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר מאי דכתיב לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. וכשהוא מסיים תפלתו צריך לפסוע שלש פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום, ואם לא עשה כן ראוי לו כאלו לא התפלל. ונותן שלום

מתחלה

[30]) במנחות דף ד' הגי' כמו בכאן, אבל בברכות דף כ"ד הגי' בי רב המנונא, ועי' פרש"י במנחות שם. [31]) בנוסחתנו הגי' כשם וכו' מלמטה כך וכו' מלמעלה. [32]) בנוסחתנו בגמ' הגי' ר' אבא. אבל בגי' כ"י הגי' כמו בכאן, והרבה שינויים יש בכאן מנוסחתנו בגמ' וכולם מכוונים לגי' כ"י. [33]) זה ליתא בגמרא והוא תוספת מהגר"ע למשמע עפ"י דרבינא. [34]) פי' ודי בזה.

מתחלה לשמאלו שלו שהוא ימינו של הקב"ה, שנאמר מימינו אש דת למו. ואמרינן משמיה דרב מרדכי מקום שכלו שלש פסיעות שם צריך לעמוד וליתן שלום, ואינו צריך לחזור למקום שהתפלל וליתן שלום, ואם חזר למקומו הראשון ונתן שלום למה הוא דומה לתלמיד הנפטר מרבו והלך לו ולא הלך אלא עמד בקרוב הימנו על מנת להלוך ולא הלך, וכשירצה לילך חוזר ומתפטר ממנו דומה לכלב שחזר על קיאו, ואם חזר למקום שהתפלל ראוי לו כאלו לא התפלל. וכי פסע שלש פסיעות נפול על אפוהי ובעי רחמי, וכי נפול על אפיה מצלי. דאמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דכי נפלין על אפוהין מצלו אצלויי:

אמר רב יהודה לעולם אל יתפלל אדם לא כנגד רבו ולא אחורי רבו, ותניא ר' אלעזר חסמא אומר המתפלל כנגד רבו, והמתפלל אחורי רבו, והנותן שלום לרבו, והחולק על ישיבתו של רבו, גורם לשכינה שתסתלק מישראל:

קא תני תנא בברייתא שמונה עשרה ותנן נמי במתניתין רבן גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה. ומתנינן בגמרא הני תמני סרי כנגד מאי, אמר הלל בריה דשמואל בר נחמני כנגד שמונה עשרה אזכרות שאמר דוד בהבו לה' בני אלים, רב יוסף אמר כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע, ור' תנחום אמר ריב"ל כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה, ואמר ר' תנחום אמר ר' יהושע בן לוי, המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה, עולא אמר כדי שיראה איסר שכנגד לבו, ר' חנינא אמר כיון שנענע בראשו שוב אינו צריך, רבא אמר והוא דמצער נפשיה וכייף רישיה ומתחזי כמאן דכרע. ולא לעביד כזרנוקא[35]. ומקשיק הני תמני סרי תשסרי הויאן, אמר ר' לוי ברכת המינין ביבנה תקנוה, כנגד מי תקנוה. להלל כנגד אל הכבוד הרעים, לרב יוסף כנגד אחד שבק"ש, לר' תנחום אמר ר' יהושע בן לוי כנגד חוליא קטנה שבשדרה:

תניא (ב"ק ד' ט"ז) שדרו של אדם לאחר ז' שנים נעשה (נקבה) וכו' עד שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש, ואמרינן והני מילי דלא כרע במודים, ובגמרא דא"י מתני הכי ר' יוסי בר' אבין בשם רב זביד אחת לשבע שנים הקב"ה מחליף את עולמו וכו', בר שזרתא דנונא מתעבדא כדל ודבר נשא חויא. אימתי בזמן שאינו כורע כל קומתו עד השיזרה:

אמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות כולן אין מעלין אותו, בברכת המינין מעלין אותו, חיישינן שמא מין הוא, ואמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ריב"ל, בשלא התחיל בה, אבל התחיל בה גומרה. שב דשבתא כדבעינן למיכתב לקמן כנגד מאי, אמר רב חליפא בר' שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים. תשעה דמוספי דריש שתא, כדבעינן לבדוריה לקמן כנגד מאי, אמר רבא דמן קרטגינא כנגד תשעה אזכרות שאמרה חנה בתפלתה, דאמר מר בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה:

וסדר

---

[35]) בירושלמי שלפנינו הגי' הדרונא, ובערוך הדרונא והגב תרגום ירושלמי הדרונא, אך הגי' שבכאן זרנוקא הסכמתי ומצאתי בב' מעריך המערכת זרנקא פי' חמת מים עשויה מעור לשאוב בה מים מן הבור, והשתלשלין בכלי זו לבור היא נכפפת עד קרקעית הבור, והוא הדומה בכאן שלא ישחה יותר מדאי.

וסדר תפלת ש"ץ היורד לפני התיבה כך הוא, אומר אבות וגבורות, וקודם קדושה השם אומר:

כתר יתנו לך המוני מעלה וקבוצי מטה, יחד כולם קדושה לך ישלשו כמה שנאמר על ידי נביאך וקרא זה אל זה ואמר, קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו:

אז בקול רעש גדול אדיר וחזק משמיעים ומתנשאים לעומתם ברוך יאמרו, ברוך כבוד ה' ממקומו:

ממקומך מלכנו תופיע ותושיענו ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו ובחיינו תשכן תתגדל ותתקדש בתוך ירושלם עירך לדור ודור ולנצח נצחים, ועינינו תראנה במלכותך כדבר האמור בשירי עוזך מפי דוד משיח צדקך, ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה:

(קדושה ליחיד **ויאמר** שלחני כי עלה השחר, אמר לו וכי גנב אתה או קוביוסתוס אתה שאתה מתיירא מן השחר. אמר לו לא גנב אני ולא קוביוסתוס אני אלא מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו. מסייע ליה לרב חננאל אמר רב, דאמר רב חננאל אמר רב שלש כיתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום. אחת אומרת קדוש, ואחת אומרת קדוש. ואחת אומרת קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. מתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה בכל שעה שירצו, ואלו מלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום. ואמרי לה פעם אחת בשבת. ואמרי לה פעם אחת בחודש. ואמרי לה פעם אחת בשנה. ואמרי לה פעם אחת בשבוע. ואמרי לה פעם אחת ביובל. ואמרי לה פעם אחת לעולם. ולא עוד אלא שישראל מזכירין את השם לאחר שתי תיבות, שנאמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואלו מלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר שלש תיבות, שנאמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. ולא עוד אלא שאין מלאכי השרת רשאין לומר שירה למעלה עד שיאמרו ישראל שירה למטה. שנאמר ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. תיובתא דרב חננאל אמר רב. אימא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. והא איכא ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו. ההוא אופנים הוא דקאמרי לה. ואי בעית אימא כיון דאיתיהיב רשותא איתיהיב. ועמו ישראל ממליכין שמו ואומרין ה' ימלוך לעולם ועד):

והכי סדר רב נטרונאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא, כך מנהג של שתי ישיבות לומר בקדושת כתר אז בקול רעש גדול, וממקומך מלכנו וכו', ובמוסף של שבת ושל יום טוב ושל יום הכפורים ובנעילה אנו אומרין פעמים וכו', ולהיות לכם לאלהים, אבל בראשי חדשים ובחולו של מועד אין אנו אומרין, ואלו שיש ביניהם שנראין כמדקדקין וגורעין ומוסיפין, לא יפה הם עושים, שמשנין ממנהג שתי ישיבות, ומנהג שלנו אין משנין ממה שאמרו חז"ל בתלמוד בין בשבתות בין בימים טובים, ואי מיקלעינן למקום ואמר חזן מאי דלא דמי מסלקינן ליה:

ורב

ורב שר שלום[36] ריש מתיבתא דמתא מחסיא סדר הכי . לומר בתפלה של שחרית בשבתות ובימים טובים וביום הכפורים „פעמים„ אין מנהג בישיבה ובבל כולה אלא בתפלת מוסף בלבד, וביום הכפורים אף בנעילה , מפני שכשגזרה גזרה על שונאיהן של ישראל שלא לקרות ק"ש כל עקר היה אומר אותה ש"ץ בהבלעה בעמידה בכל תפלה דשחרית בין בחול בין בשבת , כיון שבטלה הגזרה והיו פורסין את שמע כתקנה ומתפללין , בקשו לסלקה כל עיקר שהרי חזרה ק"ש כל עיקר , אלא אמרו חז"ל שבאותו דור נקבע אותו במוסף שאין בה ק"ש , ולמה קבעוה במוסף כדי שיתפרסם הנס לדורות, לפיכך במוספין הוא דאומרה , בתפלת שחר אין אומרו שהרי קרו ק"ש כתקנה . ותו שאילו מקמי רב נטרונאי גאון מקום שאין מי שרגיל לירד לפני התבה אלא אחד , ופעמים שטרוד במלאכה ויש נערים שהגיעו לשמונה עשרה שנה ולשבע עשרה ולא נתמלא זקנם , מהו שיעשו שלוחי צבור ויוציאו רבים ידי חובתן ואל יבטלו מן התפלה , והשיב כך ראינו שזה שאחז"ל אינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו עד שיתמלא זקנו , כך מצוה מן המובחר וכמה דאפשר להוי גברא מליא טפי עדיף מן ינוקא, אבל בודאי במקום מיבטל מן קדושה וברוך וימלוך ויהי[37] לא מבעיא בן שמונה עשר ובן שבע עשרה דודאי מוציאין , אלא אפילו בן י"ג שנה ויום אחד בלא אפשר נעשה שליח צבור , דקא אמרינן זה הכלל כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא הרבים ידי חובתן , אבל בן י"ג שנה ויום אחד בלא אפשר שפיר דאמי , ותו שאלתם מהו לסמוך על דברי ריב"ל ושילטרפו תשעה ועבד בשעת הדחק , אין הלכה כריב"ל ואין עושין בה מעשה , ועוד השתא עבד משוחרר שמל ולא טבל אין אנו מזמינין עליו בזימון דרבנן דתנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן , ואמרינן פשיטא דאין מזמנין ואמרו אילטריך מתניתין לעבד שמל ולא טבל וקמל"ן הא דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול , לצרפו בתפלה עם תשעה דגמרינן לה תוך תוך דכל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה מבעיא , ועוד בפירוש שמענו מרבותינו שאלו שמועות של שלשה שאכלו כאחת כגון תשעה ועבד , תשעה וארון , שנים ושבת , וקטן פורח , וקטן היודע למי מברכין , אינן הלכה ואין עושין מעשה כמותן :

וכשמגיע ש"ץ למודים צריכין כל הצבור לשוח עמו , דתניא ר' חלפתא בר' שאול הכל שוחחים עם שליח צבור בהודאה , ר' זעירא אמר ובלבד במודים , ר' זעירא סמיך לקרובא כדי לשוח עמו תחלה וסוף , ר' יסי כי סליק להכא חמיכן גחנין ומלחשין , אמר מהו הדא לחישא ולא שמיע לי' דמר ר' חלבו כו' עד בשם ר' סימון , מודים אנחנו לך אדון כל הבריות אלוה כל התושבחות צור כל העולמים חי העולמים יוצר בראשית מחיה מתים שחייתנו וקימתנו וזכיתנו וסייעתנו וקרבתנו להודות לשמך בא"י אל ההודאות , רב ביבי דידיה ור' שמואל דידיה ובר קפרא דידיה וכולהו בחתימה, הכי [בגמ'] דהתם. ובגמ' דהכא בזמן ששליח צבור אומר מודים

העם

---

36) דברי רב שר שלום מובאים באריכות בפרדס לרש"י דף נ"ו ע"ב ע"ש. 37) בס' אורחות חיים ה' תפלה אות ע"ט מביא במקום ויהי , יהא שמי' רבא , ומכאן משמע שגם ימלוך מיסך שייך לקדושה , וכס' הגהות י"נ המובא במ"א סי' ס"ו סק"ו .

טעם מה הן אומרים, אמר רב מודים אנחנו לך ה' אלהינו על שאנו מודים לך, ר' שימאי אומר יוצרנו יוצר בראשית על שאנו מודים לך, נהרדעי אמרי משמיה דר' שימאי ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייתנו וקיימתנו, רב אחא בר יעקב מסיים בה הכי כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעשות רצונך על שאנו מודים לך, אמר רב פפא הלכך נימרינהו לכלהו, השתא נכלינהו :

מודים אנחנו לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו אלוה כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייתנו וקיימתנו כן תחננו ותחיינו ותקבצנו מארבע כנפות הארץ לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך :

וכי האי מושילתא שפירתא נהגין ועבדינן :

כהנים נושאין כפיהן בשחרית ובמוסף ובמנחה של תענית, חוץ מן מנחה של יום הכפורים שאחר מנחה נושאין את כפיהם בנעילה, וכהן שיש בידיו מומין בפניו או ברגליו לא ישא את כפיו[38] שנאמר ידיכם דמים מלאו. ושנו רבותינו אין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן, וזו אחת מתשע תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי, אמר אביי נקטינן לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא, שנאמר אמור להם לשנים ולא לאחד, וכן הלכה, ואמר ריב"ל כל כהן שמברך מתברך, שאינו מברך אין מתברך, שנאמר ואברכה מברכיך, ואריב"ל כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה. כה תברכו, אמור להם, ושמו את שמי, ואריב"ל כל כהן שלא נטל ידיו אסור לישא את כפיו, שנאמר שאו ידיכם קדש וברכו את ה', מאי מברך א"ר זירא אמר רב חסדא: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לברך את עמו ישראל באהבה: כי עקר כרעיה למיסק מאי אמר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו כפרה לנו ואל יהא בה מכשול ועון מעתה ועד עולם, וכד מהדר אפיה מצבורא מאי אמר אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש, רבונו של עולם עשינו מה שגזרת עלינו עשה עמנו מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך וגו'. אמר רב חסדא אין הכהנים רשאין לכוף קשרי אצבעותיהן עד שיחזרו פניהם מן הצבור, ואמר רב חסדא אין שליח צבור רשאי לענות אמן*) עד שיכלה הדבור מפי הקורא, ואין הכהנים רשאין להחזיר פניהם מן הצבור עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום, ואמר ר' זירא אמר רב חסדא אין הכהנים רשאין לעקור רגליהם ולילך עד שיגמור שליח צבור שים שלום, ואין הכהנים רשאין לישא את כפיהם אלא כנגד כתפותיהם. ומאן דחזא חלמא ולא ידע מה הוא, ניקום קדם כהני ונימא הכי :

רבונו של עולם וכו'. בין שחלמתי לעצמי ובין וכו' כחלומותיו של יוסף. ואם צריכין רפואה רפאם כמי מרה על ידי משה וכמי יריחו על ידי אלישע וכמרים מצרעתה וכחזקיהו מחליו וכשם שהפכת קללת בלעם בן בעור מרעה לטובה כן תהפוך

38) חסרון הניכר יש כאן, וכצ"ל וכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמר וכו', כדאי' ברכות ל"ב ע"ב, ועי' בתוס' יבמות כ"ז ד"ה שנאמר מעם מזבחי, ובסנהדרין ל"ב ע"ב, ובסוטה ל"ט ד"ה כי מהדר.

*) יש בכאן ערבוב והשמטת דברים, יעויין בגמרא סוטה ל"ט ב'.

תהפך כל חלומותי לטובה :

ומכוין דעתיה בהדי כהנא דעני צבורא אמן , ואי לא לימא הכי .

אדיר במרום שוכן בגבורה אתה שלום ושמך שלום יהי רצון שתשים עלינו טובה כו' :

ואם אין שם כהנים אומר שליח צבור .

אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו' , עד ואני אברכם . ומסיים עד עושה השלום*) :

ונופלין צבור על פניהם ומבקשים רחמים ושואל כל אחד ואחד בקשתו , ואומר :

רבון כל העולמים ואדוני האדונים האל הגדול הגבור והנורא רחם עלינו שאנו עבדיך ומעשה ידיך בשר עפר רמה ותולעה . מה אנו מה חיינו מה חסדנו מה צדקנו , ומה נאמר לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים כאין נגדך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי כל מעשינו תוהו וימי חיינו הבל לפניך , ומה נאמר לפניך ה' אלהינו כי אנחנו העוינו והרשענו ואין לנו כח לעשות חובותינו ולא כהן גדול לכפר על חטאתינו ולא מזבח להקריב עליו קרבן ולא בית קדש הקדשים להתפלל שם , אלא יהי רצון מלפניך שתהא תפלתנו שאנו מתפללין לרצון ותחשב לפניך כפרים וכבשים וכאלו הקרבנו אותם על גבי המזבח ותרצנו :

רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוני לעשות רצונך אבל שאור שבעיסה מעכב. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשמיד ותכניע ותרחיק יצר הרע ממני ותשפילהו ותכניעהו ותרחיקהו ממאתים וארבעים ושמונה אברים שבי ואל יכשילני מדרכיך הטובים אלא תן בלבי יצר טוב וחבר טוב לשמור חוקיך ולעבדך ולעשות רצונך בלבב שלם :

רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך שתהא תורתך אומנתי ומלאכתי בכל יום ולא אשנה בה , ואל תצריכני למתנת בשר ודם שמתנתן מעוטה וחרפתם מרובה . שבענו בבוקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל ימינו . הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו :

רבון כל העולמים ואדוני האדונים עזרני סמכני סייעני וחזקני בפרנסתי ובפרנסת בני ביתי. ואל תבישני ואל תכלימני לא לפניך ולא לפני בשר ודם . ה' שמעה ה' סלחה ה' הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך :

ואי איח דבעי מימר הא דר' ינאי כד ניעור מסנתיה לימא ,

רבונו של עולם חטאתי לפניך יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתתן לנו לב טוב וחלק טוב ורוח נמוכה ונפש שפלה וזבד טוב , ואל יתחלל שמך בנו ואל תעשנו שיחה בפי (כל) הבריות . ואל תהי אחריתנו להכרית ותקותנו למפח נפש , ואל תצריכנו למתנות בשר ודם . ואל תמסור מזונותי ביד בשר ודם שמתנתן מעוטה וחרפתן מרובה. ותן חלקנו עם עושי רצונך . ובנה ביתך ועירך והיכלך ומקדשך מהרה בימינו . מהר עננו ופדנו מכל גזירות קשות והושע ברחמיך הרבים משיח צדקך :

ועומד

*) עי' טור א"ח סי' קכ"ז וב"י וב"ח ופרישה שם . ובל"ס יש כאן ס"ס וה"ל ומסיים עיש שלום .

ועומד החזן ואומר

אבינו מלכנו חננו ועננו אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה והושיענו למען שמך, ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו:

ועונין הצבור אחריו מה שהוא אומר

זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה. יהי חסדך ה׳ עלינו כאשר יחלנו לך. אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד, עשה למען שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו, חננו ה׳ חננו כי רב שבענו בוז. ברוגז רחם תזכור. ברוגז רחמים תזכור. ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו. עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך:

ואומר שליח צבור קדיש עד לעילא.

(קדיש ליחיד מאי דכתיב ברב עם הדרת מלך אמר ר׳ חמא בר חנינא בוא וראה שבחו של הקב״ה שהוא מחבב את ישראל יותר מאלפי אלפים ורבי רבבות של מלאכי השרת שמשרתין אותו ומשבחין לפניו. ואינו רוצה בשבחן עד שישמע בשבחן של ישראל. שנאמר ברב עם הדרת מלך, ואין עם אלא ישראל שנאמר עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. למה עם זו יצרתי לי שיספרו תהלתי בעולם. שנאמר תהלתי יספרו. וכן הוא אומר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. כי לאלהים מגני ארץ מאוד נעלה. אמר ר׳ סימון אימתי הקב״ה מתעלה בעולמו. בשעה שישראל נכנסין בבתי מדרשות ובבתי כנסיות ונותנין שבח לפני בוראם. ר׳ ישמעאל אומר בשעה שהן נאספין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ושומעין הגדה מפי תלמיד נעים. ואח״כ עונין אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך. באותה שעה הקב״ה משמח ומתעלה בעולמו ואומר למלאכי השרת באו וראו עם זו שיצרתי בעולמי כמה הן משבחין אותי. באותה שעה מתקבצין מלאכי השרת ומלבישין להקב״ה הוד והדר, שנאמר ברב עם הדרת מלך, וכן הוא אומר ברכי נפשי את ה׳, ה׳ אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת, וכתיב הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו. ואומר עקב ענוה יראת ה׳ עושר וכבוד וחיים. ואמר רב חנן אם אדם זוכה לקנות ענוה ויראת ה׳ זוכה לקנות כבוד וחיים שנא׳. כאן מקום פנוי בכ״י, ולפי הנראה צ״ל הפסוק דלעיל עקב ענוה כו׳:)

ובא לציון גואל וכו׳. ה׳ ימלוך לעולם ועד. ה׳ מלכותיה לעלם ולעלמי עלמיא וכו׳ עד האל ישועתנו סלה. ה׳ צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה. ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו. ברוך אלהינו וכו׳. והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת. הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבבנו יראתו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה. כן יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו שנשמור חוקיך בעולם הזה ונזכה ונחיה ונירש חיי העולם הבא, למען יזמרך כבוד ולא ידום ה׳ אלהי לעולם אודך:

(קדושה ליחיד והיא הגדה המדברת בכבוד העתיד לנעים זמירות ישראל ולצדיקים.

ובשעה שירדתי מלפניו שמעתי קול מדבר בלשון ארמי וכלשון הזה היה מדבר.

מקדשא

מקדשא קדישא לחורבא והיכלא לנור דליק ודירתא דמלכא תנטר צדיותא ובני מלכא לקטלא וחדוותיה דמלכא תנטר ארמלתא בתולן ועולימן לבזה ומדבחא דכיא לאסתאבא ופתורא דמתקן יבזתיה בעלי דבבא וירושלם לצדו וארעא דישראל לזיע. באותה שעה כיון ששמעתי את קול החוק הזה נרתעתי ונדמכתי ונפלתי לאחורי עד שבא הרפיאל הדריאל אשר נתן בי רוח ונשמה והעמידני ואמר לי ידידי מה עלתה לך, אמרתי לו הדר זיוי שמא אין תקנה לישראל אמר לי ידידי בא ואכניסך לגנזי ישועות ולגנזי נחמות, הכניסני לגנזי ישועות ולגנזי נחמות וראיתי כתות של מלאכי השרת שהם יושבים ואורגים בגדי ישועות ועושין כתרי חיים טובים ואבנים טובים של מרגליות קבועות בהן ומרקחים כל מיני בשמים וממתיקים ייעת לצדיקים לעתיד לבא. וראיתי כתר אחד משונה מכל הכתרים וחמה ולבנה ושנים עשר מזלות קבועים בו. אמרתי לו הדר זיוי כתרים הללו למי, אמר לי לישראל, וכתר משובח זה למי, אמר לי לדוד מלך ישראל, אמרתי לו הדר זיוי הראני כבודו של דוד, אמר לי ידידי המתן לי שלש שעות עד שיבא דוד לכאן ותראה בגדולתו, תפשני והושיבני בחיקו. אמר לי מה אתה רואה, אמרתי לו אני רואה שבעה ברקים שהן רצין כאחד, אמר לי בני כבוש עיניך שלא תזדעזע, הללו יצאו לקראת דוד. מיד רעשו כל האופנים ושרפים וחיות הקודש ואוצרות שלג ואוצרות ברד ועננים כבוד ומזלות וכוכבים, ומלאכי השרת להוטי זבול ואמרו למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. ושמעתי קול רעש גדול שבא מעדן ואומר ימלוך ה׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה. והנה דוד מלך ישראל בראש וכל מלכי בית דוד אחריו וכל אחד ואחד כתרו בראשו וכתר מלך דוד מובהק ומשונה מכל הכתרים וזיוו הולך מסוף העולם ועד סופו, כיון שעלה דוד למדרש גדול שברקיע מוכן לו כסא של אש שהוא ארבעים פרסאות גבוה כפלים ארכו וכפלים רחבו. וכיון שבא דוד וישב לו על כסא שלו המוכן כנגדו כסא של קונו. כל מלכי בית דוד יושבין לפניו ומלכי בית ישראל אחריו. מיד אומר דוד שירות ותשבחות שלא שמעתן אוזן מעולם. וכיון שפתח ימלוך ה׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה, פתח מטטרון וכל המזלות ואמרו קדוש קדוש קדוש ה׳ צבאות מלא כל הארץ כבודו. וחיות הקודש משבחות ואומרות ברוך כבוד ה׳ ממקומו. והרקיעים אומרים ימלוך ה׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה. והארץ אומרת ה׳ מלך ה׳ מלך ה׳ ימלוך לעולם ועד. וכל מלכי בית דוד אומרין והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד:

ויש אומרין קדושה זו

ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, שנים שרפים עומדין מימינו של הקב״ה ואחד משמאלו, שש כנפים לכל אחד, בשתים יכסה פניו שלא יראו פני שכינה, ובשתים יכסה רגליו שלא יביטו פני שכינה, כדי לשכח גזירת העגל, ובשתים יעופף שנאמר וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה׳ צבאות מלא כל הארץ כבודו. ואינן יודעות מקום לכבודו. ועומדות באימה ביראה ברתת ובזיע שלא יאכל אש אוכלת לאש של מלאכים, ומזיעת פניהם נהר של אש מושך ויוצא מלפניו. שנאמר נהר די נור נגיד ונפיק מן קדמוהי. ולפי שאינן יודעות מקום כבודו. עונות ואומרות בכל מקום שכבודו

שם ברוך כבוד ה׳ ממקומו , ועמו ישראל מיחדים שמו הגדול בכל יום פעמים באהבה ואומרין שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד . הוא משיבן לישראל אני ה׳ אלהיכם מציל אתכם מכל צרה . אֵל כמאמרך ארונינו צדיק ישראל מיחלי צדקך סלה , צדקותיך רוממו לרומם לך . יפצחו פה ויאמרו ה׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ . וימליכוך ככתוב בדברי קדשך ימלוך ה׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה : ואומר ה׳ אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו וגו׳ :)

ויאמר יתגדל ויתקדש עד דאמירן בעלמא ואמרו אמן :

ומוסיף תתקבל צלותהון ובעותהון דכל ישראל קדם אבוהון די בשמיא ואמרו אמן. יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים על כל ישראל ואמרו אמן.

עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום על כל ישראל :

(קדיש של יחיד לעתיד לבא מגלה הקב״ה טעמי תורה לישראל , מפני מה איסור שתי אחיות , מפני מה בשר בחלב , מפני מה בשר חזיר , מפני מה כלאים . לאחר שמגלה להם טעמי תורה אומר להם לצדיקים הכנסו לגן עדן ואכלו סעודה המתוקנת לכם ושתו יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית . אמרו לפניו רבונו של עולם כלום יש סעודה שאין בעלה שרוי בתוכה , אבל אם רצונך תשרה שכינתך בינותינו , מיד אומר דוד לפני הקב״ה רבונו של עולם עשה עמנו טובה ושב אתנו , באותה שעה שומע הקב״ה לדוד שנאמר אז תקרא וה׳ יענה תשוע ויאמר הנני , מיד נכנס הקב״ה ודוד וכל הצדיקים עומדים על כסאותם והקב״ה יושב על כסא כבוד שלו ודוד יושב כנגדו על כסא המוכן לו שנאמר וכסאו כשמש נגדי , וכל הצדיקים יושבים על כסאותם ואוכלין ושמחים ושותין כשלשה כוסות מיין עסים שנאמר אשקך מיין הרקח מעסים רמני , ומוזגין להם כוס של ברכה , וכוס של ברכה הוי מאתים ועשרים ואחד לוג שנאמר תערך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה . רוי״ה בגימטריא הכי הוי . לאחר שאוכלין ושותין אומר מי יברך, אומר לאברהם טול אתה וברך שאתה אב העולם. אומר להם איני מברך שיצא ממני זרע שהכעיס לפני הקב״ה , אומר ליצחק טול אתה וברך שנעקדת על גבי המזבח , אומר להם איני מברך שיצא ממני זרע שהחריבו ביתו של הקב״ה , אומר ליעקב טול אתה וברך שמטתך שלימה לפני המקום , אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאסרן שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. אומר למשה טול אתה וברך שקבלת את התורה וקיימת אותה , אומר להם איני מברך שלא זכיתי לכנוס לא״י , אומר ליהושע טול אתה וברך שהכנסת לישראל לארץ וקיימת את התורה, אומר להם איני מברך שלא זכיתי לבן . אומר לדוד טול אתה וברך שאתה נעים זמירות ישראל ואתה נשיא להם שנאמר ועבדי דוד נשיא להם לעולם , והוא אומר להם אני אברך ולי נאה לברך , שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה׳ אקרא . לאחר שאוכלין ושותין ומברכין מביא הקב״ה את התורה ומניחה בחיקו ועוסק בה בטומאה ובטהרה באיסור ובהיתר בהלכות ובאגדות , ואומר דוד שירה לפני הקב״ה , ועונין אחריו הצדיקים אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך מתוך גן עדן , ופושעי ישראל עונין אמן מתוך גיהנם ,

מיד

מיד אומר הקב"ה למלאכים מי הם אלו שעונין אמן מתוך גיהנם, אומר לפניו רבונו של עולם הללו פושעי ישראל שאעפ"י שהם בצרה גדולה מתחזקים ואומרים לפניך אמן, מיד אומר הקב"ה למלאכים פתחו להן שערי גן עדן ויבואו ויזמרו לפני שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים, אל תקרא שומר אמונים אלא שאומר אמנים:

ולאחר שסיים שליח לבור קדיש[39] שלום נוהגים לומר כך:

מי כאלהינו מי כאדונינו מי כמלכנו מי כמושיענו. אין כאלהינו אין כאדונינו אין כמלכנו אין כמושיענו, ברוך אלהינו ברוך אדונינו ברוך מלכנו ברוך מושיענו. נודה לאלהינו נודה לאדונינו נודה למלכנו נודה למושיענו. אתה הוא אלהינו אתה הוא אדונינו אתה הוא מלכנו אתה הוא מושיענו. אתה הוא שהקריבו אבותינו לפניך את קטורת הסמים:

פיטום הקטורת הצרי והצפורן החלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה. מור וקציעה שבולת נרד וכרכום. משקל ששה עשר ששה עשר מנה, והקושט שנים עשר וקילופה שלשה וקנמון תשעה, בורית כרשינא תשעה קבין, יין קפריסין סאין תלת וקבין תלתא, אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חורין עתיק מלח סדומית רובע מעלה עשן כל שהוא, ר' נתן אומר אף כפת הירדן כל שהוא, אם נתן בה דבש פסלה, אם חסר אחת מכל סמניה חייב מיתה. רבן שמעון בן גמליאל אומר צרי אינו אלא שרף מעצי הקטף, בורית כרשינא ששפין בה את הצפורן כדי שתהא נאה, יין קפריסין ששורין בו את הצפורן מפני שהיא עזה, והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד: הקטרת היתה שלש מאות וששים ושמונה מנה (כנגד ימות החמה) שלש מאות וששים וחמשה כנגד ימות החמה. ושלשה מנים הנותרים. מהם מכניסים לפני לפנים ביום הכפורים. והשאר מחללין אותו על מעות האומנין, אחת לשבעים שנה מפטמין אותה [לחצאין], המפטם אותה כמתכונתה הרי זה חייב, פטם חצייה הרי זה חייב, רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' שמעון בן הסגן אבל לא שמעתי ממנו לשלישה ולרביעה, ומחזירין אותה למכתשת פעמים בשנה, בימות החמה פוזרין אותה כדי שלא תתעפש, בימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה. וכשהוא שוחק אומר הדק היטב כו' *) דקה מן הדקה. המפטם את הקטרת במתכונתה חייב והמריח בה פטור ואינו חייב אלא משום מעילה, מכתשת היתה במקדש מימות משה ונפגמה ושלחו והביאו מאלכסנדריא ותקנוה ולא היתה מפטמת כשהיתה:

השיר שהיו הלוים אומרים בזמן שבית המקדש קיים. ביום ראשון היו אומרים לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו', אשר לא נשא לשוא נפשו (עמ"ס). עד סוף פיסקא. ביום שני היו אומרים שיר מזמור לבני קרח גדול ה' וגו'. ביום שלישי היו אומרים מזמור לאסף אלהים נצב וגו'. ביום רביעי היו אומרים אל נקמות ה' אל נקמות וגו'. ביום חמישי היו אומרים למנצח על הגתית לאסף וגו'. ביום הששי היו אומרים ה' מלך גאות לבש וגו'. ביום השביעי היו אומרים מזמור שיר ליום השבת. כמו שכתובה להלן:

אמר

---

39) נ"ל שצ"ל עושה שלום, וכ"ה בטור סי' קל"ג שהעתיק כל הכתוב כאן. אך בפיטום הקטרת קיצר, והעתיק בתחלה אין כאלהינו, וכאן הוא בהתחלה מי כאלהינו, וכם' אורחות חיים מביא שתי הנוסחאות, ע"ש בסדר תפלת מוצאי שבת אות י'. *) עיין כריתות דף ו' ע"ב, שם הברייתא במלואה וכאן קיצר במלת וכו'.

אמר ר' אליעזר אמר ר' חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, וראה שלום לבניך שלום על ישראל:

ואומר קדיש עד דאמירן בעלמא ואמרו אמן. יהא שלמא רבא עד עושה שלום:

(קדיש של יחיד **תניא** אמר ר' והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני עמים רבים וידעו כי אני ה', תניא. אמר ר' יוסי פעם אחת נכנסתי לחורבה אחת מחרבות ירושלים להתפלל ובא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח עד שסיימתי תפלתי, לאחר שסיימתי תפלתי אמר לי שלום עליך רבי, אמרתי לו שלום עליך רבי ומורי, אמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו, אמרתי לו להתפלל, אמר לי היה לך להתפלל בדרך, אמרתי לו מתירא הייתי שמא יפסיקוני עוברי דרכים, אמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי הימנו שלשה דברים, למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, והמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. אמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו, אמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין אומות העולם, אמר בני בחייך ובחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום שלשה פעמים אומרת כך, ולא עוד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך, הוא מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לאב שהגלה את הבנים ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם. אמר ר' חלבו אמר עולא בירא׳ה עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בגן עדן והוא יושב ביניהן וכל אחד מראהו באצבע שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:)

ובערב לאחר שיגמרו תפלת ערבית נוהגין לומר פיטום הקטורת אבל לא השיר, מאי טעמא שזכר למקדש אומר אלו, ולמה אומר פיטום הקטורת בבקר ובערב והשיר בבקר בלבד, לפי שזה היתה מצותו נעשית בבקר ובערב וזה לא היתה מצותו נעשית אלא בבקר:

ולא מבעי ליה לאיניש למיבטל ולאיתמנועי מקידושא דסדרא ומיהא שמיה רבא מבריך דאגדתא, דמלתא רבתא היא קמי קודשא בריך הוא, ומאי רבותא דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' שמעון מיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין בו קללה ולא ירד טל לברכה וניטל טעם הפירות, ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות, ואמר רבא וכל יום ויום קללתו מרובה משל חברו דכתיב בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר, הי בקר אי נימא בקר דלמחר מי ידע מה הוי אלא דחליף, ואלא עלמא אמאי מקיים, אקידושא דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא, שנאמר ארץ עיפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים ותופע כמו אפל, טעמא דאין סדרים הא יש סדרים ותופע מאפל, ומאי סדרים קידושא דסידרא:

ושאילו מקמי רב נמא ראש ישיבת גאון יעקב בישיבה היא פומבדיתא, מהו שיאמר אדם קידושא דסידרא, אם אינו קורא מאי טעמא. והשיב כך, אם

אם תלמיד חכם הוא יעסוק בשמעתא דגיד הנשה, כגון שלא כתוב של מלאכי השרת אומרי' שירה בכל יום, שיש בה דברי שבח קדושת הקב"ה, אם אינו תלמיד חכם יעסוק במקרא בפסוקים שיש בהם קדושה, כגון שרפים עומדים ממעל לו, ומה טעמו של חכם שאומר ומודה כך, כלומר תפלה זו וסדר זה, נביאים הראשונים תקנוה חקים הקדמונים תקנוה לומרה בקהל, ויחיד לא יסיג גבול הקהל, לפי שכל דבר של קדושה אינו בפחות מעשרה, הילכך יאמר מקרא או תלמוד שפירשנו, תמלא אומר אותה ממילא, ויש חכמים שאומרין כיון שהן מקראות אומרם ומה בכך, הלכך נהגו יחיד האומר קדושא דסידרא קורא הפסוקין כדרך התינוקות שקורין לפני רבן:

ובשביל בני אדם הבאים לבית הכנסת לאחר שיאמר שליח צבור ברכו. שאילו מקמי מקיבתא מהו שיחזור ויאמר השליח בשעת עמידת הצבור להתפלל, ברכו את ה' המבורך ויענו ברוך ה' המבורך, אותן בני אדם הבאים בין הפרקים, בין גאולה לתפלת שחרית ובין המולך בכבודו ערבית. ושדרו הכי, כך [40]) ראינו שבתפלת ערבית בשביל הבאים בין הפרקים, אם רוצה אומר ברכו, אבל בשחרית אסור להפסיק בין גאולה לתפלה, ואל יפסיק שכך שנינו ר' יהודה אומר בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק, ואמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה, וצריך לסמוך גאולה לתפלה ואל יפסיק שכך שנינו ר' יהודה אומר ואסור להפסיק בו אפילו בדברי קדושה ואפי' בפסוק של רילוי ובקשה, והאי דקא מתחלינן ה' שפתי תפתח, כיון דתקינו רבנן למימריה בצלותא. כצלותא אריכתא דמיא:

ונפטרין איש לביתו:

וכשמבקש לאכל לחם צריך ליטול ידיו קודם ואח"כ לקבוע סעודתו, אף על פי שאוכל חולין, וכל המזלזל בנטילת ידים בר נידוי הוא, שכך שנינו אמר ר' יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל, אלא את מי נדו את אלעזר בן הגר שפקפק בנטילת ידים ונדוהו ומת בנידויו ושלחו בית דין והניחו אבן על ארונו, ללמדך שכל המתנדה ומת בנידויו סוקלין את ארונו. וכל המזלזל בנטילת ידים סוף בא לידי עניות, דאמר ר' אמי ואמרי לה במתניתא תנא, שלשה דברים מביאין את האדם לידי עניות, אלו הן, המשתין ערום בפני מטתו, והמזלזל בנטילת ידים, ומי שאשתו מקללתו בפניו, המזלזל בנטילת ידים לא אמרן אלא זימנין משי וזמנין לא משי, אבל משי ולא משי לית לן בה [41], ואמר ר' זריקא אמר ר' אליעזר כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם, וכד משי ידיה מבעיא ליה לנגובי ידיה שפיר, דאמר ר' אבהו כל האוכל פת בלא נגוב ידים כאלו אוכל לחם טמא שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים אשר אדיחם שם, ואמר רב חסדא אנא משאי מלא חופנא ויהבו לי מלא חופנא טיבותא: וכשנוטל ידיו מברך. ברוך אתה י"א מ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים: והשותה מים בתוך סעודתו צריך לברך על כל פעם ופעם, ואעפ"י שהוא לפניו, שכך שנינו השותה מים לצמאו אומר שהכל, ואמרינן למעוטי מאי, אמר רב אידי בר אבין למעוטי היכא דחנקתיה אומצא דלא מברך

---

40) הטור בסי' רל"ו מביא אותו בשם רע"ג ועי' במנהיג אות כ"ו. 41) עי' הערות בסוף הס'.

מברך , הא לאו הכי מברך והוה ליה כמלך , ואית מרבנן דאמרי כיון דאיכא מים קמיה בסעודתא וצריך זימנא קמא לא צריך לברוכי על כל זימנא , מידי דהוי אאמרא דכד מברך זימנא קמא לא צריך תו לברך . והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס , כשהוא נוטל אל יטול מבחוץ אלא נכנס ויושב במקומו ונוטל , והטפיח מחזיר . אמר רב חסדא לא שנו אלא לשתות אבל לאכול נוטל מבחוץ ונכנס , מידע ידעי דאיניש דעתיה . אמר רב נחמן בר יצחק הנא אפילו לשתות נמי מידע ידעי דאיכא דעתאי :

ומאן דאכיל כזית מיחייב לברוכי , דאמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל כזית מליח וברך עליו תחלה וסוף , אלמא כר' מאיר סבירא ליה דאמר עד כזית . ולענין אצטרופי אפילו לא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת ולא שתה עמהם אלא כוס של יין מצטרף , אבל לאפוקי רבים ידי חובתן עד דאכיל כזית דגן , אע"ג דאיכא עובדא דשמעון בן שטח דעבד לגרמיה הוא דעביד הכי , אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לעולם אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן , ומאן דעאיל אאינשי דכריך ריפתא וקא מברכין, מבעי ליה למעני בתרייהו , כדאמרינן בא ומצא כשהן מברכין מה עונה אחריהן , רב זביד אמר ברוך ה' המבורך , רב פפא אמר אמן, ואמרינן לא פליגי אשכחינהו דקא אמרי נברך, אמר אינו ברוך ה' המבורך לעולם ועד , אשכחינהו דקא עני ברוך , אמר אינו אמן , ונו מפרשינן לה למלתא על אינש מעלמא גבי דקא מברכין ברכת המזון , אי בתלתא אינון עד פחות חד מעשרה , אי אשכחי למאן דמברך נברך[42] אלהינו ועוד אינהו ברוך אלהינו שאכלנו משלו , יימר אינו בהדייהו ברוך אלהינו המבורך לעולם ועד , ואי עאל ואשכחינהו דקא ענו כבר ולא שמע מן המברך עאני בתרייהו אמן :

ומאן דקאי בבי כנישתא אחורי שליחא דצבורא מיחייב לכווני דעתיה , ובתר דקא חתים שליחא דצבורא על כל חותם ברכה וברכה להוי עני אמן , דהכי אמור רבנן מאי דכתיב אמונים נוצר ה' אלו שהן עונין אמן באמונה , אומר השליח לבור מחיה המתים והן עונין אמן ועדיין לא ראו תחיית המתים ומאמינים שהקב"ה מחיה מתים , אומר הש"ץ גואל ישראל ועדיין לא נגאלו , ואם תאמר שנגאלו חזרו ונשתעבדו , ומאמינים בהקב"ה שעתיד לגאלם ועונין אמן , אומר הש"ץ ברוך בונה ירושלים ועדיין היא בחורבנה ומאמינים שהקב"ה עתיד לבנותה ועונין אמן, הוי אמונים נוצר ה', מאמינים ועונין אמן נוצר ה', ותניא אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא אמן יתומה, ולא יזרוק ברכה מפיו , בן עזאי אומר העונה אמן חטופה יתחטפו ימיו , קטופה יתקטפו שנותיו, קצרה יתקצרו ימיו , יתומה יהיו בניו יתומים , ארוכה מאריכין לו ימיו . ומאן דעאני אמן לעני בכל כחו , דאמר ר' שמעון בן לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים , אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמנים , אמר ר' יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה', מאי טעם בפרוע פרעות משום דברכו ה' . ר' חייא בר' אבא אמר ר' יוחנן אפילו יש בו שמץ עבודה זרה

---

42) עי' הערות בסוף הספר.

זרס מוחלין לו, כתיב הכא בפרוע פרעות בישראל וכתיב התס כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם, הלכך צריך אדם לענות יהא שמיה בכל כחו והכי כמי אמן בכל כחו, מאי אמן אמר ר' חנינא אל מלך נאמן:

סדר מעמדות

אלו המעמדות, ביום ראשון קורין בראשית ברא אלהים וגו', עד ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

נביאים [ישעיה מ"ב] כה אמר האל ה' בורא שמים וגו', עד בטרם תצמחנה אשמיע אתכם:

פרשת המן בכל יום ויום ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם וגו', עד והעמר עשירית האיפה הוא:

עשרת הדברים בכל יום ויום וידבר אלהים את כל הדברים וגו' עד וכל אשר לרעך:

ענין הקרבנות [שמות כ"ט] וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וגו', עד לשכני בתוכם אני ה' אלהיכם:

פרק ראשון [ממסכת תמיד] בשלשה מקומות הכהנים שומרין וכו' עד ודישון מזבח הפנימי והמנורה:

ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבונה זכה בד בבד יהיה:

פיטום הקטרת כיצד שלש מאות וששים ושמנה מנים היו, שלש מאות וששים וחמשה שבכל יום כמנין ימות החמה ושלשה שהיה מוסיף ביום הכפורים כהן גדול מחזירן למכתשת ונוטל ממנו מלא חפניו כדי לקיים בו מצות דקה מן הדקה, ואלו הן הצרי והצפורן חלבנה ולבונה משקל שבעים שבעים, מר וכרכם שבלת נרד וקציעה משקל ששה עשר ששה עשר מנה, קושט שנים עשר קלופה שלשה קנמון תשעה, בורית כרשינא תשעה קבין מלח סדומית רובע מעלה עשן כל שהוא, ר' נתן אומר אף כפת הירדן כל שהוא, אם נתן בה דבש פסלה, אם חסר אחת מסמניה חייב מיתה, רבן שמעון בן גמליאל אומר הצרי אינו אלא שרף מעצי הקטף, בורית כרשינא תשעה קבין, יין קפריסין סאין תלת וקבין תלתא, אם לא מצא יין קפריסין מביא חמר חורין עתיק, יין קפריסין למה הוא בא, כדי לשרות בו את הצפורן מפני שהיא עזה, בורית כרשינא למה היא באה, כדי ליפות בה את הצפורן כדי שתהא נאה, והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד. תניא ר' נתן אומר כשהוא שוחק אומר הדק הדק היטב מפני שהקול יפה לבשמים. פיטמה לחצאין כשרה לשלישית ולרביעית לא שמענו, אמר ר' יהודה זה הכלל כל כמדתה כשרה חצאין, שחסר בה מכל סימן וסימן או שחסר אחת מכל סמניה או שלא נתן בתוכה מעלה עשן חייב מיתה, אמר ר' זעירא אף חייב משום הכנסה יתירה, תאני בר קפרא אחת לששים או

לשבעים

לשבעים שנה היתה באה (של) חצאין (או) של שירים, ותאני בר קפרא אלו היה נותן בתוכה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחו, אלא שאמרה תורה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳. תאנא הקטיר כזית בחוץ. חייב פחות מכזית בפנים פטור. אמר ר׳ ירמיה ואיתימא ר׳ אבא ונפטרו הצבור ידי חובתן, ר׳ יוסי בר אבין ור׳ יוסי בר זבידא אמרו מדקתני רישא הקטיר כזית בחוץ ותאני סיפא פחות מכזית בפנים פטור, מכלל דלא נפטרו הצבור ידי חובתן:

ובכל יום ויום אומר איזהו מקומן של זבחים קדשי הקדשים שחיטתן בצפון פר ושעיר של יום הכפורים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון, ודמן טעון הזיה על בין הבדים על הפרכת על מזבח הזהב, מתנה אחת מהן מעכבת, שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. אם לא נתן לא עכב:

וביום הראשון קורין כתובים. לדוד מזמור לה׳ הארץ ומלואה וגו׳. כמו שכתוב למעלה: וקורין הלכה. ונשלמה פרים שפתינו בתשלום פרי קרבנותינו. וזו היא סידורה של מערכה. אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא וכו׳, עד ועליה השלמו כל הקרבנות כלן. זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו:

ובכל יום ויום קורין:

כל אלה בהיות היכל על יסודו ומזבח על מכונו, ועכשיו חרב מקדש ובטלה עבודה ואין לנו בעונותינו, לא אשם ולא אישים. לא בדים ולא בלולה. לא גבול ולא גורלות. לא דביר ולא דקה. לא היכל ולא הר המור. לא ועד ולא וידוי. לא זבח ולא זריקה. לא חטאת ולא חלבים. לא טהרה ולא טבילה. לא ירושלם ולא יער לבנון. לא כפרת ולא כרובים. לא לבונה ולא לחם הפנים. לא מזבח ולא מנורה, לא נסכים ולא נתחים. לא סמיכה ולא סמים. לא עולה ולא עזאזל. לא פרכת ולא פר. לא ציון ולא ציץ נזר הקדש. לא קידה ולא קנמון. לא ריח סמים ולא ריח ניחוח. לא שי ולא שלמים. לא תודה ולא תמורה. עונות אבותינו החריבו נוינו ופשעינו האריכו קצנו והרבה עירנו ושמם מקדשנו וגלה יקרנו מבית חיינו וטולטל הדרנו מבית הדרנו ומבית תפארתנו, מקום אשר הללוך אבותינו, ואין אנו יכולין להקריב לפניך קרבן שיכפר בעדנו אלא נשלמה פרים שפתינו, וזכרון אלו הדברים תהיה כפרתנו ותפלתנו תהא סליחתנו. יהי רצון מלפניך רבון העולמים שתמחול לנו על כל חטאתינו ותכפר לנו על כל פשעינו שחטאנו לפניך בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין בראיה בין בשמיעה. וניב שפתינו תחשב לפניך במקום עולותינו:

ובכן היה לאין, מחמד כל עין, אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו. על זה היה דוה לבנו ועל אלה חשכו עינינו. על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו׃ אתה ה׳ לעולם תשב כסאך לדור ודור, למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים: השיבנו ה׳ אליך ונשובה חדש ימינו כקדם:

הדרך עלך והדרן עלך. דעתך עלן ודעתן עלך. זיוך עלן וזיון עלך. לא תזוז מנן ולא נזוז מנך. לא תתנשא מנן ולא נתנשא מנך. לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

ר׳

ובליל שבתות מקדימין ומתפללין, שכך אמרו עיולי יומא כמה דאפשר מקדמינן ליה, אפוקי יומא כמה דאפשר מאחרינן ליה כי היכי דלא להוי כי טונא, ואמר ר' יוסי יהי חלקי ממכניסי שבת בטבריה וממוציאי שבת בצפורי, וכך עושין וכך מנהג:

ועומד שליח צבור ומתחיל:

והוא רחום ועונין ברכו, ומתחיל החזן אשר בדברו מעריב ערבים וגו', ומאן דאמר אשר כלה מעשיו, טעות הוא בידו, דשאילו מקמי רב נטרונאי מהו לומר אשר כלה מעשיו בערב שבת, והשיב כך מנהג בשתי ישיבות אין אומרים אלא אשר בדברו: ואומר אהבת עולם בית ישראל וקורין ק"ש ואמת ואמונה כדרך שאומרין בחול: וחותם פורש סוכת שלום עלינו ועל עדת ישראל ועל ירושלם:

שאילו[48] מקמי רב נטרונאי בליל שבת בברכות אחרונות שבק"ש אומר ברוך ה' לעולם כשאר ימות החול או אומר ושמרו, ובלילי יום טוב לא כך ולא כך, כאי זה לד ראוי לומר. ושדר הכי מדברי חז"ל ברכה זו אינה כל עיקר, כברכה חמישית, שכך שנינו בשחר מברך שתים לפניה, כגון יוצר המאורות והבוחר בעמו ישראל, ואחת לאחריה כגון גאל ישראל, ובערב מברך שתים לפניה שהן המעריב והאוהב, ושתים לאחריה כגון גאל ישראל ושומר עמו ישראל, ותו לא. ואמרינן בפ' תפלת השחר עד חצות, אמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רשות או חובה, רבן גמליאל אומר חובה ור' יהושע אומר רשות, והלכה כדברי האומר חובה, ורב אמר הלכה כדברי האומר רשות, לשמואל דאמר הלכה כדברי האומר חובה בתר שומר ישראל לאלתר סמכינן תפלה, ולרב דאמר הלכה כדברי האומר רשות פסקינן[49] בקדישא, למימר דסיימינן, וקיימא לן כל רב ושמואל דשביקא פלוגתייהו סתמא ולא פסיקא הלכתא לא כמר ולא כמר, הלכתא כרב באיסורא וכשמואל בדינא, והכא באיסורא קמפלגי והלכתא כותיה דרב, וכיון דהלכתא כותיה דרב דאמר רשות אתו בתראי ותקינו בתר שומר ישראל למימר פסוקי דאית בה (רשות) שבחות ושמירות, וכיון דאמר פסוקי תקינו בתרייהו ברכה. דבר זה בחול, אבל בשבת כיון דשכיחי מזיקין וצריכין ישראל למיעל לביתהון מכי ליחשך משום סכנת שעירין, אי נמי מקמי איעקורי סרגא, סליקוה[50] והעמידוה אדתקן בערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה, וכך מנהג בישיבה שלנו ובבית רבינו שבבבל. והכי אמר שר שלום נמי. בליל שבתות ובלילי ימים טובים במעריב למימר שומר עמו ישראל לעד, ובבית רבינו אין מנהג, אלא תחת שומר עמו ישראל חותמין פורס סוכת שלום עלינו ועל עדת עמו ישראל ועל ירושלים, ואין אומר אחריה כל עיקר אלא קדישא לאלתר, ובשאר כנסיות ובשאר מקומות אומר שומר עמו ישראל לעד, ואומר ושמרו בני ישראל וחותמין, אבל ברוך ה' לעולם אין אומרים לא בישיבה אחרת ולא בבבל כלה:

ועומד בתפלה ואומר. אבות וגבורות וקדושת השם, ואומר.

ומאהבתך[51] ה' אלהינו שאהבת את ישראל עמך ומחמלתך מלכנו שחמלת על בני בריתך

---

[48]) זאת השאלה והתשובה נזכר גם' בפרדס לרש"י דף נ"ב רע"ב. [49]) עיין תוס' ברכות דף ד' ע"ב ד"ה אר"י שמזכיר דברי רע"ג אלו. [50]) סלקוה לתוספת שהוסיפו על שתים לאחריה ואוקמוה וכו' כן העתיק הטור בשם רע"ג לשון רב נטרונאי הנ"ל, וכן הוא גם' אבודרה"ם: [51]) נוסחא זו הוזכרה בתוספתא דברכות פ"ג.

בריתך, נתת לנו ה' אלהינו את יום השביעי הגדול והקדוש הזה באהבה לגדולה ולגבורה לקדושה למנוחה לעבודה ולהודאה לאות ולברית ולתפארת ולתת לנו ברכה ושלום מאתך[52]:

אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו וקדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בך כל ישראל אוהבי שמך. בא"י מקדש השבת:

ואומר עבודה והודאה ושים שלום. ובין בערבית ובין בשחרית ובין במוסף ובין במנחה מזכיר במגן כך[53], ורצה והנחיל לבניהם שבתות למנוחה למען שמו באהבה. מלך עוזר ומושיע ומגן. ברוך אתה ה' מגן אברהם:

ואם טעה בשבת ופתח באתה חונן, גומר אותה ברכה וחוזר ואומר של שבת. דאמר רב נחמן כי הוינן בי רבה בר אבוה, איבעי' לן בני בי רב דטעו בתפלת חול בשבת מהו לגומרה, א"ל גומר אותה ברכה וחוזר לתפלת שבת:

ולאחר שמתפללין תפלת לחש' יורד שליח לצבור ואומר. ויכלו השמים והארץ וגו' עד אשר ברא אלהים לעשות:

ואומר קדושתא שהיא אחת מעין שבע, וזו היא:

ברוך אתה ה' או"א אלהי אברהם וכו' עד זכר למעשה בראשית. או"א רצה נא במנוחתנו וחותם מקדש השבת: ומקדם עד עשה שלום.

ואם טעה יחיד ולא הזכיר של שבת בערבית מחזירין אותו ואעפ"י שאמרנו טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו, בערבית דשבת מחזירין אותו, אע"ג דקיימא לן דתפלת ערבית רשות, הני מילי היכי דלא בעי לצלויי דלא מטרחינן ליה, אבל טרח וצלי ולא אדכר, שויה עליה כחובה, ואמרינן ליה למהדר לצלויי. ועוד קאמר זעירי הני חברין בבלאי למאן דאמר תפלת ערבית רשות כיון שהתיר חגורו לא מטרחינן ליה, והכא (נמי) כיון דצלי ולא אידכר מטרחינן ליה והדר מצלי: והכי אמר רב[54] משה גאון יחיד שטעה בלילי שבת ולא התפלל ומאהבתך, כיון ששמע משליח לצבור מגן אבות בדברו, שהיא ברכה אחת מעין שבע ברכות, מתחלה ועד סוף, יצא ידי חובתו. והכי אמר רב נטרונאי גאון היכא דלא התפלל שבע ברכות ושמע משליח לצבור מגן אבות בדברו מרישא ועד סיפא נפיק[55]:

ומקדשין על היין להוציא אורחים ידי חובתן שאוכלין בבית הכנסת. והכי א"ר נטרונאי ר"מ, מקדישין ומבדילין בבתי כנסיות אעפ"י שאין אורחין אוכלין שם, ולא מבעיא הבדלה דודאי מבדילין, וכיון דאבדיל שליחא דצבורא יצא כל הצבור ידי חובה. והרוצה להבדיל בביתו הרשות בידו, ואם לא רצה או שאין לו יין יצא ידי חובתו בהבדלת שליח צבור, אלא אפילו קידוש דהלכה רווחתא היא אין קידוש אלא במקום

52) לא נזכר ויכולו באמצע התפלה, וכן כתב הריא"ז שראה בסידור קדמונים, וכן הזכיר הטור בסי' רס"ח.

53) מוזכר בטור סי' רס"ח ובמנהיג הלכות שבת אות ח' ע"ש: 54 עי' סמ"ג עשין בסי' י"ט מביא דברי ר"ע גאון הלזה, ומסיים ורנ"ג אמר דנפיק ביה אפי' לא התפלל כלל ע"ש: 55 דברי ר' נ"ג מובאים אות באות גם בפרדס לרש"י דף נ"ז ע"א. ועי' ברבינו הטור סי' רס"ח ובב"י שם:

במקום, סעודה אעפ"י כן יקדשו על היין בבתי כנסיות, מה טעם שהטעמת יין של קידוש שבו רפואה, זה שטעם הצבור בו לא שחובה היא לטעום, שחובה הוא לשמוע קידוש יצא ידי חובתו ואין צריך לטעום, זה שמקדש ומטעים[56] לצבור, משום רפואה, מקדש ונותן להם כדי ליתן ממנו על עיניהם. דקא אמרי' פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות מאור עיניו של אדם, ובמאי הדרא בקדושא דבי שמשי, הלכך זימנין דאיכא מן הצבור דלית ליה יין ומקדש אריפתא, ותקנו חז"ל לקדש בבית הכנסת על היין משום רפואה:

ולאחר שמקדשין בבית הכנסת אומר פרק אחד ממס' שבת, וזה הוא הפרק, במה מדליקין וגו' עד סוף פרקא:

אמר ר' חנינא ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך: למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך: וראה בנים לבניך שלום על ישראל: ואומר קדיש:

והאי קדושתא דתקינו רבנן משום סכנה דבי שמשי דשכיחי מזיקין, דילמא איכא דעאיל ולא מצלי ועד דמצלי נפק לבורא ופייש הוא ומסתכן, ותקינו רבנן דמתאחרי לבורא אחר עבורא תפלה כי היכי דגמר צלותיה ונפיק בהדי צבורא. ומיתבעי ליה לאיניש למיקם בבי כנישתא עד דמקדש שלוחא על כוסא דאמרא דקדושא, עד דאמר (מלך) מקדש השבת, לא יתיב דמצלי לברוכי:

וכשמסיימין הולכין לבתיהן לקדש במקום סעודה, דכתיב וקראת לשבת עונג, מכאן שאין קידוש אלא במקום סעודה:

וכסדר הזה מקדש בביתו. אומר ויכלו כל הפרשה. ומברך בורא פרי הגפן, אם יש לו יין. ואח"כ מברך על היום:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו. ושבת קדשו באהבה הנחילנו זכרון למעשה בראשית. תחלה למקראי קדש זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים. ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו. ברוך אתה ה' מקדש השבת:

וטועם ממנו כדי רביעית, ואם קדש ולא טעם ממנו כדי רביעית לא יצא ידי חובתו, דאמרינן המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא, והיינו רובי ציה יין. ואם אין לו יין מקדש על הפת ובמקום בורא פרי הגפן אומר המוציא לחם מן הארץ:

והכי אמר רב עמרם גאון, כוס של קידוש כל זמן שלא ברך ברכת המזון חייב לברך עליו ברכה אחרונה שהיא על הגפן ועל פרי הגפן, והני מילי דלית ליה כוס של ברכת המזון, אבל אית ליה כוס של ברכת המזון לא מסחא דעתיה, דהא אית ליה כוס של ברכה, לא צריך לברוכי אחר כוס של קידוש, ואי קשיא לך ואם כן למה מברך

56) בס' אבל מועד כ"י שער קידוש והבדלה גם בס' האגור מתמיהים על דברי ר"ע אלו, ובאמת אין תמיהא פיון שבוא משום רפואה:

מברך על כוס של ברכת המזון בורא פרי הגפן, משום דאיפסיק בברכת המזון, והיכא נמי דלא הוה ליה לבר מן ההוא כוס של קידוש ואקדי' ובריך ברכת המזון, נפיק בברכת המזון ולא יכול מהדר ברוכי על הגפן בתר ברכת המזון, ולא שנא קדים מקמי פתורא ולא שנא קדים על פתורא, שכיון ששתה כדי רביעית כבר נתחייב בברכה ראשונה ואחרונה דעד רביעית שמה שתיה, ואם תאמר קידש ולא שתה רביעית, אם כן לא יצא ידי חובתו כמו שאמרנו, הילכך טעון ברכה לאחריו:

ואסור לאדם שיטעום כלום קודם שיקדש, ואם שכח וטעם מקדש, דאמר רבה טעם מקדש. ומי שנאנס[57] מחמת שכרות או מחמת שינה או מכל דבר שיש בו אונס ולא קידש בלילי שבת, מקדש בבקר, ואפילו כל היום כלו. ונשים נמי חייבות דאמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה. ואמר מר זוטרא בר טוביה אין אומרים קידוש היום אלא על יין הראוי לנסך על גבי המזבח, לאפוקי שריחו רע דלאו אורח ארעא, ולאפוקי נמי מגולה דלמא כפיל מידי, ואע"ג דעבר במסננת ולא אשכח ביה מידי אפי' הכי הקריבהו נא לפחתך, אבל יין מגתו שפיר דמי לקדושי עליה, דאמר רבה סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הכוס ואומר עליו קידוש היום וכן הלכה:

ולאחר שמברך על הכוס נוטל ידיו ומברך על נט"י. אבל נטל ידיו קודם לא יקדש, דאמר רב ברונא אמר רב נטל ידיו לא יקדש, והכי אמר רב עמרם גאון נטל ידיו לא יקדש על היין, מה טעם יין אין צריך נטילת ידים בשלא נגע בבית הכסא, דקא אמרינן הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח ופת הוא דטעונה נט"י, וכיון שנטל ידיו עקר[58] דעתו מן היין ושם לבו אל הפת:

וחייב לבצוע על שתי ככרות, ואומר המוציא לחם מן הארץ, דאמר ר' אבא חייב אדם לבצוע על שתי ככרות לחם בשבת שנא' לקטו לחם משנה, ואמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקיט תרתי ולא מחזי כרעבתנותא:

ושאילו מקמי רב נטרונאי, ביום טוב צריכין לבצוע על שתי ככרות או לא, והשיב הכי, הוו יודעים שצריכין אנו לבצוע על שתי ככרות ביום טוב כדרך שצריכין אנו לבצוע בשבת, מה טעם מפני שבשבת עצמה לא נתחייבו ישראל לבצוע על שתי ככרות אלא משום מן, שכיון שלא ירד בשבת הוזהרו ישראל ללקוט לחם משנה, ואמר רבי אבא חייב אדם לבצוע על שתי ככרות בשבת וכו', וימים טובים נמי כיון שלא ירד מן ביום טוב חייבין אנו לבצוע על שתי ככרות כשבת, ומנין שלא ירד מן ביום טוב, שכך שנו חכמים ששת ימים תלקטוהו, ר' יהושע אומר למדנו שאינו יורד בשבת, ביום טוב מנין, ת"ל שבת לא יהיה בו. ר' אלעזר המודעי אומר למדנו שאינו יורד בשבת, ביום טוב מנין ת"ל לא יהיה בו, ביום הכפורים מנין ת"ל שבת לא יהיה בו:

והזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין: ואוכל ומברך ברכת המזון (כמו שכתבנו למעלה):

ובשחרית

57) עיין בטור סי' רע"א. 58) עיין תוס' פסחים ס' ע"ב דק"ו ד"ה הנוטל עביא הא דרע"ג.

ובשחרית של שבת מסדר כל הברכות כמנהג כל יום ויום, ומוסיף אחר פסוקים של צו את בני ישראל, וביום השבת וכו׳ עד עולת התמיד יעשה ונסכה:

ועומד חזן הכנסת ופותח: *)

רבון כל העולמים לא על צדקותינו וכו׳. ה׳ מלך. ה׳ מלך. ה׳ ימלוך לעולם ועד. יהי כבוד ה׳ לעולם ישמח ה׳ במעשיו, ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. ימלוך ה׳ לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה. ברוך ה׳ אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן:

מזמור לתודה הריעו וגו׳ עד ועד דור ודור אמונתו. הודו לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו וכו׳ עד הודו לאל השמים כי לעולם חסדו:

הודו לה׳ קראו בשמו הודיעו וגו׳ עד ויאמרו כל העם אמן והלל לה׳:

למנצח מזמור לדוד השמים מספרים וגו׳ עד צורי וגואלי:

רוממו ה׳ אלהינו והשתחוו להדום רגליו קדוש הוא, משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה׳ והוא יענם. בעמוד ענן ידבר אליהם שמרו עדותיו וחוק נתן למו: ה׳ אלהינו גו׳ אל נושא היית להם ונוקם על עלילותם. רוממו ה׳ אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש ה׳ אלהינו: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו. זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה. אתה ה׳ לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני: תנו עז לאלהים על ישראל גאותו ועזו בשחקים: נורא אלהים ממקדשיך אל ישראל הוא נותן עז ותעצומות לעם ברוך אלהים: אל נקמות ה׳ אל נקמות הופיע: הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים: לה׳ הישועה על עמך ברכתך סלה: ה׳ הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים: עצת ה׳ לעולם תעמוד מחשבות לבו לדור ודור: ה׳ צבאות אשרי אדם בוטח בך: ה׳ צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו: ה׳ שמך לעולם ה׳ זכרך לדור ודור: ה׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים: הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם: הושיענו ה׳ אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך: אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד: וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה׳ צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד: ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו גו׳ נגילה ונשמחה בישועתו: ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן: ברוך ה׳ יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה: ברוך ה׳ אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן: הללויה הללו את שם ה׳ הללו עבדי ה׳ שעומדים בבית ה׳ בחצרות וגו׳, עד ברוך ה׳ מציון שוכן ירושלים הללויה:

ברוך

*) מכאן נראה בעליל שהפיסקא לעולם יהא אדם וכו׳, לא נתן לאומרו, רק שהוא מן המסדר לזרז את האדם לעבודת ה׳ באמונה ותמים:

ברוך שאמר וכו׳ עד מלך מהולל בתשבחות: מזמור שיר ליום השבת וגו׳ עד לביתך נאוה קדש ה׳ לאורך ימים: אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי: יהי כבוד ה׳ לעולם וגו׳ עד אשרי יושבי ביתך וגו׳ הללויה הללי נפשי וגו׳. עד כל הנשמה תהלל יה הללויה: ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן כו׳ עד כל הארץ אמן ואמן: ויברך דוד את ה׳ וגו׳ עד ומהללים לשם תפארתך ויברכו שם כבודך וכו׳:

ועומד שליח צבור ואומר:

נשמת כל חי תברך את שמך ה׳ אלהינו ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך מלכנו תמיד, מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע, פודה ומציל עונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה אין לנו עוזר וסומך אלא אתה, ולך לבדך אנחנו מודים. ואלו פינו מלא שירה כים ולשוננו רנה כהמון גליו וכו׳, כאלף אלפי אלפים ורוב רבי וכו׳ שעשית עמנו ועם אבותינו. מלפנים ממצרים וכו׳ עד ומחלאים רבים ורעים דליתנו, ועדין עזרונו רחמיך וכו׳, ולשון ששמת בפינו הן יודו ויברכו וישבחו לשמך מלכנו. כל פה וכו׳ וכל קומה לפניך תשתחוה. וכל הלבבות ייראוך וכל (הלבבות) [הקרב] והכליות יזמרו לשמך וכו׳ שועת עניים אתה תשמע צעקת הדל תאזין ותושיע וכו׳:

במקהלות רבבות עמך בית ישראל יתפאר שמך מלכנו בכל דור ודור. שכן חובת כל היצורים לפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו להודות להלל לשבח לפאר לרומם ולקדש, ועל כל שירות ותושבחות דוד בן ישי עבדך משיחך,

ישתבח שמך נצח וכו׳ גבורה גדולה תהלה ותפארת קדושה ומלכות ברכות והודאות לשמך הגדול מעולם ועד עולם אתה אל. ברוך אתה ה׳ אל מלך גדול מהולל בתשבחות אל ההודאות אדון הנפלאות אדון כל המעשים הבוחר בשירי זמרה חי העולמים: ואומר קדיש עד לעילא:

ואומר **ברכו את ה׳ המבורך:** ישתבח שמו יתעלה זכרו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. שהוא אדון כל בריותיו. שליט בכל מעשיו. אדיר בעליונים ובתחתונים ואין זולתו. אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. לפיכך אנחנו חייבין להודות לו ולברכו:

ועונין ברוך ה׳ המבורך לעולם ועד

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם יוצר אור וכו׳ ובוקע חלוני רקיע ומוציא חמה ממקומה כו׳. המאיר לארץ ולדרים עליה ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית. המלך המהולל לבדו מאז המפואר המתנשא מימות עולם וכו׳ עד משגב בעדינו, אין כערכך ואין זולתך וכו׳. אין כערכך ה׳ אלהינו בעולם הזה ואין זולתך וכו׳ ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים:

אל אדון על כל המעשים, ברוך הוא ומפואר בפי כל הנשמה. גדלו וטובו מלא עולם דעת ותבונה סובבים אותו וכו׳. חסד ורחמים לפני כבודו. טובים מאורות שברא אלהינו

אלהינו וכו' עושים באימה רצון קוניהם: פאר וכבוד יתנו לשמו וכו' תפארת וגדולה שרפים עם אופני קדש:

אל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו. תפארת עטה ליום המנוחה, עונג קרא ליום השבת, זה שבח יום השביעי וכו'. שבח וגדולה יתנו למלך יוצר מנוחה לעמו ישראל. שמך ה' אלהינו וכו' ועל הארץ מתחת. ועל כל שבח מעשה ידיך ומאורות אשר יצרת יפארוך סלה:

תתברך צורנו מלכנו וגואלנו בורא קדושים וכו'. והאופנים וכו':

לאל ברוך, אהבה רבה, שמע, אמת ויציב עד גאל ישראל:

ומתפללין בלחש ואומר, אבות וגבורות וקדושת השם. ואומר:

ישמח משה וכו' ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים כו' כי לעמך וכו' אשר בם בחרת. ישמחו במלכותך שומרי שבת קוראי עונג וכו' ובשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת:

אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו וכו' עד מקדש השבת: ואומר עבודה והודאה ושים שלום:

ויורד שליח צבור לפני התיבה ואומר אבות וגבורות וכתר יתנו לך וכו' ואומר קדושת השם וקדושת היום ישמח משה: ואומר כל התפלה, ואומר קדיש מלא:

ויתבין צבורא[59] ומסדרין פרשה דעניינא דיומא שנים מקרא ואחד תרגום, דאמר רב הונא ב"ר יהודה א"ר מנחם א"ר יהודה א"ר אמי לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון. ואמר רב הונא ב"ר יהודה א"ר מנחם כל המשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום משלימין לו ימיו ושנותיו:

ובמוסף מוציאין ס"ת ואומר ס"ן. כי גדול אתה וכו' עד ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

והכי אמר רב שר שלום גאון, ס"ת בין שמוציאין אותו תחלה (בין בשבת) בין כשמחזירין אותו למקומו, עומדין לפניו לאלתר ויושבין לאלתר, ואין צריכין לעמוד (אלא) עד שעונין הצבור יהא שמיה רבא ולא (עוד) [עד] שעונין ברכו, ואין מנהג כך ולא ראינו זה, שמא יש מי שנוהג כך לומר ממה שכתוב וכפתחו עמדו כל העם. אותה עמידה שתיקה היא, דאמר רבה בר רב הונא כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפילו בדבר הלכה שנא' וכפתחו עמדו כל העם ואין עמידה אלא שתיקה שנא' והוחלתי כי לא ידברו עמדו ולא ענו עוד, אין עמידה אלא שתיקה, אבל לעמוד מפני ס"ת עד שעונין ברכו או יהא שמיה רבא לא שמענו. עמידה מפני ספר [אינו מפורש] אלא מפני שיבה תקום, ואתי ס"ת בק"ו מתלמידי חכמים, דקאמר איבעי להו מהו לעמוד מפני ס"ת, ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אומר

מפני

59) נראה מזה שבזמן הגאונים היה המנהג לקרות חיכף אחר שחרית כל הצבור בכנופיא שמו"ת, וארוח לן בשמא דשמעתא, ישלים פרשיותיו עם הצבור.

מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן, וכיון דמק"ו קאתי משויך ליה כחכם ולא משויך ליה יתיר מחכם:

וקורין בתורה שבעה, דתנן בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה, ואמרינן הני שלשה כנגד מי אמר רב כנגד כהנים לוים וישראלים. ותני רב שימי מבירתא דשיחור, אין פוחתין מעשרה פסוקין בבית הכנסת וידבר עולה מן המנין, ואחרון קורא ארבעה. ואמרינן הני עשרה פסוקין כנגד מי אריב"ל כנגד עשרה בטלנין, רב יהודה אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו למשה בסיני. ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. ואמר רבא ראשון שקרא ארבעה משובח דתנן שלש קופות של שלש סאין תורמין את הלשכה וכתוב בהן אל"ף בי"ת גימ"ל לידע איזה מהן נתרמה תחלה להקריב ממנו ראשון, שמצוה בראשון. ואמצעי שקרא ארבעה משובח, דתניא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, מלמד שמסדר פניהם כלפי נר המערבי, א"ר נתן מכאן שאמצעי משובח מעלין בקדש ולא מורידין, ואע"ג דקתני רב שימי אחרון קורא ארבעה, כרבא עבדינן. ותו אמרינן עובדא רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גובר קם קרא ראשון ארבעה ושבחיה אבי גובר לרב פפא. ותקינו רבנן דכלהו דקרו מברכי לפניה ולאחריה גזירה משום נכנסין וגזירה משום יוצאין, ותנן נמי בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, תענית צבור ותשעה באב קורין תלתא, מדתניא זה הכלל כל שיש ביטול מלאכה לעם כגון תענית צבור ותשעה באב קורין שלשה, חנוכה ופורים נמי קרו תלתא, אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא. חוץ מט' באב דאיכא אסף אסיפם. בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהם. ותנן נמי ביום טוב חמשה, ביום הכפורים ששה, בשבת שבעה, אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם, ומפטירין בנביא. אין המפטיר עולה למנין חמשה ששה שבעה, מ"ט מדעולא דאמר עולא מפני מה אמרו המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה, מפני כבוד תורה, הא למנינא לא סליק, ובמקום שמפטיר בשבת שחרית שם מתחיל בשבת במנחה ובשני ובחמישי ובשבת הבאה, ומפסיקין לראשי חדשים ולחנוכה, כגון ראשי חדשים שחלו להיות בשני ובחמישי וחנוכה דהיא תמניא יומא, שני וחמישי די בגוייהו מפסיקין, ופורים נמי דחל בחמישי מפסיקין, ולא קרו בעניינא דפרשתא דהסיא שבתא כדעבדינן בשני וחמישי דכולא שתא, ולתענית נמי מפסיקין, וליום הכפורים נמי שחל להיות בין בשני בין בחמישי בין בשבת מפסיקין ולא קרו בעניינא דהסיא שבתא, אבל במנחה ביום טוב שחל להיות בשבת, וכן שני וחמישי שמראש השנה עד החג אין קורין אלא בסדר פרשיות, ובמנחה של יום טוב של חג הסוכות שחל להיות בשבת קורין זאת הברכה, וכל השנה כלה קמי פסחא וקמי חגא דשבועיא וקמי ריש שתא, קרינן בסדר פרשיות:

וכי קרינן בספרא דאורייתא, כהן קרי קמא ובתריה לוי ובתר לוי ישראל, דתנן (גטין נ"ט) אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום, כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום, ואמרי' מנא הני מילי א"ר מתנא דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת וגו', אלא כהן ברישא והדר לוי, ר' יצחק נפחא אמר מהכא ונגשו הכהנים

הכהנים בני לוי כו' אלא כהן ברישא , והדר לוי . ר' אסי אמר מהכא ובני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים , ר' חייא בר אבא אמר מהכא וקדשתו לכל דבר שבקדושה , ותנא דבי ר' ישמעאל לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון , ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון, ומקשי לי' אביי והדר מתרץ ליה , ומכל מקום מתוקמא כהן ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל :

ושאילו מקמי רב נטרונאי גאון כהן עם הארץ וישראל תלמיד חכם איזה מהם קודם לקרות בתורה תחלה , והדר הכי , כהן קודם מפני דרכי שלום . וגרסי' בגמרא הכי אמר אביי נקיטינן אם אין שם כהן נתפרדה חבילה[60] דלא קרי לוי כלל , ואמר אביי נקטינן אם אין שם לוי קורא כהן , ומקשינן איני והא"ר יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון , לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם , ומשנינן כי קאמרינן באותו כהן שקרא ראשון שיעמוד במקומו ויקרא במקום לוי , שלחו ליה בני גלילא לר' חלבו אחריכן מי קורא , לא הוה בידיה , אזל שייל' לר' יצחק נפחא בי מדרשא , אמר ליה אחריכן קורין ת"ח הראוין למנותן פרנסים על הצבור , ואחריכן בני ת"ח שאבותיהם ממונין פרנסין על הצבור , ואחריכן ראשי כנסיות ושאר העם . והכל עולים למנין שבעה ואפילו אשה ואפילו קטן , אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד צבור :

הכי אמר רב נטרונאי גאון דוכתא דמצלו בה בי עשרה ולית להון דידעי למקרי בס"ת , קרי כל גברא תרי זמני ושפיר דמי , חדא דלא למבטל מנהג ישראל וליבטלו ברכות , ועוד לאשמועינן להנך דלא גמירי , ולית בה משום מוציא שם שמים לבטלה , א"ר חנין בר אבא מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך , שנאמר גדלו לה' אתי וגו' , ובתורה אחד קורא ואחד מתרגם . הקורא בתורה לא יסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה , ועוד כיון שבירך אסור לו להפסיק בדברים , ואפילו בתרגום מפני שהוא חול , עד שחותם , אבל חזן מותר לסייע את הקורא ואת המתרגם בין בקול גדול בין בקול נמוך ואין בכך כלום , ואין קורין אותו מתרגם מפני שהוא מקרא אחרים , וכד מקרא אחרים אין עולה מן המנין לומר (שניים) מתרגמין הם ואין מתרגמין שנים , אין בכך כלום , ואי משום דשמעי גברי ונשי , לא לפרש להון ויוליאן ידי חובתן בלא פירוש :

וכך אמר[61] רב נטרונאי גאון אלו שאין מתרגמין ואומרים אין אנו צריכין לתרגם תרגום רבנן אלא בלשון שלנו בלשון שהצבור מתרגמין , אין יוצאין ידי חובתן , מ"ט דהדין תרגום על קראי אסמכוהו רבנן , דאמר רב איקא בר אבין א"ר חננאל אמר רב מאי דכתיב ויקראו בספר תורת האלהים , זו מקרא , מפורש זה תרגום , ושום שכל אלו הפסוקים , וכיון דכן הוא לא אפשר דלא מתרגמינן בהדין תרגום דרבנן , ודקדקו חכמים בתרגום , דא"ר שמעון אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא , מ"ט משה ידבר והאלהים יעננו בקול , שאין ת"ל בקול כו' בקולו של משה , ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר ממתרגם , ואם אין יכול המתרגם להגביה קולו , ימאיך קורא קולו ויקרא , הא למדת שמצוה מן התורה לתרגם

[60]) כך מביא רש"י גיטין דף נ"ט ע"ב בשם סדר"ע , גם הסמ"ג עשין הל' תפלה סי' י"ט דף ק"ב ע"ד. [61]) עיין סמ"ג עשין ס"ס י"ט שמזכיר דברים הללו ע"ש .

לתרגם, אפילו מי שהתחיל בתרגום ועדיין הקורא לא סיים מקרא שלו, אין רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, שישמעו העם קול מתרגם. דא"ר זירא אמר רב חסדא אין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי להתחיל בפסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתרגם. וכן במשנה שנינו קטן קורא בתורה ומתרגם, הילכך חייבין לתרגם ילמדו ויתרגמו ויוציאן ידי חובתן, ואם יש מקום שרוצין לפרש להם, יעמוד אחר חוץ ממתרגם ויפרש להם בלשונם:

והקורא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים, כנגד תורה נביאים וכתובים, ולא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד, ובנביאים שלשה, אם היו שלשתן שלש פרשיות קורין אחד אחד, כה אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, כי כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו, ועתה מה לי פה:

ולאחר סיום הפרשה מקדש השליח, ומפטירין בנביא: וכיצד, קורא המפטיר בתורה ג' פסוקים ואח"כ מפטיר בנביא. ומברך קודם,

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהן הנאמרין באמת. ברוך אתה ה' הבוחר בתורה ובישראל עמו ובנביאי האמת והצדק:

ולאחריה מברך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם צדיק בכל הדורות. האל הנאמן. נאמן אתה הוא ה' אלהינו ונאמנים דבריך. ודברך אחור לא ישוב ריקם. ברוך אתה ה' האל הנאמן בכל דבריו:

רחם על ציון כי היא בית חיינו. ולעגומת נפש תנקום נקם מהרה בימינו. ברוך אתה ה' בונה ירושלים:

את צמח דוד מהרה תצמיח. וקרנו תרום בישועתך. ברוך אתה ה' מגן דוד:

וצריך להזכיר מעין המאורע כל יום, בין שבת בין ר"ח בין מועד. ומזכיר בשבת,

הנח לנו כי אתה אבינו, ותמלוך עלינו מהרה כי אתה מלכנו. ברוך אתה ה' מקדש השבת: וכשיזדמן ראש חדש מזכיר מקדש השבת וישראל וראשי חדשים. ובמועד מקדש ישראל והזמנים, וכן בראש השנה וביום הכפורים מעין שלהם:

ומחזירין את התורה למקומה ועומדין בתפלת המוסף, אבות וגבורות וקדושת השם:

תכנת שבת וכו', טועמיה זכר למו. וגם האוהבים דבריה גדולה בחרו. אז מסיני נצטוו עליה. וצויתנו ה' אלהינו להקריב בה מוסף שבת כראוי. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעלינו לארצנו ותטענו בגבולנו ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו. תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן. ומוסף יום המנוח הזה נעשה וכו' עד על עולת התמיד יעשה ונסכו:

ישמחו במלכותך שומרי שבת קוראי ענג, עם מקדשי שביעי כלם ישבעו ויתענגו מטובך:

אלהינו

אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו • קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך• שבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך . וטהר לבנו לעבדך באמת . והנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בך כל ישראל אוהבי שמך . ברוך אתה ה' מקדש השבת : רצה • מודים . שים שלום :

ושליח צבור יורד לפני התיבה ואומר. מגן ומחיה. כתר יתנו • ומוסיף, פעמים אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד . ויש אומרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם אמת. לדור ודור ומסיים התפלה. ומקדש, והולכין לבתיהם :

סדר מנחה לשבת

ובמנחה מתחילין אשרי יושבי ביתך. ובא לציון וכולי סידרא. ומוציאין ס"ת וקורין שלשה בפרשה שעתידה להיות בשבת הבאה, ואין מפטיר בנביא :

ומתפללין תפלת מנחה: אומר אבות וגבורות וקדושת השם :

ואומר הנח לנו ה' אלהינו כי אתה אבינו. ותמלוך עלינו מהרה כי אתה מלכנו • ובעבור שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא על ישראל עמך • ועל יום השביעי • ונשבות בו כמצות רצונך• ואל יהי צרה ויגון ביום מנוחתנו • מנוחת אהבה ונדבה • מנוחת אמת ואמונה וכו' :

ויש שמתפללין • אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. עטרת תהלה תפארת ישועה מנוחה וקדושה לעמך נתת. אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו. מנוחת אהבה ונדבה. מנוחת אמת ואמונה. או"א רצה נא במנוחתנו וכו', אבל הראשונה עקר. רצה ומודים ושים שלום : ואומר אלו הפסוקים. צדקתך צדק לעולם וגו'• וצדקתך אלהים עד מרום וגו'• צדקתך כהררי אל עד אדם ובהמה תושיע ה'. ומקדש :

ודבר זה[62] משום כבודו של משה רבינו ז"ל שנפטר באותה שעה בשבת. והכי אמר שר שלום[63] גאון, במנחה בשבת מותר להתעסק בתלמוד, ולא עוד אלא שמנהג בית רבינו בבבל שאחר תפלת מנחה בשבת שונין אבות וקנין תורה. ועוד רגילין ישראל שתפלת מנחה בשבת מקדימין אותה. ותפלת ערבית מאחרין אותה הרבה. כדאמרינן שאני עיולי יומא מאפוקי יומא, עיולי יומא כמה דאפשר מקדמינן ליה, אפוקי יומא כמה דאפשר מאחרינן ליה דלא נחזי עלן כמשוי. בין תפלה לתפלה ישב וידום, מכל מקום להתעסק בתורה טפי עדיף. וזה שאין עוסקין לא מפני שאסור אלא לכבוד משה רבינו שנפטר, לפי' אומרי' לקיים נשיא שמת כל בתי מדרשות בטלים :

פרקי אבות עד גמירא, וגם פ"ו שנו חכמים בלשון משנה וכו' עד ואומר ה' ימלוך לעולם ועד : ואח"כ (ממס' ד"א זוטא)

דרכי*) תלמידי חכמים. ענו ושפל רוח . זריז וממולא. עלוב ואהוב לכל אדם. שפל לאנשי ביתו. ירא חטא. ודורש את האדם לפי מעשיו. ואומר על מה שיש בעוה"ז אין לי בהם

---

62) מכר במרדכי שבש"ס הלכות קטנות מהרא"ש בהרי"ף על שם רע"ג ע"ש. 63) דברי רב שר שלום הללו נזכרים אות באות בס' הפרדס לרש"י דף כ"ו ע"ג ע"ש. *)כ"ז נמצא במס' ד"א זוטא פ"א ופ"ג ע"ש איזה שינויי נוסחאות:

בהם חפץ. לפי שאין העוה"ז [שלי]. יושב ומטנף כסותו לפני רגלי חכמים. שואל כענין ומשיב כהלכה. היה כנוד בקוע [שנתפתח (ס"א שאינו נפתח) להכנים] את הרוח, וכערוגה עמוקה שמחזקת את מימיה, וכקנקנה זפותה שמחזקת יינה. וכספוג שהוא סופג את הכל. אל תהי כפתח גדול שמכנים את הרוח • ולא כפתח קטן שמנבל את היקרים. היה כאסקופה תחתונה שהכל דשין אותה. וכיתד נמוכה שהכל תולין בה ; אם לקית בממונך זכור את איוב שלקה בממונו ובגופו. ואם לקית בגופך זכור דתן ואבירם שירדו חיים שאולה • אל [תכשל] בעיניך. שאין מכשול אלא בעינים. אל תבוש מן השנים. שמא תאכל הרבה יותר מדאי. אל תדרוש מן המינין • שמא תמשך לגיהנם. אם אומרים עליך דבר רע גדול יהי' בעיניך כקטון. ואם אמרת על אחרים דבר רע קטון יהי' בעיניך כגדול. עד שתלך ותפייס ממנו. אל יהי פרקך רע שאין [זה] שבחה של תורה]. יהא פרקך יפה שכן שבחן של חכמים. הוי אוהב את התורה ומכבד את התורה. העבר רצונך מפני רצון חברך. שכן עשתה רחל ללאה ודוד לשאול. העבר רצון חברך מפני רצון שמים. שכן מצינו ביעקב שלא נשק לו ליוסף. הוי אוהב את השמא ושונא את הכמה. ר' חדקא אומרה בלשון אחרת הוי אוהב את השמא ושנא את מה [בכך]. הרחק מן המביא לידי עבירה. מן הכעור ומן הדומה לכעור • שמא יחשדוך אחרים בעבירה. אל תלשין על חברך שכל המלשין אין לו רפואה. אל תאכל לחם עם כהן עם הארץ שמא תחלל קדשי שמים. הרחק מן התרעומת • שמא תתרעם על אחרים ותוסיף לחטוא. שבעה אבות כרותי ברית. ואלו הן. אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן פינחס ודוד. באברהם כתיב ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר. ביצחק כתיב ואת בריתי אקים את יצחק. ביעקב כתיב וזכרתי את בריתי יעקוב. במשה כתיב על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. באהרן כתיב ברית מלח עולם הוא (לפני ה' לך ולזרעך אתך) בפינחס כתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. בדוד כתיב כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי. שבעה אבות שכבו בכבוד העולם ולא שלטה בהם רמה ותולעה. ואלו הן. אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן עמרם ובנימן • ויש אומרים אף דוד שנא' לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח. תשעה נכנסו בחייהן לגן עדן • ואלו הן. חנוך ואליהו ומשיח ואלעזר עבד אברהם • וחירם (מלך) מצור • ועבד מלך הכושי. ויעבץ (ובן) בנו של ר' יהודה הנשיא • ובתיה בת פרעה. ויש אומרים אף ר' יהושע בן לוי :

תלמידי חכמים נאים בתבורה ואין עמי הארץ נאים בתבורה. העוסק במקרא מדה שאינה מדה • במשנה מדה שנוטלין עליה שכר. תלמוד אין לך מדה גדולה מזו. עשה תורתך בתנם שהמקום נתנה בתנם. ואין נוטלין שכר על דברי תורה. אם אתה נוטל שכר נמצאת מחריב את כל העולם כלו. אל תאמר אין לי ממון שכל ממון שלך הוא *). אם זכית לממון עשה ממנו עד שיהיה בידך. קנה ממנו העולם הזה ותנחיל ממנו לעולם הבא. כי כנפים יש לו כנשר יעוף השמים. אל תאמר איש פלוני חכם ואני איני חכם. שלא שמשת כיוצא בו. אל תאמר איש פלוני עשיר ואני איני עשיר. שאין (אתה) [כל אדם] זוכה לשתי שולחנות. אל תאמר איש פלוני נאה ואני מכוער • שבשעת מיתתכם אתם חשובים כנבלה. ולא עוד

*) פס כני' שכל ממון שלו הוא, שנאמר לי הכסף וגו'.

אלא

אלא שנבלה זו בעליה יאמרו כלבים טלו בשרותכם • [אל תאמר איש פלוני גבור ואני איני גבור • שאין גבורה אלא בתורה • שנאמר ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו] :

סדר מוצאי שבת

ובמוצאי שבת עומד שליח לבור ופותח, והוא רחום וכו'• ברכו ועונין הלבור ברוך ה' המבורך :

ומתבעי לאיניש לאוגודי בברוך ה' המבורך באפוקי שבתא [וגילול] מסייעתא דשמיא שבתא : ומסדיר ק"ש בשתים לפניה ובשתים לאחריה ופסוקים שבחו של הקב"ה ושל שימור וברכה של אחריהם :

וכך אמר רב נטרונאי גאון בהבדלת מוצאי שבת אם אומר, הבדלת ישראל ממצרים, כגון[64] תבדילני דודי מטומאת פתרוס, דלאו הבדלת שבת מחול הוא, הרשות בידו : ואמת ואמונה כל זאת פעלה ימינך, אין מנהג לאומרה במתיבתא ולא בבית רבינו שבבבל כל עיקר, רק אמונה כל זאת קיים וגו':

וצריך להזכיר הבדלה בחונן הדעת, שכך שנינו מזכירין גבורת גשמים בתחית המתים ושאלה בברכת השנים, והבדלה בחונן הדעת, ואם טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת, אם יש לו יין שיבדיל עליו אינו חוזר, דתניא טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת אין מחזירין אותו, מפני שהוא יכול לאומרה על הכוס, ואם אין לו יין חוזר ומתפלל, דבעו מניה מרב ששת טעה בזו ובזו מאי, אמר להו אם טעה ולא הזכיר לא בזו ולא בזו חוזר לראש. וכן הוא אומר.

אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה[65] אתה הבדלת בין קדש לחול בין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, כשם שהבדלתנו מעמי הארצות וממשפחות האדמה כן תטהרנו ותנקנו מכל חטא ועון • וחננו מאתך דעה ובינה • ברוך אתה ה' חונן הדעת :

ומסדר התפלה כסדר. ולאחר שמסיימין הלבור תפלתן מקדש : ופותח שליח לבור ויהי נעם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ומתחילין כל הלבור אחריו ויהי נועם ומסדרין יושב בסתר וגו' עד ואראהו בישועתי.

וכך מנהג לאחר שמסיימין הלבור אורך ימים חוזר השליח ושונה אותו ואומר אורך ימים : ואומר ואתה קדוש, וקרא זה אל זה ואומר כולי סדרא, ומקדש עד עושה שלום:

וזה שנהגו לומר ויהי נועם וקדושא דסדרא ולומר בנעימה ובעריבות טעם באפוקי שבתא, כדי שיתעכבו ישראל בהשלמת סדריהם, כדי להאריך מנוח לרשעים מלחזור לגיהנם, כדאמרינן במוצאי שבת צועק המלאך שהוא ממונה על הרוחות חזרו לגיהנם (למות) שכבר השלימו ישראל סדריהם. ולכך מזכירין ישראל בסדר מוצאי שבת ויהי נועם, כי כן רמז לויהי נועם במוצאי שבת. והכי סדר רב שר שלום גאון, אין אומרים ויהי נועם אלא במוצאי שבת, אבל במוצאי יום טוב אין אומרים, [וא"א] אלא במוצאי שבת לחול אבל במוצאי [שבת ליו"ט א"א], שכשקבעום האבות הראשונים

---

[64]) מוזכר במנהיג אות ס"ה ע"ש. [65]) עי' הערות בסוף הסי'.

הראשונים לא קבעוה אלא במוצאי שבת לחול, אבל במוצאי שבת ליום טוב כיון דבעי למימר ומעשה ידינו וליכא מעשה ידינו ביום טוב אין אומר, וקדושא דסדרא (הם) הכי נמי לא אמרינן (ויהי נועם). כללא דמילתא כל היכא דלא אמרינן [ויהי נועם לא אמרינן] קדושא דסידרא. ובמוצאי יום הכפורים נמי שחל להיות במוצאי שבת לא אמרינן ויהי נועם ולא קדושא דסדרא. וכי אמרינן ויהי נועם במוצאי שבת לחול היכא דאיכא לקמן שיתא יומי דחולא אבל איכא בי מלעי יו"ט או יומא דכפורי אפילו אל יומא טבא ערב שבת ואיכא לקמן חמשה יומי דחולא לא אמרינן ויהי נועם בהשוא אפוקי שבתא. מאי טעמא כיון דאמרינן ומעשה ידינו ומעשה ידינו תרי זמני. בעינן עד דאיכא לקמן שיתא יומי כולהו חולא:

ומביאין לו כוס ואבוקה של אור ומברך,

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן[66]:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא מאורי האש:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המבדיל בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה. ברוך אתה ה' המבדיל בין קדש לחול:

אשבעית עלך פותה [נ"ל פורה] שר שכחה שתסיר לב טפש ממני ותפיל יתיה על טוריא ועל רמתא בשם שמהתא קדישתא בשם ארמס ארימס ארמימימס אנסים יאל ופתחאל: ונח מצא חן בעיני ה': ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו: ואומר שיר המעלות אשא עיני אל ההרים וכו': ואו' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: או"א החל עלינו את ששת ימי המעשה הבאים אלינו לשלום. חשוכים מכל חטא ומוצל מכל דבר עון. וחננים דעה והשכל מאתך. ותשמיענו בהם ששון ושמחה. ולא תעלה קנאתנו על לב אדם ולא קנאת אדם על לבנו. ולא תעלה שנאתנו על לב אדם ולא שנאת אדם תעלה על לבנו. וכל היועץ עלינו עצה רעה בטלו[67] ובטל עצתו• כאמור ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים• רבות מחשבות בלב איש וגו'. עצת ה' לעולם תעמוד מחשבות לבו וגו'• עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל. כי ה' צבאות יעץ ומי יפר וידו הנטויה ומי ישיבנה• וכל היועץ עלינו עצה טובה קיימו וקיים עצתו• כאמור וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, ברוך מפיר עצות רעות מעלינו ומעל עמו ישראל. ומקיים עלינו עצתו ועצתם של צדיקים לטובה• ברוך שלא עזבונו, כן ה' אלהינו אל יעזבנו ואל יטשנו ואל יכלימנו ואל יחפירנו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ועם הצדיקים נפטר בשלום. ושלום שלום יהיה עלינו• אבטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה:

ושותה *) מלא לוגמיו ומטעים את בני ביתו. והכי אמר רב נטרונאי ראש ישיבה. במוצאי שבת בבורא מאורי האש כך עושין בשתי ישיבות שמביטין בכפות ידם. וכך ראינו רבותינו ז"ל שהיו [עושין] ואומרין [נביט] בידינו כדי שנהנה מן האור

66) עי' סערות בסוף הסי'. 67) עי' טור סי' נ"ט והגהות מהרל"ה שם.

*) חזור אדלעיל אחר סיום ברכת הבדלה, וכ"ה סגנון הלשון בכל הסי' הזה:

האור. כדרך שאינו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו וכך מנהג. וראינו שנה בפרקי ר' אליעזר בן הורקנוס שמצוה להסתכל בצפרניו. מיהו אין רגילין חכמים בכך. וכן ראינו רגילין להטיל מים בכוס של ברכה לאחר ששותהו ושופכים אותו ושותהו, וכך שמענו מרבותינו שמצוה לעשות כך, כלומר[68] שיירי מצוה מעכבין את הפורענות, ומה שנשתייר מן המים מטילין אותו על ידינו ומעבירין אותו על פנינו, כדי לחבב את המצוה, ואעפ"י שכתוב בפרקים דר' אליעזר ר' מונא אומר כיצד אדם חייב [להבדיל] בכוס יין מקריב ידו לאור האש, ואומר בורא מאורי האש, וכיון שמרחיק ידו אומר המבדיל בין קדש לחול, ואם אין לו יין פושט ידו לאור האש ומסתכל בצפרנים שהן לבנות מן הגוף ואומר בורא מאורי האש, ואם היה בדרך פושט ידו לאור הכוכבים שהן של אש ומסתכל בצפרניו ואומר בורא מאורי האש, ואם נתקדרו שמים בעבים ואינו רואה את הכוכבים נוטל אבן מן הארץ ואומר המבדיל בין קדש לחול, אעפ"י כן לא סבירא לן דמברך אלא על היין, ואפילו בפת אין מבדילין. דהכי אמר רב עמרם ריש מתיבתא אין מבדילין על הפת כל עיקר, מה טעם שאין דומה הבדלה לקידוש, מפני שקידוש אי אפשר לו שלא לסעוד דקאמרינן אין קידוש אלא במקום סעודה, וכיון ששולחן קבוע וסעודתו קבועה ואי אפשר לו שלא לסעוד, מקדש על הפת. במוצאי שבת כלום סעודתו קבועה ושולחנו קבוע ופת מתוקנת לפניו, שנוטל פת ומבדיל עליה, הלכך אין מבדילין על הפת. וכך מנהג בשתי ישיבות. ר' צדוק[69] אומר כל שאינו מבדיל על היין במוצאי שבתות או אינו שומע מפי המבדילין אינו רואה סימן ברכה לעולם, וכל מי שהוא מבדיל על היין במוצאי שבתות הקב"ה קוראהו קדוש ועושה אותו מסגולתו שנא' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. ואומר והייתם לי סגולה מכל העמים והייתם לי קדושים כי קדוש אני, ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. וא"ר יוחנן (פסחים קי"ג) שלשה מנוחלי העולם הבא. אלו הן, הדר בארץ ישראל. והמגדל את בניו לתלמוד תורה, והמבדיל על היין במוצאי שבתא. והוא דשייר מקודשה להבדלה. הילכך מאן דאית ליה חד כסא ולית ביה שיעור קדושא ואבדלתא, שביק ליה לאבדלתא וקידוש היום מקדש אריפתא, דלא יכיל לאבדולי על ריפתא דכי תקינו רבנן אבדלתא על חמרא תקינו:

ואסור לאדם לטעום כלום קודם שיבדיל, ואם שכח וטעם מבדיל. דאמר רבא הלכתא טעם מבדיל. ואם לא הבדיל במוצאי שבת מבדיל למחר ויום שלישי כל היום כלו, והוא שלא טעם כלום, דאמרי בני ר' חייא מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כלו, ועד כמה א"ר זירא עד רביעי בשבת, כי הא דיתיב ר' זירא קמי' דר' אסי ואמרי לה קמיה דר' יוחנן ויתיב וקאמר לענין גיטין חד ותרי ותלתא בתר שבתא. ארבעה חמשה ומעלי קמי שבתא. אלמא עד רביעי דאמר ר' זירא עד ולא עד בכלל, והני מילי איתויי כסא דחמרא וברוכי בורא פרי הגפן והמבדיל, אבל לא [על האור] דקיימי לן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת ובמוצאי יום הכפורים. והכי סדר רב נטרונאי יום הכפורים אעפ"י שחל להיות בחול מברכין על האור, מפני שאסור להשתמש בה ביום הכפורים,

ולית

68) עי' הערות בסוף הסי'. 69) כ"ז חבר בטור והוא בפר"א בשינוי נוסחא ע"ש ובהגהות סרד"ע:

ולית הלכתא כרב יהודה אמר שמואל דאין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא, אלא כי הא דר' חייא בר אבא. ואיכא דמתני א"ר בנימין בן יפת א"ר יוחנן מברכין על האור במוצאי שבת ובמוצאי יום הכפורים, וכן עמא דבר. מיהו משונה יום הכפורים משבת, דבמוצאי שבת מברכין על האור היוצא מן העצים ומן האבנים, ובמוצאי יום הכפורים אין מברכין אלא על האור ששבת, ומאי שבת ששבת ממלאכה, וכדתניא עששית שהיתה דולקת והולכת בשבת, למוצאי שבת מברכין עליה, ותניא אידך אין מברכין עליה, ומשנינן לא קשיא כאן במוצאי יום הכפורים כאן במוצאי שבת, במוצאי שבת מברכין, במוצאי יום הכפורים אין מברכין, אלמא באור היוצא מן העצים ומן האבנים הוא דלא מברכינן במוצאי יום הכפורים, אבל באור ששבת מברכין במוצאי יום הכפורים, ובגמרא דא"י מתני ר' לוי במוצאי שבת זמן לו הקב"ה לאדם הראשון שני רעפים והקישן ויצא האור מהן וברך עליה בורא מאורי האש, אמר שמואל לפיכך מברכין עליה במוצאי שבת שהוא תחלת ברייתה, ורב הונא בשם רב ור' אבהו בשם ר' יוחנן אמר אף במוצאי יום הכפורים, שכבר שבתה האור כל אותו יום, ולעולם על אור ששבת אבל לא על היוצא מן העצים ומן האבנים, ומי שצריך לעשות מלאכה במוצאי שבת קודם שהתפלל, צריך להתפלל[70] המבדיל בין קדש לחול ואח"כ עושה מלאכה, דא"ר אלעזר בן אנטיגנוס (שבת ק"נ ע"ב) משום ר' אליעזר בר' ינאי אסור לאדם לעשות חפציו קודם (שיתפלל) [שיבדיל] אבל לאחר שיתפלל כיון שהבדיל בתפלה אינו צריך לברך קודם מלאכה, ואעפ"י שלא הבדיל על הכוס:

סדר ראש חדש

וראשי חדשים כאי זה צד, ר"ח שחל להיות בחול, ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה. ומזכיר, אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וכו' והושיענו בו לחיים, בדבר ישועה ורחמים חוס וחננו ורחם עלינו והושיענו, כי אל מלך חנון ורחום אתה. ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים. בא"י המחזיר שכינתו לציון:

ואם לא הזכיר יחיד אלהינו בעבודה מחזירין אותו, חוץ מערבית, דאמר רב ענן אמר רב טעה ולא הזכיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו לפי שאין ב"ד מקדשין את החדש אלא ביום. אבל שליח צבור שטעה ולא הזכיר של ר"ח בשחרית אין מחזירין אותו מפני שתפלת מוספין [לפניו], ומה טעם מפני טורח הצבור, והני מילי בשחרית אבל אם טעה במוסף מחזירין אותו, והוא הדין ליחיד. ויחיד שטעה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה חוזר לעבודה [מזכר] בהודאה חוזר לעבודה, בשים שלום חוזר לעבודה, סיים אם לא עקר את רגליו חוזר לעבודה, ואעפ"י שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו, אבל אם עקר את רגליו אעפ"י שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש:

ובברכת המזון בר"ח מזכיר אלהינו בברכה השלישית, כמו שמזכיר בתפלה בעבודה בתפלת ערבית ותפלת שחרית:

ובצבור

---

[70] עי' הערות בסוף הס'.

ובצבור לאחר שמסיים שליח צבור העובר לפני התיבה סדר התפלה, מברך:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרוא את ההלל:

וקורין הלל בדילוג. ומתחילין,

הללויה הללו עבדי ה׳ הללו את שם ה׳ עד חלמיש למעינו מים, ומדלגין • ה׳ זכרנו יברך עד ואנחנו נברך יה וגו׳ ומדלגין. במה אשיב לה׳ עד סוף פרקא • ואומר הללו את ה׳ כל גוים וגו׳. ומתחיל החזן ומקרא הודו לה׳ כי טוב. ועונין אחריו. ועוד יאמר נא ישראל. ועונין אחריו • יאמרו נא בית אהרן, ועונין אחריו, יאמרו נא יראי ה׳. ועונין אחריו. שני מנהגות הן, יש שעונין מה שהוא אומר, ויש שעונין אחריו הודו לה׳ כי טוב, כל פסוק ופסוק עד ארבעה פסוקים: ומתחילין יחד כל הצבור, מן המצר קראתי יה גו׳ עד נגילה ונשמחה בו. ומקרא שליח צבור אנא ה׳ הושיעה נא. ועונין אחריו מה שהוא אומר. ועוד, אנא ה׳ הצליחה נא. ועונין אחריו מה שהוא אומר. מיכאן ואילך הוא אומר ברוך הבא (בשם ה׳), והם אומרים בשם ה׳, הוא אומר ברכנוכם, והם אומרים מבית ה׳, הוא אומר אל ה׳, והם אומרים ויאר לנו, הוא אומר אסרו חג בעבותים, והם אומרים עד קרנות המזבח • הוא אומר אלי אתה ואודך, והם אומרים אלהי ארוממך. הוא אומר הודו לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו, ועונין אחריו הודו לה׳ כי טוב. וחותמין אחריו, יהללוך מעשיך, ישבחוך עמוסיך, יודוך חוסיך, כפי גודל נסיך, וכתיב כל הנשמה תהלל יה הללויה. ברוך אתה ה׳ מלך מהולל בתשבחות:

ואומר קדיש. ומוציאין ס״ת וקורין ארבעה אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן, ואין מפטיר בנביא, ומברכין כולן לפניה ולאחריה, וכך קורין כהן [קורא] ג׳ פסוקים, [לוי] חוזר וקורא ואמרת להם, את הכבש האחד תעשה ואת הכבש השני, ועשירית האיפה. ישראל קורא מן עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם, רביעי ובראשי חדשיכם עד סוף ענין של ר״ח. וזו היא שאמרנו הלכתא דולג והלכתא אמצעי דולג:

ומקדש וגולל ספר, ואומר:

יהי רצון מלפני אלהי השמים לכונן את בית חיינו, ולהשיב שכינתו לתוכו, ואמרו אמן:

יהי רצון מלפני אלהי השמים לרחם על פליטתנו, ולחמול על שאריתנו ולעצור המגפה והמשחית והדבר והרעב והשבי והביזה וגזירות קשות, לבטל מעלינו ומעל כל ישראל, ואמרו אמן:

יהי רצון מלפני אלהי השמים לקיים לנו את כל חכמי ישראל, הם ובניהם ותלמידיהם בכל מקומות מושבותיהם, ואמרו אמן:

יהי רצון מלפני אלהי השמים שנשמע ונתבשר בשורות טובות מארבע כנפות כל הארץ, ואמרו אמן:

מי*) שעשה נסים לאבותינו וממצרים גאלם. הוא יגאל אותנו וישיב בנים לגבולם,

*) בכל הסידורים נמצא זה להכרזת (או לברכת) ר״ח. בשבת שלפני ר״ח. אחר קה״ת קודם אשרי. ובנוסח ספרד נמצא גם היהי רצון קודם מי שעשה נסים. ובאמת אין מקום להכריז (או לברך) את החדש ביום ר״ח בעצמו. בארץ להזכיר ר״ח פלוני ביום פלוני ופלוני והוא עומד באותו יום בעצמו. ע״כ בל״ם כל הענין נעתק לכאן בטעות ושייך לשבת שלפני ר״ח:

בסימן טוב יהא לנו ראש חדש (פלו׳ יום פלו׳ ויום פלו׳). הוא יעשה עמנו נסים ונפלאות בכל עת ובכל שעה. לנו ולכל עמו ישראל. הקב״ה יחדשהו עלינו ועל כל עמו ישראל בכל מקום שהם. לטובה ולברכה. לששון ולשמחה. לישועה ולנחמה לפרנסה ולכלכלה. לחיים ולשבע. לשמועות טובות ולבשורות טובות. ולגשמים בעתם. ואמרו אמן:

ומחזיר ס״ת למקומו ואומר, יהללו את שם ה׳ כי נשגב שמו לבדו. הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו לבני ישראל עם קרובו הללויה. ומתחיל אשרי יושבי ביתך. ובא לציון. ואני זאת בריתי. ואתה קדוש. וקרא זה אל זה וטולי סדרא כמנהג חול. ואומר קדיש. ואח״כ עומדין ומתפללין תפלת מוסף:
ה׳ שפתי וכו׳ עד האל הקדוש:

ראשי חדשים לעמך נתת וכו׳, זכרון לכלם יהיו וכו׳, עולת ראש חדש נעלה עליו שעיר עזים וכו׳, ושירי דוד נשמע בעירך וכו׳ עד וברית אבות לבנים הזכור. והביאנו ה׳ אלהינו לציון עירך ברנה ולירושלם בית מקדשך בשמחת עולם. ושם נעשה לפניך וכו׳, מוספין כהלכתן, מוסף יום ראש החדש וכו׳ עד ושני תמידין כהלכתן:

אלהינו ואלהי אבותינו חדש עלינו את החדש הזה וכו׳, ולסליחת עון ולכפרת פשע. כי בישראל עמך בחרת מכל האומות. וחוקי ראשי חדשים להם קבעת. ברוך אתה ה׳ מקדש ישראל וראשי חדשים:

רצה וכו׳ מודים וכו׳, עד המברך את עמו ישראל בשלום, אמן:

ור״ח שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל ואומר, אלהינו ואלהי בעבודה. ושל שבת אומר רביעית, ואין צריך להזכיר עוד בעבודה. שכיון שאומר רביעית בפני עצמה למה הוצרך להזכירה עוד. ועוד אם תאמר אפשר להזכיר של שבת בעבודה, אם כן (של שבת) כל ימות השנה יזכיר בעבודה של שבת, אבל שבת בעבודה אינה כל עיקר לא בר״ח ולא בחולו של מועד ולא בימים טובים. ואם לא אמר אלהינו בעבודה, מחזירין אותו בכלן חוץ משל ערבית כמו שאמרנו:

ובמוסף מוציאין שתי תורות, אחת ענינו של יום ואחת של ר״ח, וקורין שבעה, ואחד של ר״ח קורא מן וביום השבת עד סוף ענין שבראשי חדשיכם, ומפטיר בנביא כה אמר ה׳ השמים כסאי עד מדי חדש בחדשו, ור״ח שחל להיות באחד בשבת, מאתמול מפטירין ויאמר לו יונתן מחר חדש:

וזו היא תפלת מוסף. ר״ח שחל להיות בשבת אומר, אבות וגבורות וקדושת השם:

אתה יצרת עולמך מקדם. כלית מלאכתך ביום השביעי. בחרת בנו מכל האומות. ורצית בנו מכל הלשונות. ותתן לנו ה׳ אלהינו באהבה שבתות למנוחה וראשי חדשים לכפרה. יום רצון לכפר בעדנו. למען נחדל מעשק ידינו. אבל משחטאנו לפניך ה׳ אלהינו חרבה עירנו. ושמם מקדשנו. וגלה יקרנו. ונטל כבוד מבית חיינו. ואין אנו יכולין לעשות לפניך את קרבנות חובותינו תמידין בבית בחירתך. בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו מפני היד שנשתלחה במקדשך.

ובכן

ובכן יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו שתעלינו לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, את מוספי שבת וראש חדש הזה נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך, כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור. וביום השבת וגו׳ עד על עולת התמיד ונסכה[71] • הזכרנו לפניך מוסף שבת נזכיר לפניך מוסף ראש חדש כאמור. ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה׳ וגו׳ עד ושני תמידין כהלכתן: אלהינו ואלהי אבותינו חדש עלינו כו׳[72] עד וחוקי ראשי חדשים להם קבעת. אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו כו׳ • וחותם, בא״י מקדש השבת וישראל וראשי חדשים: ואומר עבודה והודאה, ושים שלום:

סדר ברכת לבנה

כרואה הלבנה בחידושה אומר:

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם. חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם. ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם. פועלי אמת שפעולתם אמת. וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן. שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרם על כבוד מלכותו. ברוך אתה ה׳ מחדש חדשים:

ואמר רב אחא בר חנינא א״ר אסי א״ר יוחנן עד כמה מברך (בזמנו) על החדש עד שתמלא פגימתו, וכמה א״ר יעקב עד [שבעה], ונהרדעי אמרי עד שש עשר, ותרווייהו כר׳ יוחנן סבירא להו, וא״ר אחא בר׳ חנינא א״ר אסי א״ר יוחנן כל המברך בזמנו על החדש כאלו מקבל פני שכינה כתיב הכא החדש הזה לכם ראש חדשים, וכתיב התם זה אלי ואנוהו, תנא דבי ר׳ ישמעאל אלמלי לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים בכל חדש וחדש דיים, ואמר אביי הילכך [נימרינהו] מעומד. מרימר ומר זוטרא מכתפי להו ומברכי:

סדר תענית

ואלו ימים שמתענין בהם מן התורה[73] כל מי שמתענה בהם לא יאכל ולא ישתה עד הערב. באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים הנביאה ונסתלקה הבאר, בששה ועשרים בו מת יהושע בן נון, בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון הברית, בעשרים ושמנה בו מת שמואל הנביא וספדו עליו כל ישראל, בעשרים ושלשה בסיון בטלו [מביאי] הקרבנות מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט, בעשרים וחמש בו נהרג רבן שמעון בן גמליאל, [ונשרף] ר׳ חנניה בן תדריון וספר תורה עמו, בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות והבקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והועמד צלם בהיכל, באחד באב מת אהרן הכהן, בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר

---

71) עי׳ הערות בסוף הסי׳. 72) עי׳ הערות בסוף הסי׳. 73) הטור סי׳ תק״פ מביא כל זה בשם בה״ג וע״ש שינויים רבים, ועי׳ בב״י שמתרץ הלשון, מן התורה,

ביתר ונחרשה העיר, בשמונה עשר בו כבה נר מערבי בימי אחז. בשבעה באלול מתו מוציאי דבת הארץ במגפה, בשלשה בתשרי נהרג גדליה בן אחיקם והיהודים אשר היו עמו במצפה, ובחמשה בו מתו עשרים אנשים מישראל ונחבש ר' עקיבא בבית הסהר ומת, בשבעה בו נגזר על אבותינו שימותו בחרב ברעב ובדבר, בעשרה בו מתו עושי העגל, בששה במרחשון עורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו, בשמונה בכסליו שרף יהויקים את המגילה אשר כתב ברוך מפי ירמיהו, בשמונה בטבת נכתבה התורה בימי תלמי המלך יונית והחשך בא לעולם שלשה ימים, בתשעה בו לא כתבו על מה הוא, בעשרה בו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה, בחמשה בשבט מתו הצדיקים שהיו בימי יהושע בן נון, בעשרים ושלשה נתקבצו כל שבטי ישראל על שבט בנימין על פלגש בגבעה ועל פסל מיכה, בשבעה באדר מת משה רבינו, בתשעה בו גזרו על שנחלקו בית שמאי ובית הלל זה על זה, אלו ימי התענית שקבלו מן התורה, ועוד גזרו רבותינו שיהיו מתענין בשני ובחמישי מפני שלשה דברים, על חרבן הבית, ועל התורה שנשרפה, ועל חרפת השם, לעתיד לבא עתיד הקב"ה להפכם לששון ולשמחה שנא' והפכתי אבלם לששון:

א"ר (תענית ד' י"א ע"ב) זעירא אמר רב הונא יחיד שקבל עליו תענית אפילו אכל ושתה כל הלילה למחר מתפלל תפלה של תענית, לן בתעניתו למחר אין מתפלל תפלת תענית, ר' עקיבא איקלע לגינזק בעו מיניה מתענין לשעות או אין מתענין, קנקנים של נכרים אסורין או מותרין, ובמה שמש משה כל שבעת ימים, לא הוי בידיה אתא שאיל בבי מדרשא, א"ל מתענין לשעות, קנקנים של נכרים לאחר שנים עשר חדש מותרים, ובמה שמש משה כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן, רב כהנא אמר בחלוק לבן שאין בו אימרא, ת"ר (שם ד' י"ב ע"א) עד מתי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר דברי [רבי], ר' אלעזר בר' שמעון אומר עד קריאת הגבר, אמר רבה לא שנו אלא שלא גמר אבל גמר אינו אוכל. איתבי' רבא גמר ועמד אוכל, התם שלא סלק, ואיכא דאמר אמר רבא לא שנו אלא שלא (סלק) [ישן] אבל ישן אינו אוכל, איתיביה אביי ישן ועמד הרי זה אוכל, התם במתנמנם, היכי דמי מתנמנם אמר רב אשי ניים ולא ניים תיר ולא תיר, כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא, וכי מדכרו ליה מדכר, אמר רב יהודה א"ר לוה אדם תעניתו ופורע, כי אמרי קמיה דשמואל אמר לי פשיטא לא יהא אלא נדר, נדר מי לא משלם ואזיל למחר או ליום אוחרא, רב יהושע ברי' דרב אידי איקלע לבי רב אסי אמרו ליה לטעום מר מידי אמר להו בתעניתא יתיבנא, ולחפיה מר וליפרע ולא סבר לה מר להא דאמר רב יהודה [א"ר] לוה אדם תעניתו ופורע, א"ל תענית חלום הוא, דאמר רבה בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש בנעורת, אמר רב חסדא ובו ביום, אמר רב יוסף ואפילו בשבת. (ברכות י"ד א') בעא מיניה אשייאן תנא דבי ר' אמי מר' אמי שרוי בתענית מהו שיטעום, אכילה קביל עליה והא ליכא או דילמא הנאה קביל עליה והא קא מתהני, א"ל טועם ואין בכך כלום, תניא נמי הכי מטעמת אינה צריכה ברכה, שרוי בתענית טועם ואין בכך כלום, ועד כמה ר' אמי ור' אסי טעימי עד רביעתא: (תענית י"ג:) אדבריה רב יהודה לר' יצחק בריה ודריש יחיד שקבל עליו תענית מתפלל של תענית, והיכא

אומרה

אומרה בין גואל לרופא חולים, מתקיף ליה רב יצחק וכי יחיד קובע ברכה לעצמו, אלא אמר רב יצחק בשומע תפלה, ואי אישתלי ולא אידכר אומרה קמי יהיו לרצון. א"ר אלעזר גדולה תענית יותר מן הצדקה שזה בגופו וזה בממונו, (שם ט"ז) ת"ר אדם שיש בידו עבירה ומתודה עליה ואינו חוזר בה למה הוא דומה, למי שתופס שרץ בידו שאפילו טבל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה, זרקו מידו עלתה לו טבילה שנא' ומודה ועוזב ירוחם. ואומר נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, (ואם * לאו למה הוא דומה היתה לי נחלתי כאריה ביער וגו', אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה א"ר אחא א"ר אליעזר זה שליח צבור שאינו הגון). (שם כ"ה ע"ב) ת"ר מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע רננות ולא נענה, ירד אחריו ר' עקיבא ואמר אבינו מלכנו חטאנו לפניך אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו רחם עלינו, ונענה, יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו:

וכשמעבירין לפני התיבה מעבירים אדם הגון הראוי להתפלל ולהתענות, כדתנן גבי תענית של בצורת, עמדו בתפלה מעבירין לפני התיבה זקן ורגיל, מי שיש לו [בנים] וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה, וא"ר אעפ"י שיש שם זקן וחכם אין מורידין לפני התיבה אלא רגיל, ר' יהודה אומר מיטפל ואין לו, יש לו יגיעה בשדה, וביתו ריקם (מעבירה), ופרקו נאה, שפל ברך ומרוצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב, ובקי לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, ולשנות במשנה במדרש בתלמוד בהלכות ובהגדות, ובקי בכל הברכות כלן, ואמרינן מטפל ואין לו היינו ביתו ריקם, ומשנינן אמר רב חסדא זה שביתו ריקם מעבירה, ותו אמרינן ופרקו נאה מאי פרקו נאה, שלא יצא עליו שם רע בילדותו. (שנא') היתה לי נחלתי כאריה ביער, אמר מר זוטרא בר טוביה ואמרי לה א"ר אלעזר זה שליח צבור היורד לפני התיבה שאינו הגון:

ושאילו מקמי מתיבא שליח צבור שמרננין עליו בדברים רעים מהו להוציאו ולהכניס אחר תחתיו, ואתיבו הכי, דבר זה צריך שאלה בודאי הדין נותן להכניס אחר, מי שמרצה בין ישראל לאביהן שבשמים הלא צריך להיות צדיק וישר ונקי בגופו מכל דופי, אם אינו כך כבר אמרו חכמים בגמרא היתה לי נחלתי כאריה ביער כו' עד שאינו הגון. זאת בשליח צבור היורד לפני התיבה סתם אפילו בחול אפילו בלא יום תענית כל שכן בראש השנה וביום הכפורים, וביום תענית ובכל יום שצריך להרבות ברחמים [פשיטא] שצריך השליח צבור להיות כמו ששמענו, ר' יהודה אומר מיטפל ואין לו וכו' עד שלא יצא עליו שם רע בילדותו, השתא כל כך אנו צריכין אפילו מילדותו מרננין עליו, עכשיו לא כל שכן שמסלקין אותו. ובשביל שליח צבור סומא, סדרו כשר הוא ואין מסלקין אותו בזמן שמעשיו מתוקנין:

ולומר סליחות כך ראוי כשמגיע שליח צבור בחנון ומרבה לסלוח אינו חותם אלא מתחיל בסליחות. ובהתחלת סליחות הרבה מנהגות, יש שמתחילין, לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך. ויש שמתחילין, אתאנו על שמך. ויש שמתחילין

*) הסגרתי עד שאינו הגון, כי אין כאן מקומו ובטעות נעתק לכאן.

כך: אבינו מלכנו אבינו אתה, אבינו מלכנו רחם עלינו, סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו, כי אתה ה׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך:

ואומר סליחות כפי אורך השעה:

אנשי אמונה אבדו וכו׳, זועכים אף בלחשם וכו׳, שבנו בבשת פנים לשחרך בעת צרותינו:

אל מלך יושב וכו׳ עושה צדקות עם בשר ורוח, לא כרעתם תגמול. אל הוריתנו לומר שלש עשרה, זכור לנו ברית שלש עשרה, כשהודעת לענו מקדם, וכן כתוב, וירד ה׳ וגו׳ עד ונקה: ואומר שליח צבור וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו, ועונין הצבור מה שהוא אומר:

ובין בשני ובין בחמישי ובין באחד בשבת ובשלישי וברביעי קורין ויחל משה, בין במנחה [בין בשחרית] חוץ משחרית של תשעה באב שקורין כי תוליד בנים, וכך מנהג בשתי ישיבות, וכל תעניות כלם יש בהן נשיאות כפים במנחה, חוץ מיום הכפורים שתחת מנחה נושאים כפיהם בתפלת נעילה. וכך מנהג בשתי ישיבות:

ויחיד שמקבל עליו תענית צריך שיקבלה מבעוד יום, ואומר בתפלת המנחה אהא בתענית יחיד למחר, והכי אמר רבינו רב נתן שאין מנהג אצלינו לומר שלש עשרה מדות אלא בצבור ואין רשות ליחיד לומר אותן בתפלתו אלא בצבור. ולואי כשהצבור מתקבלין ומתענין ועושין צדקה ומבקשין רחמים ומכוונין את לבם לאביהן, הב״ה מרחם עליהם ואין מואס תפלתן של רבים ועונה אותן, שנא׳ הן אל כביר לא ימאס, וכרת הב״ה ברית עם משה ועם אבותינו שאין חוזרות ריקם שנא׳ הנה אנכי כורת ברית, לפיכך אין אומרין אותן אלא בצבור. ואומר יחיד עננו בשומע תפלה או קודם יהיו לרצון אמרי פי, ואינו צריך לחתום בברכה שאין היחיד קובע ברכה לעצמו, אלא שמסיים עננו עד בכל עת צרה וצוקה, או יהיו לרצון אמרי פי. ומי שיושב בתענית בשבת או ביום טוב שאין שומע תפלה, כך אומרו קודם יהיו לרצון, וצבור שהן מתענין ושליח צבור שלהן לא נתענה, יורידו לפניהן מי שנתענה שיאמר עננו באמת, אבל מי שלא נתענה אי אפשר לו לומר עננו:

סדר חנוכה

ובחנוכה מתפלל שמונה עשרה ובהודאה מזכיר,

על הנסים ועל התשועות ועל המלחמות ועל הפורקן שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה עליהן מלכות יון הרשעה על עמך, לשכחם מתורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דינם, נקמת את נקמתם, מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, ורשעים ביד צדיקים, טמאים

ביד

[ביד טהורים, וזדים] ביד עוסקי תורתך, ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה, ואחר כן באו בניך לדביר ביתך, ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך, וקבעו שמונה ימים בהלל ובהודאה לשמך, וכשם שעשית [עמהם] נס כן עשה עמנו ה' אלהינו נסים ונפלאות בעת הזאת ונודה לשמך הגדול סלה: ועל כלם יתברך. וכל החיים כו'. שים שלום וכו':

וקורין את ההלל, ומברכין.

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לגמור את ההלל:

וגומרין אותו, דא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק שמונה עשר יום בשנה יחיד גומר בהן את ההלל, אלו הן שמונת ימי החג, שני ימים טובים של עצרת, ושמנת ימי חנוכה, ובגולה עשרים ואחד יום, תשעת ימי החג, שמנת ימי חנוכה, ושני ימים טובים של פסח, ושני ימים טובים של עצרת. וכך אמר מר שלום גאון המתפלל ביחיד באלו עשרים ואחד יום שהיחיד גומר בהן את ההלל חייב לברך ולגמור בהם את ההלל, ולקרות את כלו ולחתום אחריו, וכך מנהג בשתי ישיבות:

ומוציאין ס"ת וקורין בנשיאים, ביום הראשון של חנוכה קורין שלשה גברי, ויהי ביום כלות משה עד ויהי המקריב, יום שני ביום השני וביום השלישי, יום שלישי ביום השלישי וביום הרביעי, יום רביעי ביום הרביעי וביום החמישי, יום חמישי ביום החמישי וביום הששי, יום הששי ביום הששי וביום השביעי, יום שביעי ביום השביעי וביום השמיני, יום שמיני ביום השמיני עד וידבר אליו, ובחנוכה אין מדלגין ואין מדלגין אלא בפרי החג. וראש חדש [טבת] שחל להיות בחול, מוציאין שתי תורות *) וקורין שלשה בשל ר"ח ואחד בשל חנוכה, ואם חל להיות ר"ח טבת בשבת, מוציאין ג' תורות, וקורין באחד בעניינו של יום, ואחד בשל ר"ח ואחד בשל חנוכה, ומפטירין בזכריה רני ושמחי בת ציון עד חן חן לה. ואם מזדמנות שתי שבתות בחנוכה, מוציאין שני ס"ת בכל שבת, אחת של פרשה ואחת של חנוכה, ובשבת ראשונה מפטיר ברני, ובשבת שניה מפטיר במלכים ויעש חירם את הכיורים, ומזכירין של חנוכה במוספין בין בשבת בין בר"ח, מה טעם יום שנתחייב בארבע תפלות:

וצריך להזכיר על הנסים בברכת המזון, דר' יצחק נפחא איקלע לבי ריש גלותא סבר לאדכורי בבונה ירושלים, א"ל רב ששת כתפלה מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה:

והמדליק נר חנוכה חייב לברך, דא"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר חנוכה צריך לברך, ור' ירמיה דידיה אמר הרואה נר חנוכה צריך לברך, מאי מברך, רב יהודה אומר המדליק ביום ראשון מברך שלש, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה, ושעשה נסים, ושהחיינו, והרואה מברך אחת, שעשה נסים. והיכן צונו רב אחא אמר מלא תסור, רב

*) עי' הערות בסוף הס'.

נחמן

נחמן בר יצחק אמר משאל אביך ויגדך, מצות נר חנוכה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ומאי נפקא מינה, מי שלא הדליק משתשקע החמה מדליק עד שתכלה רגל מן השוק, ות"ר מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין, ב"ש אומרים ביום ראשון מדליק שמנה, מיכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים ביום ראשון מדליק אחת, מיכאן ואילך מוסיף והולך, והלכה כבית הלל, ונר חנוכה מצוה להניח על פתח ביתו מבחוץ בטפח הסמוך לפתח בצד שמאל, כדי שיהא בכנכסתו הנר משמאל והמזוזה מימין כדי שיכנס בין שתי מצות, ואם דר בעליה מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים. ואסור להשתמש באותו נר, אבל מכסהו בכלי בכדי שיתראה מעט שיכירו כי נר חנוכה [הוא], ואם נשבה הרוח או פחד מפני הליסטין מניחו על שולחנו ודי לו, ואם כבתה מותר להדליקה עד כמה פעמים עד שיכלה אותו שמן אשר שם בו בדבר מצוה ולא יגיה הנר יותר. ובע"ש מדליק נר חנוכה תחלה ואח"כ של שבת, שאם מדליק של שבת תחלה אסור להדליק נר של חנוכה שכבר קבל עליו [שבת]. ושמונה ימי חנוכה מותרים במלאכה*). דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו נס. ובשמונת ימי חנוכה מותרו' בעשיית מלאכה:

סדר פורים

פורים מתפלל שמונה עשרה, ובהודאה מזכיר.

על הנסים על הגבורות ועל התשועות על המלחמות ועל הפדות ועל הפורקן שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן [הזה]:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע ובקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבוז, ואתה ברחמיך הרבים הפרת עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות לו גמולו בראשו, ותלו אותו ואת בניו על העץ, כשם שעשית עמהם פלא ונסים כן עשה עמנו ה' אלהינו נסים ונפלאות בעת הזאת ונודה לשמך הגדול סלה • ועל כלם • וכל החיים:

וחייב אדם לקרות את המגלה ביום ארבעה עשר ביום ובלילה, דאמר ריב"ל חייב אדם לקרות המגלה בלילה ולשנותה ביום שנא' אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, וא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו נס, הקורא את המגילה שאינה מסורטט' אין אדם יוצא בה ידי חובתו. הקורא את המגלה עומד ויושב, קראה אחד קראוה שנים יצאו, מקום שנהגו לברך יברך ושלא לברך לא יברך, אמר אביי לא שנו אלא לאחריה אבל לפניה מצוה לברך, דאמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כלן מברך עליהן עובר לעשייתן, מאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא, דכתיב ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם. לפניה מברך מג"ח סימן. בא"י אמ"ה אקב"ו על מקרא מגילה. וברכת שעשה נסים לאבותינו, וברכת שהחיינו: ולאחריה מברך במקום שנהגו, ברוך אתה ה' כו', הנפרע מלעמו ישראל מכל אויביהם האל המושיע:

*) עי' הערות בסוף הס'

וככי

והכי אמר רבינו נתן ראש ישיבה הכי נהגינן במתיבתא לומר ברכת הרב את ריבנו וכו׳, ולא אמרינן האל הרב את ריבנו[74] דהא אמרינן ה׳ אלהינו :

והקורא את המגילה בזמנה אינו קורא אותה אלא בעשרה, שכך אמר רבינו נתן ראש ישיבה לענין מגילה, אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביחיד ושלא בזמנה בעשרה, רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה, הוה עובדא ואחש לה רב להא דרב אסי, וכיון דרב קא חייש להא דרב אסי הלכה כרב אסי :

והקורא את המגילה בצבור כורך וקורא כס״ת, ואינה פושטה כאגרת, שבשתי ישיבות ובבית רבינו שבבבל ובכל מקומות ישראל קורין כס״ת, וכך מנהג. וכשהוא קורא ואת פרשנדתא ואת דלפון עשרת בני המן חייב לקרותם בבת אחת כלן ולא יפסיק בהם, דאמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן צריך למימרינהו בנשימה אחת, מ״ט כלהו בהדדי נפיק נשמתייהו. וצריך שיהא ארוך ו״ו ויזתא, דא״ר יונה א״ר זירא ו״ו דויזתא צריך לממתחי׳ בזקיפא כו׳. מ״ט כלהו בחד זקיפה אזדקיפו, וא״ר חנינא בר פפא דרש ר׳ שילא איש כפר תמרתא, כל השירות כלן אריח על גבי לבנה ולבנה על גבי אריח חוץ מזו שאריח על גבי אריח ולבנה על גבי לבנה, מ״ט א״ר אבהו כדי שלא תהא תקומה למפלתן : וזו ששנינו אבל קורין אותה ללועזות בלעז, בברייתא, וזו שאמרה גפטית לגפטיים עברית לעבריים עילמית לעילמיים מדית למדיים יונית ליוניים אין לכולי עלמא לא, רב ושמואל דאמרי לעז יונית לכל כשר, כרשב״ג דתנן רשב״ג אומר אף בספרים לא הותרו שיכתבו אלא יונית, וא״ר יוחנן מ״ט דרשב״ג דכתיב יפת אלהים ליפת גו׳ יפיותו של יפת ומאי ניהו ספרים שנכתבו בלשון יונית יהיו באהלי שם, וכן הלכה, ואם כן לימרו הלכה כרשב״ג, אם היו אומרים כן הייני אומרים לא אמר רשב״ג במגלה אלא בשאר ספרים (אלא) באו אלו ואמרו בפירוש לעז יוני לכל כשר, קראוה סירוגין ומתנמנם יצא. ותנו רבנן קראה סירוגין יצא ר׳ מונא אומר משום ר׳ יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש. והכי אמר רב נטרונאי גאון ריש מתיבתא, בהלל ובמגילה ובק״ש אם פסק ושהה כדי לגמור את כלה אינו חוזר, דא״ר יוחנן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום [יצא]. ואעפ״י שאמר ר׳ שמואל הלכה כר׳ מונא שאמר אם שהה כדי לגמור את כולה (יצא) [חוזר] לראש, קיימי לן שמואל ור׳ יוחנן הלכה כר׳ יוחנן. הלכך בהלל ובמגילה ובק״ש אעפ״י ששהה כדי לגמור את כולה [אינו] חוזר (אינה) לראש אלא למקום שפסק, משום דהלכה כר׳ יוחנן. מהיכן קורא אדם את המגלה ויוצא בה ידי חובתו, ר׳ מאיר אומר כלה, ר׳ יהודה אומר מאיש יהודי, ר׳ יוסי אומר מאחר הדברים האלה, ר׳. חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כלה, ואפילו למאן דאמר מאיש יהודי צריכא שתהא כתובה כלה, וא״ר חלבו א״ר חמא בר גוריא מגלה נקראת ספר ונקראת אגרת, נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה, נקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטין גידים כשרה, אמר רב חמא בר יצחק ובלבד שיהיו משולשין :

[74]) עי׳ הערות בסוף הסי׳.

ולאחר שקורין את המגילה בפורים, בין ביום בין בלילה, אומרים ובא לציון וכל סדרא דקדושא, וכך מנהג בשתי ישיבות. ואין אומרים הלל בפורים, מ"ט לפי שאין אומרים הלל על נס שבח"ל, לפיכך נופל אדם על פניו בפורים, וכך אמר רב עמרם בר ששנה ריש מתיבתא, כך מנהג במתיבתא שיורדין תנאין לפני גאון ואב ב"ד ואלופים וכל ישיבה כלה נמבקשים רחמים הרבה ונופלין על פניהם, שאין דומה פורים לכל המועדות ולחנוכה, שבכולן אנו אומרין את ההלל ואומרים זה היום עשה ה' נגילה. [ואלו *) בפורים אין אומרין אותו, מ"ט שנגאלו ישראל ממיתה לחיים, ואנו צריכים לרחמים שיגאלנו באחרונה כבראשונה:]

סדר של פסח

וסדר של פסח ששאלתם כך הוא, כל אחד ואחד מישראל צריך להסב ולשתות ארבע כוסות של יין, שכך שנינו (בפרק ע"פ) אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין, אפילו מן התמחוי. בתחלה מוזגין את הכוס ומברכין על היין קודם, שכך שנינו מזגו לו כוס ראשון, ב"ש אומר מברך על היום ואח"כ מברך על היין, וב"ה אומר מברך על היין ואח"כ מברך על היום, למה שהיין גורם לקדושה, ועוד שתאמר דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, והלכה כב"ה, וכך מברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו וכו' • מקדש ישראל והזמנים.

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

ואין צריך לומר שעשה נסים, שכך אמר ראש ישיבה, המקדש בפסח אין צריך לומר על הכוס שעשה נסים, מאי טעמא הואיל שצריך לומר ועשה לנו את כל הנסים האלו, ושם צריך להזכיר שעבוד ועבדות ונס וגאולה, אינו צריך להזכיר כאן, ואם מזכיר שתי פעמים מוציא שם שמים לבטלה, ובחנוכה ובפורים אנו אומרים אותה ברכה בפני עצמה, ששם אין קדושא ולא הגדה ולא סדר נסים כפסח, וכך מנהג בשתי ישיבות שאין אומרין. וכך אמר רב נטרונאי גאון ריש מתיבתא, מי שאומר בקידוש של פסח אשר קדש את ישראל, וכשגומרין מה נשתנה אין אומר עבדים היינו לפרעה, ואינו אומר מתחלה אלא אומר ויאמר יהושע אל כל העם עד ויעקב ובניו ירדו מצרים, ואומר מברוך שומר עד צא ולמד וקורא ארמי אובד אבי עד שגומר. את הפרשה כלה, פסוקין כמות שהן ואינו אומר מדרשא כלל, ואומר רבן גמליאל אומר, ואשר גאלנו והלל, תימה גדול בדבר זה, מי שנוהג מנהג זה אין צריך לומר שלא יצא, אלא כל מי שעושה כן, מין הוא, וחלוק לב הוא, וכופר בדברי חכמים ז"ל, ובוזה דברי משנה ותלמוד, וחייבין כל הקהלות לנדותו ולהבדילו מקהל ישראל, ככתוב והוא יבדל

*) כ"ז נמצא במנהיג הלכות מגילה אות כ"ג וכ"י נשמט בהגה"ה.

יבדל מקהל הגולה, וכי עבדים היינו שאמרו חכמים ז"ל לא מן התורה הוא, ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה, ויאמר יהושע אל כל העם, לא מתחלה עובדי ע"ז הוא. שכך שנינו מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ואמרנו מאי גנות רב אמר עבדים היינו, ואילולי טיפה שיש בלבבם וחלוק לבם ואין רוצין לומר דברי משנה ותלמוד, מאי איכפת להם לומר מתחלה, אלא הללו מינין ומלעיגין ובוזין דברי חז"ל, ותלמידי ענן ירקב שמו אבי אביו של דניאל חוטא המשולם ברשע ובמינות, שאמר לכל התועים והזונים אחריו, עזבו דברי משנה ותלמוד ואני אעשה לכם תלמוד משלי, ועדיין הם בטעותם ונעשו אומה לעצמן, ותקן תלמוד של רשע ושל עול לעצמו, וראה מרנא ורבנא אלעזר אלוף ז"ל ספר תועבות שלו שקורין אותו ספר מצות, כמה תחבולות יש בו, ועכשיו צריכין לנדותם שלא להתפלל עם ישראל בבית הכנסת ולהבדילם עד שחוזרין למוטב, ומקבלין עליהן שנוהגין כמנהג של שתי ישיבות, שכל מי שאינו נוהג מנהג שלנו לא יצא ידי חובתו: ובקדוש צריכין לומר אשר בחר בנו ורוממנו, דאמר שמואל לעולם אל יוציא עצמו מן הכלל:

ואם חל להיות בשבת מתחלה אומר: ויכלו עד אשר ברא אלהים לעשות:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון [וקדשנו במצותיו] • ותתן לנו ה' אלהינו באהבה שבתות למנוחה ומועדים לשמחה • חגים וזמנים לששון. את יום המנוח הזה, את יום חג המצות הזה • את יום טוב מקרא קדש הזה • זמן חרותנו באהבה מקרא קדש זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים • ושבת ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו • ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה:

ושותין כל אחד ואחד כוסו בהסבה, שארבעתן צריכין הסבה. ומסב בלד שמאל שכך אמרו חז"ל פרקדן לא שמיה הסבה, הסבת ימין לא שמיה הסבה ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה, אשה אינה צריכה הסבה שאין דרכן של נשים להסב, ואם אשה חשובה היא צריכה הסבה, בן אצל אביו צריך הסבה, תלמיד אצל רבו אין צריך הסבה, שהיינו מורא רבך כמורא שמים, ואחד אנשים ואחד הנשים חייבין בארבע כוסות הללו:

ולאחר ששותין מביאין מים ונוטלים ידיהם ומברכין ענט"י, דאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא כל שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים. ומביאין מיני ירקות כגון חמא או חסא או גרגירא או כרפס או כוסברתא, ומביאין לפניו חרוסת חליק"א שעושין אותו במקומנו מן תמרים. ולוקחין כל אחד מירקות הללו ומברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה:

ומטבלין

ומטבילין בחרוסת ואוכלין, ובמקום שיש שני מינין מברך קודם בורא פרי האדמה ואוכל כמו שכתבנו למעלה, ולכשיגיע לאכול מרור, מברך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול מרור. ואוכל.

אבל במקום שאין שאר מיני ירקות אלא מרור בלבד, מברך עליו בורא פרי האדמה ולאכל מרור, ואוכל, ולבסוף אוכל למרור בלא ברכה (זכר למקדש כהלל) וכן הלכתא:

ומביאין שולחן שיש עליו שלש מצות וחזרת וחרוסת ושני תבשילין. מאי שני תבשילין אמר רב הונא סלקא, תרדין, וארחא, אורז, חזקיה אמר אפילו דג וביצה, ר' יוסף אמר אפילו שני מיני בשר, אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה, רבינא אמר אפילו גרמא וביעתא. ונוטל הבקי מלה ובוצע אותה לשנים ומניחה בשולחן, אמר רב שימי בר אשי מלה לפני כל אחד ואחד, מרור לפני כל אחד ואחד, חרוסת לפני כל אחד ואחד, ואין עוקרין את השולחן אלא בפני מי שאומר ההגדה. רב כהנא אמר כלן בפני שאומר ההגדה, והלכה כרב כהנא:

ומחגין כוס שני ועוקרין את השולחן ואומר:

הא לחמא וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא הכא עבדי לשנה הבאה בארעא דישראל בני חורין:

ומניחין לשולחן בפני מי שאומר הגדה, ולמה עוקרין את השולחן, אמרי דבי ר' ינאי כדי שיכיר תינוק וישאל. אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא דקא מגבהי פתורא, אמר להו מי אכלינן מידי דקא מעקריתו לתכא מקמן, אמר ליה רבה פטרתן ממימר מה נשתנה. ואם יש שם תינוק שואל כמה ששנינו מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל, אם אין דעת בבן אביו מלמדו, ואמרו חז"ל חכם בנו שואלו, ואם לאו אשתו שואלתו, ואם לאו הוא שואל לעצמו, ואפילו שני תלמידי חכמים בקיאין בהלכות פסח שואלין זה לזה, ואומרין כך:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות• שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת • והלילה הזה שתי פעמים• שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ או מצה והלילה הזה כלו מצה • שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות והלילה הזה מרור • שבכל הלילות אנו אוכלין ושותין בין יושבין בין מסובין והלילה הזה כלנו מסובין:

ומתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה, אם גנות: וכך היא ההגדה והדרישה:

עבדים היינו לפרעה במצרים כו' ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה כו' עד הרי זה משובח:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע כו' עד ק"ש של שחרית • אמר רבי אלעזר ב"ע כו' עד לימות המשיח:

ברוך

ברוך המקום שנתן תורה לישראל, ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דברה תורה כו׳ •
עד בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך :

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו כו׳ עד ויעקב ובניו ירדו מצרים :

ברוך שומר הבטחתו לישראל ברוך הוא שהקדוש ברוך הוא מחשב את הקץ לעשות כו׳ עד ואחרי כן יצאו ברכוש גדול :

והיא שעמדה לאבותינו ולנו כו׳ אלא הקדוש ברוך הוא מצילנו מידם :

צא ולמד מה ביקש לבן הארמי כו׳ ואת ערום ועריה • וירעו אותנו המצרים כו׳ ונצעק אל ה׳ כו׳ עד דצ״ח עד״ש באח״ב •

רבי יוסי הגלילי אומר כו׳. רבי אליעזר אומר כו׳. רבי עקיבא אומר כו׳. עד מאתים וחמשים מכות :

כמה מעלות טובות למקום עלינו, אלו הוציאנו ממצרים כו׳. על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו, הוציאנו ממצרים. עשה בהם שפטים • עשה באלהיהם • כו׳ עד לכפר על כל חטאתינו :

רבן גמליאל היה אומר כו׳ • פסח שהיו אבותינו אוכלין כו׳ • מצה זו שאנו אוכלין כו׳, מרור זה שאנו אוכלין כו׳. בכל דור ודור כו׳ • לפיכך אנחנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולקלס, למי שעשה כו׳ עד ונאמר לפניו הללויה :

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו הלילה הזה לאכול בו מצה ומרור, כן ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום. שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך • ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים שיגיע את דמם על קיר מזבחך לרצון. ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו • ברוך אתה ה׳ גאל ישראל :

ומברך ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן :

ושותין כל אחד ואחד כוסו בהסבה, וכשאומר מצה זו שאנו אוכלין צריך להגביהו, בשר אין צריך להגביה שמא יאמרו בשר זה פסח הוא, ונראה כאוכל קדשים בחוצה לארץ :

ולאחר ששותין כוס שני נוטלין ידיהם ומברכין :

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים :

ונוטל שתי ככרות ופורסה ומניחה בתוך שלימה ובוצע משתי ככרות, ומברך קודם :

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ :

ואינו אוכל. וחוזר ונוטל הפרוסה כשהיא בתוך שלימה ובוצע כמו שאמרו חז״ל, אמר רב פפא הכל מודים לענין פסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע מה טעם לחם עני כתיב ביה. ומברך,

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכל[75] מצה :
ומטבל

[75] עי׳ הערות בסוף הס׳.

ומטבל בחרוסת ואוכל . דהכי אמר מרנא ורבנא משה ריש מתיבתא דמברך בריאת המוציא , דלית ברכה דקדימא להמוציא , דאורחא דמלתא לברוכי לקב"ה דאפיק לחמא מן ארעא והדר לברוכי על מצה דמתעביד מנה מצוה , הלכך מברך המוציא לחם בריאה ובולע ולא אכיל עד דמברך על הדיא אומצא לאכול מצה והדר אכיל , דלא אפשר למיכל מקמי דלבריך עליה לאכול מצה , דאית למימר לאחר שמילא כריסו ממנו חוזר ומברך עליו , אלא מברך המוציא לחם ושקיל פרוסה ומברך עליה לאכל מצה , וטמיש בחרוסת והדר אכיל , והכי נהגינן במתיבתא למעבד . ומצה צריך הסבה :

ונוטל חזרת ומברך :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכל מרור •

ומטבל בחרוסת ואוכל , ואין צריך הסבה . (הביאו לו) [ה' מיני] ירקות יוצא בהם משום מרור , כמו ששנינו אלו ירקות שאדם יוצא בהם משום חובתו בפסח , בחזרת , בעולשין , בתמכא , ובחרחבינא , ובמרור . ומצוה בחזרת דאמר ר' אושעי' מצוה בחזרת דהיא חסא , ואמר רבא מאי חסא דחס רחמנא עלן , וחוזר וכורך חזרת במצה ואוכלן בלא ברכה , זכר למקדש כהלל , שאמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנא' על מצות ומרורים יאכלוהו . ואוכלין ושותין כל צרכיהן , ולאחר שיאכלו אוכל כל אחד ואחד כזית מצה , משום שאמרו חז"ל אין מפטירין אחר פסח אפיקומן . ואמר מאי אפיקומן רב אמר שלא יעקרו מחבורה לחבורה , ושמואל אמר כגון אורדילאי לי וגוזליא לאבא , ור' יוחנן אמר כגון תמרים קליות ואגוזים . תניא כותיה דר' יוחנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כגון תמרים קליות ואגוזים :

ונוטלין[76] ידיהן ואין צריכין לברך ענט"י בין קודם אכילה בין לאחר אכילה , (או איגו) [ואינו] צריך אלא בשחרית בלבד , והרי בפסח מברך שלשה פעמים . כך ראינו שאותה נטילת ידים של שחרית אינה עולה למנין , שאותה נטילה אינה עשויה אלא לעצמה , שכיון שישן אדם קיימא לן שידים עסקניות הן , לפי' נוטל אדם ידיו וחייב לברך . ולאכל לחם חייב ליטול ידיו ולברך על נט"י . דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים טמא הוא , הא שטף טהור , ואמר ר' אלעזר מכאן סמכו חכמים נטילת ידים לחולין מן התורה , לפיכך חייב ליטול ידיו וחייב לברך . אבל מים אחרונים של אחר הסעודה לא יברך , ואם ברך מוציא שם שמים לבטלה , דקא אמרינן מים ראשונים מצוה וטעונין ברכה ואחרונים חובה ואין טעונין ברכה , מפני שחובה הוא שלא יסתכן , ולאו חובת מצוה הן , דקא אמרינן מפני מה אמרו מים אחרונים חובה , מלח סדומית יש ומסמא את העינים , וכמה אמר אביי משתכחא כקורטא בי כורא , לפיכך נוטל ידיו ואין צריך לברך כמו שכתב' בין של שחרית בין של סעודה . אלא בפסח שכתבת והרי בפסח מברך שלשה פעמים . מנין לך זו ומי אמרה לנו והיכן מקומה , לא מצינו לא במשנה ולא בתלמוד שמברך שלשה פעמים , ומי

76) עי' הערות בסוף הסי' •

ומי שאומר כן דברי בורות הן, בשלמא שתי פעמים ודאי קא אמרינן אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש אעפ"י שנטל ידיו בטבול ראשון חוזר ונוטל ידיו בטבול שני שהוא של לחם, ומברך בשתיהן ענט"י, אלא שלישית היכן מקומה, אם אחר המזון כבר אמרו חז"ל מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה, הילכך אין ברכה בפסח אלא שתי פעמים. שמא עדיין יש בידכם אותו טעות שפירשו רבנן שבמקומכם לפני מר רב שר שלום גאון ז"ל, שאנו מברכין בפסח ענט"י ועל רחיצת ידים ועל שטיפת ידים, וסימן נר"ש, ואוה וכתבו לכם שטעות גדולה היא זו, חכמים ובעלי תורה במוחכם יעשו כטעות זה, מה נשתנה פסח מכל ימות השנה, ועוד לא מצינו רחיצה ושטיפה כל עיקר, שמא במקדש כשהיו כהנים רוחצים היו מברכין על רחיצת ידים, שנא' ורחצו אהרן ובניו, ועכשיו הודע את רבנן ושאר ישראל שלא יטעו ולא יעשו אלא כמו שפירשנו לך: ומוזגין כוס שלישי ומברך על מזונו כבשבת, הזן, ועל הארץ, ובברכה שלישית פותח בנחמה, ולכשמגיע למהרה תחזיר למקומו *) אומר יעלה ויבא ביום חג המצות הזה, כל הברכה כמו שכתבנוה. ולכשמסיים מברך, בורא פרי הגפן.

ומסב ושותה כל אחד ואחד כוסו בהסבה:

ומוזגין כוס רביעי, ואומרין:

שפוך חמתך אל הגוים וכו' עד ואת נוהו השמו: לא לנו ה' וגו' עד מעתה ועד עולם הללויה• אהבתי כי ישמע וגו'. שומר פתאים ה' דלותי וגו'. יקר בעיני ה' המותה לחסידיו וגו' עד יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו: מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו'. ימין ה' עושה חיל, ימין ה' רוממה וגו' עד הודו לה' כי טוב לעולם חסדו. יהללוך וכו' עד כי לך טוב להודות ולשמך נעים לזמר בכל יום תמיד, ומעולם ועד עולם אתה אל. בא"י מלך מהולל בתושבחות: וכן אמר מרנא ורבנא משה ריש מתיבתא, יחיד אחר מזונו בלילי פסחים חייב לגמור את ההלל ולומר יהללוך ולחתום, שכך שנינו מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו, רביעי גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר, אילו אמרנו אומר עליו את ההלל הייתי אומר כהלל של ראש חדש, עכשיו ששנינו [גומר] יחיד חייב לגמור ולחתום אחריו. חלוקין ר' יהודה ור' יוחנן, דקא אמרינן מאי ברכת השיר רב יהודה אמר יהללוך, ר' יוחנן אמר נשמת כל חי, והלכה כרב יהודה. וכך מנהג בשתי ישיבות. ומברכין:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ושותין כוס רביעי, ומברכין:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן• ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שנתת לעמך ישראל באהבה לאכול מפריה ולשבוע מטובה• רחם על עמך ועל עירך ועל היכלך, כי אתה טוב ומטיב לכל. ברוך אתה ה' על [הארץ ועל פרי הגפן]:

ומי*) שמבקש לקדש בפסח בבתים הרבה כילד יעשה, אילולא ברכת המזון שמעכבת

*) לפי הנראה מסת ברכמ"ז של סדר ר"ע הוא כנוסת ספרד וע"ש. כי בכ"י שלפנינו לא מצינו ברכת המזון:

*) עי' בתשובת הגאונים שנכ"ס נכרות דמשק סי' רפ"ו נמצא שם כל התשובה עם איזה שינויים.

שמטבבת, שכיון שבירך ברכת המזון שוב אין לו רשות לטעום אלא כוס ד' בלבד, שכך שנינו בין שלישי לרביעי לא ישתה, היתר גמור היה לקדם אפי' בבתים הרבה, ואם כלם למדים ברכת המזון יש תקנה, כילד הוא עושה מקדם בבית ראובן קידוש היום ונוטלין ידיהם ומברכין ענט"י, ומביאין מה שמבקשין משאר ירקות חוץ מחזרת, ומברכין בורא פרי האדמה ומטבילין בחרוסת, ואוכלין וחוזרין ואוחזין כוס אחר ואומר מה נשתנה ועבדים והגדה והלל עד חלמיש למעינו מים, שכך אמרו חז"ל עד היכן הוא אומר בש"א עד אם הבנים שמחה, וב"ה אומר עד חלמיש למעינו מים, והלכה כב"ה, ואומר שגאלנו וחותם גאל ישראל, שאמרו חז"ל ק"ש והלל אומר גאל ישראל, בצלותא גואל ישראל, ומברכין בפ"הג בפני עצמו, מאי טעמא מפני שכל אחד ואחד מלוה בפני עצמו הוא, ושוב טעם אחר, בסעודה של כל השנה אעפ"י שיושבין וקובעין על היין והן שותין, כיון שברכו ברכת המזון צריכין לברך בפ"ה, ולמה הן צריכין והלא עדיין הן קבועין, אלא כך אמרו חז"ל כיון שהפסיק ברכת המזון שאין יכול לשתות בין ברכה לברכה חייב לברך בפ"ה, וכן בני מסיבה שהיו יושבין וקובעין יין ושותין ועמדו להתפלל והתפללו וחזרו וישבו לשתות, צריכין לברך בפ"ה, ולמה הן צריכין והלא עדיין לא עקרו, אלא כיון [שעמדו להתפלל ואין יכולין לשתות בתוך התפלה, ה"נ כיון] שאמר ההגדה, ואין יכול לשתות בתוך הגדה כמי שהפסיק דמי, וצריך לברך. ומן הטעמים הללו למדנו שארבעת צריך לברך על כל אחד ואחד בפ"ה בפני עצמו, ואחר שותין כוס שני חוזרין ונוטלין ידיהם פעם שניה ומברכין ענט"י, שכך אחז"ל אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש אעפ"י שנטל ידיו בטבול ראשון חוזר ונוטל ידיו בטבול שני, וסוף שמועה אנו אומרים מה טעם כיון דבעי למימר הלל ואגדתא מסיח דעתיה וידים עסקניות הן, לפיכך צריכין ליטול ידים שתי פעמים אחד בטבול ראשון ואחד בטבול שני, וכן[77] למזון, ואוחזין שתי ככרות שלמות ופרוסה מאותן פרוסות שהגביהן ואמר עליהם מלה זו, ומנין שאנו חייבין לבצוע על שתי ככרות ביום טוב, שהרי אחז"ל לא היה המן יורד להם לישראל ביום טוב, וכיון שלא היה יורד נעשה יום טוב כשבת, וחייב לבצוע על שתי ככרות ביום טוב, לפיכך אוחז שתי ככרות ופרוסה ובוצע פרוסה אחת משתי ככרות, כמו שאמרו חז"ל אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקיט תרתי ובצע חדא, מאי טעמא לקטו לחם משנה כתיב, ואחר שיבצע ומברך המוציא לחם מן הארץ חוזר ומברך לאכל מצה, ומטבל בחרוסת ואוכל, ואוחז [חזרת ומברך לאכל מרור, ומטבל בחרוסת ואוכל], ומניח חזרת במצה ואוכל, שכך אחז"ל מברך לאכל מצה ואוכל, ומברך לאכל מרור ואוכל, והדר אכיל מצה ומרור בלא ברכה זכר למקדש כהלל, וזה הוא מנהג אכילת ירקות שאלתם מלפנינו. ועד כאן אפשר לקדם ואפילו עד עשרה בתים זה אחר זה, עושה בבית ראובן כסדר הזה ויוצא, ונכנס בבית שמעון ועושה כסדר הזה ויוצא, וכן אפילו עד עשרה בתים, שכך אחז"ל תני אהבה בריה דר' זירא כל הברכות כלן אעפ"י שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. בעי רבא ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מאי

77) ר"ל והאי נטילה היא גם למזון, וכשו"ת הגאונים הנזכר סי' רפ"ז הגי' והוא למזון.

מאי, כיון דנפק ליה לא מפיק או דלמא כיון דחובה הוא מפיק, ת"ש דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפא הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש ליה, אלמא מוציא אדם ידי חובתן לאחרים ואפילו כמה פעמים, ואם כלם למדים ברכת המזון מברך ראובן בביתו ושמעון בביתו ולוי בביתו, ואותו מקדש אינו מברך ברכת המזון שאם בירך נאסר לטעום כלום, אלא ממתין הוא ואחר בבית כלם ואומר יהללוך וחותם, וכיון שמגיע בבית אחרון מברך ברכת המזון ואומר על הסדר, אבל אותו ראובן שמעון ולוי אם אין למדים ברכת המזון, אסור לקדש אלא בבית אחד, ואם מקדש בשני בתים מוציא שם שמים לבטלה ועובר על אין מפטירין:

ולגמור את הלל אין מברכין בלילי פסחים, ולמה מפני שחולקין אותו באמצע, וזה שמניחו והרביעי גומר עליו את הלל, מפני משנה זו, עד היכן הוא אומר בש"א עד אם הבנים שמחה וב"ה אומר עד חלמיש למעינו מים, הוצרך לומר והרביעי גומר עליו את הלל, מפני שצריך לסיים את ההלל כלו ולא ישייר כקריאת ראש חדש:

וארבעה כוסות של פסח מותר לשתות בין כוס קדוש לכוס הגדה, ובין כוס הגדה לכוס ברכה על מזונו, ואחר מזונו כמה שירצה ישתה בלא ברכה, אלא כיון שבירך אסור לשתות אלא אותו כוס של ברכה וכוס רביעי של הלל, שכך שנינו מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר, בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה. ומה אלו בין ראשון לשני ובין שני לשלישי, ומה טעם שאמרו חז"ל בין שלישי לרביעי לא ישתה דאין מפטירין אחר פסח אפיקומן (בעונג), ואין אנו אומרים בין [ראשון לשני ובין] שני לשלישי, מכלל שבין ראשון לשני ובין שני לשלישי מותר:

ואם רוצה לשתות כוס אחד אחר ארבעה כוסות, חוזר ואוחז כוס חמישי ואומר עליו הלל הגדול ואחר וחותם ביהללוך, שכך שנו חז"ל תניא חמישי*) אומר עליו הלל הגדול דברי ר' טרפון, ויש אומרים ה' רועי לא אחסר, מהיכא הוא הלל הגדול, רב יהודה אומר מהודו לה' עד על נהרות בבל, וכך אנו נוהגין כרב יהודה, ואעפ"י שחלוקין חכמים אחרים ר' יוחנן דאמר משיר המעלות ועד על נהרות בבל, אעפ"י כן מנהג שתי ישיבות עושין כרב יהודה. ואף רב שר שלום גאון כך אמר: בין הכוסות האלו אם רצה לשתות ישתה, בין שלישי לרביעי לא ישתה. אבל בין ראשון לשני ובין שני לשלישי מותר, וארבעה כוסות חובה, דתנן מזגו לו כוס ראשון ומזגו לו כוס שני ומזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו והרביעי גומר עליו את ההלל, ואמרינן עלה אמר ליה רבינא לרבנא עוקבא שמעת מינה ברהמ"ז טעונה כוס, אמר ליה ארבעה כסי תקינו רבנן כנגד חירות, כי היכי דנהוי מצוה בכל חד וחד, מכאן למדנו שארבעה כוסות חובה, חמישי רשות, אם רוצה שותה ואומר עליו הלל הגדול ואם לאו פטור, וצריך לומר אחר הודו לאל השמים כי לעולם חסדו, יהללוך וכו' וחותם. וכך סדר רב כהן צדק גאון ז"ל. ולמה נקרא שמו הלל הגדול

אמר

*) עי' טור סי' תפ"א ובב"י שם.

אמר ר' יוחנן מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה, אמר ריב"ל אלו עשרים וששה כי לעולם חסדו כנגד עשרים וששה דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו. והכי אמר רב נטרונאי גאון ארבעה כוסות שבפסח חובה הן, ואי אפשר שלא לשתות. ואם לא שתה לא יצא ידי חובתו וחייב מלקות מדרבנן. ואם אינו מוצא יין בכמה פרסאות או שהיה בספינה ואין תקנה כל עיקר להביא יין, ישרה צמוקים במים ויעשה ארבעה כוסות, שכך שנו חז"ל*) יין צמוקים לא יביא לקרבן ואם הביא כשר. וכיון דלקרבן אם הביא כשר, לקדוש ולהבדלה לכתחלה כשר במקום שאי אפשר. ושם מפורש שבאו אנשי קירואן אצלנו ואמרו שיאמר בלילי פסחים בחר בנו לרוממנו, טעות הוא בידן, מפני שקדוש אחד לכל המועדות כלן, אלא יש לכל אחד ואחד מודע שלו:

כך הוא סדר קדוש והגדה ואכילת אחר ירקות ומרור בלילי פסח:

ובשחרית מתפלל כמו בערבית, ומוציאין ספר תורה וקורין מן ויהי היום הזה לכם לזכרון, עד מארץ מצרים על צבאותם, וקורין חמשה אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן, ומוציאים ס"ת אחר[78] וקורא המפטיר בפ' פינחס ובחדש הראשון בארבעה עשר, ומפטיר ביהושע מן בעת ההיא עד ויריחו סוגרת ומסגרת, ועוד מוסיף ויהי ה' את יהושע. ובראש מוסיף שני פסוקים ויאמר יהושע אל העם התקדשו, ויאמר יהושע אל הכהנים:

וביום שני קורין שור או כשב או עז כי יולד עד וידבר משה את מועדי ה', ומפטיר במלכים וישלח המלך עד ואחריו לא קם כמוהו:

ועומדין בתפלת מוסף, ואומרים אבות וגבורות וקדושת השם: אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים, כמו שכתב למעלה, ואומר אלהינו וא"א מפני חטאינו וכו' כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך, ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח לה' וגו' עד ושני תמידין כהלכתן, או"א מלך רחמן וכו' כונן מקדשך על מכונו וכו' עד כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך:

והשיאנו ה' אלהינו וכו' כאשר רצית ואמרת לברכנו, קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת, והנחילנו ה' אלהינו בשמחה ובששון מועדי קדשך. ותרצה לפניך תפלת עמוסיך כתמידים וקרבן מוסף. בא"י מקדש ישראל והזמנים:

ואומר עבודה והודאה ושים שלום: זו תפלת מוסף של שני ימים הראשונים:

ביום שלישי של פסח שהוא חולו של מועד קורין קדש לי כל בכור עד ויהי בשלח פרעה, ביום רביעי קורין מן אם כסף תלוה את עמי את העני עד לא תבשל גדי בחלב אמו, ביום חמישי קורין מן פסל לך עד לא תבשל גדי, ביום ששי קורין מן וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית עד ועבר ולאזרח הארץ. ובאלו הארבעה ימים של חולו של מועד כל יום מוציאין

שני

*) במס' ב"ב צ"ז ע"ב ע"ש: [78]) הרא"ש והר"ן והמרדכי פי' בני כעיר כתבו שלא נמצא בתלמוד להוציא שתי ס"ת אלא שרב עמרם כתב כן וכו', ובב"י סימן תפ"ח תמ' הקא"ד, ע"ש:

שתי תורות וקורין באחת שלשה בענין של יום ובאחת קורא מפטיר בפינחס מן והקרבתם אשה עולה לה' של פסח עד סוף פסקא. ובחולו של מועד אומר קדושא דסדרא כמנהג חול גמור, ואחר כך מתפללין תפלת מוסף:

באלו ארבעה ימים של חולו מועד אומר מגן ומחיה והאל הקדוש. ואומר אתה בחרתנו וכו' או"א ומפני חטאינו. והשיאנו עד מקדש ישראל והזמנים. רצה ומודים ושים שלום.

ושבת שחל להיות בחולו של מועד, קורין מן ראה אתה אומר אלי עד לא תבשל גדי בחלב אמו, ומפטיר קורא מן והקרבתם דפסח ומפטיר ביחזקאל מן היתה עלי יד ה' עד סוף פסקא. ומתפללין תפלת מוסף. מגן ומחיה והאל הקדוש. אתה בחרתנו עד ותתן לנו ה' אלהינו באהבה שבתות למנוחה, ומועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, את יום המנוח הזה. את יום חג המצות הזה עד זכר ליציאת מצרים. ואומר או"א מפני חטאינו וכו' ואומר רצה ומודים ושים שלום:

בשביעי של פסח מתפלל כתפלת יום ראשון של פסח, ומוציאין ס"ת וקורין מן ויהי בשלח פרעה עד כי אני ה' רפאך, ומפטיר קורא בפינחס והקרבתם אשה דפסח עד סוף פסקא, ומפטיר בשמואל מן וידבר דוד עד סוף שירה:

ביום שמיני קורין כל הבכור עד סוף סדרא, ומפטיר בישעיה עוד היום בנב לעמוד עד נהלי ורבי, זה סדר הפרשיות שקורין בשמונה ימים של פסח:

וסימן. משך תורא קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא.

והא דסדר רב נטרונאי גאון לרבנן די באספמיא שאלתם יום טוב שחל להיות בשבת במנחה, באי זה ענין קורין, בענינו של יום או בענין סדר פרשה של שבת, אין קורין אלא בפרשה שנוהגת בלא יום טוב, שכיון שאין קריאה במנחה ביום טוב, אין זכרון ליום טוב כאן, וכדרב אחדבוי דאמר רב אחדבוי בר מתנה אמר רב, יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה ביום טוב אין צריך להזכיר של יום טוב, שאלמלא שבת אין נביא במנחה ביום טוב, הכא נמי אלמלא שבת אין קריאה במנחה ביום טוב, הלכך פרשת שבת הוא דקרי'.
ושאלתם שבת שחל להיות בחולו של מועד דקרינן ראה אתה אומר אלי ומתרמי להיות פרשת פסל לך בערב שבת או באחד בשבת, קורין אותה וכופלין אותה (אין) [או] קורין פרשה אחרת. מאן דשאיל האי שאילתא לא עיין בה כלל, דפסל לך בערב שבת ובאחד בשבת לא מתרמי כלל, דהפין לא מתרמי לעולם, אי בשבת הויא קביעה דפסחא, ליכא, אי באחד בשבתא הויא פסחא ליכא ראה אתה, דשבת יום טוב שני וכל הבכור הוא דקרינן, וראה אתה בחולו של מועד הוא דאיכא, דאמר רב חנן בר רבא שבת שחל להיות בחולו של מועד בין בניסן בין בתשרי קורין ראה אתה אומר אלי. בתרין בשבתא לא מקלע כלל, אי בתלתא בשבת איקלע פסחא, פסל לך בהדי ראה אתה מתרמי, דפסל לך ביום חמישי הוא ויום שמיני שבת הוא, בארבעה לא מקלע פסחא כלל, וכן במעלי שבתא לא מתרמי כלל, פש ליה יום חמישי, כד מתרמי ביום חמישי קרינן משכו מן והיה היום

הזה

שזה להם לזכרון. ומסורתא לאתחולי, למעלי שור, לשבתא ראה, לחד בשבתא קדש לי, לתרין בשבתא אם כסף, ולתלתא בשבתא במדבר סיני, ולארבעא ויהי בשלח פרעה, לחמשא בשבתא כל הבכור, וכך מנהג בשתי ישיבות ובכל מקומות:

ופסח שחל להיות במוצאי שבת, או בשאר ימים טובים כגון עצרת וסוכה, מתפלל כך, אתה בחרתנו מכל העמים וכו' עד ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת:

ותודיענו משפטי וכו' ותורות אמת, חקים ומצות טובים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ותנחילנו וכו' עד והבדלת את עמך ישראל בקדושתך.

ותתן לנו ה' אלהינו וכו' עד מקדש ישראל והזמנים:

וזה הוא שאמר רב יוסף אנן תקינו לן רב ושמואל מרגניתא בבבל, ותודיענו משפטי צדקך. ובהבדלה של כוס כך הוא מברך, אם יש לו יין אומר בתחלה,

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם וכו' עד מקדש ישראל והזמנים:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא מאורי האש:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המבדיל וכו' ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, **בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלת ויום השביעי מששת ימי המעשה קדשת. והבדלת וקדשת את [עמך] ישראל בקדושתך. ברוך אתה ה' המבדיל בין קדש לקדש:**

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

וסימן יקנה"ז: י' יין. ק' קדוש, נ' נר, ה' הבדלה, ז' זמן. ואם אין לו יין מבדיל על הפת, ואעפ"י שכתבנו למעלה שאין מבדילין על הפת, ודאי כך הוא שבשאר ימות השנה אין מבדילין על הפת כל עיקר, וכמו שכתבנו טעמו של דבר, אבל[79] שבת ויום טוב שיש קדוש והבדלה, אם אין לו יין מבדיל על הפת ושפיר דאמי, וכן אמר טעם אדונינו מאיר עינינו מר רב צדוק גאון זלה"ה אילו עמדה הלכה כך שלח אבא אבוה דשמואל לרבותינו ילמדנו רבינו סדר הבדלות איך, שלח ליה כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי משום אביו נ ה י ק נר הבדלה יין קדוש, ואמר ר' חנינא משל למלך יוצא ואפרכוס נכנס, מלוין את המלך, או היא שבת, ואחר כך יוצאין לקראת אפרכוס, וזו היא יום טוב, הוה אמרינן כיון שהבדלה קודם, וקיימא לן דאין מבדילין על הפת, אסור להבדיל על הפת אפילו ממוצאי שבת ליום טוב, עכשיו שאמרו חז"ל היכא דאיכא זמן היכי עבדינן, אביי אמר י ק ז נ ה ורבא אמר י ק נ ה ז והלכתא כרבא, כיון שקדוש אומר תחלה נעשה קדוש (על הפת) [עיקר] והבדלה כטפילה, ומבדילין על הפת עם קדוש, הלכך יום טוב שחל להיות במוצאי שבת מי שאין לו יין, בתחלה מברך המוציא לחם וכו', ואחר כך אשר בחר בנו וכו', ואם יש לו בשמים מברך *)על הבשמים ואח"כ על המאור, ואם אין לו בשמים אומר בורא מאורי אש ואח"כ המבדיל

---

79) מובא בתו' ערבי פסחים דף ק"ו ע"ב. *) עי' במרדכי ס"פ המביא כדי יין, ועי' ב"י סי' תצ"א, והנה למעלה, גם בסדר הבדלה למ"ש, לא נזכר ברכת בשמים, ומכאן נראה בעליל שהוא אך שגגת איזה מעתיק.

המבדיל, ואח"כ שהחיינו, וביום טוב שאין בו זמן הלכה כרב דאמר יקנה, יין קדוש נר הבדלה. ובתפלת ערבית של מוצאי יום טוב לחולו של מועד מבדיל על היין אבל לא על ידי אור. ואמר ר' זירא יום טוב שחל להיות באמצע שבת, אומר בין קדש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, בא"י המבדיל בין קדש לחול. מאי טעמא סדר הבדלות הוא מונה:

סדר חג שבועות

לחג שבועות מעריב, כך אמר רב נטרונאי גאון ז"ל בלילי ימים טובים שחותמין ברוך אתה ה' פורס סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל מנחם ציון ובונה ירושלים, אסור לאמרו כך, שכך אח"ל ר' אומר אין חותמין בשתים:

ועומדין בתפלה ומתפללין אבות וגבורות וקדושת השם ואתה בחרתנו כמו בפסח, אלא שאומר את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו עד זכר ליציאת מצרים, ואומר יעלה ויבא וכו' והשיאנו. ויום טוב שחל להיות בשבת אומר שבתות למנוחה ומועדים לשמחה ויום המנוח הזה ויום חג השבועות הזה, וחותם בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים:

ואמר רבא יו"ט שחל להיות בשבת שליח צבור היורד לפני התיבה במעריב אינו צריך להזכיר של יום טוב, שאלמלא שבת אין שליח צבור יורד לפני התיבה בערבית ביום טוב, דכי תקינו רבנן לא תקינו אלא בשבת מפני סכנת שדים:

וכדרך שמתפלל בערבית כך מתפלל בשחרית, ומוציאין ב' ס"ת וקורין ביום ראשון מן בחדש השלישי עד סוף פסקא, ומפטיר קורא מן וביום הבכורים עד סוף פסקא, ומפטירין ביחזקאל מן ויהי בשלשים שנה עד ותשאני רוח. ויום שני כל הבכור עד סוף פסקא, וקורא מפטיר כאתמול, ומפטירין בחבקוק, מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בנגינותי:

ועומדין בתפלת מוסף, ואומר מגן ומחיה והאל הקדוש: ואומר אתה בחרתנו מכל העמים עד זכר ליציאת מצרים: או"א מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו וכו' עד כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור: וביום הבכורים בהקריבכם וגו' עד ושני תמידין כהלכתן: או"א מלך רחמן רחם עלינו וכו' עד כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך. והשיאנו וכו':

וסודר הש"ץ את התפלה כולה, כדכתיבא לעיל, עד אשר נתן לך, ומתחיל אזהרות, וכשמסיים אומר והשיאנו וכו' ואומר עבודה והודאה, וברכת כהנים ושים שלום: ואומר קדש תתקבל:

סדר תשעה באב

ובתשעה באב ערבית שחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה כמו בחול, וכשמגיע עד ולירושלים עירך ברחמים תשוב ובנה אותה בנין עולם

עולם בימינו, אומר :

רחם[80] ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלם עירך ועל ציון משכן כבודך, ועל העיר החרבה ואבלה והשוממה, הנתונה ביד זרים, הרמוסה ביד עריצים ויבלעוה (לגאי יונים) [לגיונות] ויירשוה עובדי פסילים. ולעמך ישראל באהבה נתתה ולזרע יעקב ירושה הורשתה. נערה ה' אלהינו מעפרה והקיצה מארץ דויה. נטה עליה סוכת שלומך כנהר שלום וכנחל שוטף שלל גוים, כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, שנא' ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה, ברוך אתה ה' מנחם ציון ובונה ירושלם: זו התפלה שמתפללין ערבית ושחרית[81] ובמנחה :

ובשחרית יורד שליח צבור ומתפלל ככל התעניות, ואומר סליחות בחנון ומרבה, ועננו בין גואל לרופא, ויחיד אומרה בשומע תפלה כמו שאומר בכל תעניות, וכך מנהג בבתי ישיבות :

ותשעה באב שחל להיות במוצאי שבת אין אומרים ויהי נועם ה' אלהינו, וכן סדר קדושה הכי נמי, דכל מקום שאין אומרים ויהי נועם אין אומרים סדר קדושה. ולאחר שקורא קינות אומר ובא לציון גואל, ואתה קדוש, וקרא זה אל זה, אבל ודאי ואני זאת בריתי אין אומר, מפני שקראו קינות, ואי אפשר לומר ואני זאת בריתי אותם, שיש בסופו לא ימושו מפיך, לפיכך אומר ובא לציון גואל [ואתה קדוש] וכוליה סידרא, וכך מנהג בבתי ישיבות. וכך בקדושא דסדרא של שחרית אין אומר ואני זאת בריתי כמו בערבית. ומוציאין ס"ת וקורין מן כי תוליד בנים עד סוף פסקא, ומפטירין בירמיה אסוף אסיפם עד כי באלה חפצתי נאם ה'. והכי אמר רב נטרונאי בר' הילאי ריש מתיבתא, בתשעה באב אין קורין אלא שלשה בלבד, והמפטיר בנביא הוא יקרא שלישי, כדרך שעושין במנחה של יום הכפורים שמי שקורא שלישי הוא מפטיר בנביא. והמפטיר בתשעה באב צריך לברך לפניה ולאחריה, אלא שבתחלה מברך אחת ולבסוף מברך שלש, צדיק בכל הדורות, ורחם על ציון, ואת צמח דוד, ורביעית אין מברך. ותשעה באב שחל להיות בין בשני בין בחמישי בין באחד בשבת ובשלישי וברביעי, בשחרית קורין כי תוליד בנים, במנחה ויחל משה. וכך אמר רב נטרונאי ריש מתיבתא, תשעה באב שחל להיות בשבת, להבדיל בשבת אי אפשר שכשתקנו חז"ל תקנה כדרב תחליפא בר אבימי אמר שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת ואומר הבדלה על הכוס, דוקא דאין לו יין במוצאי שבת, אבל במקום שמצוי יין אין עושין כן, וזה שיש לו יין אסור בו באותה שעה *) דאמר מר ערב תשעה באב לא יאכל בשר ולא ישתה יין, וליפטר מן ההבדלה כל עיקר אי אפשר, שהרי לא טעם כלום משנכנס חול, הלכך אין תקנה אלא להבדיל למוצאי תשעה באב, וכך אנו נוהגין, וכך ראינו רבותינו עושים, אבל לא

על

---

80) בירושלמי ברכות על משנה רג"א בכל יום אדם מתפלל י"ח, מתחיל רחם ה' אלהינו, ע"ש כל הנוסחא שהיא קרובה לנוסחת הרס"ג בקצת שנויים. 81) בהאגודה"ס הביא זה, וכתב שרב סעדי' כתב במנחה בלבד, והאמת שמנהג רב סעדי', ושי' נב"י. *) עיין ברא"ש סוף תענית ובטור וב"י סי' תקנ"ג, ובמגיה בשם רס"ג.

על (ידי) האור :

וחייבין כהנים לישא את כפיהם בין בשחרית בין במנחה ,
ומיחייבינן למינהג אבלותא בתשעה באב , דההוא יומא אשרף בית אלהינו ,

ת"ר כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בט"ב , אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה , ואסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים , ולשנות במשנה בהלכות ובהגדות , אבל קורא הוא במקום שאינו רגיל לקרות ושונה במקום שאינו רגיל לשנות , ותינוקות של בית רבן אין בטלין דברי ר' מאיר , ר' יהודה אומר אף אינו קורא במקום שאינו רגיל לקרות , ואינו שונה במקום שאינו רגיל לשנות , אבל קורא הוא באיוב ובקינות ובדברים הרעים שבירמיה , ותינוקות של בית רבן בטילין , משום שנא' פקודי ה' ישרים משמחי לב . ואפי' עוברות ומיניקות חייבות לישב בתענית בתשעה באב , כדתניא עוברות ומיניקות מתענות ומשלימות כיום הכפורים . ולא מבעיא תשעה באב גופיה אלא מריש ירחא דאב נמי מתבעי ליה לשנויי ולא לאבדוחי נפשיה ,
כדתנן משנכנס אב ממעטין בשמחה :

שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה , אסורין לספר ולכבס , ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת , הני מילי עד התענית אבל לאחר התענית מותר :

וערב תשעה באב מבעי ליה למיכל ולמשתי מבעוד יום , ובההיא סעודתא דמפסיק בה אסור לאכל בה בשר ולשתות בה יין , כדתנן ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין , ולא יאכל בשר ולא ישתה יין , אמרו עליו על ר' יהודה בר' אילעי ערב תשעה באב היה יושב בין תנור וכיריים ומביאין לו פת חרבה ואוכלה ושותה עליה קיתון של מים , ודומה כמי שמתו מוטל לפניו . והלכתא ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל אדם ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה המלך בשעתו , ובההיא סעודתא דמפסיק בו אם רצה לאכול בשר מליח ולשתות יין מגתו , הרשות בידו . וכך אמרו משם ר' יוחנן , מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין , מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין , ובכל מקום תלמידי חכמים בטילין , וכל העושה בה מלאכה אינו רואה סימן ברכה לעולם , וכל האוכל ושותה בו , ודאי לא יראה בשמחת ירושלים , וכל המתאבל על ירושלים זוכה לראות בנחמתה , שנא' שמחו את ירושלים וגו' : תנו רבנן נוהג אבל מר"ח עד התענית דברי ר' מאיר , ר' יהודה אומר כל החדש כלו אסור , רשב"ג אומר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד , ואמר רבא הלכתא כרשב"ג והלכתא כר' מאיר , וצריכא דאי אמר הלכתא כר' מאיר לאודויי הוה אמינא אפילו מראש חדש אסור לספר ולכבס , קמל"ן הלכה כרשב"ג דאמר אינו אסור אלא אותה שבת בלבד , ואי אמר הלכה כרשב"ג לאודויי הוה אמינא אפילו לאחריו נמי אסור לספר ולכבס , קמ"ל הלכה כר' מאיר דאמר אינו אסור אלא עד התענית ,
אבל לאחריו מותר , וכן הלכתא :

ראש השנה ערבית . נכנסין בבתי כנסיות ומתפללין ככל השנה , וחותם פורס סוכת שלום עלינו ועל כל עדת עמו ישראל ועל ירושלים ,

ועומדין בתפלה ואומרין :

ה׳ שפתי תפתח וכו׳ עד למען שמו באהבה : **זכרנו** לחיים אל מלך חפץ בחיים כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, אל[82] חי ומגן, ברוך אתה ה׳ מגן אברהם :

אתה גבור וכו׳ עד ישועה : מי כמוך אב הרחמן זוכר יצוריו ברחמים לחיים , ונאמן אתה להחיות מתים . ברוך אתה ה׳ מחיה המתים :

לדור ודור המליכו לאל , כי הוא לבדו מרום וקדוש :

ובכן תן פחדך ה״א וכו׳ שהשלטן לפניך וכו׳ עד ושמך נורא על כל מה שבראת :

ובכן תן כבוד לעמך תהלה ליראיך ותקוה לדורשיך וכו׳ עד במהרה בימינו :

ובכן צדיקים יראו וישמחו כו׳ והרשעה כולה כעשן. תכלה עד ממשלת זדון מן הארץ :

ותמלוך אתה ה׳ אלהינו מהרה על כל מעשיך וכו׳ עד ציון לדור ודור הללויה :

קדוש אתה ונורא שמך וכו׳ . ככתוב ויגבה וכו׳ . ברוך אתה ה׳ המלך הקדוש :

וחותם המלך הקדוש , דהתן כל השנה כולה מתפלל אדם האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט , חוץ מעשרת ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים שמתפללין בהן המלך הקדוש והמלך המשפט :

אתה בחרתנו מכל העמים וכו׳ ותתן לנו ה׳ אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה . את יום טוב מקרא קדש הזה כו׳, זכר ליציאת מצרים :

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה וכו׳ ביום הזכרון הזה, לרחם בו עלינו ולהושיענו. זכרנו ה׳ אלהינו בו לטובה וכו׳ לחיים טובים וכו׳ עד מלך חנון ורחום אתה :

אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על העולם כלו וכו׳ עד ומלכותו בכל משלה :

והשיאנו ה׳ אלהינו את ברכת מועדיך לחיים בשמחה ובשלום. כאשר רצית ואמרת לברכנו כן תברכנו סלה. קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת , ודברך אמת וקיים לעד. בא״י מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון :

רצה ה׳ אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם . והשב העבודה וכו׳ עד עבודת ישראל עמך. (ותחפוץ בנו ותרצנו*) . ותחזינה וכו׳ עד ברוך אתה ה׳ המחזיר שכינתו לציון :

מודים אנחנו לך וכו׳ הטוב כי לא כלו רחמיך . (אנא) המרחם כי לא תמו חסדיך כי מעולם קוינו לך : **זכור** רחמיך וכבוש כעסך וכלה דבר והרב ורעב ומשחית ומגפה ויצר הרע ושנאת חנם ועבודה זרה וחילול השם וכל מחלה וכל תקלה וכל קטטה וכל גזירה רעה מעלינו ומעל כל בני בריתך : ועל כלם יתברך וכו׳ תמיד שמך מלכנו לעולם ועד : וכל החיים יודוך סלה. וכתוב לחיים כל בני בריתך . האל הטוב , ברוך אתה ה׳ הטוב שמך ולך נאה להודות :

שים שלום טובה וברכה חן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך . וברכנו אבינו כלנו

---

82) הב״י הביא נסח זה יופ״ע מש״כ בשם הר׳ גירונדי ז״ל . *) נמצא בתפלת חול ליתא . ועוד אינם שנויים .

כלנו יחד ברוב עוז ושלום. היום תאמצנו, היום תברכנו. היום תגדלנו. היום תדגלנו. היום תהדרנו. היום תועדנו. היום תזכנו. היום תחננו. היום תטהרנו. היום תישרנו. היום תכתבנו לחיים:

ובספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וישועה ונחמה וגזירות טובות, נזכר ונכתב לפניך אנו וכל עמך ישראל לחיים ולשלום. ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום: אמן.

והכי אמר רב פלטוי ראש ישיבה, מנהג הוא לומר יעלה ויבא, מקום שנהגו לאומרו אומרין, ואם אין רגילין לומר אין צריכין, שכבר שליח צבור יורד לפני התיבה והרי הוא אומרה בזכרונות, ובמקומנו יש מחכמים שהן מזכירין, ויש מחכמים שאין מזכירין. וצריך לומר ותתן לנו ה' אלהינו באהבה[83] מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, והכי אמר מר רב יהודאי כהורא דעלמא, יחיד צריך לומר בתפלתו אלהינו וא"א מלוך על העולם כלו בכבודך וכו', והשיאנו ה' אלהינו וכו': וכהן צדק ראש ישיבה כך אמר. יחיד צריך לומר בכל תפלות מלוך על העולם כלו, כמו שאמרו חז"ל אמר להן הקב"ה לישראל המליכוני עליכם בראש השנה, וכך מנהג בשתי ישיבות. ואין אומרין הלל בראש השנה, דתנן העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה [השני] מתקיע, ובשעת ההלל הראשון מקריא את ההלל, ומתניין מדקתני ובשעת ההלל מכלל דבר"ה לא אמרינן הלל, מאי טעמא אמר ר' אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה אין ישראל אומרים שירה לא בר"ה ולא ביום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי [חיים וספרי] מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני. וכיון דהכי, אחד ר"ה ואחד יוהכ"פ שחל להיות בשבת, בתר דמסיים שליח צבור ז' ברכות דצלותא דמנחה, אומר צדקתך[84] כהררי אל, וצדקתך צדק לעולם, וצדקתך צדק עד מרום, כבשבת גרידא, מיהו בתר דמסדר אבינו מלכנו דתקינו קמאי. ודקאמרי' צדקתך כמאן דסבירא ליה צדוק הדין הן: ואבינו מלכנו דקא אמרינן הכי מסדר ואזיל:

אבינו מלכנו חטאנו לפניך:
אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה:
אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך:
אבינו מלכנו בטל ממנו גזירות קשות:
אבינו מלכנו חדש עלינו גזירות טובות:
אבינו מלכנו בטל מכנו מחשבות שונאינו:
אבינו מלכנו הפר עצת אויבינו:
אבינו מלכנו שלח רפואה לחולי עמך:
אבינו מלכנו עצור מגפה מנחלתך:
אבינו מלכנו כלה דבר וחרב ומשחית מבני בריתך:
אבינו מלכנו זכור כי עפר אנחנו:
אבינו מלכנו עשה למענך ולא למעננו:

אבינו

[83]) בסדור אביא דברים אלו בס' תקפ"ב ע"ש. [84]) עי' טור סי' תקצ"ח מביא דברי רע"ג בענין צ"צ ואמירתם א"ע בשבת

אבינו מלכנו קרע לנו גזר דיננו :
אבינו מלכנו מחוק שטר חובותינו :
אבינו מלכנו סלח ומחל לעונותינו :
אבינו מלכנו מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך :
אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלימה לפניך :
אבינו מלכנו כתבנו בספר חיים :
אבינו מלכנו כתבנו בספר זכרון :
אבינו מלכנו כתבנו בספר זכיות :
אבינו מלכנו כתבנו בספר פרנסה וכלכלה :
אבינו מלכנו הצמח לנו ישועה בקרוב :
אבינו מלכנו קבל ברחמים את תפלתנו :
אבינו מלכנו עשה למען שמך הגדול :
אבינו מלכנו עשה למען רחמיך הרבים ורחם עלינו :

ובמוסף מוציאין ס"ת, וקורין ביום ראשון מן וה' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה, וקורא המפטיר ובחדש השביעי באחד לחדש עד סוף פסקא, ומפטירין בראש שמואל מן ויהי איש אחד מן הרמתים עד וירם קרן משיחו. ביום שני קורין מן ויהי אחר הדברים האלה עד סוף פסקא, ומפטירין בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים :

וכשהן יושבין קודם שיעמדו בתפלה אוחז שליח צבור שופר בידו, ומברך :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע בקול שופר[85] :

ומברך שהחיינו, ותוקע תשר"ת |‴|| תש"ת |‴| תר"ת |||| תקיעה, שלשה שברים, תרועה, ותקיעה, שלשה פעמים. תקיעה, שלשה שברים, ותקיעה, שלשה פעמים. תקיעה, תרועה, תקיעה, שלשה פעמים. כמו שסידר סדר תקיעות שלש של שלש שלש, אתקין ר' אבהו בקסרי, פעם ראשונה קשר"ק, שניה קש"ק, שלישית קר"ק, וכל כך למה כדי לערבב את השטן, דאמר ר' יצחק למה תוקעין בר"ה, למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב את השטן :

ולאחר שתוקעין מחזירין ס"ת למקומו ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין. ותקנו חז"ל בתפלת המוספין של ר"ה תשע ברכות, אבות וגבורות וקדושת השם, וכולל מלכיות עם קדושת השם, ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים, ומה ראו לומר מלכיות תחלה ואח"כ זכרונות ושופרות, לומר לך שמליכהו עליך תחלה ואח"כ בקש ממנו שיזכור לך, ובמה בשופר, דכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול :

אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות, ואם אמר שלש

85) עי' רא"ש וב"י סימן תקפ"ה, שגם הראב"ד כתב בשם הירושלמי וכן גי' הבה"ג לשמוע בקול שופר.

שלש מכולן יצא, כנגד תורה נביאים וכתובים, וכן הלכה. מתחיל בתורה ואומר ככתוב בתורתך, ואחריו בכתובים ואומר ככתוב בדברי קדשך, ומסיים בנביאים ואומר ועל ידי עבדיך הנביאים. ותנן כשם שש"צ חייב כך כל יחיד ויחיד חייב, רבן גמליאל אומר ש"צ [מוציא] את הרבים ידי חובתן, ואמר רב הונא לפרוקה אמר ר' יוחנן הלכה כרבן גמליאל, ובמקום שיש ש"צ אין היחיד חייב, שהלכה כרבן גמליאל, אבל במקום שאין ש"צ, חייב, והני (מילי) בני העיר שאין באין לבית הכנסת חייבין, שלא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות הואיל ואניסי, והני (מילי) דקיימי בבית הכנסת ששומעין מש"צ, אבל הני דעיר לא. ובמקום שיש ש"צ עומדין בתפלה ומתפללין ביחיד שבע ברכות, וכשיורד ש"צ בברכות, בברכה ראשונה תוקעין קשר"ק. ובשניה קש"ק. ובשלישית קר"ק, ולאחר התפלה[86] מריעין בלא תקיעה ובלא שלשה שברים, וכך מנהג בשתי ישיבות:

ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין. ואומר בסוף מגן, זכרנו לחיים, ובסוף מחיה אומר מי כמוך אב הרחמן, ואומר לדור ודור המליכו לאל כי הוא לבדו מרום וקדוש, ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד כי מלך גדול וקדוש אתה, ובכן, ובכן, ובכן, עד המלך הקדוש: אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים: אלהינו וא"א מפני חטאינו וכו' עד תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן. את מוסף יום הזכרון הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור: ובחדש השביעי באחד לחדש וגו' עד ושני תמידין כהלכתן: ושליח צבור כשמגיע כאן אומר: עלינו לשבח לאדון הכל, אבל יחיד[87] במקום שיש ש"צ אומר, אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על (כל) העולם כולו בכבודך עד ומלכותו בכל משלה, והשיאנו עד ומבלעדיך אין לנו מלך אלא אתה. ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון: ואומר עבודה (והודאה) ובסוף עבודה אומר, זכור רחמיך ה'. והודאה. ובסוף אומר וכתוב לחיים. ושים שלום, ובסוף אומר ובספר חיים:

ויורד ש"צ לפני התיבה ואומר אבות וגבורות וקדושת השם, ובכן, ובכן, ובכן, וחותם המלך הקדוש. כשם שמזכיר היחיד, ומתחיל בקדושת היום אתה בחרתנו וכו' עד שמסיים הפסוקים, ומתחיל ואומר: עלינו לשבח וכו' עד ועל הארץ מתחת ואין עוד[88]. על כן נקוה לך ה' אלהינו וכו' עד ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, והשיאנו וכו' עד מקדש ישראל ויום הזכרון: ותוקע קשר"ק. היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם. אם כבנים אם כעבדים [אם כבנים] רחמנו כרחם אב על בנים, אם כעבדים עינינו לך תלויות עד שתחננו ותוציא לאור משפטנו קדוש: יערב לפניך קול תחנונינו, אל רם ונשא, מבין מביט ומאזין

86) בתוס' בר"ה ל"ג ע"ב ד"ה שיעור הביאו דברי רע"ג אלו ע"ש. 87) בטור סי' תקצ"א מביא סברת רע"ג שאין ליחיד לומר עלינו וכל פסוקי מז"ש במקום שיש ש"ץ ע"ש ובב"י: 88) לא מצינו בסדר ר"ע אוחילה לאל כו' ובספרד גם בהלכה מכוין לאומרו, והסבר הטעם בהגהת אזוב מצחיק.

ומאזין ומקשיב קול תרועתנו , תקבל ברצון זכר מלכיותנו :

אתה זוכר וכו׳ עד ועקידת יצחק לזרעו תזכור. ברוך אתה ה׳ זוכר הברית :
ותוקע קש״ק . היום הרת עולם וכו׳ . יערב לפניך קול תחנונינו . אל רם ונשא , מבין מביט מאזין ומקשיב קול תרועתנו תקבל ברצון זכר זכרונותינו :

אתה נגלית בענן כו׳ בערפלי טהר , גם כל העולם וכו׳ עד בכסה ליום חגנו . ונאמר הללויה הללו אל בקדשו וכו׳ עד אני ה׳ אלהיכם. כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך. בא״י שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים :
ותוקע קר״ק : היום הרת וכו׳ זכר שופרותינו . רצה ומודים . ושים שלום :
ולאחר התפלה מריעין בלא תקיעה ובלא שלשה שברים , מריע תרועה גדולה כדי לערבב את השטן :

ויחיד במקום שאין שליח צבור מתפלל שבע ברכות ואומר עלינו לשבח[89] ולאחר שסיים תפלתו תוקע תשר״ת תש״ת תר״ת . בד״א בשלא היה חבר עיר, אבל היה חבר עיר שומען על סדר ברכות , דתנן מי שבירך ואח״כ נתמנה לו שופר לתקוע , תוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים , ואמרינן טעמא שלא היה לו שופר מעיקרא, הא הוי ליה שופר מעיקרא, כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו , רב פפא בר שמואל קם לצלויי אמר ליה לשמעיה חזי כי נחירנא לך תקע לי , אמר ליה רבא לא אמרו אלא בחבר עיר . תניא נמי הכי כשהוא שומען שומען על הסדר ועל סדר ברכות , בד״א בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ושלא על סדר ברכות , ויחיד שלא תקע חברו תוקע לו , ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך לו :
תפלת מנחה כתפלת יוצר : ובתפלת ערבית במוצאי יו״ט אומר אתה הבדלת . כדרך שאומרים במוצאי שבתות :

בראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין . ותפלה של חול של כל עשי״ת מר״ה ועד יוה״כ , אומר זכרנו לחיים , ומי כמוך אב הרחמן . והמלך הקדוש , וזכור רחמיך , וכתוב לחיים , ובספר חיים , אבינו מלכנו , ונופלין על פניהם ועומד שליח צבור ואומר אבינו מלכנו חננו וכו׳ , ואנחנו לא נדע וכו׳ , ומקדש . ועשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים בשחרית ובמנחה אומר אבינו מלכנו :

סדר יום הכפורים

ערב יום הכפורים כך הוא, ערב יום הכפורים טובל אדם או בשבע שעות[90] או בשמונה שעות . ת״ר מצות וידוי יום הכפורים עם חשיכה , אבל אמרו חכמים טובל אדם ביום הכפורים קודם שיכנס לאכול בסעודה ה׳ מפסיק בה ומתודה, וכל כך למה שמא תטרף [דעתו] בסעודה , והיכן אומרה היחיד לאחר תפלתו, ושליח צבור אומרה באמצע תפלה , וכילד מתודה , מתפלל שמונה עשרה כדרך שמתפלל

89) עי׳ טור סי׳ תקצ״א וכאן מדבר מיחיד שמתפלל במקום שאין ש״ץ כלל , אזי אומר עלינו וכל פסוקי מז״ש .
90) המנהיג ה׳ יום הכפורים אות נ״ב מביא משם רע״ג משש שעות ולמעלה הולך לבית הטבילה , והטור בסי׳ תר״ו העתיק משם ר״ע טובל בשעה ז׳ :

שמתפלל בכל יום, ואחר המברך את עמו ישראל בשלום, אומר כך: אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו׳ עד אבל לא על ידי יסורין. א״נ • יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה׳ צורי וגואלי: ושליח צבור אומר זה הוידוי לאחר שסיים תפלתו בפני הקהל כדי להוציא את הרבים ידי חובתן, ואחר כך אומר, אבינו מלכנו חטאנו וכו׳, ואומר קדיש. ואין נופלין על פניהם. זהו וידוי של חמש תפלות למנחה של חול, ושל ערבית ושל שחרית ושל מוסף ושל מנחה של יום [כפור], חוץ מן תפלת נעילה שהוא מתודה אתה נותן יד לפושעים וכו׳:

וכך אמר רים מתיבתא, מנהג שלנו ובבית רבינו שבבבל, לאחר שאוכלין וחוזרין לבתי כנסיות להתפלל תפלת ערבית, כיון שעומד שליח צבור לפרוס את את שמע, מברך ברוך שהחיינו, וכל כך למה שמא יהיה אחד מישראל שלא בירך, אבל אם רוה תלמיד חכם לברך בפני עצמו כשהולך לבית הכנסת הרשות בידו, שאמרנו הלכתא אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים. ואמרו זמן אומרו אפי׳ בשוק:

וישׁ מי שעושין כך, כשעומד שליח צבור מתחיל ואומר.

כל נדרים ואיסורים ושבועות וקיומין וחרמין, שנדרנו ושאסרנו ושהחרמנו ושנשבענו ושקיימנו על נפשנו בשבועה, מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הזה הבא עלינו, בכולם חזרנו ובאנו לפני אבינו שבשמים, אם נדר נדרנו אין כאן נדר, ואם שבועה נשבענו אין כאן שבועה, אם קיום קיימנו אין כאן קיום, בטל הנדר מעיקרו, בטלה השבועה מעיקרה, בטל הקיום מעיקרו, אין כאן לא נדר, ולא איסר ולא חרם, ולא שבועה. ולא קיום• יש כאן מחילה וסליחה וכפרה, ככתוב בתורתך ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה. ואומר ברוך שהחיינו, לפי שאין כוס ביום הכפורים לאומרו: אבל שגרו מתיבתא הקדושה שמנהג שטות הוא זה ואסור לעשות כן[91]: ומתחיל והוא רחום עד פורס סוכת שלום עלינו ועל כל עדת עמו ישראל ועל ירושלים: וסדר התפלות כך הוא, יחיד אומר בסוף מגן, ורצה[92] והנחל לבניהם את יום הכפורים הזה באהבה, לסליחה ולמחילה וכפרה ולמחול בו את כל עונותינו. זכרנו לחיים וכו׳. ובאתה גבור אומר מי כמוך וכו׳, לדור ודור, וקודם שיחתום אומר ובכן תן פחדך. ובכן תן כבוד, ובכן צדיקים וכו׳. אתה בחרתנו מכל העמים וכו׳ עד את יום הכפורים הזה. את יום מקרא קדש הזה, את יום סליחת העון הזה, למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו זכר ליציאת מצרים: *) (אבל חטאנו אנחנו ואבותינו, אשמנו בגדנו וגו׳ :) אר״א מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה, ביום מקרא קדש הזה, ביום סליחת העון הזה, מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך וכו׳ עד לפני ה׳ תטהרו. כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה. בא״י מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה. מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים: ואם חל להיות בשבת

אומר

---

[91]) עי׳ תשובת הגאונים שבס״ס נכרות דמשק דגם שם מערערים על מנהג התרת נדרים, וכן מובא ג״כ בברא״ש פ״ת דיומא בשם רב נטרונאי גאון ובשם רב האיי גאון ז״ל שלא נהגו כן בשתי ישיבות ע״ש באורך.

[92]) כן הוא נוסח הגר״ע להזכיר מעין המאורע במגן, ע׳ לעיל בסדר שבת, ועיין בטור ובמנהיג. *) עי׳ בטור סי׳ תרי״ט שמביא שר״ע לא כתב לא יעלה ויבוא ולא מלוך, אבל זאת לא הביא הטור שר״ע כתב אבל חטאנו כו׳ אשמנו כו׳ אחר זכר ליציאת מצרים, גם הוא נגד סתמא דתלמודא שיחיד אומרם לאחר תפלתו, ע״כ הוא בלי ספק שגגת המעתיק.

אומר מקדש השבת וישראל ויום הכפורים: ואומר רצה ומודים, ושים שלום, ומתודה, אתה יודע וכו'. זו היא תפלת יחיד:

ולאחר שמסיימין הצבור תפלת וידוי אין שם ירידת שליח צבור לפני התיבה, אלא כסדר שבין ראש השנה ליום הכפורים לעמוד ולסדר סליחות ודברי תחנה ובקשה. וכך המנהג להתחיל באבינו מלכנו ולסדר כמו שכתוב למעלה, ולאחר שמסיים ואומר א"מ עשה למען רחמיך הרבים רחם עלינו, מתחיל ופותח בסליחות סלח לנו אבינו, כי אתה ה', למען שמך ה'. כי לא על צדקותינו, כי על רחמיך הרבים אנו בטוחין, וסליחות, וסילוק, ואומר וכשחטאו אבותינו במדבר וכו' ולירושלים עירך וכו' וידוי • ויש שמוסיפין כגון, שובה ישראל ומי אל כמוך באלפא ביתא, אבל סיום הענין כי אסלח לאשר אשאיר, ומקדש ונפטרין לבתיהם:

אבל יום הכפורים שחל להיות בשבת, לאחר סיום תפלת לחש יורד שליח צבור ואומר, ויכלו ומגן אבות בדברו כסדר כל שבת ושבת, וחותם ברוך מקדש השבת, ותו לא, דקיימ"ל הלכתא כרבא, דאמר רבא יום טוב שחל להיות בשבת שליח צבור היורד לפני התיבה ערבית אינו צריך להזכיר של יום טוב, שאלמלא שבת אין שליח צבור יורד לפני התיבה ערבית ביום טוב, ואע"ג דבנעילה דיומא דכפורי מדכרינן, התם היינו טעמא יום הוא שנתחייב בארבע תפלות, אבל מגן אבות בדברו דבשבת בדין הוא דלא צריך, ורבנן הוא דתקון משום סכנה דבי שמשי כדכתיבנא לעיל, וכיון דבשבת גופה משום מילתא איתקן, (מקדש) בכל יומא [טבא] דיקלע בשבתא, מקדש השבת חתמינן ולא מידי:

ובשחרית מתכנסין לבתי כנסיות, ופותח החזן בסדר ברכות וזמירות של שבת ומוסיפין עליהם, וכך הוא מסדרן, אומר בתחלה. הודו לה' קראו בשמו וכו' עד ואראהו בישועתי, תפלה לדוד שמעה ה' צדק וכו' עד גמירא • לדוד אליך ה' נפשי אשא וכו' עד גמירא. לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכו' עד גמירא • למנצח מזמור לדוד שיר לך דומיה תהלה וכו' עד גמירא. מזמור לדוד בבא אליו נתן הנביא וכו' עד גמירא. למנצח בנגינות מזמור שיר אלהים יחננו וכו' עד גמירא • לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וכו' עד גמירא • ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד וכו' עד גמירא. וגומר כל הזמירות ואומר ברוך שאמר, ויש שאומרים בו יותר ממאה ברכות (ברוך ברוך) ממה שתקנו הראשונים. ופסוקי דזמרא, ואומר נשמת והודאות*) יוצר אור • ואמת ויציב, ועומדין ומתפללין מגן ומחיה. והתפלה כולה כמו ערבית, כמה שכתוב למעלה, ומתודה, אתה יודע רזי וכו' • זו היא תפלת יחיד:

ויורד שליח צבור ואומר במגן ומחיה והמלך הקדוש, מעמד שיש בו ריצוי וסליחה, ולא דבר של חובה הוא להרבות או להמעיט, ולפיכך אין אומר אלא דבר מועט בהללו שלש ברכות ראשונות, אבל סליחות ורחמים חובת היום הוא, וכשמגיע עד לפני ה' תטהרו אומר סליחות שבעה, ומתודה ג' פעמים, ואומר אתה יודע ומסיים כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון • בא"י מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים • ואומר רצה ומודים. ושים שלום, ואומר אבינו מלכנו

*) ר"ל ישתבח.

מלכנו ומקדש, הו סיא תפלת שחרית:
ובמוסף מוציאין שתי ספרי תורות, וקורין שטה בני אדם בענין אחרי מות, עד ויעש כאשר צוה ה' את משה, ומפטיר קורא מן ובעשור לחדש השביעי עד סוף פסקא, ומפטיר בישעיה כי כה אמר רם ונשא עד כי פי ה' דבר, ואומר אשרי יושבי ביתך: ומחזיר ס"ת למקומו ומקדש. ועומדין ומתפללין בלחש, ואומר תפלת מוסף:
ה' שפתי תפתח וכו' עד למען שמו באהבה, זכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים, כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, אל חי ומגן • בא"י מגן אברהם:
אתה גבור וכו', אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים: אלהינו ואלהי אבותינו מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואין אנו יכולין לעשות לפניך את קרבנות חובותינו ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך ובנוה הדרך, בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, מפני היד שנשתלחה במקדשך, יהי רצון מלפניך וכו' עד על ידי משה עבדך מפי כבודך:
עלינו לשבח וכו' עד מתחת ואין עוד:
אוחילה לאל וכו' עד מענה לשון. יהיו לרצון וכו' עד צורי וגואלי:
אלהינו ואלהי אבותינו מחול לעונותינו וכו' עד לפני ה' תטהרו:
אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא וכו' עד כי אל מלך חנון ורחום אתה:
אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על (כל) העולם כלו וכו' עד ומלכותו בכל משלה, קדשנו במצותיך שים חלקנו בתורתך שבענו מטובך שמח לבנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת, ודברך אמת וקיים לעד • בא"י מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו ישראל כו' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים:
רצה וכו' מודים עד בא"י המברך את עמו ישראל בשלום:
אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו' עד ואנחנו הרשענו, מה נאמר לפניך וכו': על חטא שחטאנו לפניך במזיד. ע"ח שחטאנו לפניך בשוגג, ע"ח שחטאנו לפניך בסתר, ע"ח שחטאנו לפניך בגלוי, ע"ח שחטאנו לפניך באונס, ע"ח שחטאנו לפניך ברצון, ע"ח שחטאנו לפניך ביודעים, ע"ח שחטאנו לפניך בלא יודעים:
על חטאים שאנו חייבין עליהם אשם:
על חטאים שאנו חייבין עליהם קרבן:
על חטאים שאנו חייבין עליהם חטאת:
על חטאים שאנו חייבין עליהם מלקות ארבעים:
על חטאים שאנו חייבין עליהם כרת:
על חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה וכרת:
על חטאים שאנו חייבין עליהם מיתה בידי שמים:
על חטאים שאנו חייבין עליהם ארבע מיתות בית דין:
סקילה שריפה כו', אלהי עד שלא נוצרתי כו'. עד אבל לא על ידי ייסורין • א"נ • יהי לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, עושה שלום במרומיו ברחמיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. אמן:

ואס

ואם חל (להיות) יום הכפורים להיות בשבת, אומר בכל תפלה ותפלה בין בערבית בין בשחרית בין במוסף בין בנעילה בין במנחה, שבתות למנוחה ויום המנוח הזה, ובמוסף אומר ומוספי יום המנוח הזה ויום הכפורים: ואומר רצה ומודים. ושים שלום. ומתודה, ואומר אתה יודע רזי עולם וכו׳, על חטא ועל חטאים. ע״כ היא תפלת יחיד:

ושליח צבור אומר מגן וזכרנו, מחיה ומי כמוך. ואם רצה לומר קרובה אומר במגן ומחיה וקדוש קדושה. ואומר לדור ודור, ובכן. ובכן. ובכן. ואומר בהללו שלש ברכות כל מה שירצה, ולא דבר קצוב הוא, ולא חובה הוא, אלא כמו שירצה צבור להרבות או להמעיט. ואומר אתה בחרתנו וכו׳ וכשמגיע לפני ה׳ תטהרו אומר פסוק *) של יום, ולא פסוק אחד הוא, יש או׳ שבעת ימים, וי״א אזכיר סלה, וי״א אתה כוננת, וי״א אצלצל, וי״א אשנן, מפני שכולן שוין ויש בהן השאות ווידויין וכן חובת היום וסדר עבודות, וכשמסיים את הפסוק, אומר חמש סליחות בלבד מפני טורח [הצבור]. ומתודה ג׳ פעמים, ואומר אתה יודע כו׳ ומסיים כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון כו׳. רצה ומודים, וברכת כהנים, ושים שלום, ואין אומר במוסף אבינו מלכנו. אלא אומר יתגדל בלבד:

ובמנחה מוציאין ס״ת, וקורין ג׳ כמעשה ארץ מצרים עד קדושים תהיו, ומפטיר ועלו מושיעים, ונבואת יונה, ומי אל כמוך, והקורא שלישי הוא המפטיר בנביא, והמפטיר בנביא במנחה מברך לאחריה ולפניה כל הברכות כולן כדרך שמברך בשחרית, ואומר אשרי ואין שינוי בין שחרית למנחה, ובתפלת מנחה אין אומר לפניו לא סליחה ולא רחמים, אלא אחר שמסיים את תפלתו אומר אבינו מלכנו כדכתוב לעיל:

והכי אמר רב נטרונאי, במנחה של יום הכפורים אין אומר שליח צבור אתה כוננת וסדר עבודה, ולא בשחרית, אלא במוסף בלבד, שמזכיר עבודות והשאות והודאות *) בשעת עבודת כהן גדול, וכיון שהזכיר במוסף למה הוא חוזר ומזכיר במנחה, הלכך אל יזכיר. וכן מנהג בשתי ישיבות. ולומר במנחה סליחות הרשות בידו, שיום סליחה הוא, ובכל תפלה ותפלה ראוי לומר. ומנהג של ישיבה בשחרית אומר חמש, ובמוסף שבע, במנחה בנעילה ג׳ ג׳, ואם יש פנאי אומר ה׳:

וסדר תפלת מנחה כסדר תפלת שחרית. ויורד שליח צבור לפני התיבה ואומר מגן זכרנו, מחיה מי כמוך, והמלך הקדוש, ואם רצה לומר קרובה הרשות בידו ואומר, אתה בחרתנו עד שמגיע לפני ה׳ תטהרו ומתחיל ואומר ג׳ סליחות, ומתודה שלש פעמים. ואומר אתה יודע רזי עולם וכו׳ וחותם כי אתה סולחן לישראל, רצה ומודים. ושים שלום. ואומר אבינו מלכנו, ואומר יתגדל. אבל במוסף אינו אומר אבינו מלכנו:

ובתפלת הנעילה פותח באשרי ובא לציון גואל וכו׳ ואתה קדוש וכולה סדרה, ומקדש, ועומדין ומתפללין:

תפלת

---

*) ר״ל סדר עבודה. *) ר״ל ווידויין.

תפלת נעילה, ג' ראשונות עד בא"י המלך הקדוש • אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים : אר"א מחול לעונותינו וכו' עד לפני ה' תטהרו, אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא יגיע יראה וירצה כו' זכרונו וזכרון אבותינו וזכרון ירושלים עירך וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון כל עמך ישראל לפניך לפליטה לטובה לחן לחסד ולרחמים, ביום הכפורים הזה, ביום מקרא קדש הזה, ביום סליחת העון הזה, למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחל בו את כל עונותינו זכר ליציאת מצרים : או"א מלוך על כל העולם כלו בכבודך וכו' עד ומלכותו בכל משלה. קדשנו במצותיך שים חלקנו בתורתך, שבענו מטובך שמח לבנו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת ודברך אמת וקים לעד • ברוך אתה ה' מוחל וסולח לעונות עמו ישראל, מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים :

רצה ומודים. וחתום לחיים וכו', שים שלום ובספר חיים וכו', ונחתם לפניך אנו וכל עמך ישראל לחיים ולשלום. בא"י המברך את עמו ישראל בשלום, אמן :

אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו וכו' עד כי אמת עשית ואנחנו הרשענו :

מה נאמר לפניך יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים, הלא כל הנסתרות אתה יודע :

אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל שבים, ותלמדנו להתודות לפניך על כל עונותינו למען תקבלנו בתשובה שלימה לפניך כאשים וכניחוחים, למען דבריך ודברי פה אל פה, בעבור אמרת, אין קץ לאשי חובותינו ואין מספר לניחוחי אשמותינו, ואתה יודע שאחריתנו רמה לפיכך הרבית סליחתנו. מה אנו מה חיינו, מה חסדנו, מה צדקנו, מה ישענו, מה מעשינו, מה כחנו, מה גבורתנו, מה נאמר לפניך ה' אלהינו, הלא הגבורים כאין לפניך, אנשי השם כלא היו, וחכמים כבלי מדע. ונבונים כבלי השכל, כי כל מעשינו תהו וימי חיינו הבל לפניך, ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל:

אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך, כי מי יאמר לך מה תפעל, ואם יצדק מה יתן לך, ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הכפורים הזה את יום מקרא קדש הזה, את יום סליחת העון הזה, קץ ומחילה לכל עונותינו, למען נחדל מעושק ידינו ונשוב לעשות חקי רצונך בלבב שלם, ואתה ברחמיך הרבים רחם עלינו, כי לא תחפוץ בהשחתת עולם, שנא' דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח, ואתה אלוה סליחות חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ואמת • ומרבה להטיב, ורוצה אתה בתשובתן של רשעים ואין אתה חפץ במיתתן, שנא' אמור אליהם חי אני נאום ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה, שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל, ונאמר החפץ אחפוץ מות רשע נאם ה' אלהים הלא בשובו מדרכיו וחיה : ונאמר כי לא אחפוץ במות המת נאום ה' אלהים והשיבו וחיו. כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון, ומבלעדיך אין לנו מוחל וסולח אלא אתה • (ברוך אתה ה' המלך הסולחן) : אלהי עד שלא נוצרתי וכו' עד אבל לא על ידי יסורין • ונאמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי, עושה שלום במרומיו

במרומיו ברחמיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל. אמן:

ושליח צבור אומר [כ"ז] באמצע התפלה, במקום שאומר אתה יודע, ומסיים כי אתה סולחן לישראל, וחותם, אבל יחיד אסור לו לחתום בברכה בוידוי *):

ושליח צבור יורד לפני התיבה בתפלת נעילה, ואומר מגן, ומחיה, לדור ודור, ובכן ובכן ובכן. וחותם המלך הקדוש, ואומר אתה בחרתנו וגו' וכשמגיע עד לפני ה' תטהרו, אומר אבן מעמסה, ואם יש שהות ביום אומר אחר אבן מעמסה שלש סליחות, ומסיים את התפלה, ואומר רצה ומודים, ושים שלום. ונופלים על פניהם ואומר רחמנא חטאנא, רחמנא אסבלנא, ויושבין ואומר שליח צבור אבינו מלכנו וכו' ואנחנו לא נדע, עשה למען שמך הגדול שיתגדל ויתקדש בעולם וכו': ובמנחה אין נושאים כהנים את כפיהם. ואף שליח צבור מזכיר בנעילה פעמים באהבה כמו במוסף, אבל בשחרית ובמנחה אין צריך לומר:

ואם חל יום הכפורים להיות בשבת, שליח צבור יורד בערבית ואומר ויכלו וקדושת שבת, מגן אבות בדברו וחותם מקדש השבת, ואין צריך להזכיר יום הכפורים, ואח"כ אומר אבינו מלכנו על הסדר, אבל בתפלת שחרית [אומר] והנחיל לבניהם שבתות למנוחה ויום הכפורים הזה באהבה, ובמוסף אומר את מוספי יום השבת ומוספי יום הכפורים הזה, ואין צריך להזכיר שבת יותר מתוך מוספי שבת. אבל בחתימה חותם מקדש השבת וישראל ויום הכפורים: וכן כל מועדות שחלו להיות בשבת כך הוא סדורן, שאין שליח צבור היורד בערבית מזכיר של יום טוב, שאלמלא שבת אין שליח צבור יורד בערבית ביום טוב ולא ביום הכפורים, וזהו טעמא ופירושו, ובאלו שלש (עבודות) [ערבית] שחרית ומנחה צריך לומר שליח צבור אבינו מלכנו, אבל במוסף אין אומר אבינו מלכנו:

ולאחר שמסיים תפלת נעילה מתחיל שליח צבור מיד והוא רחום וכו', ברכו, אשר בדברו וכו', כדרך שמתפלל בחול, ואומר אתה הבדלת בחונן הדעת כמו שאומר במוצאי שבתות, ובמוצאי יום הכפורים שחל להיות באמצע שבת ובמוצאי יום טוב אין אומר ויהי נועם, שמתחלה כשקבעוהו אבות הראשונים לא קבעוה אלא למוצאי שבת, ובמוצאי שבת גופה ליום טוב אין אומר כמו שכתוב למעלה *), ולאחר עושה שלום תוקעין בשופר קשרק פעם אחת, והולכים לבתיהם לשלום:

ומבדילין על היין כדרך שמבדילין במוצאי שבת, ואעפ"י שחל להיות בחול מבדילין על האור, מפני שאסור להשתמש בו ביום הכפורים, שכך אמרו חכמים א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מברכין על האור במוצאי שבתות ובמוצאי יום הכפורים, וכן עמא דבר וכן הלכה, מיהו משונה יום הכפורים משבת בדבר הזה, דבשבת מברכין על האור היוצא מן העצים ומן האבנים, וביום הכפורים מברכין על האור באור ששבת, אבל לא באור היוצא מן העצים [?] ומן האבנים אלא במוצאי שבתות בלבד:

ובערב

*) עי' הגהות הר"ף שהביא לסמ"ק בה' תפלה סי' י"א סוף אות ח', כ' ובמחזור ויטרי בסוף וידוי רבה, יחיד חותם בא"י האל הסולחן, ע"ש: *) עי' לעיל בסדר מוצ"ש שם הדברים יותר מבוררים:

ובערב יום הכפורים אין רשאין[93] להטמין את החמין כמו שעושין בערבי שבתות, מפני שאין טומנין את החמין אלא לכבוד שבת, וזה נמצא אוכלו בחול במוצאי יום הכפורים, כדי שלא ימצא מטמין לכבוד החול, וכבר הפליגו בדבר זה, אנשי אספמיא עשו סמיכה שאין טומנים, אבל רב נטרונאי גאון הכי אמר, להטמין תבשיל מערב יום הכפורים למוצאי יום הכפורים, למה הולך לכך, בשלמא להטמין בשבת דקא בעי מיכל תבשיל, אלא למוצאי יום הכפורים חול למה הולך להטמין מערב יום הכפורים, (יטמין) למוצאי יום הכפורים יעשה כל צרכיו, אבל איסור אין בה, והעושה אין ממחין בו, ואין מונעין אותו:

סדר חג הסכות

בחג הסכות ערבית שחרית ומנחה, אומר אבות וגבורות, וקדושת השם. אתה בחרתנו וכו' עד זכר ליציאת מצרים: או"א יעלה ויבא וכו' עד כי אל מלך חנון ורחום אתה: והשיאנו וכו', והנחילנו ה' אלהינו באהבה וברצון מועדי קדשך וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך. בא"י מקדש ישראל והזמנים: ואומר רצה ומודים. ושים שלום. וקדיש, והולכין לבתיהם. ונכנסין בסוכה ואוכלין ושותין בה:

וחייב כל אחד מישראל לעשות סוכה לעצמו ולברך בה: ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה: וברוך שקדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה: ובכל פעם ופעם צריך לברך, אלא כיון שאין לה קביעה אלא בישיבה בסעודה ויש קידוש וסעודה וכוס לפניו, סודרן על הכוס, ומנין שעל הכוס הוא סודרן, שכך אמרו חכמים סוכה ואחר כך זמן, ורבה בר בר חנה אמר זמן ואחר כך סוכה, והלכתא סוכה ואח"כ זמן, וזמן על הכוס של קידוש היום הוא סודר:

וכך מקדשין על הכוס, אומר:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו ה' אלהינו מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון את יום חג הסכות הזה, את יום טוב מקרא קדש הזה, זמן שמחתנו באהבה מקרא קדש זכר ליציאת מצרים, כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו. ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה: ושהחיינו:

ובברכת המזון מזכיר בבונה ירושלים יעלה ויבא:

ובשחרית הולכין לבתי כנסיות ומתפלל כתפלת ערבית, ולאחר שמתפללין מברכין:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב:

ואח"כ

93) הטור הביא דבריו בסי' תר"ע ע"ש ובדרכי משה, ועי' מנהיג אות מ"ו:

ואח"כ מברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לגמור את ההלל:

ואם יבא חג הסכות בשבת אין נוטלין את הלולב, גזירה שמא יוליאנו בידו לרשות הרבים וילך אצל הבקי ללאת בו ידי חובתו, והיינו טעמיה דלולב, והיינו טעמיה דשופר, והיינו טעמיה דמגילה:

ומנענעין את הלולב בהודו לה' תחלה וסוף, ובאנא ה' הושיעה נא ומוליך ומביא ומעלה (ומטה) [ומוריד], וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מוליך ומביא למי שהרוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. ואמר רבא לולב בימין ואתרוג בשמאל, מאי טעמא הני תלתא מלוה והאי חד מלוה, ואמר רבא הדס של מלוה אסור להריח בו, אתרוג של מלוה מותר להריח בו. והכי אמר רב פלטוי בן אביי ראש ישיבה, מי שנוטל לולב ללאת בו חייב לברך עם נטילתו, שהלכה רווחת היא, כל המלות כולן אדם מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מטבילת הגר, ולענין[94] נענוע, אם שלא בעת התפלה נוטלו מברך עליו ומנענעו ומחזירו למקומו, ואם רולה לעשות כאנשי ירושלים יישר כחו, כדתניא א"ר יהודא כך היה מנהגן של אנשי ירושלים אדם יולא לבית הכנסת לולבו בידו, קורא ק"ש לולבו בידו, קורא את ההלל לולבו בידו, עומד לקרות בתורה ולישא את כפיו, מניחו על גבי קרקע, לבקר חולים ולנחם אבלים, משגרו ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו, ללמדך כמה היו זריזין במלות:

ובמוסף מוליאין ס"ת, וקורין ביום ראשון שור או כשב או עז, ומפטיר קורא ובחמשה עשר יום לחדש השביעי עד סוף פסקא, ומפטיר ביום ראשון בזכריה הנה יום בא לה' עד סוף פסקא, ויום שני קורין גם כן הכי כאתמול. שור או כשב או עז. ומפטיר קורא ובחמשה עשר יום כאתמול, ומפטיר ותפלה כל המלאכה עד ובידו מלא דמלכים. ואומר אשרי יושבי ביתך:

ועומדין בתפלת מוסף:

תפלת מוסף, ה' שפתי וכו' עד ברוך אתה ה' מחיה המתים • (כתר, לדור ודור) אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה•ברוך אתה ה' האל הקדוש: אתה בחרתנו וכו' עד זכר ליציאת מצרים: או"א מפני חטאינו וכו' לעלות ולראות ולהשתחוות וכו' עד מפני היד שנשתלחה במקדשך, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתעלנו לארצנו ותטענו בגבולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, את מוסף יום חג הסכות[95] את יום טוב מקרא קודש. נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך ע"י משה עבדך: ובחמשה עשר יום כו', אלהינו ואלהי אבותינו מלך רחמן רחם עלינו, טוב ומטיב הדרש לנו, שובה אלינו בהמון רחמיך בגלל אבות שעשו רצונך, בנה ביתך כבתחלה, כונן מקדשך על מכונו, הראנו בבנינו שמחנו בתיקונו, השב שבינתך לתוכו, והשב ישראל לנויהם • והשב כהנים לעבודתם ולוים לשירם ולזמרם וכו' עד כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך: והשיאנו ה' אלהינו וכו' עד ברוך

אתה

---

94) עי' בתשו' הגאונים שבס"ס נקרות דמשק סי' ש"ע ע"ש מה שמפרש. 95) לא נמצא כאן תיבת הזה, ועי' רש"י בס' הפרדס בפי' התפלות דף נ"ו ד"ב תקנה ע"ש.

אתה ה' מקדש ישראל והזמנים : רצה ומודים • ושים שלום עד ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום, אמן : וש"ץ אומר ברכת כהנים :

ותפלת יום טוב שני כמו יום ראשון. וכל ימי החול של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפללין שמנה עשרה כדרך כל השנה, ואומר יעלה ויבא בעבודה, ומוציאין ס"ת וקורין בקרבנות החג ד' בני אדם, אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהן: וכיצד קורין בקרבנות החג, ביום ראשון של חולו של מועד שהוא ג' לחג, כהן קורא וביום השני, ולוי קורא וביום השלישי, ישראל קורא וביום הרביעי, וחוזר וקורא ישראל וביום השני ענין אחד בלבד. וביום השני של חולו של מועד שהוא יום ד' לחג, כהן קורא וביום השלישי, ולוי קורא וביום הרביעי, ישראל קורא וביום החמישי, וחוזר וקורא ישראל וביום השלישי ענין אחד בלבד. וביום השלישי של חולו של מועד שהוא יום ה' לחג, כהן קורא וביום הרביעי, ולוי קורא וביום החמישי, ישראל קורא וביום השני, וחוזר וקורא ישראל וביום הרביעי. וביום ד' של חולו של מועד שהוא יום ו' לחג, כהן קורא וביום החמישי, ולוי קורא וביום השני, ישראל קורא וביום השביעי, וחוזר וקורא ישראל וביום החמישי. וביום ה' של חולו של מועד שהוא יום שביעי לחג, שהוא יום הושענא רבה, כהן קורא וביום השני, ולוי קורא וביום השביעי, ישראל קורא וביום השמיני, וחוזר וקורא ישראל ביום השני ענין אחד. והכי א"ר יהודאי ריש מתיבתא, יומא שמינאה דהוא יומא טובא דמתבעי לן למקרי ביום השביעי, קא דחינן ליה וקא קרינן ביום השמיני, אביי אמר שני מדחה, רבא אמר שביעי מדחה, והלכתא טותיה דרבא דקא מדחה שביעי, דכל יומא קריין שני בשלישי, רביעי בחמישי, חמישי בששי, ששי בשביעי, שביעי בשמיני לא קרינן, דקא מדחי לגמרי. אתקין אמימר בנהרדעי דמדלגי, דביומא שביעאה דחגא דהוא יומא דערבה סלקי' ביום השני. וכשהזדמן שבת בחולו של מועד של תשרי קורין שבעה, מן ראה אתה אמר אלי עד לא תבשל גדי, וקורא מפטיר בענייני של יום שמדמנה לו שבת, אם חלה להיות ביום שני, מפטיר קורא שני ענייני ביום חמישי וביום הששי, ואם חלה ביום שלישי מפטיר קורא וביום שני וביום השלישי, ומפטיר ביחזקאל בן אדם שים פניך אל ארץ גוג. וזה שקורין בכל יום שני ענייני, מפני שספק הוא לנו אי יום שני אי יום שלישי, כל יום ויום מסתפק לנו זה הענין, אם היום צריך לקרות אם למחר, לפיכך קורין שני ענייני. ובתפלת מוסף אומר מגן, ומחיה, והאל הקדוש, אתה בחרתנו, שבתות למנוחה מועדים לשמחה, ויום המנוח הזה ויום חג הסכות הזה וכו'. וחותם בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים: רצה ומודים, ושים שלום:

וכל ימי חולו של מועד בתפלת שחרית גומרין את ההלל כולו, דאמרינן תמנית ימי החג כמו שכתבנו למעלה. ולאחר שגומר את ההלל אומר קדיש, וקורין בס"ת כמו שפירשנו, ולאחר שקורין בס"ת אומר יתגדל, ואומר קדושא דסדרא ומקדש, ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין שבע ברכות מגן, ומחיה, והאל הקדוש, ואומר אתה בחרתנו וכו' כמו במוסף יום טוב, אבל הפסוקים אומר בכל יום שני ענייניס, ביום ראשון של חולו של מועד וביום השני פרים שנים עשר וכו',

וביום

וביום השלישי פרים עשתי עשר ומנחתם ונסכיהם וכו' · רצה , ומודים , ושים שלום :
מוסף יום שני של חולו של מועד כמו ביום ראשון של חולו של מועד , ואומר וביום השלישי וביום הרביעי, רצה ומודים, ושים שלום . וכן כל יום ויום של חולו של מועד . מוסף יום שלישי וביום הרביעי וביום החמישי , רצה ומודים , ושים שלום . מוסף יום רביעי וביום חמישי וביום הששי , רצה ומודים,ושים שלום , מוסף יום חמישי וביום הששי וביום השביעי. רצה ומודים,ושים שלום : ובאתה בחרתנו של חולו של מועד אינו משנה מיום טוב מימים טובים הראשונים דבור אחד , אינו פוחת ואינו מוסיף , אלא הפסוקים שאומר בכל יום כמו שפירשנו :

והעושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו , והעושה סוכה אומר ברוך שהחיינו , ואם תלה בה מיני מגדים אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג , ואם התנה עליהם הכל לפי תנאו , כדתניא סככה כהלכתה עטרה בקרמים ובסדינים המצויירים ותלה בה אגוזין אפרסקין שקדים ורמונים פרכילי ענבים ועטרות של שבלים , יינות שמנים וסלתות , אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון של חג , ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו , והוא דאמר איני בודל מהן כל בין השמשות :

והושענא ששאלתם איך אומרין בהושענא , כך מנהג נשיאים וגאונים ואבות בית דין , שמוציאין לולב ואתרוג ומברך מי שמתפלל לפניו , וכל אחד ואחד נוטלו בידו ומברך על נטילת לולב . ומכניסין את הלולב , אבל קודם (גאונות) כך אומר שליח צבור הושענא , ועונים צבור אחריו . אומר שליח צבור , הושיענו ורחם עלינו ה' אלהינו למען שמך הגדול הגבור והנורא שיתגדל ויתקדש בעולם . ככתוב על ידי חוזך והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני עמים רבים וידעו כי אני ה' . והושענא במקומות הללו נוהגים לומר כל שבעת הימים . לאחר שמסיים שליח צבור תפלת המוספין אומר הושענא אלפ"א בית"א או שנים . וביום השביעי אומר הרבה :

ובשמיני ספק שביעי אינו צריך לברך לישב בסוכה , כמו שאמרו חכמים מיתב יתבינן בסוכה ברוכי לא מברכינן , אבל זמן צריך לברך בקידוש היום , מפני שרגל בפני עצמו הוא , ומברך בורא פרי הגפן · ואשר בחר בנו . ושהחיינו :

ביום שמיני עצרת , ערבית ושחרית ומנחה , תפלה אחת היא , מתפלל אבות וגבורות, וקדושת השם · ואומר אתה בחרתנו מכל העמים וכו' , ויום שמיני חג עצרת הזה זמן שמחתנו וכו' , או"א יעלה ויבא , והשיאנו ה' אלהינו וכו' . רצה ומודים . ושים שלום וכו' :

ובמוסף מוציאין ס"ת וקורין כל הבכור עד סוף פיסקא , ומפטיר קורא ביום השמיני עצרת עד סוף פיסקא : ומפטיר במלכים מן ויהי ככלות שלמה עד סוף פיסקא , וביום שני שהוא יום שלשה ועשרים בתשרי מוציאין ס"ת וקורין בו[96] עשרה בזאת הברכה , והגומר נוטל שכר כנגד כולן , שכן אמרו חכמים עשרה שקראו

96) אולי זו הוא כוונת הגמרא מגילה דף ל"ב עשרה שקראו בתורה ע"ש וברש"י .

שקראו בתורה גדול שבטלן גולל (מכן) ס"ת: ומפטיר קורא כאתמול ביום השמיני עצרת עד סוף פיסקא, ומפטיר במלכים ויעם שלמה, ויש שמפטירין בראש יהושע ויהי אחרי מות משה עבד ה' עד רק חזק ואמץ:
ולאחר שמפטירין בנביא מברכין,

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בגלל אבות בנים גדל וכו' עד פתחו לו כולם פיהם ואמרו, ה' ימלוך לעולם ועד, ברוך נותן תורה: ויש שמסיימין אלפא ביתא זו, אלא שאדונינו סעדיה אמר לא נכון לסיימה שיש בה תוספת דברים שאין ראויין לאומרן:

ועומדין בתפלת מוסף. אומר מגן ומחיה, והאל הקדוש, ומזכיר במחיה יום ראשון *) משיב הרוח ומוריד הגשם, במוסף ובמנחה, כמו ששנינו, העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג, האחרון מזכיר והראשון אינו מזכיר, ואמרו חכמים ואנן דאית לן תרי יומי היכי עבדינן, אמר רב מתחיל במוספין ופוסק במנחה ערבית ושחרית, וחוזר ומתחיל במוספין, א"ל שמואל פוקו אמרו ליה לאבא לאחר שעשיתו קדש תעשהו חול, אלא אמר שמואל מתחיל במוספין ובמנחה ופוסק ערבית ושחרית, וחוזר ומתחיל במוספין. רבא אומר כיון שהתחיל שוב אינו פוסק כו' והלכתא כיון שהתחיל שוב אינו פוסק:

וזו היא תפלת מוסף של שני ימים. אתה בחרתנו וכו' ויום שמיני חג עצרת וכו' מלך רחמן רחם עלינו וכו'. והשיאנו ואומר עבודה והודאה ושים שלום, והכי אמר מר שלום גאון בשמיני של חג אומר במוסף מלך רחמן ושלש פעמים בשנה, מפני שרגל בפני עצמו הוא לענין שלש רגלים, דקאמר אימר דאמרו רגל בפני עצמו הוא לענין פז"ר קש"ב, אבל לענין קרבן תשלומין דראשון הוא. דתנן מי שלא חג יום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג, וכך הלכה, וכך מנהג בשתי ישיבות ובכל מקומות:

סדר עירובין

עירוב של שבת עביד לחמא ומברך עליו:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב:
ואומר בדין יהא לן שרי לטלטולי ולאפוקי ולעיולי מבית לבית ומחצר לחצר, מבית לחצר ומחצר לבית. מבית לבור ומבור לבית, מעלית לתחתית ומתחתית לעלית, ומזוית לזוית, מרשות לרשות, (משבת זו לשבת אחרת). לנו ולכל ישראל שבמדינה הזאת:

וכד מיקלע יומא טבא במעלי שבתא ברמשא מתקן בישול. ומברך:
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב:
ואומר בדין יהא לן שרי למיפא ולבשולי ולתיקוני ולמיעבד [כל צרכנא] מיומא טבא לשבתא, לנו ולכל ישראל שבמדינה הזאת:

וברכת

*) נעי סגראה מדבר כאן מן הש"ץ, והיחיד אם יזכיר אינו מפורש, והרא"ש בפ"ק דתענית מביא בשם סדר ר"ע מפורש שהיחיד מתחיל במנחה, וכב"י שלפנינו ליתא זה.

וברכת מילה שאלתם כך היא, המל אומר:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה:

אבי הבן מברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו:

והעומדין אומרין. כשם שהכנסתו לברית כך הכניסהו לתורה ולחופה ולמצות ולמעשים טובים:

ומוזגין כוס ומברך:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדש ידיד מבטן • חוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש, על כן בשכר זה אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו, ברוך אתה ה' כורת הברית:

תשתלח אסותא דחיי ודרחמי מן קדם מימרא דשמיא לאסאה לרביא הדין. ויתקרי שמיה בישראל (פלוני), ויתסי כמה דאתסיאו מי מרה על ידי משה. וכמיא דיריחו על ידי אלישע, כן יתסי בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן:

תשתלח אסותא דחיי ודרחמי מן קדם מימרא דשמיא, לאסאה לאמיה דרביא הדין, דהיא צריכה אסו. ותתסי כמא דאיתסיאו מי מרה ע"י משה וכמיא דיריחו על ידי אלישע, כן תתסי בעגלא, ואמרו אמן:

ומשגרין את הכוס לאמו של תינוק, ולמה לאמו של תינוק שנאמר עליו שירה, ובקשו הצבור רחמים על התינוק ועל אמו, כמו שרגילין לומר כשם שהכנסתו לברית כך תכניסהו לתורה ולחופה, והשתלח אסותא, ואמו חולה היא וצריכה לרחמים ולרפואה, לכך שותה אותו אמו של תינוק:

והכי אמר מר שלום גאון[97] כשמברך אבי הבן להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, אין מברך אלא לאחר המילה, ואעפ"י שאמרו חכמים כל המצות כלן מברך עליהן עובר לעשייתן, מילה שאני דחיישינן שמא תתקלקל המילה ונמצא מוליא שם שמים לבטלה. ואם תאמר שחיטה ותקיעה נמי ליחוש, לא דמו הנך תרתין הן בידו שלו. ואיכא למימר דמלי מקיים להו, [מילה] ביד אחר הוא מי יימר דמקיים הלכך לאחר [המילה] מקומה, וכך מנהג בשתי ישיבות. ואשר קדש כך אמורה בתלמוד, ת"ר המברך אומר אשר קדש ידיד מבטן וכו', [וכיון] דהכי גרסינן בגמרא אין לשנותה ואין להוסיף עליה, וכך אמר מר רב צדוק גאון ז"ל, מביאין לפניו מים ובהם הדם ומיני בשמים שריחן נודף יפה יפה, ומוהלין. מביאין לפניו מים ומוהלין את התינוק על המים שיפול דם המילה לתוך המים, ורוחצין בהן ידים כל הנועדים. כלומר זה דם הברית שבין המקום לאברהם אבינו. והכי אמר מר רב יהודאי גאון בית דין שמלו במקום שאין

[97]) עי' טור יור"ד סי' רס"ה שמביא זה ע"ש:

שאין אב הכל מברכין להכניסו בבריתו :

המל את הגרים אומר , ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה׃והמברך אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את הגרים , ולהטיף מהם דם ברית , שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ, שנא' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי • בא"י כורת הברית :

המל את העבדים מברך :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו למול את העבדים , ולהטיף מהם דם ברית , שאלמלא דם ברית , לא נתקיימו שמים וארץ שנא' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי . ברוך אתה ה' כורת הברית :

מי שמל גר או עבד גדול יכסה ערוה ויברך על המילה ואח"כ ימול : אמר רב פפא האי אומנא דלא מיין סכנתא הוא ומעבריגן ליה :

ברכת אירוסין

ברוך אתה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות , ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין. ברוך אתה ה' מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין :

ברכת חתנים שמאלתם, אין לה זכר בברכת המזון כל עיקר , אלא שאומר תחלה ברוך שהשמחה במעונו :

ואלו הן שבע ברכות שמברכין כל שבעת ימי חופה , בתחלה אומר : *)

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהכל ברא לכבודו :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר האדם :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד . ברוך אתה ה' יוצר האדם :

שוש תשיש ותגל עקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה. בא"י משמח ציון בבניה :

שמח תשמח רעים אהובים כשמחך יצירך מקדם • בא"י משמח חתן וכלה :

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה . גילה ורנה דיצה אהבה ואחוה שלום ורעות , מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חופות חתנים ממשתה נערים מנגינתם • ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה :

כהיום הזה בירושלים , ירבו שמחות בישראל , וינוסו אנחות מישראל , ירבו בשורות טובות בישראל , ירבו ישועות בישראל , ירבו נחמות בישראל , תרבה אהבה בישראל , תרבה ברכה בישראל , תרבה גילה בישראל , תרבה דיצה בישראל , ירבה הוד בישראל , ירבה ועד בישראל , ירבה זכות בישראל , ירבה חתן בישראל , ירבו ימים טובים בישראל , אליהו הנביא במהרה יבא אלינו , המלך המשיח

*) עי' נמ' כהוכות (דף ח' ע"א) אמר שינוי נוסחאות בברכות האלה :

יצמח בימינו, תצליחו חתן וכלה, נשבחו שניהם זה עם זה ויעלצו שניהם זה עם זה, ויעמידו בנים ויאריכו שנים בשבי יהודה, בנים מצליחים וכלכם ברוכים. ישמח חתן בכלה, וכלה תשמח בחתן, בבנים ובנות, בעושר ובנכסים, בבנים עוסקים בתורה מקיימי מצות בישראל:

ודוקא הוא שיש שם פנים חדשות שאומר כל שבעה, אבל אין שם פנים חדשות אין אומר שבע ברכות אלא יום ראשון. מכאן והלאה מברך שהשמחה ואשר ברא. משבעה ועד שלשים אע"ג דאיכא פנים חדשים אם אמר מחמת הילולא מברך שהשמחה במעונו, ואי לא לא, וכי אמר מחמת הילולא עד כמה, אמר רב פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא, ומקמי הילולא מאימת, מכי רמי שערי באסינתא:

והכי אמר רב צמח גאון שמח תשמח כך מנהג בשתי ישיבות ובכל מקומות שחותמין בה משמח חתן וכלה, ואשר ברא ששון ושמחה פותח בה בברוך.

והכי אמר מר שלום גאון בברכת חתנים כל שבעה, יום ראשון בשעת כניסתן לחופה, מכאן ואילך בשעת סעודה על כוס של ברכה בכל סעודה וסעודה, אם יש עשרה והחתנים מן המנין, וכך מנהג בשתי ישיבות:

הנכנס לבית הכנסת אומר:

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל. ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך:

כשיוצא אומר, ה' נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך:

הנכנס לכרך, בכניסתו אומר:

יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לכרך זה לשלום:

בקש לצאת אומר:

מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מכרך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום כך תכניסני לביתי לשלום, ותסמכני לשלום ותצעידני לשלום, ותצילני מכף אויב ואורב בדרך, ותנני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ברוך אתה ה' שומע תפלה:

א"ל אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא, לא תרתח ולא תחטי, לא תרוי ולא תחטא, וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא. ומאי ניהו תפלה של דרך, אמר רבי יעקב אמר רב חסדא, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוליכני לשלום ותסמכני לשלום וכו'. אמר אביי לעולם לשתף איניש נפשיה בהדי צבורא דלימא בלשון רבים שתוליכנו ותסמכנו. אימת מצלי לה, תני רב יעקב אמר רב חסדא משעה שמחזיק בדרך, מכי נפיק ומסגי, ועד כמה עד פרסה, דאפילו נפק לאורחא דחד פרסה צריך לצלויי תפלת הדרך, והיכי מצלי לה רב חסדא אמר מעומד, ורב ששת אמר אפילו מהלך, רב חסדא ורב ששת הוו קא אזלי באורחא, קם רב חסדא וקמצלי תפלת הדרך א"ל רב ששת לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא א"ל קאי ומצלי תפלת הדרך, א"ל אוקי לדידי נמי מהיות טוב אל תקרי רע:

והמהלך

והמהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה: אחרים אומרים. צרכי עמך מרובים ודעתן קצרה, יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה, והטוב בעיניך עשה. ברוך אתה ה׳ שומע תפלה:

אמר רב הונא הלכתא כאחרים, ומאן דבעי לצלויי הביננו, בדוכתא דתלתא עסי, מצלי תפלה קצרה כאחרים, ואע״ג דלייט אביי אמאן דמצלי הביננו, הני מילי במתא אבל באורחא דאיפא דחלתא, הביננו צריך, אבל מצלי צלותא דאחרים. וזו היא תפלת הביננו:

הביננו ה׳ אלהינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך ותורתך ולסלוח ולהיות גאולים. ורחקנו ממכאוב ודשננו בנאות ארצך, ונפוצים מארבע תקבץ. והתועים בדבר משפטך בדעתך ישפטו, ועל הרשעים תניף ידך, וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתיקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך, טרם נקרא אתה תענה. ברוך אתה ה׳ שומע תפלה:

ומאי איכא בין הביננו לתפלה קצרה דאחרים, איכא דהביננו בעי תלת קמייתא ותלת בתרייתא וכי עייל לביתא לא בעי לצלויי שמונה עשרה, תפלה קצרה לא בעי תלת קמייתא ותלת בתרייתא וכי עייל לביתא בעי לצלויי שמונה עשרה, הביננו מעומד, תפלה קצרה אפילו מהלך:

כשיולא אדם בלילה בלא שעה אומר:

מימיני אל. ומשמאלי עוזיאל, ומלפני נמואל, ומאחרי שעשועאל, שכינת אל על ראשי, הצילני ה׳ מפגע רע ומשטן רע:

וכל שעה שאדם הולך לנקביו ונכנס לבית הכסא. קודם כניסתו אומר:

התכבדו מכובדים קדושים משרתי עליון, תנו כבוד לאלהינו, שמרוני שמרוני, עזרוני עזרוני, סמכוני סמכוני, עד שאכנס ואצא, שזה דרכן של בני אדם:

כשנפנה ויוצא נוטל ידיו ואין צריך לברך על נטילת ידים אלא מברך ברוך אשר יצר את האדם בחכמה, כמו שכתוב למעלה: והנפנה אינו מקנח אלא בשמאל, שכך אמרו חכמים תניא א״ר עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר ר׳ יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים, למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום, ולמדתי שאין נפנין מעומד אלא מיושב, ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא בשמאל, א״ל בן עזאי עד כאן העזת פניך ברבך, א״ל תורה היא וללמוד אני צריך. ומפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל מפני תורה שניתנה בימין, שנא׳ מימינו אש דת למו. רבה בר בר חנה א״ר יוחנן מפני שקרובה לפה, רשב״ל אמר מפני שקושר [בה] קשר של תפילין, רב נחמן בר יצחק אמר מפני שמראה בה טעמי תורה, א״ר תנחום כל הצנוע בבית הכסא ניצול משלשה דברים מן הנחשים מן העקרבים ומן המזיקין, וי״א אף חלומותיו מיושבין עליו:

הנכנס לבית המרחץ אומר:

יהי רצון מלפניך ה׳ אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום, ותצילני מזה ומכיוצא בזה לעתיד לבא, והצילני משריפת אש ומשקיעת מים ומנפולת אבנים

ואל

ואל יארע [לי] דבר קלקלה ועון מעתה ועד עולם:
כשילא מאי, אמר רב אחא בר יעקב, מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מן
האור: כדרב [אבהו] כי הוה עאיל לבי בני, הוו סמכין ליה תרין עבדין,
איפחות בי בני מתותיה, איתרמי קם אתרי שישי ואגלגהו לתרין עבדיה, ואגיל מאה
וחד גברא בחד אבריה, ומאה וחד באידך אברא. אמר (רב) היינו (רב פפא)
[דר' אחא]:

הנכנס להקיז דם אומר

יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לרפואה ותרפאני, כי רופא חנם אתה:
וכשיוצא אומר, ברוך אתה ה' רופא חנם: (שבת קכ"ט) אמר שמואל פורסא
דדמא בחד בשבתא בארבעה ובמעלי שבתא, אבל שני וחמישי לא, דאמר מר מי שיש
לו זכות אבות יקיז דם בשני ובחמישי מפני שבית דין שלמעלה ושלמטה שוין
כאחת, בתלתא מאי טעמא לא משום דקאים מאדים בזוי, מעלי שבתא נמי
קאים מאדים בזוי, כיון דדשו ביה רבים שומר פתאים ה'. אמר שמואל ארבע
דהוא ארבע דהוא ארבעה עשר דהוא עשרים וארבע, וארבע דליכא ארבע בתריה
כלהו סכנתא. ראש חדש ושני לו (שלישי) חולשא, ושלישי (חולשא) [סכנתא], ומעלי
יומא דעצרת סכנתא. וגזור רבנן בכל מעלי יומא טבא משום מעלי יומא דעצרתא,
דנפיק ביה זיקא דשמיה טבוח, ואי לאו דקבילו ישראל אורייתא הוה טבחינהו
לכולהו גרמייהו, רב ושמואל דאמרי תרווייהו האי מאן דעביד מלתא לשוי
פורתא והדר ליקום דאמר מר חמשה קרובין למיתה יותר מן החיים, ואלו הן
אכל ועמד שתה ועמד ישן ועמד הקיז דם ועמד שמש מטתו ועמד. הקיז דם לא
יאכל, חגב"ש, חלב גבינה ביצים שחלים, אמר שמואל הדין איניש דסוכר ואכל בשרא
דלפורא, פרח לביה כי לפורא, ותניא אין מקיזין דם לא על עופות ולא על
דגים ולא על בשר מליח, אמר שמואל הקיז דם שהיה לאלתר ואכילה עד אלי מיל,
רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל המיקל בסעודת הקזה מקילין לו מזונותיו מן השמים
אמרי הוא לא חס על נפשו ואנו נחוס עליו, אמר רב חייא בר אשי אמר רב
לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקנה מנעלים לרגליו, הקיז דם ואין לו מה יאכל
ימכור מנעלים שברגליו ויעשה מהם לצרכי סעודה. מאי לצרכי סעודה. רב אמר בשר
ושמואל אמר יין, רב אמר בשר נפשא חלף נפשא, ושמואל אמר יין סומקא חלף
סומקא, תחלא וסוכרא סכנתא, אשתא וסוכרא סכנתא, שני לדם דג, ושני לדג דם:

העובר על קברי ישראל אומר:

ברוך אתה אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם
בדין, ויודע מספר כלכם [בדין] והוא עתיד להקימכם בדין, ולהחיות אתכם לחיי
העולם הבא: ברוך אתה ה' מחיה המתים:

העובר על קברי עכו"ם אומר:

בושה אמכם מאד חפרה יולדתכם הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה, ואומר
מתים בל יחיו רפאים בל יקומו, לכן פקדת ותשמידם ותאבד כל זכר למו:

וכשמסיימין

וכשמסיימין לקבור את המת, לאחר שאומר צדוק הדין אומר השליח [צבור]:
יתגדל ויתקדש שמיה רבא. בעלמא דהוא עתיד לחדתא ולאחאה מיתיא. ולמבני [קרתא] דירושלם. ולשכללא היכלא, ולמעקר פולחנא נוכראה מארעיה, ולאתבא פולחנא קדישא דשמיא לאתריה, וימליך קודשא בריך הוא מלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב: ועונין, יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא, יתברך. אמן, וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתקלס שמיה דקודשא בריך הוא, לעילא מכל ברכתא שירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן, יהא שלמא מן שמיא וחיים ושובע וישועה ונחמה והצלה לכל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום וכו׳:

ברכת אבלים

ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם דיין הרחמים, שופט האמונות, שדננו בדיני אמיתו, ככתוב הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, ברוך אתה ה׳ מנחם לב אבלים:

ברכת המזון לאבל

נברך מנחם אבלים שאכלנו משלו. ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם הזן את העולם כלו ומטיב לכל, כי על הכל גברו רחמיו וחסדיו, ועל ישראל תחלה וסוף, כאמור פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, בא״י הזן את הכל:

על ארצנו נודה לך ה׳ אלהינו שהנחלת את אבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורה חיים ומזון, ועל שהוצאתנו מארץ מצרים. על הכל ה׳ אלהינו אנו מודים לך ומברכין את שמך אלהי ישענו. ברוך אתה ה׳ על הארץ ועל המזון:

נחם ה׳ אלהינו את המתאבלים את אבלי ירושלים ואת האבלים באבל הזה. נחמם מאבלם, שמחם מיגונם, כאמור כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו. בא״י מנחם אבלים ובונה ירושלים. אמן:

ברוך אתה אלהינו מלך העולם, אבינו מלכנו אדירנו קדושנו קדוש יעקב המלך הטוב והמטיב, שבכל יום ויום הוא מטיב עמנו, אל אמת דיין אמת שופט בצדק, שליט בעולמו, שאנחנו עמו ועבדיו • וחייבין אנו בכל להודות לו ולברכו, גודר פרצות הוא יגדור את הפרצה הזאת מעלינו ומעל כל ישראל לחיים ולשלום, והוא יגמלנו לעד חן וחסד ורחמים וכו׳:

***

אלה הם שמות הגאונים הנזכרים בסדר רע"ג, עפ"י א"ב.

אלעזר אלוף, מרנא ורבנא, בסדר של פסח.

יצחק, רבינו.

יהודאי רב נטורא דעלמא (בס' ר"ה. ובה' סוכות) רב יהודאי ריש מתיבתא:

כהן צדק גאון ז"ל בה"פ (ושם נזכר אנשי קרואן).

משה מר, רב משה גאון.

נטרונאי בר' הילאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא, ע"י מר רב יוסף מאור עינינו לקהל אליסאנה.

נחשון, רב ריש מתיבתא.

סעדיא, אדוננו נזכר בברכת יוצר אור. ב"פ. ג"כ בס' שמחת תורה.

עמרם בר ששנא בריה דמרנא ורבנא שמעון, נזכר ג' פעמים.

פלטוי, רב ראש ישיבה. ובה' סוכה נזכר רב פלטוי בן אביי:

צמח, רב ראש ישיבת גאון יעקב בישיבה, היא פומבדיתא:

צדוק גאון, מאור עינינו מר רב:

שר שלום, ריש מתיבתא דמתא מחסיא:

סדר

רב עמרם

גאון ז״ל

חלק שני

כולל

א) חמשה עשר תיקונים (נקראים מעמדים) לחמשה עשר לילי אשמורות לפני ראש השנה (והמה כמתכונת הסליחות הנהוגים) .

ב) תיקונים כנ״ל . ללילי ראש השנה וליל שבת שובה .

ג) מחזור ליום כפור . ערבית . שחרית . מנחה . ונעילה .

רובם קדמונים בזמן מימי הגאונים , ואיזה מהם מאוחרים מעט ,
ושם מיסדיהם עליהם , מפורסמים בפיוטי הספרדים .

ווארשא

שנת תרכ״ה לפ״ק

סדר סליחות

תיקון ללילי אשמורות

פותח החזן אשרי וקדיש:

לך ה׳ הצדקה ולנו בשת הפנים. מה נתאונן ומה נאמר מה נדבר ומה נצטדק • נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך, כי ימינך פשוטה לקבל שבים:

[גמר]

זאת פעם ראשונה. אשר קמתי בתחנה. לפני שוכן מעונה. ולפני עדת מי מנה. יקבצם אל ברננה. לתוך קריה נאמנה. ושלום מכל פנה. לרחוקים ולקרובים. כי ימינך פשוטה לקבל שבים:

שבים אליך בכל לב. שועתם תקבל ברחמיך. ברחמיך הרבים באנו לפניך. כדלים וכרשים דפקנו דלתיך. דלתיך דפקנו רחום וחנון • אל תשיבנו ריקם מלפניך • מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו • כי אתה שומע תפלה: שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו • יבאו וישתחוו לפניך ה׳ ויכבדו לשמך. יבאו אליך הרוחות וכל הנשמה • הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך:

[תוכחה]

שמעו נא תוכחת. בטרם תרדו שחת. יש קונה עולמו בשעה אחת: התקושש בן אדמה. והתבונן במזימה. כי תקות אנוש רמה: ובהשכיל כי צור נעלה. גויתך האמולה. הוא מותיב לה. והוא מפרק לה. (פ״ז): ויום בשאול תחתם. עד גולל יסתם. פי תקרה יורד וסותם: להחיותך בטל אורה. השתמש באור תורה. זו היא דרך ישרה: ובעת תקרא בציות. לשכון בארץ תחתיות. דא תהא למיקם ולהיות. (פ״ז): נפש לתום מועדת. יום רגלה מועדת. צד תמות במקומה עומדת: חוטא איש בעולמו. בעוד משרה על שכמו. גורם רעה לעצמו: וימיו בהבל מכלה. ושחוק פיהו מלא. בהפקרא ניחא ליה. (פ״ז): ולא יתבונן בחבלו. כי תגמולו כפעלו. במדה שמדד בה מודדין לו: לא יגור מיום עברה. יום גר בסעיף ונקרה. כל העובר עברה: וספר זכרון פעולה. מעיד ברדתו שאולה. אפילו על עבירה קלה. (פ״ז): וזמן עקש שביליו. והוא נלוז במעגליו. זמנו של שטר מוכיח עליו: ושחו בשחת גאוניו. ונגלו לו שם זדוניו. כל מעשיו נפרטין לפניו: דאגי נפשי על עוניכי. כי באשר תלכי. תטלי מה שכתוב ליכי. (פ״ז): צור אין נסתר ממך. וטוען למשפט בקומך • דין ודברים אין לי עמך: ונפש תזכה בדינה. בדונה שוכן מעונה. בבואה מחמת טענה: לזאת יגורו עצמי. וכי טענתיהו במאי. (פ״ז): כמתנכרות בבגדיהן. ומתפארות בגופיהן. יפיפיות שבהן: ולזמן שרים ורשים. על פני קבר נטושים. הפשט ונתוח וכליל לאשים: יציר גאה בהיותו. אך לא כן אחריתו. מעשיו מבלין אותו: תצדיק נפש נענה. דין מלכה בהגיונה. דינא דמלכותא דינא • (פ״ז):

הנשמה לך והגוף פעלך. ה׳ עשה למען שמך: שמך נקרא עלינו ה׳ אלהינו:
שמך נקרא עלינו אל תניחנו ה׳ אלהינו: אלהינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונותינו: אלהינו בושנו ונכלמנו להרים אלהינו פנינו אליך: אין לנו פה להשיב ולא מצח להרים ראש: כי רבו פשעינו נגדך וחטאתינו ענתה בנו. כי רבו משובותינו לך חטאנו: חטאנו עם אבותינו העוינו והרשענו: חטאנו ועוינו הרשענו ומרדנו וסרנו ממצותיך וממשפטיך ולא שוה לנו: ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו: לך לבדך חטאנו והרע בעיניך עשינו: מה נאמר לפניך ה׳ אלהינו מה נדבר ומה נצטדק: מה נאמר לפניך יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע: אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי: אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב. אין כל דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך. אם עונינו ענו בנו ה׳ עשה למען שמך: אם עונות תשמור יה ה׳ מי יעמד: כי עמך הסליחה למען תורא: כי עמך מקור חיים באורך נראה אור: כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים: ה׳ שמעה ה׳ סלחה ה׳ הקשיבה ועשה ואל תאחר: השיבנו ה׳ אליך ונשובה חדש ימינו כקדם: אל מלך יושב על כסא רחמים וכו׳. ויעבור ה׳ וגו׳ עד ונקה:

פזמון א׳ חתום משה

משאת שיר וזמירות. וצבי מחמד מלה. שלחו לראש אשמורות. בנשף באישון לילה, העתידים אל חצרות האל ובית התפלה. בואו שעריו בתודה חצרותיו בתהלה: שקדו על דלתותיו. ושמרו מזוזות פתחיו. ויבואו אל חצרותיו. וסלו סלו ארחיו. לשיח בנפלאותיו. ומי זה יגיד שבחיו. וכבודו אין לו תחלה. איכה יהי לו תכלה. בואו: הקריבו בליל ראשון. את פרים. והסיכו מי אישון. ונזלי עפעפים. הבו מענה לשון. ליושב בשמים שימו בלבות מסלה. ואל תשובו לכסלה. בואו:

פזמון ב׳

יום לאל צמאתי. בנפש תהים. חצר קדשו באתי. בעם לו נוהים. לספר בשפתי. פלאיו גבוהים. היום החלותי. לשאול באלהים: יום גדל אחל. שמך בניבי. יום אקום וזחל ממשכבי. יום עמדי מיחל. על מצבי. קצות דברים אביא אל האלהים. היום: יום בו החלו. המעמדות. יום בפה מללו. בך נכבדות. יום פעמים קלו. בביתך עומדות. חרדים ותמהים. ונגדך רוהים. היום: יום אנשי מעמד. בליל קמו. יום בפיהם מחמד. תהלות שמו. יום בך עם נצמד. ומעי המו. היות מאורות רוהים. עולים ונוגהים. היום: תשורות הבאתי. למעונך. תחנות נשאתי. את פניך. היום החלותי. תת לפניך. למצוא חן בעיניך. ה׳ אלהים. היום:

פזמון ג׳ חתום יוסף

קדש ישראל. וחבל נחלתו. מהרה יגאל. וצור ישיב שבותו. לתחנוניו

לתחנוניו ישעה אל . ראשית תבואתו . קדש ישראל : °ימצא חן בעיניו . בשפכו לב לפניו . ויעתר לבניו . בקול שועת המוניו . וישקיף ממעוניו . לענות את מעניו . וירפא מחלתו . ומחץ מכתו . לתחנוניו : °ומתימן וצפון ומזרח ומערב . יקבץ את נדודו לקרית מלך רב . ואת פניו ישא ההולכים בקרב . ויעיר אהבתו . ויעיר משנתו . לתחנוניו : °שיחי רב וגדל . כאב לבי ועצבי . וגילי סף וחדל . ותם לבי בקרבי . לעם הולך ודל . לשלל הוא ולשבי . וגדלה מהומתו . ורבה אנחתו . לתחנוניו : °פני אל בא לחלות . להתודות אשמיו . ויואל לגלות . לפניו תעלומיו . וחמורות וקלות . אשר הרבו עלומיו . לטהר בדמעתו . את דמי חטאתו . לתחנוניו :

פזמון ד׳ חתום משה

°מדי ימי ושני . לבבי יהמה בחילו . ולאל אשא עיני . כשכיר יקוה פעלו . ויורוני רעיוני . להסתופף בצל אהלו . לחזות בנועם ה׳ . ולבקר בהיכלו : °שממו כל שמי גילי . וכספר נגולו . ומימי יבלי אבלי , להזילי נזולו . ומשנאי בשלי . את לבבי ישולו . וידי כסלי וסכלי . נתיבתי יסולו . ירוא יוצרי יבהילו . ופי יצרי יהבילו . לחזות: °היום התלותי באלהים לי לשאול . ונדבות פי הבאתי . נפשו בהם לגאול . ולטהר בדמעתי . לבב נגאל נגאול . להסיר מוסר סכלו . ולהקל עול סבלו . לחזות: עורי נפש ברה . ושובי השולמית . מכבוד האל גוזרה . ואם אליו לא דמית , במאמר גוף עצורה . ואף אל כבודו צמית . כי האדמה ארורה . אין בה ריע ועמית . וכל גריה עצרה . החזיקו בתרמית . להחיות מדברי סרה . ואמרי צדק להמית . וזמן ישא משלו . הוי המרבה לא לו . לחזות :

פזמון ה׳ חתום ברכיה

°בנים בלבב נשלם . באים בצלך לחסות . ויתודו על מעלם . ופשעם מאנו לכסות . וישאו בתחנון קולם . וכפיהם לך פרושות . ושפה אחת לכלם . וזה החלם לעשות : °רב בכור מבחן הובאו . וכצרוף כסף צרפתם . ומבלי סיגים יצאו . אחרי שבע בחנתם . נא בעיניך חן ימצאו . ובשרם כי חיש גאלתם . כי לא באיבה הדפתם . כי אם לבעבור נסות . ושפה : °כושלים במדבר רעות . ובילדת לאות תועים . השקיתם בדמעות . שליש , ומי רוש פגעים . השקימו כוס ישועות . ויריםו לרגעים . בתנחומיך גביעים . מלאים יין וכוסות . ושפה : °יה מושיע חוסים . ופודם מצריהם . הושיעם משוסים . ומיד כל לוחציהם . יום יום אותם חומסים . וכל מחשבותם עליהם . ולא יבצר מהם . כל אשר יזמו לעשות . ושפה : °הוסיף לקנות את שאר שיות דחויות . ולמנוחות שאננות . תשובב מעונות אריות . ושם תבענה רננות . לשמך שפתות ופיות . אל נערץ בסוד חיות . שתים להם לכסות . ושפה :

פזמון

פזמון ו׳

°לימי תשובה . שימו לבבכם . ופרי תנובה . מהללכם . ושירי נדבה . תקחו בידכם . בליל זה כי בא . ראשון הוא לכם : °יראי ה׳ עושי רצונו . עלזו לפניו במקדש מעונו . וזכרו פלאיו והדר גאונו . ואל כס מעונו . יעל שועכם . בליל זה : °ושאו תפלה . בעד דויי לב . קוראי תהלה . בקול לנשברי לב . כל ישרי לב . תנו עז לקונכם . בליל זה : °סובל תלאות . ויגון נושא . הראה פלאות . והפלא מעשה . וקיים נבואות . לעם בך נושא . הנני עושה . אות עמכם . בליל זה :

מסתאגיב חתום יוסף בן ס״ל

ה׳ אחד ושמו אחד : ה׳ °יחיד יושב הכרובים . המכסה שמים בעבים · ונודע לעמו אלהים קרובים , ה׳ אלהינו ה׳ אחד : ה׳ °ואפס אין בלעדיו בקבצו שרידיו . ובני עבדיו · ואל הר קדשו יקבץ נדודיו . ושמו להם ראש אחד . ה׳ אחד : ה׳ °סודו יגלה לעם קרובו . ועל במתי ארץ ירכיבו . וענני כבודו יקיף סביבו . לחבר את האהל להיות אחד . ה׳ אחד : ה׳ °פלאיך הראה · לבני תמימים . ורוחך יערה . עליהם ממרומים · ושורש ישי אשר עומד לנס עמים . מלך עליהם . ורועה אחד . ה׳ אחד : ה׳ °בוגדים ושודדים בזוו מחמדי . וגורל יפילו על לבושי ומדי . ואחי ועבדי · צניניס מזה אחד ומזה אחדי ה׳ אחד: ה׳ °נורא אתה על כל סביביך. רחם עדתך וקבל תשובת שביך· ושים אוהביך· אש וקש אויביך . וקרב אותם אחד אל אחד . ה׳ אחד : ה׳ °סומך צדיקים יאמצנו· מצר ומצוק יחלצנו · ומארבע רוחות יקבצנו · לעבדו שכם אחד . ה׳ אחד : ה׳ °לישועתך אסירי תקוה ישברו · ואותות תנחומיך ינכרו · ויאמינו בם כי כן דברו · הנביאים פה אחד . ה׳ אחד:

מסתאגיב חתום אברהם חזק

עזרנו בשם ה׳ : בשם ה׳ °אל עולם שוכן גבוהים · באנו לפניו פוחדים ורוהים · אולי יתעשת האלהים . אולי יחנן ה׳. עזרנו בשם ה׳ : °באנו לרפאות נפש דוה. באור תורה ונר מצוה.אולי יש תקוה·יחל ישראל אל ה׳ . עזרנו בשם ה׳ : °רצנו לחסות בצל חסדיו · כי הוא פודה נפש עבדיו אהבו את ה׳ כל חסידיו·אמונים נוצר ה׳. עזרנו בשם ה׳: °החזקנו ולא נרפה· אולי נמצא ארוכה ומרפא .וחסדו לבדו נצפה · אולי יקרה ה׳ .עזרנו בשם ה׳ : °מנחה הקרבנו לרפוא משובה. והתרחצנו במי תשובה· אולי תהיה כעולה חשובה .וערבה לה׳ · עזרנו בשם ה׳ : °חסינו כי הוא אדונינו . וכעיני עבדים עינינו · אל ה׳ אלהינו · עד שיחננו · חנון ורחום ה׳ . עזרנו בשם ה׳ : °זכרנו רוב סליחותיו . על כן יעזוב רשע נתיבותיו · ואיש און מחשבותיו · וישוב אל ה׳ . עזרנו בשם ה׳ : °קמנו לדרוש למלכנו. אולי ביום הדין יזכנו · והוא ייִשר דרכנו. טוב וישר ה׳ . עזרנו בשם ה׳ :

סליחה

עזרנו בשם ה׳ עושה שמים וארץ: אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי :

עזרי

עזרי מעם ה׳ עושה שמים וארץ : עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך : ויעזרם ה׳ ויפלטם יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו : קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך : חושה לעזרתי ה׳ תשועתי : הנה אלהים עוזר לי ה׳ בסומכי נפשי : הבה לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם : ה׳ לי בעוזרי ואני אראה בשונאי:נפשנו חכתה לה׳ עזרנו ומגננו הוא: השיבנו׳ אל מלך.ויעבר :

סליחה

ה׳ אורי וישעי ממי אירא • ה׳ מעוז חיי ממי אפחד : ה׳ בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה : ה׳ בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה : ה׳ גדול אתה וגדול שמך בגבורה : ה׳ דובר צדק ומגיד מישרים : ה׳ דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש ועד מבואו : ה׳ הוא הטוב בעיניו יעשה : ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו : ה׳ הט שמך ותרד גע בהרים ויעשנו : ה׳ ואין עוד זולתו אין אלהים: ה׳ זו חטאנו לו : ה׳ זכרנו יברך יברך את בית ישראל : ה׳ חננו לך קוינו היה זרועם לבקרים אף ישועתנו בעת צרה : ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר : ה׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך : ה׳ ישמע בקראי אליו : ה׳ יודע מחשבות אדם כי המה הבל : ה׳ כמה תראה השיבה נפשי משואיהם מכפירים יחידתי : ה׳ לי לא אירא מה יעשה לי אדם : ה׳ לי בעוזרי ואני אראה בשונאי : ה׳ ממית ומחיה מוריד שאול ויעל : ה׳ מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם : ה׳ נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך : ה׳ שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך : ה׳ סלעי ומצודתי ומפלטי לי : ה׳ עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה : ה׳ עוזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלז לבי ומשירי אהודנו : ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום : ה׳ פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברוגז רחם תזכור : ה׳ צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה : ה׳ צבאות אשרי אדם בוטח בך : ה׳ קראתיך חושה לי האזינה קולי בקראי לך : ה׳ רמה ידך בל יחזיון, יחזו ויבושו קנאת עם אף אש צריך תאכלם : ה׳ שמך לעולם ה׳ זכרך לדור ודור : ה׳ שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני : ה׳ תשפות שלום לנו כי גם כל מעשינו פעלת לנו : ה׳ שמעה, השיבנו :

תחנה חתום שמואל חזק

ה׳ אלהי ישראל שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך •

ה׳ °שועת עמך הקשיבה, ועשה עמם אות לטובה, ומי כעמך כישראל גוי אחד : °מבין שני אריות חלצם, ומארבע רוחות תקבצם • וקרב אותם אחד אל אחד : °ואת אבלי ציון תנחם, ואת אהליבה הנדודה תרחם, לחבר את האהל להיות אחד : °אדום ומואב צמתו בבור חיי, בחרפה הכו לחיי, מזה אחד ומזה אחד : °לרגלי טמנו פח ופחד, ויתלחשו עלי יחד, אין עושה טוב אין גם אחד : °חזק יה מתי גולת אריאל, ונלוו אליך כל ישראל, מתחת השמים אל מקום אחד • שוב :

מיושב

חשוף זרוע לעם הנבחר, שדי על צר, ירעם בפחד, ביום ההוא יהיה

יהיה מיוחד, ה' אחד ושמו אחד: יה שפוט צרי בחמה וקטוב. אני כעץ יבש והם כעץ רטוב. וישלמוני רעה תחת טוב. אין עושה טוב. אין גם אחד. ה': זרועי רפה ודגלי שפל, ועל עונותי אורי אפל, וחזיון חוזים עלי נכפל. אך לא נפל, דבר אחד. ה': יה אסוף צאנך אל מרעיהם, ורועים רבים הסר מהם, ושורש ישי הקם להם. מלך אחד ורועה אחד. ה' אחד: אם עונינו וגו':

תיקון ליל שני

אשרי. וקדיש. לך ה' הצדקה ·

[גמר]

לך ה' הצדקה, שומר נפשות חסידיו, לא יתמו חסדיו, ואין מספר לגדודיו, מבין סתרי ילודיו, ובוחן את לב עבדיו, היודע ועד ואפס בלעדיו, אל אלהי ישראל, צור יושב הכרובים. כי ימינך פשוטה לקבל שבים, וכו'. אל מלך, ויעבור:

פזמון ז'

°יום התנפלנו בבור כפים, פרים שלמנו. פרי שפתים, מרום לשוענו הט אזנים. כי עתה שבנו זה פעמים: °סתר לנבראים וצור מחסיהם, יה המבין את כל מעשיהם, הבט נא עני עמך ביד שוסיהם, אשר שמת מדרך לכף רגליהם, מרום: °פני חסדך האר אל שרידיך, ועז אפך הסר מעבדיך, וכעסך הפר מעם ידידיך. שופכים לפניך. מרום: °בשמך בטחנו. בבית שבינו, ונגדך צרחנו. מחלינו, אך אם נצלנו. מעונינו, צדקך לבשנו. כסות עינים, מרום:

פזמון ח' חתום משה

°מפיל אני תחנתי לפני אדון האדונים. מתחנן בלב נשבר בקהל זרע אמונים, כי בושתי ונכלמתי מעונות ראשונים, ובאתי לבקש סליחה בבכי ותחנונים: פנה אלי, וחון עלי, ראה עניי ועמלי. שמע ה' וחנני, ה' היה עוזר לי: °שעה שועת עבדיך ישראל העניים, ורצה את תפלתם ויהיו בעיניך רצוים. והקל את עול סבלם, וקבצם מן הגוים, וקרא דרור לשבוים, וילכו לציון פדוים, כי ידך לא תקצר. אלהים ה' חילי, שמע ה': °הנני באתי לחלות פניך, בליל שני דפקתי דלתיך. חנני ועננׅי. קמתי להודות לשמך, נחני ותנהלני, כפר עוני. ומנסתרות נקני, ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי, שמע: °בנסים ונפלאות תראה ותגלה, ותחון פליטת אריאל · אדיר עושה פלא. להוציא ממסגר אסיר מבית כלא, ותבנה בית מקדשך ושם פניך אחלה, ואבוא מקדש אלהים. אל אל שמחת גילי, שמע:

פזמון ט'

יושב הכרובים ועל ארון חונה, צור אשר מעלותיו בשחקים בונה, חיש קרבת מענה, לעם נגש ונענה, והיה טרם יקראו ואני

אענה

אענה: אשר לא יפתח פיו וכאלם דמה, מתגרת לוחץ ומזורע רמה, אשר ילבש שממה, בכל קצוי אדמה. וכרחל נאלמה. ובן מוכה מעונה, לרחמיך יפנה, והיה: עד מתי בן בכור, יהי תועה כשכור, בהררי נמרים ובעמק עכור, אפפוהו לוהטים זה יקנה וזה ימכור, אב רחמן זכור, אסיר תקוה תזכור, ראה עניו ופנה צור בצר עונה, והיה: תחנתו ושועו לפניך תשפר, בהתעטף נגדך המזהיר שפרפר, בשר סר עונך וחטאתך תכופר, צור אל ישוב נא דך נכלם ונחפר, הצור אשר מספר, לכוכבים מונה, והיה:

פזמון י' חתום יוסף

°יקיר גלה כבודו, ומעי רתחו בחמו, מר יזעק לשם הודו, מתגרת צר ישימו, מתי יקבץ נדודו, ושלם יהיה עמו, יוסיף ה' שנית ידו. לקנות את שאר עמו: °ועד מתי חזון ישעו, בחטאו יהיה סתום, כמום עונו ורשעו, ופשעו בצרור חתום, סלח נא לעון בצעו, וגלה קץ החתום, ובער משנאו, כבער הגלל עד תומו, יוסיף: °סרה דברו צרים. על ה' אלהינו, כי לא יוסיף להרים, את כוכבי נגהנו. דרכי האל ישרים, לא יכלים כמהינו, והם נבאו נביאינו, ה' סביב לעמו. יוסיף: °פנים בפנים דבר, ממרום עמנו. כן חילינו יגבר. על צר אשר הדמנו. ועול סבלנו ישבר. ויסע יגונות חנו, יה צבאות עמנו, הוא יתן עוז לעמו, יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו:

מסתאגיב חתום אני לוי הקטן הי"ו

והוא רחום יכפר עון: °אוילים מדרך פשעם, זכרו מרחוק את ה', שמרו, נפשותיכם ושובו ואמרו, אליו כל תשא עון, והוא: °נכוחות דברו ובחרו לבדם, אולי תנקו מכום יין ה' הוא האדמדם, כי כפיכם נגאלו בדם ואצבעותיכם בעון, והוא: °יצר לבבכם ריחכם הבאיש, רק רע כל היום יתפיר ויבאיש. הרוב עם שדי יסור, כאשר ייסר איש, בתוכחות על עון, והוא: °למדו היטב ושאו (אל) כפים, אל אל, ויזלו מים עפעפים, נכח פני האל. ה' ארך אפים, ורב חסד נושא עון, והוא: °ואל תקשו לבבכם ונתקי מורשיו, ואל יאמין בשוא, כי בעבותות העגלה ובחבלי השוא. הוי מושכי העון. והוא: °יריב ריב עמו. כלפי חסד מטה, אויב כמדקרות חרב בוטה. כחשו יענה בפניו הוי גוי חוטא. עם כבד עון. והוא: °הקיצו ישנים נהפך למשחית הודם. ומפני אולתם ירד לארץ כבודם. והתקוששו וקושו. כי אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון. והוא: °קדמו פניו ועינו לא יגרע, מכם. ושטר החוב יקרע. הלא יראת ה' סור מרע. בחסד ואמת יכופר עון. והוא: °טהור עינים אם כמפעלי תמוד. אל חיקי. מי יעמוד. אל תקצוף ה' עד מאד. ואל לעד תזכור עון. והוא: °נוצר ליוצרו מה תעשה היאמר. ופשעיו חפרו לו בארות חמר. אכן יודה כעת לו יאמר. בי אדוני העון.

והוא

והוא: °הומה מפשעיו ורוע מעלליו • ובחבל וצירים אחזתו וחבליו, יתעטף כי נקלה מלאו כסליו • אל יחשוב ה׳ לו עון, והוא: °ועם קרבתך יחפצון אליהם תפנה • ומגדל פשעם תהרום ולא תבנה • בשרם והיה טרם יקראו ואני אענה • מי אל כמוך נושא עון. והוא:

סליחה

אני קראתיך כי תענני אל. הט אזנך לי שמע אמרתי: אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך: אני אל אלהים אקרא וה׳ יושיעני: ואני אליך ה׳ שועתי ובבקר תפלתי תקדמך: ואני אשיר עוזך וארנן לבקר חסדך: כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי: ואני בה׳ אצפה אוחילה לאלהי ישעי, ישמעני אלהי: ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה ישועתה לה׳: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה׳ כי גמל עלי: ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך: ואני כזית רענן בבית אלהים בטחתי בחסד אלהים עולם ועד: ואני עליך בטחתי ה׳ אמרתי אלהי אתה: ואני קרבת אלהים לי טוב שתי בה׳ אלהים מחסי לספר כל מלאכותיך: ואני אמרתי בחפזי נגרזתי מנגד עיניך אכן שמעת קול תחנוני בשועי אליך: ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך אוסיף להביט אל היכל קדשך: ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך: ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון אלהים ברוב חסדך עניני באמת ישעך: ואני בתמי אלך פדני וחנני: ואני עני ואביון אלהים חושה לי עזרי ומפלטי אתה אלהי אל תאחר: כי לך ה׳ הוחלתי אתה תענה ה׳ אלהי: אל ישוב דך נכלם עני ואביון יהללו שמך: אל תתן לחית נפש תורך חיית ענייך אל תשכח לנצח: אל תשכח קול צורריך שאון קמיך עולה תמיד: השיבנו,

אל מלך. ויעבור כו׳, רחמנא וכו׳ • כמו שכתוב להלן:

תחנה חתום דויד בר אלעזר זל״ה

°ה׳ דאגה שברה לבי, ומכובד עצבי, חשבתי ימים מקדם: °ואדברה בצר רוחי. גם היום מרי שיחי. מי יתנני כירחי קדם: °ידי נגרה ולא תדמה. ונפשי עלי תהמה. כי אזכרה מקדם: °דמעתי שימה בנאדך • והפלא כיום חסדיך • מעונה אלהי קדם: °בעניי כמעט אבדתי • לולי שברתי והוחלתי. לרוכב בשמי שמי קדם: °רחום פקוד גפן זאת • ולמה מצאתנו כל זאת. ואלהים מלכי מקדם: °איה המון רחמיך שמענו • אבותינו ספרו לנו. פועל פעלת בימיהם בימי קדם: °למה אירא בעת צרה, משגב לעתות בצרה. הלא אתה מקדם: °עד אן בגלות אטבעה. ואויבת הרשעה. עליזה מימי קדם: °זכור חזון השמעת. וחסד אשר נשבעת. לאבותינו מימי קדם: °ראה בעני עמך. והפר כעסך וזעמך: °זכור עדתך קנית קדם: °לציון בהצונך הטובה, °השיבנו ה׳ אליך ונשובה. חדש ימינו כקדם. שוב

מיושב חתום אברהם

°אקום להודות לך יוצרנו • כרוב רחמיך אזון שועננו. ואולי בחסדך תצית עניננו. עזרנו אלהי ישענו: °בעת צר לנו לך שחרנו. בבשת

פנים

פנים לך אתאנו. כי ביד מרעים הסגרתנו. ותמוגגנו ביד מענינו. עזרנו: °רחום וחנון מחה פשעינו. ובמי סליחה טהר עונינו. והלבן כבורית רוב בצענו. וישוב אפך ותנחמנו. עזרנו: הלעד אפך בנו יעשן. וגלות תחדש מפני נושן. עורה ה׳ למה תישן. למה תחשה ותעננו. עזרנו: °מבור גלות משוך תרדיך. למען יחלצון ידידיך. ונקום נקמת דם עבדיך. יודע בגוים לעינינו, עזרנו: אם עונינו וגו׳, כמו שכתוב למעלה ׃

תיקון (מעמד) ליל שלישי

לך ה׳ הצדקה וכו׳ ׃

גמר חתום יעקב

לך זרוע עם גבורה, °יה רצני וחלצני, כי שם ה׳ אקרא, °עזרני וסמכני, משגב לעתות בצרה, °קדוש אשר יענה עני. קורא בנפש מרה. °בדברים. מקום פרים. יוביל שי למורא ׃ אנא חמול. גוי גדול. אשר לו אלהים קרובים, כי ימינך פשוטה לקבל שבים. שבים אליך וכו׳:

תוכחה חתום אברהם

הנשמה לך והגוף פעלך, צור אשר אין דומה לך. חוסה על עמלך: °אין מלה בלשוני ׃ מפני כבד זדוני. בנבראיך מי אני ׃ כי תבקש לעוני: אי מזה באת יחידה ׃ ואן תלכי בלא צדה ׃ ותחליפי חי במת ׃ ואיך תאמרי לא נטמאת ׃ פ״ז: °ביני בעודך שכבר ׃ נזהרת, כי בדין דבר. שפתים אך למחסור ׃הרוב עם שדי יסור ׃ פ״ז: °ראי כל חמדת תבל ׃ ראשה וסופה הבל. ולעמל אין בינה. ועתה השמרי נא: הגויות כשמלות. לאור היום מגוללות ׃ ובלילה עת מנוחה ׃ נבלתם כסוחה: ממרום שולחת ׃ מקומך איך שכחת ׃ בטרם יבא עתך׃ שובי אל גבירתך׃ פ״ז: °העירי לרצות תומך, כאשר תשחי ירימך ׃ במשלך ביצר נשא. שתים רעות עשה ׃ זנח מקור חייהו ׃ והלך אחרי תהו. ואחריו לבך איך סר. והוא ימות באין מוסר ׃ פ״ז: °ממך רחקי סלף ׃ ואין לך חלק בחלף ׃ בשבתך בקרב אובדים ׃ מהלכים בין העומדים. אבי אל תהדפני ׃ בנוד הגוף אספני. ואם בחטאי כשלתי. לך ה׳ הוחלתי. פ״ז:

פזמון י״א חתום יוסף

°יום אשר כליתי. אל דת קדושה. לבית אל עליתי וחוק אדרשה. ובשמו חסיתי. ואיך אבושה. ופניו חליתי. היום שלשה: °ובסתר כנפיו. סלה אחסה. אבטח על רחמיו. ושלום יעשה. אאשף אל חסדיו. היות לי למחסה. ואם מטוב מעשה. נפשי יבשה ׃ ובשמו: °סלעי ממגור אלי יעבור. לב נפתל ועקש לפניו אשבור. וחטאים שמו אותי בבור. תמחה שמם מעל לוח חרושה, ובשמו: °פה אין לי להשיב ומצח להרים. כי עברו עוני ראשי הרים. וגם השיגוני בין המצרים. ונפשי בתוך רשתם כצפור יקושה. ובשמו:

פזמון י"ב חתום אברהם

°אל תרחיק ממני אלהי תנחומיך. כי תוחלתי ושברי לא ארחיק ממך· אני הנה שפתי לא אכלה לרוממך · ואתה ה׳ לא תכלא רחמיך: °באשמורת נמצאתי בביתך שופך עתר · ואתה המצא לי אל חוקר כל סתר. והשיבה [חרונך] מיתר. סגולתך ועמך. אני: °ראש אשמורת יעורו פזוריך משנתם · ואתה התעורר נא כוס חלקם ומנתם. ואזן לתחנתם. הטה משמיך. אני: °הן באשמורת נשאנו לבבות אל כפים· ואתה שא פניך לשוטחים לך ידים. ומשתחוים אפים. ליחודך ולשמך. אני: °מאשמורת שפכתי לפניך שיחתי. ואתה אל תתעלם לרוחתי לשועתי. ובשר נא קהלתי. סלחתי אשמיך. אני:

פזמון י"ג חתום משה חזק

°מה לך אנוש תעכור. צפונותיך. תועה כשכור. במחשבותיך. עד אן לא תזכור. אחריתך. מתי תקום משנתך: °שקר נחלת. במעללך. ופיך האכלת. פרי פעלך· למאד הסכלת. זמן הבלך. ימי ילדותך ושחרותך· עד אן: °הוגעת יוצרך. בחוזק מצח· האמרת יצרך· להרע נצח· הדשת זכרך· כחרוץ קצח· על עבדותך לתאותך. עד אן: °חלפו שני נוער· וזמן עדנה. והיו מעט מזער· וקפצה זקנה· ותסכל ותבער· מאין תבונה· כלו שנותיך וזקנתך. עד אן: °זד עין פקחה. וחקור דעה. והט אזן פתחה· והבן שמועה· וצא לתור מנוחה· אל הבקעה· משכן אבותיך וילדותך· עד אן: °קרב בן ישאף· לצל חסדיך· הומה בלב נעטף· צורי אל תט באף. אל עבדך. בעלות חמתך. לבן אמתך· עד אן:

מסתאגיב ע"פ א"ב בלתי נשלם

כי שומע אל אביונים ה׳: °אשפך כיום מי דמעות· ואלבש פחד וזועות. כי אפפו עלי רעות· אולי יעשה ה׳. כי: °באתי בשם אל להתגבר· וגאות יצרי לשבר. כי באו בנים עד משבר· בצר לי אקרא ה׳. כי: °גבהו דרכי פעליו מאמר· ואיך ישיגם יציר חמר· כי גבוה מעל גבוה שומר. גדולים מעשי ה׳. כי: °דועכו נרות אמונים. וגבהו מימי זדונים. כי דכיתנו במקום תנים. דבר שלח ה׳. כי: °הציקתנו תבוסת ערינו. ובחסדך שמנו שברנו, כי הושעתנו מצרינו. הנועדים על ה׳. כי: °ודה עמי ברוב כחשו. ולא נתן למות נפשו, כי זכר את דבר קדשו, זרע ברוכי ה׳. כי: °מעשיו זכרו והוד פלאו· ומי זה יבא לתכונת מוראו. כי ממזרח שמש ועד מבואו. מהולל שם ה׳. כי שומע:

סליחה

בקראי ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי חנני ושמע תפלתי: שמעה תפלתי ה׳ ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש: כי גר אנכי עמך תושב

ככל

בכל אבותי: שמעה אלהים רנתי הקשיבה תפלתי: הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל: שמע ה׳ תחנתי ה׳ תפלתי יקח: אכן שמע אלהים הקשיב בקול תפלתי: ה׳ אלהים צבאות שמעה תפלתי האזינה אלהי יעקב סלה: ה׳ צבאות עד מתי עשנת בתפלת עמך: ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי: ואני אליך ה׳ שועתי ובבקר תפלתי תקדמך: תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב: ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון אלהים ברוב חסדך עננו באמת ישעך: תפלה למשה איש האלהים • ה׳ מעון אתה היית לנו בדור ודור: תפלה לדוד שמעה ה׳ צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה: תפלה לדוד הטה ה׳ אזנך עננו כי עני ואביון אני: תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות: תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה׳ ישפוך שיחו: האזינה אלהים תפלתי והקשיבה לקול תחנונותי: האזינה אלהים תפלתי ואל תתעלם מתחנתי: תבא לפניך תפלתי הטה אזנך לרנתי: ה׳ שמעה תפלתי ושועתי אליך תבא: ה׳ שמעה ה׳ סלחה ה׳ הקשיבה ועשה אל תאחר: השיבנו, אל מלך, ויעבור. רחמנא וכו׳:

תחנה חתום יצחק

יה ישועה צוה. לעם דל יקוה. זכור רחמיך וחסדיך אשר מעולם: °צרים חנם רדפונו. וכשבלת מים שטפונו. גוי איתן הוא גוי מעולם: °חשב אויב רעות בקרבו. ואמר נבל בלבו. בל אמוט לעולם: °קמו להכרית עדתך. ואנחנו עמך וצאן מרעיתך. נודה לך לעולם. שוב:

מיושב

שחר לחודות לך קמתי. ומרוב עוני נכלמתי. הנה שברי בך שמתי. אחרי שובי נחמתי: גלוי שדי נגדך. את אשר העוה עבדך. זכרתי רוב חסדיך. על כן לשמך קדמתי. הנה: מה בצע כי תדינני. ועל רוב פשעי תענני. חנני יה ועניני. וסלח לכל אשר אשמתי. הנה: בך שמתי כל תאותי. ואתה הוא כל תקותי. זכרתיך ברוב חדותי. וכנהמת ים נהמתי. הנה: שמך יונים דאבוני. ויאר אפלת אישוני. ויערב זכרך על לשוני. כמו נופת צוף טעמתי. הנה:

תיקון (מעמד) ליל רביעי

[גמר]

לך ה׳ הצדקה. אל נקדש בצדקה. ולנו בושת הפנים. מתרצה בתחנונים • מה נתאונן ומה נאמר. בכל מעמד וכל משמר. מה נדבר ומה נצטדק. ואיים יטול כדק. נחפשה דרכינו ונחקורה. באהליך נגורה. ונשגבה אליך • ונשען עליך • כי ימינך פשוטה. ראה ה׳ והביטה • רצה לקבל לשבים • צור יושב הכרובים. כי ימינך:

תוכחה סמוס אברהם ברבי מאיר

באין כל משובה. לעומת חסדך חשובה. השיבו אמרת בהולדם • ברואים חיים בעודם. שובו בני אדם: °באמת עד תהי זכה • כל נפש המדוכא. תשב אנוש עד דכא: °רוחך אל ישכילו. להנחם

להנחם על מעלו. ושב ורפא לו. פ״ז: °הסירותי רעיוני • מתור אחרי עיני, למען ישוב ה׳: °מעל נושא חרפו, אולי יסיר כפו. ושב מחרון אפו: °בגו רוח נשוב. איך לנע ונד חשוב. ועודנו לא ישוב. פ״ז: °רעותי סבבוני. כרובם יעציבוני • לכן סעיפי ישיבוני: °באמרי כי נאלחתי • ואם למשפט נלקחתי • מה אשיב על תוכחתי: °יעננו רחום שמו. כי הסליחה עמו. לכן ישוב עמו. פ״ז: °מה איש או תשובתו. תר לבי כי במותו • לא ישוב עוד לביתו: °אך בניבך אנפש. בדת תתה לבת חופש. תמימה משיבת נפש: °ייטיב את פעלו. כי רוח לתגמולו • השב תשיבנו לו • פ״ז: °רוחי שוב הנך • פי לאל ויחנך • והשיבך על כנך: אודה ואעזוב זדוני • (דבר) ואתה ה׳ אל תשב את פני: זכור רחמיך ואשלם • ויפתח פי נאלם • ואל ישוב דך נכלם • פ״ז:

פזמון י״ד

אדון אשר צדקתו לכל היצור נודעה • המצא לשוחריך זה לילות ארבעה • אנא ה׳ סלחה אנא ה׳ שמעה. ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה: תכן שחקים בזרת • העתר לעתרת, ותחנת אשמורת. תהי כקרבן וקטורת • לפניך נקרבת ולנגדך נשמעה. פקח עיניך וראה עיני הנדמעה. אנא: הפק חמלתך • לדופקים על דלתיך. ואל תט בחמתך • פליטת בני בריתך. וחוסה על עבדיך עמך ונחלתך • שאר צאן מרעיתך • אשר ביערים תעה. אנא: אומר לצולה חרבי • העבר מריי וחובי. ובמשפט אל תביא. שה אשר בלעה לביא. צועקת אבי אבי • ראה בדוחק השעה. אנא:

פזמון ט״ו חתום משה

למען הפרנו את בריתך, הצור עברנו אמרתך • ועקב גאלנו בתורתך, בעלונו אדונים זולתך: °מחמדי כלו בני ישמעאל. ובשרי בלו קדר ואדבאל. נועדו ויאכלו את ישראל. והם נחלתך בני בריתך. ועקב: °שממון הושם. מחמד מעוני • ונביות ומבשם. פשטו עדני. וימלאו כרסם. מטוב עדני. והצילו עיני, לעומתך. ועקב: °היינו לשמה בידי שמה • ובזה, למזה, ונפיש וקדמה. וירדנו דומה. בפרך דומה. איה קנאתך וגבורתך. ועקב:

פזמון ט״ז חתום אברהם

מתגרת הדין שלהבת בלבבי. גאלתי בסודי והשחתי כל טובי. ואיך ארים מצחי וחטאתי לאבי. יראה ורעד יבא בי: °אמנם ברצוני העויתי במהלכי. ולדברי יוצרי לא הטיתי תנוכי. במה אתכסה וצדק אין בתוכי. ואירא כי ערום אנכי. מתגרת: °ביום בואו אתי במשפט הבורא. איך אוכל לכחש וכל נמצא יהי קורא, על כן חטאים בדרך יורה • את האלהים אני ירא. מתגרת: °ראשון לנבראים

לנבראים החל אל להורותו. בתהלוכי כשרון לטוב לו אחרי מותו. חם לבי בקרבי ממשפט אחריתו. כי ירא אנכי אותו. מתגרת: °הרעותי לנפשי נתונה בי (לא) טהורה. נתתיה לשפחה תחת היותה שרה. אמהר להשיבה כקדם למעון אורה. כי ה' עליון נורא. מתגרת: °מחשבותי אל נא הוד תבל יקיצכם. העבירו שרכם. ועבד לא יריצכם. והעירו ישנים למקום יאמיצכם. הוא מוראכם. והוא מעריצכם. מתגרת:

מסתאגיב ע"פ א"ב ולסוף משה בר יעקב

שובו שובו מדרכיכם הרעים: °אנשי אמונה נקדשו. °בבכי ובתחנונים נגשו. °גורו לכם והתאוששו. על לב שימו פושעים. שובו: °דלו דמע מדמכם. °הזילו אותו על עיניכם. °וקרעו לבבכם שנים עשר קרעים. שובו: °זועו מיום הדין נמהרים. °חרדו ממשפט כל יצורים. °טרם בוא יום מפרק הרים. ומשבר סלעים. שובו: °יום לחשבון תהיו נכונים. °כהגלות סתרים וצפונים. °לפוקד עון אבות על בנים. °על שלשים ועל רבעים. שובו: °ממנו גורו בני בריתו. °נותן על פניכם יראתו. °סומך יד העובד אותו. ולא יחזיק ביד מרעים. שובו: °עדיו שובו בנפש נקיה. °פנו אליו בתפלה רצויה. °צעקת חנף נגדו בזויה. ודבריו אינם נשמעים. שובו: °קדושים נפשם אז יאירו. °רוחותם כרקיע יזהירו. °שמה יחזו ויכירו. כל הון יקר ונעים. שובו: °תמימים אזי לחיי עולם. חנפים לדראון עולם. עם שמח ועם נכלם. מפלאות תמים דעים. שובו: °מחמד תבל וכל שלומיה. °שוא יחשוב כי חלומיה. °הבל פתרונם. וכל ימיה. מעט ורעים. שובו: °בורא הגוף ויפח נשמה. °ראה כי אדם תולעה ורמה. °יבל בשרו בחייו. כי הבל המה. מעשה תעתועים. שובו: °עורה לקול צביה נרדפה. °קלה לכודה בחחים ונגפה. °בורחת מפי אריה ונשקפה. גיא הצבועים. שובו: עודד בן רפה ידים. זכור אהבת מחמד עינים. הבן יקיר לי אפרים. אם ילד שעשועים. שובו: חזות מרפא וארוכה. זכור לצולעה ונבוכה. והיתה לה' המלוכה. ועלו מושיעים. שובו:

סליחה

וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו: כי אתה ה' טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך: למען שמך ה' וסלחת לעוננו כי רב הוא: למען שמך ה' תחינו בצדקתך תוציא מצרה נפשנו: למען שמך ה' עשה. וידעו כל עמי הארץ כי אתה ה' לבדך: למען בריתך את אברהם יצחק ויעקב: למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך ועננו: הושיענו אלהים כי באו מים עד נפש: הושיענו אלהים כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה: הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם: הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם: הושע ה' את עמך את שארית ישראל: ישראל

נושע

נושע בה׳ תשועת עולמים: ה׳ הושיעה המלך יעננו ביום קראנו: כלתה לישועתך נפשי לדברך יחלתי: נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגול. ימלא ה׳ כל משאלותיך: קומה ה׳ הושיעני אלהי כי הכית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת: לה׳ הישועה על עמך ברכתך סלה: הפלה חסדך מושיע חוסים ממתקוממים בימינך: אך הוא צורי וישועתי משגבי לא אמוט רבה: חושה לעזרתי ה׳ תשועתי: ואלהים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ: שובה ה׳ חלצה נפשי הושיעני למען חסדך: לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך ולכה לישועתה לנו: ה׳ אלהי בך חסיתי הושיעני מכל רודפי והצילני: מגני על אלהים מושיע ישרי לב: מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה׳ שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל: ברוך ה׳ יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה: כי הושעתנו מצרינו ומשנאינו הבישות: ונפשי תגיל בה׳ תשיש בישועתו: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה׳ כי גמל עלי: ותשועת צדיקים מה׳ ומעוזם בעת צרה: ויעזרם ה׳ ויפלטם יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו: השיבנו, אל מלך, ויעבור, רחמנא:

תחנה חתום דויד בר אלעזור

ה׳ °דכאונו הממונו זרים• ויִדל עד מאד ישראל: °ויהי למס עובד• וכִּכלי אובד• העבד ישראל: °יום יום צרים• פיהם עליהם פוערים• ויאכלו את ישראל: °דמו כי אלהים עזבם, ולא יריב ריבם, ואין עוזר לישראל: °בקום עלי מעני• לולי ה׳• שהיה לנו יאמר נא ישראל: °רבים אומרים נאבידם. ומגוי נכחידם. ולא יזכר שם ישראל: °אל רם וגאה. הבט משמים וראה. עשוקים בני יהודה ובני ישראל: °לכבוד שמך עשה• ועל אויבי הנשא. וידעו כי אלהים לישראל: °ענייך רחם. ועל הרעה הנחם• כפר לעמך ישראל: °זמן ישע הקריבה, וכימי עולם היטיבה. רבבות אלפי ישראל: °רחם על עם נדהם, זכור לאברהם. ליצחק ולישראל: שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך:

מיושב חתום יוסף

מים טהורים אלהים הזה. על עם בגלות נפזר ונבזה. ותסלח לעון העם הזה: °יום ולילה אזנך פתחה. קבל תפלת שופכים שיחה. ואל ענותם עינך פקחה. ותשמע אל קול הצאן הזה. ותסלח: °ושובה מחרון עז אפך. ואל תוכיחם ברוב קצפך. הרחק מעליהם כפך. ראה כי עמך העם הזה. ותסלח: °סלח נא פשע. עם בך נושע. ונקם מכל סכלות ורשע. והישר נתיבם ועונם השע. ויישר דרך העם הזה. ותסלח: °פינו תמלא שחוק ותרועה. ושית לנו חיל וחומות ישועה. למען שמך ה׳ הושיעה. לחיותנו כהיום הזה. ותסלח:

תיקון (מעמד) ליל חמישי

גמר חתום יצחק חזק

לך ה׳ הצדקה: °יחיד חי העולמים. °צדקה עשה עמנו ואל תפן לאשמים. °תמלתך וחסדך הפק נא לנדהמים. °קוראים לך בתחנונים. צור שוכן במרומים

בסדומים: °חון להקת ענייך הדלים והעגומים. °זכור לחם בריתך ובריתה שלשה תמימים. °קל מהרה חשמיעם דברים נכוחים וטובים.
כי ימינך פשוטה לקבל שבים: שבים אליך וגו׳. הנשמה וגו׳.

תוכחה חתום אברהם עזראל

°אריב עם רעיוני. אודה ואעזוב זדוני. אולי יחנן ה׳. אולי ישא פני: °בפני יענה כחשי. בתאוה נטמאת נפשי. ואיכה אחרי מותי. תאמרי לא נטמאתי: °רוחי חובלה בקרבי. ועתה בי. אין טובי. ולפקודת מעללה. למחר אני קרוא לה. פ״ז: °הסר יצר נעורים. תנחו בבית האסורים. ואם מעט תתיר אותו. לא תוכל שאתו: °מכונות הלב חם ככלים. והרוחות כפועלים. ובהשלימם חוקם. שבו כליהם ריקם: °עוני עורו לבי. ובאה תאוה בקרבי. ונבערה נפשי בפתע. ותלך ותתע. פ״ז: °זורעי און. קוצרי עמל, הון. ואשרי נפש דבקה בכשרון. ותשחק ליום אחרון: °רוח חן השמר. מחמוד שבת בחומר. ואם בו התערבת. תשוה לו גם אתה: °אחי אנה אלך, בעלות חמת המלך. ואנה אנשי עצתי. אוליך את חרפתי. פ״ז: °לא אדע מה אעשה. כי במה אתכסה. וצדקות אין בתוכי. כי עירום אנכי: אחישה מפלט לי. ואשים אל מגדילי. ומפשעי לא אירא. כי שם ה׳ אקרא:

פזמון י״ז חתום יצחק ואח״כ א״ב עד ל׳

°יחידה ממסגרות, עודכת משמרות. °צווחת בחמישית חצות לילה בזמירות. °חלי נא פני אל העונה בצרות. °קומי רוני בלילה לראש אשמורות: °אום גלות סובלת. °ביד אויב נחשלת. °גועשת וחולת. °דופקת על דלת, ועורגת כאילת. על אפיקי נהרות. קומי: °העירי שדיך. °וקדאי ממצריך. °זכרי זכות הודיך. °חכי חזון ציריך. כי בריתות נעוריך. ערוכות לך אשמורות. קומי: °טובך אל אילותי. °יחלתי בגלותי. °כפר נא סכלותי. °להרס את שפלותי. השיבני בגלותי. התנערי מעפרות. קומי:

פזמון י״ח חתום יהוד׳

°יושבים ביד גוליכם. ומדבר נפעמים. מחכים שנת גאלכם. שבעים בוז ורעמים. ואם אתם במעלליכם. מאד מעטים ונכלמים, יוסף ה׳ עליכם. ככם אלף פעמים: °הן לא קצרה יד אל. אתכם מהושיע. הוא נדרש לכל שואל. ישקיט ומי ירשיע. לציון יביא גואל, והרשעים ירשיע. בכל הארצות האל. ישמיד צרים וקמים. יוסף: °ויעבר על כל מעל. מענה אלהי קדם. ועמו משאול יעל. ולנצח לא ינידם. אם יושיבו מפעל. אשר כשחל יצודם. כי יום לה׳ על ההרים הרמים. יוסף: °דוחינו חיש יחרים. וכל משנאינו יכרית. וישמיד צר סוד יערים. להשיב לנו אחרית. וגם פדותנו ירים. כי הוא יביט לברית. עלידם הדברים. סתומים וחתומים. יוסף:

פזמון

פזמון י"ט חחוס מאניש

°מחסי בך צור שמתי. ולך אשא עיני. חצות לילה עת קמתי. להתודות על עוני. באשמורת קדמתי. ולכפר על זדוני. לך ה' הוחלתי. אתה תענה ה': °אתה ה' אלהים. אלהי ישועתנו. שוכן בשמי גבוהים. חושה לעזרתנו. כי לך אנחנו כמהים. בארץ גלותנו. לשמך צמים ונוהים. קבץ נפוצותינו. בכל יום לך השכמתי. ואתה שא נא פני. לך ה': °נשבר לבי בקרבי. רחפו כל עצמותי. ליום יגולו סביבי. פשעי וכל אשמותי. יראה ורעד יבא בי. בזכרי כל מזמותי. בעמדי על מצבי. ולילותי וימותי. בושתי וגם נכלמתי. להרים אלהי פני. לך: °יה אנה אני אברח. ואנוס מפניך. ואין מנוס ואין מברח. מנגד עיניך. ימה ודרום ומזרח. הכל גלוי לפניך. בשמך צור בטחתי. ואתה תאיר עיני. לך: °שגב אום עם אביון. מתחנן כדל שואל. מיחלת לך עליון. ועיניה תלואים לאל. מי יתן מציון. ישועת ישראל: צוה ישע ופדיון. צור פודה וגואל. אהללך והוספתי. מהללך ברנני • לך:

סליחה

כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת: כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו בה ויירשוה: כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים: כי אתה עם עני תושיע ועינים רמות תשפיל: כי בך ארוץ גדוד ובאלהי אדלג שור: כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו: כי גדול עד שמים חסדך ועד שחקים אמתך: כי דורש דמים אותם זכר לא שכח צעקת ענוים: כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו: כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד: כי הוא יכאיב ויחבש ימחץ וידיו תרפינה: כי הושעתנו מצרינו ומשנאינו הבישות: כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות: כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו: כי חסדך לנגד עיני והתהלכתי באמתך: כי חסדך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה: כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע: כי טוב ה' לעולם חסדו ועד דור ודור אמונתו: כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו: כי יצפנני בסכו ביום רעה יסתירני בסתר אהלו בצור ירוממני: כי כגבוה השמים על הארץ גבר חסדו על יראיו: כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע: כי לה' המלוכה ומושל בגוים: כי מי אלוה מבלעדי ה' ומי צור זולתי אלהינו: כי מרעים יכרתון וקווי ה' יחליפו כח: כי נפשו בחייו יברך ויודוך כי תטיב לך: כי סלעי ומצודתי אתה ולמען שמך תנחני ותנהלני: כי עשית משפטי ודיני ישבת לכסא שופט צדק: כי עמך הסליחה למען תורא: כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו: כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו: כי קנאת ביתך אכלתני וחרפות חורפיך נפלו עלי: כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע: כי שמש ומגן ה' אלהים חן וכבוד יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים: כי שומע אל אביונים ה' ואת אסיריו לא בזה: כי תפארת עוזמו אתה וברצונך תרום קרננו:

השיבנו, אל מלך, ויעבור, רחמנא וגו', כמו בליל ראשון:

תחנה ע"פ א'ב נלמי חלם

ה' °אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ: °בהתיצבי נגדך • השמיעני בבקר חסדך • בורא קצות הארץ: °גאה הבט עניי, ושא פשעי ומריי • היושב על חוג הארץ: °דבקתי בעדותיך. גלה לי אהבתך • נוטה שמים ויוסד ארץ: °הושיעה עמך השבויים. וידעו כל הגוים. כי לה' הארץ: °ופנה אלינו ברחמים. ואל תפן לאשמים. עושה משפט וצדקה בארץ: °זכור ברית אבות. ואל תפן לשובבי לבבות. השולח אמרתו ארץ: °ישמחו רחומים. בהשמיעך בלאומים • ה' מלך ירגזו עמים. יושב כרובים תנוט הארץ. שוב:

פיושב

סמר גבי. צור משגבי. עת כי דרשתיך. ושבתי וקומי. ולילי ויומי. עמי מצאתיך • יה דרשני. ואל תנשני. כי לא נשיתיך. ישעך תשגבני. עזרתי היית אל תטשני • ואל תעזבני: לך עטפתי. וגם שטפתי. דמי במשכבי. עת חטאתי. על מטתי. ונעלה על לבבי. ואני כגמול. בלבב אמול. אזעק אבי אבי. אליך השיבני. עזרתי: שמעני ענני. אל נא תהדפני. רחם נא נכאב. כי אין לי אב. בלתך יחופפני. אם לא תחמול • וחסד תגמול. מי יאספני. ומי יקשיבני • עזרתי: מה זה יסבר • או מה ידבר. נבזה כמוני. אין בי מעש. להפר כעס. לבד ברית קדמוני. זכור לי חסדך. וחסד עבדך. איתן אב המוני. ואל תכזיבני. עזרתי: אני כחומר. אין לי אמר. לאמר נגדך. אם דלותי. ואם קלותי. יגדל חסדך. הפק ישע. לשבי פשע. ולי אני עבדך. עז תרהיבני. עזרתי: נכלם נחפר. שב לעפר. מתי תקימהו. נושא תוגות. מאין הפוגות. מתי תנחמהו. שברו תחבוש. עונו תכבוש. תשוב תרחמהו. וחסדך יסוב יסובבני. עזרתי: ועד אן ייחל. נאלם כרחל. שכור בלי יין. אשר כה וכה • הולך זבכה. נושא לך עין. ישאל לבבו. מתי יבא. עוזרי מאין. ממך יסיבבני • עזרתי: וגומר כמו בליל ראשון:

תיקון (מעמד) ליל ששי

לך ה' הצדקה,

גפוף

אדיר שוכן מעונים. אם הרבינו פשע וחטאות הזדונים. יהמו נא רחמיך אל חוקר רעיונים. אנא כי בעלונו יה זולתך אדונים. בדמעיו, מחה פשעיו. אל יושב הכרובים. כי ימינך פשוטה לקבל שבים. שבים אליך וגו':

תוכחה חזוס אני אברהם ברבי יה"ו

אתודה על זדוני. ואתחנן בהגיוני. עת לדרוש את ה'. °אומר אל רעיוני. בעת זכרי את עוני. נירא נא את ה': °נסוגים אם

תעבדוהו. פרי חטא לא תטעמוהו. כי מאספיו יאכלוהו: °יראו נא את יוצרכם, והשפילו יצרכם. מבדיל בניכם. לבין אלהיכם. פ"ז: °אל תבטחו בכספכם. אשר הוא משיא לכם. כי לא יוכל להציל אתכם: °ביום לריב תביאני. צור בצדקתך שפטני. אל באפך תוכיחני: °רוהה מפחד בחיים. בזכרי רדת לעיים. מי לא ייראך מלך הגוים. פ"ז: °הסיתי סות אימה. בקומך למשפט לשמה. ערוך כאיש מלחמה: °מבוז שבעה נפשי. על עוני וכחשי. רבו משערות ראשי: °בכיתי לחטא נשמר. וגילי אבל הומר. הנה לשלום מר לי מר. פ"ז: °רעיונך מאד רבה. נפשך נפש משובה. הבת השובבה: °בשובך אל אדוניכי. יגלה את אזנכי. מנעי קולך מבכי: °יום תוכחות ורגזות. יזכרו נפשות עליזות. לו חכמו ישכילו זאת. פ"ז: °יום יקיצם משנתם. אל יזכור אדמתם. יבינו לאחריתם: זנחת במעשיך. צור אלהי מחסך. ותשכח ה' עושך: נגלית ונסית. אל, ובו לא חסית. שמנת עבית כשית. פ"ז: °הבן מכרתו בעולו. השיבהו לגבולו. מלך ישראל וגואלו: °וכמה סורה וגולה. לא תמצא בגולה. מנוח לכף רגלה: בשרה אשיב שבותך. שובי ממשובתך. ויש תקוה לאחריתך. פ"ז:

פזמון כ'

אנא זכור הברית. בעת מראה הקשת. ברית ראשונים תזכור, לעדה הנכבשת. רחמיך דורשת. זה מעמדו ששת. אצוק מים על צמא ונוזלים על יבשת: אבי אבי רחמני. אל תבזה ענות עני. ואל תדרוש סרחוני. ואני בכור מבחני. ואם חובי נצחני. זכור בריתך נאמני. עת נמת לנאמני. קחה עגלה משולשת: אנא לעם כרותי ברית. תן תקוה ואחרית. ופליטת השארית. בהמתק אל תכרית. אשר מדין נרעשת. וממך אין מתיאשת. רפא משובת שביה להיות נחבשת. לבאי ביתך ליל. לשפוך שיח בחיל. כעת ראות והנה איל. כהוגש יחיד בגשת. למאכלת מלוטשת:

פזמון כ"א החוס שמואל

°**שוגה** בהבלי תאוה. עורה מנומך. ופשוט בגדי גאוה. ולבוש לבוש נאוה. אולי יש תקוה. בטרם בא יומך. ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך: °משכת ילדותך. אחרי ראות עיניך. ובאו ימי זקנתך. ואין צדה לפניך. ולא תעור משנתך. לקול קורא באזניך. להאסף לעמיך. הן קרבו ימיך. ושב: °ורב ממך האורח. ואתה מפשעים מלא. ואן תארח. ואן תברח. אם חמת מלך תעלה. ותחשוב להיות אזרח. ואיך שמך יפלא. כי נוסע וגולה. אתה למקומך. ושב: °אל תמוד כמעללי. לחיקי מדה במדה. ראה כי כל זמן הבלי. הלך מבלי חמדה. אל נא תרחק מחוללי. כי קרבו ימי חרדה. וביום דין יקימך. יבואוני רחמיך. ושב: °לא תעלים ממני.

צור

צור חוקר מצפוני. פשעים גברו מני.. תמחה במימי יגוני. יהי הסדך לרהמני. וגם לחמול על המוני. ואם ענו בי עוני. עשה למען שמך. ושב:

טס״תא״ב תג״ס שלמה הקטן

מי ימלל גבורות ה׳: ה׳ °שם איום ונורא. שבו עולם נברא. שבן בהיות נקרא. השמים שמים לה׳: מי ימלל: ה׳ °לשבעה שמות מפורש. למדת רחמים נדרש. לכן בכבודו ארש. ויקרא ה׳ ה׳. מי ימלל: ה׳ °מחולק לששה פנים. מוסדי ששה דפנים. מול אל מול מתכוונים. מה רבו מעשיך ה׳. מי: ה׳ °הנפרד לחמשה חצוים. הן בכתב ולשון מנויים. הודו יהללו דרי נטויים. ויודו שמים פלאך ה׳, מי: ה׳ °הוחק בארבע אותות. הן לארבע שמות חרותות. הנם כרותות ועמותות. רבות עשית אתה ה׳. מי: ה׳ °קבץ אותות שלשה. קצב שש כאחת פרושה. קדושתו בכל יום ארושה. קדוש קדוש קדוש ה׳. מי: °טכם שם ראשון לשנים. טעם יה להאיר עינים. טפוחים בו שכל במאזנים. כי ביה ה׳. מי ימלל: השיבנו. אל מלך, ויעבר, רחמנא. וגו׳ כשאר לילות:

תחנה תג״ס אני דוד ונחא כ״ד׳

ה׳ °אם גדל עוני מנשוא. והסכלתי עשה. אל תבא במשפט את עבדך: °נגע לבבי הבר. וחטאת נעורי העבר. גם מזדים חשוך עבדך: °יגונותי גברו. ואנחותי לבי שברו. שמח נפש עבדך: °דורשי רעתי עלי הגדילו. להותי יועילו. אל תסתר פניך מעבדך: °ועד אן אשוע ואין משפט. מתי תעשה ברודפי משפט. כמה ימי עבדך, שוב:

מיושב

יום ישבתי להודות כחשי. לך נשאתי עיני קדושי. שובה ה׳ חלצה נפשי: יום ערכתי שיר זמרתי. לך קראתי מצרתי. הט אזנך לי שמע אמרתי. מגן ישעי מלכי קדושי, שובה: יום את עיני לך נשאתי. יום בו נחפר ונעצב באתי. רפאה נפשי כי חטאתי. העבר מעלי ומחה כחשי. שובה: חמלתך אל אשר נפלאתה. איחל במצור ובצרתה. ובאטור זרים אין ישועתה, חלקי ה׳ אמרה נפשי. שובה:

תיקון (מעמד) ליל שביעי

לך ה׳ הצדקה ולנו בשת הפנים וגו׳

(גמר)

לך ה׳ הצדקה. שדי אומר ועושה. מחה פשעי. וחיש ישעי. בששת ימי המעשה: אל ראשון. בראשון. היה מעוז לי ומחסה: ובשני. דרשני. ועל אויבי הנשא: ובשלישי. זרח כחשי. ואות לטובה עמי עשה

עשה: וברביעי. במי דמעי. חטאת נעורי המסה: ובחמישי. ובששי. הצליחה אשר אעשה: ובשביעי. אל רועי. אורך עלי תנסה. כן
יהיה רצון ה׳, השם רכובו עבים. כי ימינך כו׳:

תוכחה מיוסד ע״פ א״ב כפול עד מ׳ ומע׳ עד ת׳

נחמתי על זדוני. ונכלמתי מעוני. ואיך ארימה פני. פ״ז: °אקרא לעוז מעותי. ותועה אשר עשיתי. °אנה אוליך את חרפתי: °בעט ברזל מפעלי. חקוקים כל מעללי. °במגלת ספר כתוב עלי: °גבר פניו רעו. כי מאל לא זעו. °גם הכלם לא ידעו. פ״ז: °דבר אין בלשוני. כי הן לפני קוני. °דברי עונות גברו מני: °הלב סדו ישגה. ובלשון צדק יהגה. °הנה הסכלתי ואשגה: °ועיני נועד ישנים. הקיצו ימי זקונים. °וישוב בבשת פנים. פ״ז: °זדונים עשה הסכלתי. ויום אותם שכלתי. °זחלתי ונבהלתי: °חנון שחוח באתי. מתודה קראתי. °חטאתי וישר העויתי: טפש לבבי בכסלו. ולא בן כי פח לרגלו. °טמון בארץ חבלו. פ״ז: °עיני דמעה תפכה. ואל תבטח ותחכה. °על ה׳ ובכה תבכה: °פנה נא נורא ואיום. ובשר מיחל לפדיום. °פתחתיך היום: °צור נפשי עם רצוים. תפקוד וברים נקיים. °צרורה בצרור החיים. פ״ז: °קודרת במפעלה. באורך תאיר אפילה. °קרבה אל נפשי גאלה: °רשעה בים השלך. ועם בני אלים תהלך. °רואי פני המלך: °שום תשימה למוליו. בגן עדנו מאליו. °שמור לבעליו: °תום יהיה לה למחסה. ומהוד מאורו מכסה. °תחת כנפיו תחסה:

פזמון כ״ב ע״פ אנ״ה גלתי כלס

שומע תפלה שמע את קולנו. לענינו תביט ותפנה אלינו. במהרה תשלח מבשר לגאלנו. ומעשה ידינו כוננה עלינו: °ארך גלותנו. וקצנו נמשך. הדרנו יצא. ואורנו חשך. נפלנו ביד עז וגם אשור ושך. נשכנו תנין בלא לחש ישך. כחנו הכשיל והכביד עולנו. ומעשה: °גאון עוזי נשבת ומשושי נעדר. יפעתי חוללה ומאורי קדר. הביאני במסגר יטור נפיש וקדר. רוחך יערה אל בכח נאדר. ותלקוט שושנה מבין קוץ ודרדר. וינץ הרמון ופתח הסמדר. חשוף זרועך והשב את שבות אהלינו. ומעשה: °הדר צניפת יהודה וציצת אפרים. תכונן בהר ציון ובהר צמרים. ותמליך נין עובד ונכד שחרים. ותשיב גבול חורן ובארות וסברים. ותרים שוכבי בין תנור וכירים. ובת פוצי תשובב מארם נהרים ועל אדום ופלשת נשליך נעלינו. ומעשה ידינו כוננה עלינו:

פזמון כ״ג חתום שם טוב

שחרתי ברננה. שמך עומד זבולה. חי אין לו ראשונה. ואפס אחרית ותכלה. הגיגת לבי בינה. אדיר על כל נעלה.

תפלתי

תפלתי האזינה. אלהי יעקב סלה: °מה בצע בדמי. כי ארד שחת וחבלו. היודה עפר מלכי. ואם יגיד מהללו. היגיה את חשכי. הבא ממאפלו. הושיעני אל. ולא ארד אבל שאולה, תפלתי: °טפח חוג בידו. וכל נברא מעבדיו. יפשוט היום ידיו. לקבל תפלת ידידיו. ויחון את כל עבדיו. וירחם כחסדיו. על עמו ועל עבדיו. ואל ישובו לכסלה. תפלתי: °ואם שכח חנות אל. או ברית עבדו נאר. כי דל ישראל. ומטובו לא נשאר. איה נא הגואל. תמיד ובו יתפאר. ה׳ יתן הטוב וארצנו תתן יבולה. תפלתי: °בושתי מטומאתי. נטמאתי בדור ודור. מעבור לך תפלתי. אל נא בעדך תגדור. ורשעתי וחטאתי. ורוע לבי תעדור. כיום אתמול כי יעבור. ואשמורה בלילה, תפלתי:

פזמון כ״ד

במוצאי שבת תהלות תצמיח. לבן בנך בכורך ברכה תניח. כעץ שרשו שתול ופארות משליח. וכל אשר הוא עושה ה׳ מצליח: במוצאי שבת בצל ידך נחסה. מעשינו תכונן בששת ימי מעשה. ביום ראשון היה לנו למחסה. וביום השני פשעינו תכסה. וביום השלישי לעזור לנו תשגיח. וכל: כמו בטחנו בך ישועתך תשלח. וביום הרביעי עץ יבש תשו לח. וביום החמישי. עון עמך תסלח, וביום הששי אשר נעשה נצלח. וביום השביעי לנו תרויח. וכל אשר:

סליחה

כי אראה שמיך וגו׳ פסוקים המתחילים בכי כמו בליל חמישי עד וברצונך תרום קרננו: השיבנו, אל מלך. ויעבר. רחמנא:

תחנה ע״פ א״ב. נלוה בכלם

ה׳. אודך ה׳ בכל לבבי. ואכבדה שמך לעולם: °אליך כסיתי. בך ה׳ חסיתי. אל אבושה לעולם: °בכל לבי דרשתיך. ענני יום קראתיך, ואתה מרום לעולם: °גמלני חסד בטובך. כי בטחתי בך. אלהים חיים ומלך עולם: °הפלא נא חסדיך. לגזע ידידיך ועבדיך. ה׳ חסדך לעולם: °והקם להם הגיוניך. כמכתב חזיוניך. ודבר אלהינו יקום לעולם: °זדוני אם עצמו וגברו. ואם עוני ראשי עברו. זכור רחמיך מעולם: °יסד מקדשך ובנה עירך. ובהיכל דבירך. יהי כבוד ה׳ לעולם, שוב:

פזמון חתום יוסף

°יומי ולילי. אהים בחילי. אל אל אלי. שמחת גילי. אערוך תפלות. לעושה גדולות, עד אין חקר. ה׳ בקר. תשמע קולי: °וכמה אויבי עלי יעתיר. ואת פניך מני תסתיר. וזדון תכלה בחרון וחיש תעקר. ה׳ בקר: °סמר בשרי מפחדך. כי רבו פשעי נגדך. סעפים רשעו. גער ואל ישעו. בדברי שקר. ה׳ בקר: °פשעי עלומי. פח לפעמי

לפעמי. ועל רוב אשמי. אש בעצמי. שברי תרפא. עתידות צופה. כליות חוקר. ה׳ בקר: °במוקשי תאוה. נלכדה רגלי. שמתי לדאבה. נפשי בכסלי. העבר פשעים. משבר סלעים. והרים עוקר. ה׳ בקר. וגו׳

כשאר לילות:

תיקון (כ״עמד) ליל שמיני

גטר

לך ה׳ הצדקה: שדי רוכב כרובים. אשר מלאכיו רוחות. משרתי אש ולהבים. ורוכב ארבע חיות טהורים מאור חצובים. עוטה אור כשלמה. ותחולתו עבים. והוא סומכם ותומכם. כי בשם קדשו נצבים. שעה תפלה ותהלה מפי השובבים: טוב לקויו ולמיחליו, ומטיב אשר לו קרובים, בחסדך היה נא לנו כמאז אלהים קרובים. כי ימנך, שבים אליך בכל לב וגו׳:

הוכחה תמ״ס אבי״הם עורה חזק

יש׳ני לב מה לכם. לא תתבוננו בכם, °איך היתה ראשיתכם. ומה יהיה אחריתכם. את נפשכם. ראשונה בינו ובאחרונה, ותדעו מי בוראכם. ותחזוהו מבשרכם. °בכם תבנית עולם. דמות הדברים כולם. ותחת ידו נפשכם. והחיה אשר בקרבכם. פ״ז: °ראשכם בית משכנו. ובמוח ארמנו. ובגויתכם נשמה. כמו מלך באדמה. °הצופים עיניכם. והשוערים אזניכם. °משרתים הם ידיכם. והנערים רגליכם. °עליכם שר השכל. ובכם יצר נוכל. והכבד למאכלכם. והכליות לתאותכם. פ״ז: °זה כל יסוד וכל בנין. להועיל הוא ולענין. וארבעה יתקוממו. זה את זה ילחמו. °ראו בנוח חום לבבכם. יצא ויברח מכם. העליות נשפלו. והבתים נפלו. °הגויה תשאה. ובו תולעת נראה. והמלך ביום צאתו. לא ישוב עוד לביהו. פ״ז: °חיים בשכל אתם. ותהיו אם לא ידעתם. כבהמות נהשבים. והמתים הם טובים. °זכרו זאת והשכילו. ולדעת הואילו. רוחכם מי יביאנה. ומי זה יוציאנה. °קחו כלי הלב ותראו. הדברים איך נבראו. והבינו הבורא. מי כמוהו מורה. פ״ז:

פזמון כ״ה תמ״ס שמואל

°שח לבי. תוך קרבי. למשפט בקומך. יום חובי. יענה בי. יקדמוני רחמיך. פנה אלי. וחון עלי. ועשה למען שמך. כי שמך נקרא על עירך ועל עמך: °ממעשים דלותי. וכפשעים מלאתי. לזאת אבכה. בלב נדכה. ועליהם הודיתי. חטאתי רשעתי. וגם ישר העויתי. לדל שואל. פנה האל. ויכמרו נחומיך. כי שמך: °ואני בך בטחתי, פנה יה מזובלך. ראה צורי. כי סברי. בך שמתי, ועליך. נקני. וזכני. ברוב עצמך וגדלך. לבקר בהיכלך. ולחזות בנעמך. כי שמך: °אליך נשאתי נפשי ולבי ועיני. ממעונך הבט נא וקרב קץ פדיוני. ונהלני והעלני. לציון עיר ארמוני. וזכרני ה׳ ברצון עמך. כי: °לעם צועקים

באשמורת

באשמורת. אשר מסרתם ביד לוחם. עורך חמלתך. ואל באפך תוכיחם. זכור להם ברית אביהם. יום למשפט תקחם. ושוב ורחם והנחם. על הרעה לעמך. כי עמך:

מסתאג׳יב

מי ימלל גבורות ה׳: ה׳ שם איום ונורא. שבו עולם נברא. שכן בהיות נקרא. השמים שמים לה׳. מי ימלל: ה׳ לשבעה שמות מפורש. למדת רחמים נדרש. לכן בכבודו ארש. ויקרא ה׳ ה׳. מי ימלל: וגומר אותו כמו שכתוב למעלה בליל שני:

סליחה

ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך: בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם רחמתיך אמר גואלך ה׳: כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה׳: זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה: רחמיך רבים ה׳ כמשפטיך חייני: חסדי ה׳ כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו: חסדי ה׳ אזכיר תהלות ה׳ כעל כל אשר גמלנו ה׳ ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב חסדיו: טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו: כרחם אב על בנים רחם ה׳ על יראיו: חנון ה׳ וצדיק ואלהינו מרחם: חנון ורחום ה׳ ארך אפים וגדל חסד: רחום וחנון ה׳ ארך אפים ורב חסד: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד: אתה ה׳ לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני: אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד: חנני אלהים כחסדך כרוב רחמיך מחה פשעי: הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך איה קנאתך וגבורתיך המון מעיך ורחמיך אלי התאפקו: כה אמר ה׳ הנני שב שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב: כי ירחם ה׳ את יעקב ובחר עוד בישראל והניחם על אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב: וארשתיך לי לעולם. וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים: ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. השיבנו, אל מלך, ויעבר, רחמנא וגו׳:

התחנה חתום יעקב ש״ע

ה׳ °יערבו לפניך דברי תחנוני. בקראי בהגיוני. בעד המוני. ה׳ שמעה בקולי: °עני אני מנוער גוע, נכשל בגלות. מאין אילות. עיף ויגע. בצר לי אקרא ה׳ ואל אלהי אשוע. ישמע מהיכלו קולי: °קמתי להודות על מעלי. ולהגיד צרות לבבי וחילי. ה׳ קראתיך חושה לי. האזינה קולי: °ביון גלותי שבעתי. ובאין אילות בעולו יגעתי. מבטן שאול שועתי. שמעת קולי: °שימה דמעתי בנאדך. לדמעת העשוקים בני עבדיך. והסתירם בסתר ידיך. כהרימי קולי: °עד מתי אהיה רעב וצמא. לשמוע דברך הסתום זה כמה. ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה. וישמע קולי. שוב:

ערר

טיושב חתום שלמה

°שחר קמתי. וגם נכלמתי. לשאת לך פני • בך חסיתי. ולא כסיתי. פשעי וזדוני. כי ידעתי • וגם שמעתי. אלהי עולם ה׳. בנתה לרעינו. ה׳ מלכנו. הוא יושיענו: °לך צופיה. בת הומיה. מבית מגוריה. תשחה ערפה. תפרש כפה. תקח אמריה: ענית תפנה, ביתה תבנה. נפרצו גדריה. על רוב פשעינו. ה׳: °מלך מקשיב, מתי תשיב. צפור גרשת. נא אל תבזה. ענות עני זה. כמה נטשת. בעבור ידידיך אתה גוים הורשת. ותטענו. ה׳: °היום תגאל, אביון ישאל • גואל חסדיך. אם ענה בו. רוע לבבו. הנו בידך. קח שועתו. וגם דמעתו. שימה בנאדך. אלהי ישענו, ה׳ מלכנו: וגומר כמו בשאר לילות:

תיקון (מעמד) ליל תשיעי

גמר חתום שלמה

לך ה׳ הצדקה, °שדי עולם סובל. °לבן נכנע לפניך אנוש דומה להבל. °מראשיתו שמחה וגם אחריתו אבל. °הלא פתאום יהי נגדע וישבר כמו נבל • מחה פשעו אשר עליו אחזו ציר וגם חבל. בטרם יעופף כעבים • יום ימתקו לו רגבים. כי ימינך:

תוכחה חתום אני משה אבן עזרה הקטן

התבוננו ונדעה. כי נלכה ונסעה. לא זאת המרגעה, °אשרי אישום שתו. בלבבם כי יוכתו. וברגע שאול יחתו: °נסיכים יקרה נגע. מלכים עת ופגע. ישובו יבושו רגע: °יום לכלה וחרץ. יקום שוכן שמי ערץ. למען הרגיע את הארץ. פ״ו: °מושלי שכל ודעים. אשר פחדו מרשעים. וחרדו לרגעים: °שימו על לב חקר. כי תבל ענן בקר. ועד ארגיעה לשון שקר: °הבדלו בחייכם. מתאות גופיכם • ותמצאו מרגוע לנפשיכם. פ״ז: °אולתי אזכרנה. ולו בדמעי אמחנה. ולרגעים אשקנה: °בחובי לבי נמס, כי הר חטאים עומס. עורי רגע וימאס: °נכלי עולם פגע. ולשיש בהבלו יגע. ושמחת חנף עדי רגע: פ״ז: °עצובה חטא הכניע. ולה בגלות הניע. ובגוים ההם לא תרגיע: °זכרי יוצרך ושומי. מה תשתוחחי ותהמי • הרגעי ודומי: °רחמיו יחלי בקצפו • אם יסער ים זעפו • כי רגע באפו. פ״ז: °הדר קדש בו עלית. ומיום מנהו גלית • אך שם הרגיעה לילית: °קול האל להושיעו • קורא ודגל ישעו • הלוך להרגיעו: °טרם תקרא עניתיך • ובימין צדקי תמכתיך. ברגע קטון עזבתיך: °נפוציך אושיע. ומוניך ארשיע • ומשפט לאור גוים ארגיע • פ״ז:

פזמון כ״ו חתום שמלא

°שבוים בבור עלטה • דלים וכואבים • ידם מאד מטה • בינות אויבים. שור יה והביטה • לכפר חובים. כי ימינך פשוטה לקבל שבים

שבים: °מה אנחנו בתבל. הלא גוש עפרים. נולדים לסבל. רוי מרורים. חיינו הבל. וימינו קצרים. חמול כי גרים אנחנו ותושבים. כי: °לסובלי פתרך. בלבב נענה. בצלצלי חסדיך מעולם. תבנה. ועם כת תמימיך. אותם תכנה. צור במספר מונה. הכוכבים. כי: °אן מפחדך. רוכב ערבות. נברח מנגדך. ביום דין וריבות. גמלנו כחסדך חוקר לבבות. הגומל לחייבים טובים. כי ימינך:

פזמון כ"ו חתום יצחק ה"י

יראתי ונבהלתי. ורעד מלאו מתני. מימים נגאלתי. בהם בדמי עוני. בים הטאי צללתי. ברפש ובטיט זדוני. ירחי שוא הנחלתי. ולילות ריק מניני. ולאל שמו חללתי. איכה אשא פני. אך סליחה שאלתי. והרביתי תחנוני. לך ה' הוחלתי. אתה תענה ה': °צל עובר כל ימותי. וכציץ נובל חלדי. רק הבל מזמותי. וחרדת מות נגדי. ופתרונות חלומותי. שבר וקבר לצדי. ומסום נוסף עצמותי. תולע אוכל גלדי. ובפקודת אשמותי. מה צדקי ומה חסדי. אתה מבין פחדי. המביט צפוני. לך: °חרדות לבשו כסלי. ולבי בקרבי חמרמר. בחשבי כל מעגלי. בשרי ועורי סמר. ואסון קורא אלי. כוסו לשותיו ימר. אם תפקוד מעללי. נתשים עלי משמר. ואם תמוד כמפעלי. מה אדבר ומה אומר. כל תגמולוהי עלי. מה אשיב לה'. לך: °קרבו ימי הפקודה. ושלום פועל אדם. הזמן שם לחרדה. לאשר עפר יסודם. והוא כשחל עדה. לחתף יחתוף כפודם. והמצבה עדה. תעיד על מעבדם. ולו יכינו צדה. לדרך נודם בעודם. אודה ואתן תודה. על פשעי לה', לך: °הישירו הנתיבות. וסלו סלו המסילות. כוננו המחשבות. ביתרון וכשרון פעולות. הכניעו הלבבות. והשפילו מהתלות. נגינות ושירות ערבות. ושבחות ותהלות. ערוכות וערבות. קולו בנועם תפלות. יחד בנים ואבות. ונשובה עד ה'. לך: וכו':

סליחה

אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב: אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה': אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו: אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה: אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו: אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם: אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד: אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כזב: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו: אשרי הגוי אשר ה' אלהיו העם בחר לנחלה לו: אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך: אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון: אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה': אשרי נשוי פשע כסוי חטאה: אשרי אדם

לא יחשוב ה׳ לו עון ואין ברוחו רמיה: אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמר מזוזות פתחי: ה׳ צבאות אשרי אדם בוטח בך: ה׳ צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה: ה׳ אלהים צבאות שמעה תפלתי האזינה אלהי יעקב סלה: ה׳ אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה: אלהים צבאות שוב נא הבט משמים. וראה ופקד גפן זאת: גואלנו ה׳ צבאות שמו קדוש ישראל:
השיבנו, אל מלך, ויעבור, רחמנא וגו׳:

תחנה חתום דויד ן׳

ה׳ °דל כבודנו. ומטה ידנו. ונפשנו עד מאד נבהלה: °ומשנאינו יחד נועצו. וירעצו וירוצצו. שארית סורה וגולה: °יום יום ידכאונו. ועונינו כרוח ישאונו. וכמעט היינו כלה: °דכיתנו בבור תחתיות. בלעונו פריצי חיות. טבענו ביון מצולה: °נתתנו למורשה. הראית עמך קשה. השקיתנו כוס תרעלה, שוב:

מיושב

היכל ה׳ ומקדש הדומו. גלה כבודו ונפוז עמו. וממרחקים ידרשו שלומו, וישתחוו לו איש ממקומו: גולים במערב בכוש ומצרים. מגמת פניהם ירושלים. נגד אביהם בשמים. לעמוד לשרתו ולברך בשמו. וישתחוו: אובד בעילם ונדח בשנער. לדרך ארצו פיהו יפער. מבין שני זאבי יער. ומתוך צער. יחזיקו בתומו. וישתחוו: גלות ציון אשר בספרד. בערב מפוזר ובאדום מפורד. לפאת מקדש יתר ויחרד. לבבו כגמול עלי (חיק) אמו. וישתחוו: שופך תחנה צור מתעלם. שמעה חרפות יושב כאלם. בשוב שבות ציון היה כחולם. ובהקיצו אין פותר חלומו. וישתחוו: מתי אקרא ואתה תרצה. ואת משפטי לאור תוצא. ויודע יום תציל ותפצה. אמת כי רוצה ה׳ בעמו. וישתחוו: וגומר כשאר לילות:

תיקון (מעמד) ליל עשירי

[גמר] חתום לוי הקטן

לך ה׳ הצדקה. °לובש מלבוש צדקה. °ונורא על כל סביביו המדבר בצדקה. °יושב על כס משפט אל נקדש בצדקה. °הרשעתי לפניך ומה יש לי עוד צדקה. °קצרתי עולה כי לא זרעתי צדקה. °טוב ומטיב הדרש לי ועמי עשה צדקה. °נקני מעון וחטאתי מחה כעבים. כי עמך וכו׳:

תוכחה חתום אני יוסף

שובו שובו ונחפשה דרכינו ונחקורה. לפני בוא יום ה׳ הגדול והנורא: °אימתה אחזתני. ורעדה לקחתני. פלצות בעתתני: °נפוגותי ונדכיתי. בזכרי אשר העויתי. נהייתי ונחליתי: °יום אשר יקרא אלי. להראות לי מפעלי. במגלת ספר כתוב עלי: °יום שנינו במשפט

יביא

יביא. גופי ונשמתי בי. וירא ויריב את ריבי: מה תענה אז לשוני. עת יעשה חשבוני. מה נאמר לאדוני. פ"ז: °וגוף ונפש במעניהם. ידיבון על עוניהם. למען בשת פניהם: נשמה תיחד תשובה. אלהים לי הקשיבה. כי כאשה עזובה: בגוף טמא עזבתני. ובמסגר נתתני. למה זה שלחתני: שלחתני ממעל. לאדם מועל מעל. והוא בן בליעל. פ"ז: °סח הגוף בקול בכי. תכזב נשמה לא כי. חף אנכי: אמת לולא הנשמה. לא פעלתי אשמה. לא עשיתי מאומה: דיין אמת תן גמולה. ושלם לה כפעלה. ככל אשר עשתה עשו לה. פ"ז: °פקוד יפקוד עליהם. רוע מעלליהם, לא יחום עליהם: זכור לנו ברחמיך. ואל תדין בזעמך. עשה למען שמך: קדוש לטוב זכרני. ויום למשפט תועידני. אל באפך תוכיחני. פ"ז:

פזמון כ"ח חתום שמעון מרס"ו

°שטפוני דמעותי ונגרו עלי עיני. °מדורת להבי תגדל בעת תעל ברעיוני, °עונותי בעת אזכור בבשת יפלו פני. °ואומר על עוני. °נפלה נא ביד ה': °מחילה איך אהי מוצא. ואלי יחזה ארחי. ויום חשבון ויום עברה. יקיטני בעל כרחי. ויגיה לי פעולות המסותרים ומה שיחי. ולא ימצא לבד חובי. ורוב מרי ומדוחי. אחה גם הה אוי אזעק. וארים קול במר צרחי. ואראה אש מלהטת יחידתי ואת רוחי. ואת כל זאת הכינותי והעזתי את מצחי. ופשעתי ועויתי והרשעתי בכל כחי. ושכחתי חרון אפו ביום אעמוד בחשבוני. ואומר: °רעדה אחזה גופי. ובשרי מאד סמר בזכרי יום נקמה. חח ליום חושך ורע ומר. ומה אעשה ומה אען. ומה אשיב ומה אומר. ויצר רע וכל זונת אשר עבר עלי משמר. ועשה תועבות יוצרו. ועד הנה לא גמר. ובעבורו אני אשתה כום חמה ויין חמר. אלהי חום עלי נוצר וקרוץ מעפר חמר. וחטה אזנך אלי וקח שועי ותחנוני. ואומר: °סליחה איך תהי לי. חטאי גדל ועלי קם. ומחר גוף וגם נפשי שניהם ילכו ריקם. והשופט כמעשיהם אז ישיב אל חיקם. ולא יועיל מעט חסדם ולא יזכר צדקם. למען כי מעט הוא ועליהם נעלה עשקם. ולא שעו ולא שבו ליוצרם עד מלאת ספקם. וחשבו כי אדמה זו לעולם היא מנת חלקם. ולא חשבו יום חמת גבר לא יחמול ביום נקם. לזאת אתחל ואתחלחל ואימה אחזה מתני. ואומר: °יהי נא חסדך עלי כאמרתך והודך ורחם נא ואל תפקוד עון עבד עבדיך. ושור עני ורוב חליי. ושים בביי בנאדך. ואם גברו עונותי. גדולים הם חסדיך. ואיך תצרף יחידתי בלהב אש יקודך. הלא תעשה למענך ובעבור שם כבודך. ואנכי ונשמתי הלא מחר בידך. רצה שיחי ושועתי לך תבא ועדיך. ושובבני בעודי חי בטרם יברחו שני. ואומר:

קרוב

מסתאגיב תתוס אברהם חזק

קרוב ה׳ לנשברי לב : °אפיל תחינתי לפניך • אולי אמצא חן בעיניך . ותהיינה קשובות אזניך . לאדם מערכי לב . קרוב : °באמת אבי עניתני • על עברי חוק צויתני . במקל אף הכיתני . ושבט לגו חסר לב • קרוב : °רחש לבי ורעיוני רוהים . אם ירדתי ממדרגות גבוהים . מגני על אלהים . מושיע ישרי לב . קרוב : °הן כמעט קט כליתי • לקאת מדבר דמיתי . ככוס חרבות הייתי . כיונה פותה אין לב . קרוב : °מגודל שברי אמרתי . מארץ היים נגזרתי . לאויב לצמיתות נמכרתי . נשכחתי כמת מלב . קרוב : °חזק ידי נדהמים . והחיה לב נרדמים • כולם לישנים נדמים . ואין איש שם על לב • קרוב : °זכור בשפלי וגאלתני . קניתני לעבד ונחלתני . על אשר יחלתני : תוחלת ממושכת מחלת לב . קרוב : °קבל שועת נדכאים . להפיל תחנתם לפניך באים . ויהיו מביתך יוצאים • שמחים וטובי לב . קרוב :

סליחה

אתה ה׳ לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני : אתה ה׳ לעולם תשב כסאך לדור ודור : אתה ה׳ לעולם תשב זכרך לדור לדור : ואתה ה׳ מגן בעדי כבודי ומרים ראשי : ואתה ה׳ אל תרחק אילותי לעזרתי חושה : אתה אלהים שמעת לנדרי נתת ירושת יראי שמך : אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן : אתה גוחי מבטן מבטיחי על שדי אמי : אתה דכית כחלל רהב בזרוע עזך פזרת אויביך : אתה האל עושה פלא הודעת בעמים עזך : אתה הוא ה׳ לבדך : אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם : אתה הוא ושנותיך לא יתמו: אתה הוא מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ : אתה הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב : אתה ידעת חרפתי ובשתי וכלמתי נגדך כל צוררי : אתה ידעת שבתי וקומי בנתה לרעי מרחוק : אתה כוננת מישרים משפט וצדקה ביעקב אתה עשית : אתה מושל בגאות הים בשוא גליו אתה תשבחם : ואתה מרום לעולם ה׳ : אתה נורא אתה ומי יעמוד לפניך מאז אפך : אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה : אתה עשית את השמים ואת הארץ : אתה פוררת בעזך ים שברת ראשי תנינים על המים : ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו : ואתה קדוש יושב תהלות ישראל : אתה רצצת ראשי לויתן תתננו מאכל לעם לציים : אתה שמך ה׳ לבדך עליון על כל הארץ : אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד : בונה ירושלים ה׳ נדחי ישראל יכנס : השיבנו, אל מלך, ויעבור, ותמנא :

תחנה תתוס אני אברהם ק״ן

ה׳ °אליך אזעק מרוב תלאות . ה׳ אלהי צבאות . עד מתי עשנת בתפלת עמך : °נתתני לאויבי למשיסה ולרצח • למה ה׳ תשכחני נצח . ולמה יחרה אפך בעמך : °יחיד הביטה ממעונך . ובמה יודע איפא כי מצאתי חן בעיניך . אני ועמך : °אם לא בלכתך עמנו . והיית

משגב

משגב לנו • גאלת בזרוע עמך : °בי ה׳ מה אומר. כי אויבי הכביד עולי וצרי יתאמר. שפוך עליהם זעמך : °רחום מתי תשמידם׳ זכור עדתך קנית קדם. נחית כצאן עמך : °האירה פניך על עבדך. הושיעני כחסדך. יחד לבבי ליראה את שמך : °מחה כעב פשעינו׳ ועון מרינו ובצענו. וכפר על חטאתינו • למען שמך : °קרב קץ פדותי, אלהי צבאות. כי רבת הייתי, לחרפה ולאות. לא נכחד עצמי ממך : °נאור בך חסיתי. אל אבושה לעולם. ואל ישוב דך נכלם.
עני ואביון יהללו שמך .שוב :

פיושב חתום משה קטן

°מרום איה חסדיך. נשבעת לחסידך. שובה ה׳ עד מתי והנחם על עבדך : °שובה לעדר וצאן טרף. נתתו בפי עובדי תרף, הצל פליטיו ואל תרף. ידיך מעבדיך • שובה: °הודים בשבים ונרדמים • עודר סדודת עולמים, חוס נא ונחם שוממים. ודבר על לב עבדיך : שובה : °קומם והצב גבולך. ובנה מכון בית זבולך. וישע הדרך ופעלך. יראה על עבדיך. שובה: °טבוע במי חרונך. דל הוא וחרד לדינך. יזכה וייקר בעיניך. נפשי ונפש עבדיך. שובה : °נשוא חטא מגואל ואם תרחק. וקרב בקראו ואל תרחק. וזכור לאברהם ליצחק. ולישראל עבדיך. שבה : אם עונינו וגו׳ :

תיקון (מעמד) ליל אחד עשר

[גמר] חתום יהודה

°יוצרי וצור ישועתי. תבא נא עדיך. °המיתי ודמעתי • שימה נא בנאדך. °ושור כי אין לאל ידי ואל תרף ידך. °דרשני בקראי באשמורות לנגדך • שמעה קולי בשיחי. °הפלא נא חסדיך • ובדמעי • מחה פשעי. ואם המה בכתובים • כי ימינך וכו׳ :

תוכחה חתום אברהם

הנשמה לך. והגוף פעלך. צור אשר אין דומה לך • חוסה על עמלך : בהסד אלהים ינוחם • איש חטאיו הניחם. ועת יזכרם יתנחם • ומודה ועזב ירוחם : °אל ישיאך יצרך. כבודי. ורע לא יגורך : תמיתנו כפי כחך. כי בקש להדיחך : °ביני נפשך בעודך. קשורה בגיו יסודך • ולבב קרעי ולא מעיל. אולי תוכלי להועיל. פ״ז : °רדפת אחר תאוה. יהידה ולך לא נאוה. ואם מתקה ראשיתה • מה תעשה באחריתה : °הכוני רעיוני. בטרם יתמו שני. פן תהיו כצל עבר. הבו לכם דבר : מה יחשוב קצר ימים. לבוא עם נעלמים • ואיך נפשו תתנשא. לדעה מה יעשה, פ״ז : °מה יתאונן גבר. ועל יוצרו מה ידבר. ושכל נתן אליו • בחמלת ה׳

ה' עליו. הלמתים תתענגו. לאכול ולשתות שגגו. ויקשו לבותם. כי לא מלו אותם. אשרי משכיל חשב. נפשו כמו גר תושב. בארץ עד מותו. ה' הוא נחלתו. פ"ז:

פזמון כ"ט חזק משה

מתרצה בתחנונים. ובנעים זמירי מלות. התעשת לבן אמונים. דופק שערי תפלות. והעת אישים ישנים. קורא באישון אפלות. על משמרתי אנכי נצב כל הלילות: °משוכים בחבלי אדם. ומאהבה בעבותים. שכחתם בכלוא אידם. באשמנים כמתים. איה גואלם ופודם. אשר חסדיו נצמתים. והאותות והמופתים והמסות הגדולות. על: °שמו אז כרם שמת. ונטעתהו שורק. איך גדרו פרצת ועבר עליו שורק. ויד צריו הגברת. ויהי נעור ורק. ויפארו פארותיו. ויעוללוהו במסלות. על: °האזינה שועתם. והתעשת נא לקולם. ואל תעלם בצרתם. עיניך מאבלם. והחישה גאולתם. כי אתה הוא גואלם. ותשליך כל חטאתם. כמו אבן במצולות. על:

פזמון ל' חזק אברהם

°אמונים עומדים נגדך בפחד ומורא וחילה. רחם נא צור עליהם ואל תעשם כלה. הואל נא וברך עוטה מעטה תהלה. האנשים אשר באו אליך הלילה: °בשמך בטחו. וחסו כי לא בגבורתם. ובמקום מנחה שפכו. לפניך דמעתם. וסליחתך דרשו למחילה לחטאתם. חדש נא פלאיך והחיש יום ישועתם. ובאים ביתך בבכי יצאו מנהו בגילה. האנשים: °רצה נא את דבריהם. ואל נא תשיבם ריקם. וכפעלם אל תמוד להם. כרשעתם אל חיקם. °והאר אפליהם. ויצא חיש כנוגה צדקם. ואויביהם מעניהם. המה יקחו חלקם. ועם היו לחרפות יהיו לשם ולתהלה. האנשים: °מודים על חסדך ולרחמיך ישברו. נדיבי עם חצות לילה תהלותיך יספרו. ובת חנונים נגשו ודברי רננות ידברו. תהי אזנך קשבת לשמוע התפלה. האנשים:

סליחה

אלהים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים: אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל: אלהים אל תרחק ממני אלהי לעזרתי חושה: אלהים אתה ידעת לאולתי ואשמותי ממך לא נכחדו: אלהים בקדש דרכך מי אל גדול כאלהים: אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלים לעיים: אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פועל פעלת בימיהם בימי קדם: אלהים בשמך הושיעני ובגבורתך תדינני: אלהים בצאתך לפני עמך בצעדך בישימון סלה: אלהים בארמנותיה נודע למשגב: אלהים בקרבה בל תמוט יעזרה אלהים לפנות בקר: אלהים דבר בקדשו אעלוזה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד: אלהים השיבנו והאר פניך ונושעה: אלהים זדים קמו עלי ועדת עריצים בקשו נפשי ולא שמוך לנגדם: אלהים זנחתנו פרצתנו אנפת תשובב

תשובב לנו: אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה: אלהים לנו מחסה ועז עזרה בצרות נמצא מאד: אלהים להצילני ה׳ לעזרתי חושה: אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך: אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות אך צוררים שכנו צחיחה: אלהים משמים השקיף על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלהים: אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט: אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה: אלהים צבאות שוב נא הבט משמים וראה ופקד גפן זאת: אלהים שמעה תפלתי האזינה לאמרי פי: אלהים שיר חדש אשירה לך בנבל עשור אזמרה לך: אלהים ה׳ חילי וישם רגלי כאילות ועל במותי ידריכני למנצח בנגינותי: ה׳ שמעה. השיבנו. אל מלך, ויעבור, רחמנא וגו׳:

תחנה חתום אני דויד בקד״ד ה״י

ה׳ °אליך כסיתי. בך ה׳ חסיתי. אל אבושה לעולם: °נקטה נפשי בחיי. בהמשך קץ מאווי. זכרתי משפטיך מעולם: °יהירים נחרו בי. וידו אבן בי. המה הגבורים אשר מעולם: °דכא מדכאי עדתך. ואנחנו עמך וצאן מרעיתך. נודה לך לעולם: °ועשה למען שמך. והקם דברך ונאמך. וארשתיך לי לעולם: °יודע לשוטני ומוני. כי אלהי משפט ה׳. וישב ה׳ מלך לעולם: °דלים ישובב לגבולם. כאשר מאז גאלם. וינטלם וינשאם כל ימי עולם: °בראותי כי ארך שביי. זאת נחמתי בעניי. כי לא יזנח ה׳ לעולם: °קרבה אל נפשי גאלה. והפק תעלה. השומר אמת לעולם: °והדוך צר הדיחני. דמה בנפשו כי לקחני. לעבד עולם: °דוב אורב הוא לי. לולי ה׳ עזרתה לי. ותציבני לפניך לעולם: °הלמני הדימני. במחשכים הושיבני. כמתי עולם: °יראה על עבדיך פעלך. סברם ומבטחם עליך. אלהים חיים ומלך עולם:

מושב

להודות לשמך שחר קמנו. זאת זכרנו והתנחמנו. חסדי ה׳ כי לא תמנו: שעה נמשלת. כדל על דלת. והרם שחה וגם נחשלת. ואם ארך קץ התוחלת, הלא שברנו בך אל שמנו. חסדי: צור חרבנו. וגם קשתנו. שבור מוקשנו. ופח רשתנו. כי בזכרנו. קלון בשתנו. מאד נכנענו. וגם נכלמנו. חסדי: ברוב מריינו. מאד יגענו. ובפשענו. בבור טבענו. לראש אשמורות כדל שוענו. בבושת פנים לך השכמנו. חסדי: אם עונינו וגו׳, כמו שאר הלילות:

תיקון (מעמד) ליל שנים עשר

[גמר] חתום צדוק

לך ה׳ הצדקה. °צור יושב ברום זבולה. °דלים עומדים לנגדך המציאם חן וחמלה. °וקדמם אל חסדך והפק לשברם תעלה. °קריאתם לך תערב אל אשר לו הגדולה. °אל רופא שלח מרפא לנדכאים ולעצבים. כי ימינך פשוטה לקבל שבים:

אם

תוכחה ע״פ א״ב בלתי נשלם

אם חסדך שכחנו . ותורתך זנחנו . זכור כי עפר אנחנו • °איכה תפקוד בחמה . על תולעה ורמה . עפר מן האדמה : °בתוכה הוכן רבעו . ואיך קצר מצעו . ובעפר ימות גזעו : °גאונו מות ישסף . ולא יועיל בהאסף . אם יצבור כעפר כסף . פ״ז : °דמי לבי על עיני . הזלתי לרוב עוני . ועוללתי . בעפר קרני : °הן תאוה תסיתני . ובחיותה תמיתני . ולעפר מות תשפתני : °חטאי שם לי מרכב . ולא בנתי אם ארכב . כי עתה לעפר אשכב . פ״ז : °ומה שם תרבני . ואל עפר תשיבני . אל חטאה תריבני : °אני גבר לרוב כחשי . ועון עבר ראשי • דבקה ליפר נפשי : °מלך מכל נבדל . מעוז לאביון ומגדל • מקים מעפר דל • פ״ז : °היש שופט בלתך , ואם תחבל מלאכתך . היודך עפר היגיד אמתך :

פזמון ל״א חתום משה

בלילי על משכבי . עצות בנפשי שמתי . להתודות עלי חובי • אשמורות קדמתי . ולעמוד על מצבי לפני ה׳ קמתי . לראות מה ידבר בי . ומה אשיב על תוכחתי : °מי זה יעמוד לפניו • ולא יירא חרון אפו . ואיכה ידרוש רצוניו . ודמים מלא כפו . וממחשבי עוניו . חשכו כוכבי נשפו • והקיפוהו אדוניו . כארי מפה ומפה • מפחדו צרחתי . ואל תבדו ברחתי . לראות : °שכחי טוב אדוניהם . ונושים חסד פעלו • כי אחרי עיניהם . תרו בעולם והבלו . ושוא לקחו בידיהם • ובאו אל היכלו • ויפתוהו בפיהם . ובלשונם יכזבו לו • אהה כי תפל טחתי . ובהבל בטחתי . לראות : °האומר והוא עושה . אל תפן למעשינו • ויום בו אשמים תנסה . בדין אל תנסנו • ומערומינו תכסה . ומי בלתך מנוסנו . מעוז לדל ומחסה . בשר נא מחסנו · מאסריך פתחתי . וכדברך סלחתי . לראות :

פזמון ל״ב חתום יהודה

שארית יוסף °יחלון קץ פלאות • ויוחר הזמן וחזיוני נבואות . אולי יחנן ה׳ אלהי צבאות : שארית יוסף °העבידום אדונים . עבודת העבדים בפרך וזדונים . אכורים בכאכרים . אבוה גם בנים ובקרסי אסורים . באות הלולאות . אולי : שארית יוסף °ואויביהם פלילים • נותשים את שרשם ואת פרים אוכלים . עד נשארו שדמות כמלקט שבלים . צומחות הרקות ונבלעות שלמות . אולי : שארית יוסף °דעת אל מבקשים . ובעת צרתם לבית קדשו חשים . לחסות בצלו עת רחמיו דורשים • ואז צורר ומשטין יפול למשואות • אולי : שארית יוסף °העתידים לזמן . אשר נבאו נביאים פדות עם לא אלמן • אולי יוסיף ידו לבנים אב הרחמן . למען שם ה׳ אשר נאמן . בכן חכדו מקוים בחזות נוראות . אולי :

ה׳

תחנה חתום דויד בר אלעזר

ה׳ °דאבה רוחי. ותם לריק כחי • כי שאפני אנוש כל היום: °ומשנאי נשאו ראש. וצרי על גבי יחרוש. ואהי נגוע כל היום: °יפעתי חוללה. ונחלתי אבלה. שאגו צוררי כל היום: °דבקה לעפר נפשי. ולא אשא ראשי. נעויתי שחותי כל היום: °בהמשך ימי. כלו עיני. ובלו עצמי. בשאגתי כל היום: °רחום רפא יגוני • ה׳ חנני. כי אליך אקרא כל היום: °אויבים הלמוני. אכלוני הממוני. סבוני כמים כל היום: °לעגו בי צוררי. בחרפה הכו לחיי. באמרם אלי כל היום: °עד אן תקוה פדיום. אל נורא ואיום. כי עליך הורגנו כל היום: °זעמך נשאתי. ובכל זאת יחלתי • חסד אל כל היום: °ראה בשתי וכלמתי. וריבה ריב חרפתי. מני נבל כל היום: (הייתי שחוק לכל עמי. נגינתם כל היום). שוב:

מיושב חתום משה הק׳

°מבית מלוני. קמתי כחקי. ולבית אדוני. באתי בצוקי. ואליו עיני. תלויה בזעקי. בקראי ענני. אלהי צדקי: °שרירות יצרי. ישפילני. והלכו בקרי. יבהילני. וחטאת מרי. ינחילני. ולא ירפני. עד בלעי רקי. בקראי: °הבאיש ריחי. כי בי רדה. המר רוחי. ועלי עדה. הכשיל כחי • ואותי צדה. שם לחרדה. את נשף חשקי • בקראי: °הקץ משנת. יגוניו הוזה. והקריבה שנת. פדיון לעם זה. ורצה רננת. כואב ונבזה. כי אתה מנת. כוסי וחלקי. בקראי: אם עונינו וגו׳:

תיקון (מעמד) ליל שלשה עשר

(גמר) חתום שמואל

הולכי דרך לא טוב. °שובו נא והשיבו. °מעל כל פשעיכם. °ומעללכם הטיבו. °אשר משחית הצבתם. ריבו. ביצרכם ריבו. רגזו ואל תחטאו. °למצותי הקשיבו. תמיד ואלי שובו. בנים שובבים• כי ימינך:

פזמון ל״ג חתום יוסף וגחסר כ״פ׳

°ישורון קם בעוד לילו. לבית אל שמחת גילו. וכל גוי בשוב לאל מחוללו • הלא יכפר בעד מעלו. ואף כי נחלת חבלו. בהטיבו מעלליו. כי מי גוי גדול אשר לו. אלהים קרובים אליו. כה׳ אלהינו בכל קראנו אליו: °ואמנם לאדם תשובה • רפואה אל חלי חטאו. בעזבו דרך משובה. ושובו בכל לב לבוראו. אבל יצרו ברוב איבה. כמו נחש משיאו. עדי ישכח ביום טובה. יום בו מות יניאו. יום שמחה ערבה. וירא מלאך ה׳ אליו. כי: °שים לבבי צור. וחומה צור. ישע אמתך. ואל עיר מבצור. חכמה החזק מלחמתך. ומסכלות

רחק למה תמות בלא עתך. ויצר הרע אשר בערמה יסיתך ויפתך.
בעולם הבל לא תאבה ולא תשמע אליו. כי מי:

מסתאגיב חתום אני משה קטן

זכור עדתך קנית קדם: °אנא זכרה חסדיך. ושא נס לקבץ ידידיך. ושובבם למען כבודך. מעונה אלהי קדם. זכור: °נדמיתי באורך שני מוקשי. מדי דברי בשחיתות הר קדשי. זכור תזכור ותשוח עלי נפשי. כי אזכרה מקדם. זכור: °ישעך זה כמה הוחלתי כלו עיני מיחל ועל כן זחלתי. ואומר בחשבי ירחי שוא הנחלתי. מי יתנני כירחי קדם. זכור: °מעונה מרוב חליו ומוכה. נד לגודל שברו ויבכה. ואם אפס צרי למכאוביו יחכה. לרוכב בשמי שמי קדם. זכור: °שם מבטחו באותות ובמופתים. הנם כתובים על ספר הישר וחרותים. וצופה יום עמדך על הר הזיתים. אשר על פני ירושלים מקדם. זכור: °העוד יזכור לנושה חדוה. לתת לו אחרית ותקוה. כאשר הגיד מראשית וחוה. מגיד מראשית אחרית מקדם. זכור: °קדוש קרא בשם חסדים גמלנו. ופעלך בקרב שנים לכלנו. אלהים באזנינו שמענו. אבותינו ספרו לנו. פועל פעלת בימיהם בימי קדם. זכור: °טובך גלה לעם נדהם. ודרך עוד מיעקב כוכב נגהם. תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. זכור: °נאקת הנאנקים הקשיבה. והחיש פדותם והקריבה. השיבנו ה׳ אליך ונשובה. חדש ימינו כקדם. זכור: סליחה. ויעבור. רחמנא.

תחנה חתום אני לוי אמץ

ה׳ °ארכו שני. ונפלו פני. ולפני מעני. הלכתי שחוח: °נמס כדונג לבבי. כי קמו צרים סביבי. שדדו אהלי. ובזזו חילי. וישטחו להם שטוח: °ירד לעפר כבודי. ונשפך לארץ כבדי. ושכנה דומה. כרחל נאלמה. וככבש יובל לטבוח: °לשאול מטה נגענו. ולריק בכל יום יגענו. ומרוב תלאה. עדתך נלאה. ולא מצאה היונה מנוח: °ומכובד זדונים. גמרו ופסו אמונים. והלב סחרחר. כי הקץ אחר. ומבחר הצאן לקוח: °יחד כצאן תעינו. ורוח קדים רעינו. ומשובה שובבנו. ותשובה עזבנו. ואל אלהינו כי ירבה לסלוח: °אמץ לבבם. בחזיוני כתבם. לריב ריבם. ולהלוך פדוים. ולקרוא לשבוים. דרור ולאסורים פקח קוח. שוב:

מיושב חתום משה קטן

°מרעיד פני צורו שחר. ומשפוך שיחה לא אחר. למנצח בשיר נבחר. על אילת השחר: °שחרות וילדות חלפו. וכוכבי זקונים נשקפו. ונחמתי כי החלפו. מחלפותי כצמר צחר. למנצח: °הסבלתי עשה ימי נפשי. והרעותי אך לנפשי. ומיום נלכדי במוקשי. שחותי ולבי סחרחר. למנצח: °קצי ארך והסבר. קצר. אבל עת בלי

בלי אבר . כי בא החלום בלא שבר • ודבר אשר אין לו שחר • למנצח :
°טפות דמעי יגרו • על אש עצמות יחרד . ויצורי לא נכרו . ועורי
מעלי שחר . למנצח : °נא אם הרב הסכלתי . והיום סליחה שאלתי .
או אם לדבר הואלתי . בעיני אדוני אל יחר . למנצח : השיבנו יה
ונשובה . וציון ברצונך היטיבה . שמעה סלחה הקשיבה . ה׳ ועשה
ואל תאחר . למנצח : וגו׳ :

תיקון (מעמד) ליל ארבעה עשר

גמר חתום בחיי הקטן

לך ה׳ הצדקה : °בוחן לבות יצורים. °חוקר מצפוניהם ולו נגלו סתרים.
°יערב נגדך שיח עם עורכי טוב אמרים. °יצא מבית הדרים .
°והושת בבית האסורים. °קצה נפשו בגלות לחם צר ומי מרים .
°טהור שוב ושובבהו אל ציון מרום הרים. °נא חון זרע קהלתך
לך זועקים ממצרים • ובשר נא כי בספר חיים הנם כתובים . כי ימינך :

פזמון ל״ד חתום שם טוב

°שוכן בחיק תרדמות. עורה פקח עינים . ופרע דרכי אדמות • ואשר
נתיב שמים • הרחק מן הבהמות . לרוכב רבותים • מעט שנות
מעט תנומות . מעט חבוק ידים :°מתי תכין צדה . ותקח בידך מחיה .
לדרך העתידה • בארץ ערבה וציה . בה צפעון יד הדה • להכות
איש בצדיה • אזי נמס לבב אנוש נרפו כל ידים. מעט : °טרם ימי
הרעה. התיצב והכן לך . וטרם רוח סועה. העמד במישור רגלך •
עזוב נא דברי תועה . וזכור אלוה פועלך . נוטע אזנים ויוצר העינים •
מעט : °והוא גוזר והוא מקיים. והוא אומר והוא עושה. הכל החל וסיים.
והכל לבדו נושא . וכבודו המאיים . הכל מלא למחסה . בכוחו
יסד ארץ וגם נטה שמים • מעט : °בי ה׳ חטאתי • ולא נכון עשיתי •
בהרבותך טובתי • חטאתי עויתי . אנא סלח אשמתי . יען בך חסיתי .
וראה כי כנחל עיני יורדה מים • מעט :

פזמון ל״ה כנ״ל וחסר תרווי כפ״ו

°שובה שובב ממשובתך • והשפילה עיני גבהותך . פן תדאג ותנהם
באחריתך . ואלה הם עתות תשובתך . יום אחד לפני מיתתך :
°מה זה תתנשא ומה תתגבר • הלא בואך צפה בלכתך קבר • ואח
לא יפדה איש ולא כל חבר , באלה הדברים תמיד תדבר . וכתבתם
על מזוזות ביתך. יום : °ובראותך כוכבים כי רמו • ושמים כאהל הוקמו .
איך מחשבות לבך הזו נמו • מתי יתעוררו כי נרדמו . מתי תקיץ
משנתך . °יום : במה תתרצה . כי ענית . ובמה תתכסה , וחטא כסית
מה

מה זה ראית · כי גאית. אם בעדן גן אלהים היית. וכל אבן יקרה מסוכתך · יום:

תחנה חתום אברהם

ה'. °את מפעליך אזכור בהגיוני. וסליחותיך בתחנוני. חנני ה' כי אליך אקרא: °ברחמים ריבה את יריבי. ולהחריב כל מחריבי · אז ישובו אויבי. אחור אקרא: °רחום רפא יגוני · כי הם כחול הים שוטני. שמע ה' קולי אקרא: °האל ברחמים ישמע קולי. בצערי מרוב חילי. כי הטה אזנו לי ובימי אקרא: °מנומי באתי לרוממך. כי נשענתי על שמך. ולא נסוג ממך. תחיינו ובשמך נקרא. שוב:

מיושב חתום משה יפה

°מה נפלאת. ואיך מלאת. שחקים ואדמה · ולא נראית. ואם נמצאת · במחקרי המזמה · למאד רמת · כי עצמת. ממנו בחכמה. בתבונה ובדעת. נפלאים מעשיך ונפשי יודעת: °שבילי פעליו. יורו עליו · ועצמה נפלאה. ונפשי תעידו. כי מכבודו. היא כי נמצאה · דובר באין פה. מגיד וצופה. כי עין רואה ואזן שומעת · נפלאים: °היפקוד אדון. על איש מדון. יצדק או ישקור. ומפי חמר · הידרוש אמר · ופשעיו יחקור. עקור עץ חבלו. ונטע אהלו. כי יש עת לעקור. וגם עת לטעת. נפלאים: °יפה נוף בחבל · נחלת תבל. בעברת אל נעתם. ובמלאת ספקו. השלים חקו · ועונו נכתם. מתי עליון · תבאר חזיון. הקץ אשר נסתם. ונחתם בטבעת · נפלאים: אם עונינו:

תיקון (מעמד) ליל חמשה עשר

(גמר) חתום שלמה שמה

לך ה' הצדקה. °שוכן עד לא יתם · °לך השם הגדול אשר בו כל יצור נחתם. °מחולק לשני שמות מיוסדים במשמרתם · °הרימות שנים עוד ואת יחיד בארבעתם. °שחקים נבראו בהם וכל היצור אשר תחתם. °מקושרים באזרועך במאמרך נצבים. °הלא העת אשר תחפוץ יהיו כאין נחשבים · כי ימינך:

פזמון ל"ו

אסירי עם תאסוף לבל ידחו · בחסדך יה זכרם ואל ישכחו. קול מבשר ישמעו ואז ירוחו. הבקר אור והאנשים שלחו: לקרוא שנת רצון לאלהינו. לנחם כל אבלים במקהלינו. המקוים להקים כבוד דגלנו · וכל נסיכי עמים תחתיו שחחו. קול: ברית אבות תזכור להמונך. צבי זמירות יתנו את פניך. בחסדך צור תפדם ובגאונך. כי עליהם צרים חרב פתחו. קול: למועד הימים לביתך שחרו.
ושלוש

ולשלוש פעמים בסך יתחברו · רק לבקש רחמים שמך יזכרו , מקום זבחי שלמים תודה יזבחו . הבקר : גולים ושבוים מהיכלם . בחסדך צוד תנהלם . לארץ גבולם . כי אתה פודם ואתה גואלם. גם כל חוסיך בך אל ישמחו . קול :

פזמון ל״ז החוס לוי ח״י

עצמה ירבה · אדוני האדונים . לעומדים על משמר תפלה ותחנונים · וימשם ממצולות מים הזדונים · נותן ליעף כח ולאין אונים : עצמה ירבה . °לאום מוכה ותועה · אשר החשית מטוב ומקלון שבעה · בין גורי אריות רזה וצולעה · מתי לה תקריב נבואת השמועה . ומחה ה׳ אלהים דמעה · מעל כל פנים · נותן : עצמה ירבה °וכח לשבוים · אשר יום ולילה חייהם תלואים . ובאפסי ארצות במזרח זרוים · שואפים כפראים · עומדים על שפאים . ומוכים בחלאים · רעים ונאמנים . נותן : עצמה ירבה · °ישבור עול מענים . בגלות יוקשים בתוך פחים וצנים . אחר אשר היו דשנים ורעננים . רבת שבעה לה נפשם רוב זמנים · הלעג השאננים . והבוז לגאיונים · נותן : עצמה ירבה . °חי זוכר הברית · וכתמי עונינו יכבס כבורית . ולגלות מרודים תהי תקוה ואחרית . וחבלי יצרנו ומיתריו יכרית . עושה שערורית . משלח מדנים : נותן :

פזמון ל״ח החוס אברהם

טובך °אל תצפון לגוי מכל בריתו . וצופים דברו כי לטובה שאריתו . טוב אחרית דבר מראשיתו: טובך °בבקר שבע את בניך · יברכוך קרביו וגם לא ישכחונך . טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך · טובך : טובך °רב תגלה לפני חשוקיך · ולחסדך לקרב ימהרו רחקיך · טוב אתה ומטיב למדני חקיך . טובך : טובך °השיבה לתוך היכל לפני . ומלך שמו ינון אז יעבור לפני . טוב יפיק רצון מה׳ · טובך : טובך °מיחל בן אשר הושם בבור · עד ישקיף וירא ומוט עולו ישבור . טוב ארך אפים מגבור · טובך :

פזמון ל״ט ע״פ א״ב בלתי חתום

יה שמע ממעונך · בליל זה קול בניך . רחום זכור מעמדות עמדנו לפניך . נא המצא רצונך . לעומדים בתחנוניך · תכין לבם תקשיב אזניך : °אבינו מלכנו . הצליח דרכנו · °בלילי תחנונינו . שעה נא חיון ערכנו . °גשתנו בצעקנו . ראה והאר חשכנו . הוצא לאור דיננו . וזכנו בדיניך . תכין : °דרשנוך בליל אחרון . אדיר כל יצור יוצר . °המון רחמיך העיר וחסדך לא יבצר . °ושכר המעמדות נצור חסד נוצר , ממשפט ומעוצר . חוב זכה אמוניך · תכין : °עוונו האירה ימינך הנפלאה . °פתח דלתי רחמיך למתחננים מתלאה · °צועקים במעמד אחרון ישועה · מאד נוראה · יראו לשנה באה . ה׳ באור פניך . תכין :

כל

פזמון מ׳ חתום משה

כל המיחלים לישע צורכם . חסדו יבא מהרה ויושיעכם . חזקו ואמצו ויאמץ לבבכם . כל המיחלים : °משכתם עונכם בחבלי שקרים . ושמתם מצחכם כחזק צורים • והיה פשעכם בעתות מצרים . מבדיל ביניכם לבין אלהיכם . חזקו : °שובו בנים ולב העירו . וחטא ועונים גם תבעירו . ויצרי זדונים אל תשירו • רק הסירו . ערלות לבבכם . חזקו : °הבל קניתם . מאז לכם • והתאויתם . חפץ לבבכם • והאל נשיתם • והוא יזכרכם . ומדוע באתם . כאשר צר לכם . חזקו : °יחל מבוכה לצורו מיחל . ועינו תפכה . מים למוחל . מעונה מדוכה . לחטאו וזוחל • כי עוד יחכה . ה׳ לחננכם • חזקו :

תחנה חתום דויד ח״ק

ה׳, °דרוש רחומיך . מיד קמיך . כי נגש העם הזה : °ולבוש בגדי נקם . על הבוגדים ריקם . לדעת מה זה ועל מה זה : °ישעך גלה לעינינו . ונאמר בלשוננו . הנה אלהינו זה : °דרור תקרא לעמך . ממרומך . וראה כי עמך הגוי הזה : °חיש לעורר אילות . ומבור דלות . העל את העם הזה : °קוממיות יוליכנו קדושי . כמאז אל הר קדשי . וגם כל העם הזה . שוב :

מיושב חתום משה קטן

°מנום אנחה . העיר חוזה . ואזנו פקחה . שמוע מחזה, ומימי סליחה, עליו הזה . למחר יהיה האות הזה : °שעה שובבים . בעוצם כאבם . ודמעה שואבים . ושופכים סביבם . למחות חובים . בלוחות לבבם . המה כתובים . מזה ומזה • למחר : °הדוף יצריהם . אשר השפילו . וקח שירידהם . אשר הובילו . כי קניניהם • לא יועילו • ולא יצילו, העם הזה . למחר : °קמנו לפניו . בלילותינו . לכפר פניו בשירותינו . אולי בעיניו . יצף ענותנו • לחיותנו . כהיום הזה, למחר : °טהר כבורית . באש מצרף . כל שערורית . ויצר טורף . וזכור הברית . ומאף הרף • וחון את שארית . העם הזה . למחר : °נפשות אמוניו . כיום יטהר . ובעתת מוניו . יהי עד ממהר . וקול ממעוניו . קורא כגוהר . בקדשו בניו . למועד הזה . למחר :

רחמנא אדכר לן קיימיה דאברהם רחימא • בדיל ויעבור :
רחמנא אידכר לן קיימיה דיצחק עקידה . בדיל ויעבור :
רחמנא אדכר לן קיימיה דיעקב שלימא . בדיל ויעבור :
רחמנא אדכר לן זכותיה דיוסף חסידא . בדיל ויעבור :
רחמנא אדכר לן קיימיה דמשה נביאה . בדיל ויעבור :
רחמנא אדכר לן קיימיה דאהרן כהנא . בדיל ויעבור :
רחמנא אדכר לן קיימיה דפינחס קנאה, בדיל ויעבור :
רחמנא אדכר לן קיימיה דדוד משיחא . בדיל ויעבור :

רחמנא

רחמנא אדכר לן צלותיה דשלמה מלכא. בדיל ויעבור:
רחמנא ארים ימינך ואצמח פורקנך. בדיל ויעבור:
רחמנא בכסופי אפין אתינא למקרי קמך. בדיל ויעבור:
רחמנא גלי גבורתך עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא דינא דחיי גזור עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא הדרך שוי עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא ולא תתפרע כעובדנא בישין מנן. בדיל ויעבור:
רחמנא זיוך אשרי עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא חוס ורחם עלן בסגיאות טיבותך. בדיל ויעבור:
רחמנא טבוון סגיאין חשוב עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא יתגלגלון רחמך עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא כבוש חמתא ורוגזא מנן. בדיל ויעבור:
רחמנא לא תעביד גמירא לנא. בדיל ויעבור:
רחמנא מחול ושבוק לחובן. בדיל ויעבור:
רחמנא נהור טובך אנהר עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא סעיד וסמיך הוי לן. בדיל ויעבור:
רחמנא עביד עמנא אתא לטב. בדיל ויעבור:
רחמנא פתח שמיא לצלותין. בדיל ויעבור:
רחמנא צלותנא קבל ברעוא. בדיל ויעבור:
רחמנא קבל צלותין בעידן עקא. בדיל ויעבור:
רחמנא רחם על נשמתין. בדיל ויעבור:
רחמנא שתא טבתא אייתי עלן. בדיל ויעבור:
רחמנא תוב מרוגזך. בדיל ויעבור:
רחמנא דלא נהדר ריקם מקמך. בדיל ויעבור:

ויעבור ה' על פניו ויקרא. ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת: נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה:

אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מתחנתנו. שאין אנו עזי פנים וקשי עורף לומר לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו. אבל חטאנו אנחנו וגו':

חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו:
שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד:
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:
ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים:
ה' מלך. ה' מלך. ה' ימלוך לעולם ועד:

אחד אלהינו גדול ארונינו קדוש ונורא שמו. לקדושת שמך עשה אם לא לנו. לא לנו ה' לא לנו. כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך. למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם. ואלהינו בשמים: אחד אלהינו בשמים. חי וקיים

הוא

הוא. מלא רחמים הוא. מלא זכיות הוא. כל אשר חפץ עשה בשמים ובארץ בימים וכל תהומות. אין מי יאמר לו מה תעשה. אין מי יאמר לו מה תפעל • כי הכל מעשה ידיו:

אלהינו שבשמים שמע קולנו וקבל תפלתנו. אלהינו שבשמים אבד כל הקמים עלינו לרעה. א"ש בטל מעלינו כל גזרות קשות ורעות: א"ש גזור עלינו גזרות טובות: א"ש דרשנוך המצא לנו: א"ש העתר לנו היום בתפלתנו: א"ש ואל תבישנו משברנו: א"ש זכרנו בזכרון טוב מלפניך: א"ש חמול על טפנו ועל עוללינו: א"ש טהרנו מעונינו: א"ש יהמו נא רחמיך עלינו: א"ש כלה אל תעש עמנו. א"ש למענך עשה אם לא למעננו: א"ש מלא משאלות לבנו לטובה: א"ש נחמנו מאבלנו: א"ש נקום את נקמתנו: א"ש סמוך את נפילתנו: א"ש ענה עתירתנו: א"ש פדנו מידי אויבינו: א"ש צוה אתנו ברכתך: א"ש צדקנו במשפטיך: א"ש קרב לנו קץ הגאולה: א"ש ריבה ריבנו וגאלנו: א"ש שכך חמת מלך מעלינו: א"ש תן בלבו להטיב לנו: א"ש תן שלום בינינו: א"ש תן שלום בארץ: א"ש תן שובע בעולמך: א"ש תן לחם לפי הטף: א"ש תן זרע לזורע ולחם לאוכל: א"ש תן טל ומטר בעתו בארץ: א"ש כתבנו בספר חיים טובים: א"ש כתבנו בספר ישרים ותמימים: א"ש כתבנו לגאולה: א"ש כתבנו לרוח והצלה: א"ש עשה עמנו אות לטובה: א"ש עשה עמנו אות לרחמים: א"ש תכון תפלתנו קטרת לפניך:

ברוגז רחם תזכור. ברוגז רחמים תזכור • ברוגז שבועה תזכור. ברוגז עקידה תזכור. הבט לברית. ואל תפר ברית. עננו בעת ובצרה הזאת. עננו בעת ובשעה הזאת:

עננו אבינו עננו. עננו בוראנו עננו. עננו גואלנו עננו • עננו דורשנו עננו. עננו הודנו עננו • עננו ואלהי אבותינו עננו. עננו זך וישר עננו. עננו חי וקים עננו. עננו טהור עינים עננו. עננו יושב שמים עננו. עננו כביר כח עננו. עננו לא חפץ ברשע עננו. עננו מלך המלכים עננו. עננו נורא ואדיר עננו. עננו סומך נופלים עננו • עננו עוזר דלים עננו. עננו פודה ומציל עננו. עננו צדיק ומצדיק עננו. עננו קרוב לקוראיו עננו. עננו רחום וחנון עננו. עננו שוכן שחקים עננו. עננו תומך תמימים עננו. עננו אלהי אברהם עננו. עננו פחד יצחק עננו. עננו אביר יעקב עננו. עננו אלהי המרכבה עננו. עננו אלהי חיות וכרובים עננו. עננו אלהי עירין קדישין עננו. עננו העונה בעת צרה עננו. עננו העונה בעת רצון עננו:

אל רחום שמך. אל חנון שמך. אל ארך אפים שמך. בנו נקרא שמך. ה׳ עשה למען שמך • ה׳ עשה למען שמך ותוסה על ישראל עמך: עשה למען שמך: עשה למען אמתך. עשה למען בריתך. עשה למען גדלך. עשה למען דתך. עשה למען הדרך. עשה למען ויעודך. עשה למען זכרך. עשה למען חסדך. עשה למען טובך. עשה למען ישרך. עשה למען כבודך. עשה למען למודך. עשה למען מלכותך. עשה למען נצחך. עשה למען סודך. עשה למען עוזך. עשה למען פארך. עשה למען צדקתך. עשה למען קדושתך. עשה למען רחמנותך.

עשה

עשה למען שכינתך. עשה למען תורתך. עשה למען אברהם יצחק ויעקב. עשה למען משה ואהרן. עשה למען דוד ושלמה. עשה למען נביאים הראשונים. עשה למען אהבת הקדמונים. עשה למען ציון משכן כבודך. עשה למען חרבן ביתך. עשה למען שממות היכלך. עשה למען ירושלים עיר הקדש. עשה למען ישראל העניים. עשה למען ישראל הדלים. עשה למען ישראל השרוים בצרות. עשה למען יתומים ואלמנות. עשה למען גמולי חלב. עשה למען יונקי שדים. עשה למען תינוקת של בית רבן שלא חטאו. עשה למענך אם לא למעננו. עשה למענך וראה בצרותינו. עשה למענך והושיענו. הושיענו ועננו היום בתפלתנו כי תהלתנו אתה:

דעני לענייי עניגן. דעני לעשיקי ענינן. דעני לתבירי לבא ענינן. דעני למכיכי רוחא ענינן. דעני לשפלי דעתא ענינן. דעני לאברהם אבינו בהר המוריה ענינן. דעני ליצחק על גבי מדבחא ענינן. דעני ליעקב בבית אל ענינן. דעני ליוסף בבית האסורים ענינן. דעני למשה ואבותינו על ים סוף ענינן. דעני לאהרן במחתה ענינן. דעני לפנחס בשיטים ענינן. דעני לדוד ולשלמה בנו בירושלים ענינן. דעני לאליהו בהר הכרמל ענינן. דעני לאלישע ביריחו ענינן. דעני לחזקיהו בחלותו ענינן. דעני ליונה במעי הדגה ענינן. דעני לחנניה מישאל ועזריה בגו אתון נורא יקידתא ענינן. דעני לדניאל בגובא די אריותא ענינן. דעני לעזרא בגולה ענינן. דעני ליהושע בגלגל ענינן, דעני לעלי ברמה ענינן. דעני למרדכי ואסתר בשושן הבירה ענינן. דעני לצדיקי וחסידי ותמימי די בכל דר ודר ענינן. רחמנא ענינן. רחמנא חטאנא. רחמנא אסכלנא. רחמנא שזיב. רחמנא פרוק. רחמנא דמלי רחמי רחם עלן בדיל שמך רבא ויקירא. ונופלים על פניהם ומתחננים בלחש:

(ואומר החזן) אם עונינו ענו בנו ה׳ עשה למען שמך. כי רבו משובותינו לך חטאנו. סלח לנו:

אתנו לחלות פניך. כי חסד ואמת יקדמו פניך. נא אל תשיבנו ריקם מלפניך. ושלח לנו רחמים ממעונך:

מרן דבשמיא לך מתחנן. כעבדא דמתחנן למריה. הב לן לבא לתיובתא. ולא נהדר ריקן מקמך:

מרן דבשמיא לך מתחנן. כבר שביא דמתחנן למריה. כולהון בני שביא בכספא מתפרקין. ועמך בית ישראל ברחמי ותחנוני. הב לן שאלתין ובעותין. ולא נהדר ריקן מקמך:

מתרצה ברחמים ומתפיים בתחנונים. התרצה והתפיים לעם עני ומדולדל:

שומר ישראל. שמור שארית ישראל. ואל יאבד ישראל. האומרים בכל יום שמע ישראל:

שומר גוי אחד. שמור שארית גוי אחד. ואל יאבד גוי אחד. האומרים בכל יום שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד:

שומר גוי קדוש . שמור שארית גוי קדוש . ואל יאבד גוי קדוש . האומרים בכל יום קדוש קדוש קדוש :

שומר גוי רבא . שמור שארית גוי רבא . ואל יאבד גוי רבא . האומרים בכל יום אמן יהא שמיה רבא :

מחי ומסי ממית ומחיה . מסיק משאול לחיי עלמא . ברא כד חטי אבוהי לקייה . אבוהי דחיים אסי לכיביה . עבדא דמריד ונפיק בקולר . למריה תאיב ותבר קולריה . ברך בוכרך אנן דחטינן לקמך . הארוי נפשין בגידין מרירן . הא עבדך אנן ומרדנן לקמך • הא בבזתא ושביא הא במלקיותא . במטו מינך דרחמך נפישין . אסי לכיבין דאתתקפו עלן . עד דלא נהוי גמירא בשביא :[1]

קולי אל אלהים הט אזן אלי • קולי אל משרתיו בקש רחמים עלי . אולי יחון וירחם עלי . קולי אל אלהים :

חיים שאלנו ממך . כי מקור חיים עמך . צדקה עשה עמנו למען שמך . והסר דבר וחרב ורעב ושבי ובזה ויצר הרע וצר מעמך :

בקשה ע"ס א"ב בלתי תפלס

°**אליך** ה' נשאתי עיני . שמע קול תחנוני . כגדל חסדך : °בשמך בטחתי . וכפי שטחתי . דברים לקחתי . ובאתי עדיך : °גברו יגונותי . ויכלו שנותי . כי כל עונותי . שתה לנגדך : °דלפה מתוגה • נפשי העגונה . וחלץ מדאגה . נפש עבדך : °העבר חטאתי . אלהי ישועתי . וגם את דמעתי . שימה בנאדך : °וברוגז רחם . זכרה והנחם . ושמח ונחם . נפש עבדך :

ע"ס א"ב בלתי תפלס

אבינו אב הרחמן הושיענו למען שמך : °אלהינו ואלהי אבותינו הושיענו למען שמך : °בצר לנו קראנוך . הושיענו למען שמך : °גלגל עלינו המון רחמיך. הושיענו למען שמך : °דרשנוך המצא לנו , הושיענו למען שמך: °העתר לנו בתפלתנו. הושיענו למען שמך: °ונקרא ואתה תעננו. הושיענו למען שמך : °זכרנו בזכרון טוב מלפניך . הושיענו למען שמך : °חמול על טפנו ועל עוללינו. הושיענו למען שמך : חמול על עמך רחם על נחלתך . חוסה נא כרוב רחמיך . חננו מלכנו ועננו :

אבינו מלכנו אבינו אתה . אבינו מלכנו אין לנו אלא אתה . אבינו מלכנו רחם עלינו :

אם הטבנו פועל . אבינו אתה . ואם הרענו מעל . אין לנו אלא אתה . אבינו מלכנו רחם עלינו :

אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים. עשה עמנו צדקה למען שמך והושיענו :

ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו וגו'. (ואומר קדיש תתקבל) :

תענו ותעתרו מן השמים . תשמע תפלתכם . תקובל צעקתכם . ויאזין שועתכם ושועת כל ישראל . ואמרו אמן :

---

[1]) מלת דיאבין לשון מחנה על מלאכי רחמים וכו' יאבין גם מחנה הוא :

אשרי וקדיש עד לעילא ·

פזמון מ״א חתום יצחק הכהן

°יחיד בקראי לך בעד בניך . תעלה עתירתי למעונך . ושמע תפלתי והט אזנך . חנון בעת עמדי במשכנך . אני בצדק אחזה פניך : °צדק לבש לבי והסר סרה . ודרוש והתחנן בנפש ברה . לאל אשר הכין בך בגבורה . עור ועצמות עם פליאה צורה . תכן תמונתך ובנינך . חנון : °חל נא פני צורי והכן דרך . על חטא ועל יצר ספוק על ירך . קומה חצות לילה והשפל ברך . לפני גדול עצה ואין לו ערך . טהר קרביך ורעיוניך . חנון : °קרבו ימי חשבון ודין כל נוצר . לפני אדון עולם אשר כל יצר . גור מזמן בוגד לעת המצר . ומלאכתך רבה והיום קצר . רב לך רדוף אחרי זמן עדנך . חנון : °האל צבאות רם על כל רמים . °כפר לעם יושב בגלות משממים . °העת אשר תשפוט ותריב עמים . °נא אל תבישנו ביום דינך . חנון :

סליחה

אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך : ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה ישועתה לה׳ : אני אל אלהים אקרא וה׳ יושיעני : ואני אליך ה׳ שועתי ובבקר תפלתי תקדמך : ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך : כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי : ואני בה׳ אצפה אוחילה לאלהי ישעי ישמעני אלהי : ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה׳ כי גמל עלי : ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך : ואני כזית רענן בבית אלהים בטחתי בחסד אלהים עולם ועד : ואני עליך בטחתי ה׳ אמרתי אלהי אתה : ואני קרבת אלהים לי טוב שתי בה׳ אלהים מחסי לספר כל מלאכותיך : ואני אמרת בחפזי נגזרתי מנגד עיניך אכן שמעת קול תחנוני בשועי אליך : ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך אוסיף להביט אל היכל קדשך : ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון אלהים ברוב חסדך עני באמת ישעך : ואני בחולי אלך פדני וחנני : ואני עני ואביון אלהים חושה לי : עזרי ומפלטי אתה אלהי אל תאחר : כי לך ה׳ הוחלתי אתה תענה ה׳ אלהי : לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש : לך זרוע עם גבורה תעז ידך תרום ימינך : לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד :

פזמון מ״ב

לך תעטוף קהלה · ושארית סגולה . בלב נשבר ונדכה מפחדך ממולא . יגדל נא כחך בתת שיחה מעולה . לך ה׳ הגדולה : לך רובי חסדים . ולנו רוב מרדים . הננו לפניך חרדים . ברוב פחדים . התעשת למוקף ראשי מכל צדדים . והעבר חטאתו עלומה

°) נשען סל׳ ויקף ראשו ותנאם (איכה ג׳ ס׳)

עלומה כמגולה. לך: לך גלוי וצפוי כי פסו אמונים. כלו סג ונאלח מלא חובים צפונים. אב רחמן רחם על עגומים עגונים. ושוב מחרון אפך ואל תעש כלה. לך: לך נפשי בכפי חתי מפחדך. לך תעטוף רוחי נכחך לנגדך. אם תאסוף בדינך ואם תחיה בחסדך. אנא אל תט באף לבן אמתך ועבדך. ואל תוסיף ליסרו בכל חלי ומחלה. לך:

לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד. כי כל בשמים ובארץ לך ה׳ הממלכה והמתנשא לכל לראש. והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל:

מסתאגיב ע״פ א״ב כפול ופשוט. ונחסר ק״ר

ובידך כח וגבורה: ובידך °אומץ ועזרה. °אדר וישועה ואורה. °בכחו שמים שפרה.. ובידך: ובידך °גדוע קרנות עשרה. °גם מאריכי לשון לספרה. °דבר עושק וסרה. ובידך: ובידך °התשועה צפונה בעתותי צרה, °היודע ועד כי נפשי קצרה. °ובשם ה׳ אקרא. ובידך: ובידך °זכות וחנינה נצורה. °זמר מקבילי פניך בשירה. °חסד ומשפט אשירה. ובידך: ובידך °טובה גנוזה שמורה. °טוב ומטיב לכל קוראיך במורא. °יודו שמך גדול ונורא. ובידך: ובידך °כליל נזר ועטרה. °כתר להעטיר לשומרי תורה. °לעטרת צבי ולצפירת תפארה. ובידך: ובידך °מחמדה היקרה. °מאז נצורה לעם נברא. °נכון לבי אלהים אשירה ואזמרה. ובידך: ובידך °סאת תגמולי ברה. °שומה למשמרת מסורה. °ערוכה בכל ושמורה. ובידך: ובידך °פלילת משפט עטרה. °פעולת עובדי עבודה זרה. °צרה כמבכירה. ובידך: ובידך °שפרת מתת מפוארה. °שהכל יתנו לך בשירה. °תודה וקול זמרה. ובידך:

ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל. ואתה אלהינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה:

בקראי ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי חנני ושמע תפלתי: שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו. יבואו אליך הרוחות וכל הנשמה. הנשמה לך והגוף פעלך חוסה על עמלך:

תוכחה ע״ס א״ב עד ט׳

הנשמה לך לבדך. והגוף פעולת ידיך. סלח נא כגודל חסדך: °אמיץ שוכן ערץ. אימתו תפוצץ בחרץ. בקומו לערוץ הארץ: °בעוררו יום בואו. ברואים בדין בהביאו. ומשפט מכון כסאו: °גדודיו יגידו במלה. כי שוכן מעלה. שופט הוא סלה. פ״ז: °דין ומשפט יפעל. דרוש ידרוש כל פועל. יקרא אל השמים מעל: °הדור בגלות תעצומו. וקולו ירים למרומו. ואל הארץ לדין עמו: °וגוף ונשמה במרץ. יקדמו פני דר ערץ. שופט כל הארץ: °זה וזה יתחברו. ודין ומשפט יגברו. יגשו אז ידברו: °חש הגוף לדבר בכחו. ולסדר ניב לקחו. לפני ה׳ ישפוך שיחו: °טהור חופש סעיפי. אל תקצץ אגפי. על לא חמס בכפי: פ״ז

הנשמה

הנשמה לך והגוף פעלך ה׳ עשה למען שמך. אתאנו על שמך. שמך נקרא. ה׳ אלהינו בושנו במעשינו. אין לנו פה להשיב, כי רבו משובותינו. חטאנו עם אבותינו: מה נאמר לפניך. הלא כל הנסתרות. אתה יודע רזי עולם. אתה חופש כל חדרי. אין כל דבר. אם עונינו. אם עונות. כי עמך הסליחה. כי עמך מקור חיים. כי לא על צדקותינו. ה׳ שמעה. השיבנו ה׳. אל מלך, ויעבור:

מקדמה למשפטיות חתום אני שלמה כפול וחסר הם׳

°אכה כפי. על רוב אכפי. °איך לי תקריב. ותשב לריב. ואותי תביא במשפט: °נואל סרעף. וכלה עפעף. °נבהל רעיון. בקראי חזיון. וקרבתי אליכם למשפט: °יום בו נושה. במו דין קשה. °יצורים ירעיש. ואותם יגיש. לעשות בהם משפט: °שדי מורה. לשלש עשרה. °שקול נא הפשע. במאזני הישע. ואל תבא במשפט: °לכן תחמול. וחסד תגמול. °למען תצדק. מאבק דק. המתעבים משפט: °הננו נצפה. חסד כלפי. °הכי מהרת. ולנו הזהרת. כי ה׳ אוהב משפט:

אודך ביושר לבב בלמדי משפטי צדקך: אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט: בקום למשפט אלהים להושיע כל ענוי ארץ סלה: גרסה נפשי לתאבה אל משפטיך בכל עת: דרך אמונה בחרתי ומשפטיך שויתי: הגיד לך אדם מה טוב ומה ה׳ דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך: נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל: הלא אתה מקדם ה׳ אלהי קדושי לא אמות: ה׳ למשפט שמתו וצור להוכיח יסדתו:

פזמון מ״ג חתום משה

יום זה מאז בחרתו. ומכל ימים חמדתו. ולפקוד יצורים יצרתו. ולזכור מעשים יעדתו. וכסא דין הצבתו. עבור לפניו והעמדתו. ה׳ למשפט שמתו. וצור להוכיח יסדתו: °מה יתאונן ממר. ומה יענה איש מדון. שוכן בית חומר. מלא מרמה וזדון. היוכל להשיב אומר. עבד לפני אדון. ותנושה יתאמר. לבקש הפקדון. אשר בידו הפקדתו. עת בוא פקודתו. ה׳: °שור עבד אשר נאסר. וקיקלון התאזר. ובידי פראים נמסר. לא נסמך ולא נעזר. °מפוזר בין כל בשר. ועל כסאו ישב זר. וממצותיך לא סר. ואם מידך נגזר. וכמת מלב שכחתו. ובחטאיו זכרתו. ה׳: °הקימהו ושימהו. בכסא דין מימין. וזכרהו ופקדהו. ולבו ביום זה תרנין. ועינך עליו תנהו. יום עמים באף תדין. ולחיים כתבהו. קח מנחה אשר הכין. ובשרהו. כי טבלתו במי סליחה וטהרתו. ה׳:

ויגבה ה׳ צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה: ואתה באלהיך תשוב חסד ומשפט שמור וקוה אל אלהיך תמיד: ואל תבא במשפט את עבדך כי לא

לא יצדק לפניך כל חי : זכרתי משפטיך מעולם ה' ואתנחם : חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך : ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו : כי ה' אוהב משפט לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו וזרע רשעים נכרת :

מסתאגיב ע"פ א"ב בלתי סלס

כי ה' °אוהב משפט : כי ה' °ברא עולמו בגדלו . כי הוא אמר ויהי הכל במלולו . הצור תמים פעלו . כי כל דרכיו משפט . כי : כי ה' °גזר עולמו למענהו . יוצר הכל וקונהו . את מי נועץ ויבינהו . וילמדהו באורח משפט . כי : כי ה' °דבר ויקרא ארץ . יסדה והכינה במרץ . °היושב על חוג הארץ . ויעשה כמשפט . כי : כי ה' °ותיק בחר . בילד שעשועים מרחם משחר . לנצור ארחות משפט . כי : כי ה' °חסנה בעושר וכבוד והון עתק . וצדקה להגות בה בלי שתק . ולשמור מצותיה בל תנתק . להכין אותה ולסעדה במשפט . כי :

כמה ימי עבדך מתי תעשה ברודפי משפט : למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך : משפטי ה' אמת צדקו יחדיו : מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו : ולכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם : כי אלהי משפט ה' אשרי כל חוכי לו :

פזמון מ"ד חזק יעקב

°יכמותי ומדת שני . לבבי ייחד מחוללו . וכל קרבי ורעיוני . יהללהו כרוב גדלו . ואקרא שמו כטוב מעלו , בתוך עם קרובו וחבלו , אלהי משפט ה' אשרי כל חוכי לו : °. עם אשר שמך קורא . שועו כיום תשע . ומהר לפניו הקרה . מבשר צדיק ונושע . ורוח חן יערה ממרומך ונשתעשע . בדתך . ונאמר אשרי העם שככה לו . אלהי : °קומה ה' אל נשא . ידך אל תשכח ענוים . וחמול ורחם וחוסה . על עם כבודך מחוים . ונם תשועות ופדות שא . לאשר חסדך מקוים . כי חסד רם ונשא . יעשה למחכה לו . אלהי : °ביתך שימה עליון . ולאור שים מחשכי . כפלגי מים בציון . שלח נין ישי מלכי . ושוב שבות גיא חזיון . ויראו עינינו כי בחר ה' בציון . אוה למושב לו , אלהי :

נפשי איויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך . כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל : נדבות פי רצה נא ומשפטיך ה' למדני : סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי : עושה צדקות ה' ומשפטים לכל עשוקים :

פזמון מ"ה חזק יוסף

°יהי נועם . על עם . דלתי רחמיו דופקים . יפתחם . צור מרחם . וישמע קול נאנקים . ועשוקים מעושקים . יציל ויאמרו רחוקים . עושה צדקות ה' ומשפטים לכל עשוקים : °ויופיע . להודיע . יצורים כי הוא פעלם . וכי קרואים . הברואים . ליום תמוט רגלם . יום רעדה יום דין יום הרת עולם . ואין מכוסים . המעשים . מצופה כל נעלם . היבצר . מיוצר . יצורים סוף כל פעלם . מתי מעל . אינם על . גורל

הצדיקים

הצדיקים. עושה: °סמוך דלים. נכשלים. למשפטיך עמדו. אל אמונה. כפר נא. לזדונים אשר זדו. יהי רצון. בעת כצאן. לפניך יפקדו. שתחנם. עת תמנם. צאנך שלא יאבדו. רעה בשבטך. שאר שבטיך. ועודדם ויתעודדו. ובנאדך וספרתך שים דמעת העשוקים. עושה: °פדות תשלח. טוב וסלח. ביום לדין מושבך. חטא הלבן. ואשרי בן. אדם יתאמץ בך. זכור עדתך. בני בריתך. עליהם תעביר טובך. ואור קדר. יתקדר. ועל אדום תרד חרבך. שם רשעים. בך פושעים. תמחה ממכתבך. ונר לדוד ערוך תמיד. ואת סוכתו תקים. עושה:

פנה אלי וחנני כמשפט לאוהבי שמך: צדיק אתה ה׳ וישר משפטיך: קולי שמעה כחסדך ה׳ כמשפטך חייני: ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: תחי נפשי ותהללך ומשפטיך יעזרוני: השיבנו ה׳, אל מלך, ויעבור ה׳ על פניו:

מקדמה למלכיות ע״ס א״ב נלתי גשם

°אבון לחלות פני אל ואוחיל. חסדו ואמתו כי ברוב חיל. העירוני סעיפי ומפיל. אני תחנתי לפני המלך: °בהעלותי על לבבי רשעי אשר גמר. רעדה אחזתני ובשרי סמר. בעת אעמוד להתודות אשמי ואומר. אני מעשי למלך: °גדול אדונינו ומופלא. ומי העומד בהראותו להפלא. בין צדיק לרשע אם תעלה. חמת המלך: °גאון יצרי השיאני והעויתי פעלי. ונוקשתי במעשי ובמעללי. ומה אעשה כי יפקוד עלי. אדוני המלך: °דברי עונות במכתב נרשמות. ליום דין וחשבון נחתמות. מליצים יגידו גלויות וסתומות. המשרתים את פני המלך: °המונך יזכו במעבדיהם. החוסים בך המה ישאו ידיהם. קודש ואשר כח בהם. לעמוד בהיכל המלך: °ועובר על דתך ושב במרוצתו. תקנת יום זה לשוב ממשובתו. ישוב אל ה׳ וירצה תשובתו. כי כן יסד המלך: °מרום רצני ורצה עמך. שחר בקראי פני אולמך. ויערבו דברי כי ארוממך. אלהי המלך:

מסתאגיב ע״ס א״ב נלתי גשם

ארוממך אלהי המלך: אמליך °אל ראשון מבלי תחלה. ומרומם על כל ברכה ותהלה. ומלכותו בכל משלה. לפני מלוך מלך. ארוממך: אמליך °בורא הכל ולשמו אפאר. שבח גדולתו אבאר. אולי פניו אלינו יאר. אדונינו המלך. ארוממך: אמליך °גדול ונורא שוכן מעונה. אשפוך לפניך שיח ותחנה. ואתה תשמע השמים והאזינה. קולי אדוני המלך. ארוממך: אמליך °דובר צדק ויושר. אתודה לפניו חטאת עלומי אשר. עשיתי בלי יושר. לא היה דבר נעלם מן המלך. ארוממך: אמליך °רם ונשא ואגדלנו. ויצרי לפניו אכניענו. כי כל איש אשר יכנו. יעשרנו המלך. ארוממך: אמליך

מוחל

°מוחל וסולח לאשמי . אשר בו יחמתני ממעי אמי . ועיניו ראו גלמי ועצמי . לא נכחד מן המלך . ארוממך :

ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד : בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד : גדול ה׳ ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר : דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו : כי לה׳ המלוכה ומושל בגוים : רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר : כי ה׳ שופטנו ה׳ מחוקקנו ה׳ מלכנו הוא יושיענו :

פזמון מ״ו

קרוב לכל קוראיך היה קרוב לשוענו . כי חסדך שחרנו . מערש יצוענו . ובשמך אתאנו . לרפא את נגענו . ה׳ מלכנו הוא יושיענו : בה׳ חסינו • וזכרו שעשוענו . מתוך צדקותינו . ומלחץ קובעינו . אנא צור ישענו . אל תפן לרשענו . כי בשמך אתאנו ולכבוש תעתועינו . ה׳ מלכנו : מגדול עז שם ה׳ אל צלו נברחה . ובצרתה לנו על רחמיו נבטחה . זכרו מעוזנו . בצוקי מאורעינו . ובשמך אתאנו לכבוש את פשעינו . ה׳ מלכנו : הושיעה שה אובד מצער נענועו . ונדודו ונועו . יהי כופר תעתועו . ראה אנקו וריעו • בפי אריה ולועו . ושובבנו לרבצנו . ומרעה טוב רענו . והט אזנך לשוענו . נשף . בהשמיענו . ה׳ מלכנו :

ה׳ מלך . ה׳ מלך . ה׳ ימלוך לעלם ועד : ה׳ מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו : ה׳ למבול ישב וישב ה׳ מלך לעולם : זמרו אלהים זמרו זמרו למלכנו זמרו : כי מלך כל הארץ אלהים זמרו משכיל :

פזמון מ״ז חתום אברהם וחסר הס׳

זמרו משכיל, שפלים עם גבוהים. חדשים גם ישנים חשכים עם נוגהים . כי מלך כל הארץ אלהים : °אותות אמונות אל על לוחות לבות . חרותות בעט מזמות ילדוהו מסבות. כי בוראם אחד ונפלאותיו רבות . ואמת אל ואין עוד זולתו אין אלהים . כי מלך : °ברא לכבודו מבראי שחקיו . רצים ולא ייגעו כי שקולים עלי קו . צדק . והוא מלכם והוא נהגם בחקיו . ויאמרו ה׳ הוא האלהים . כי מלך : °רמת ונשגבת מדעת אדם . ויודוך הכל כי תקצר ידם . אכן כפי כחם יהללוך בעדם . כי אל גדול ה׳ אלהים . כי מלך :

מלך אלהים על גוים אלהים ישב על כסא קדשו : ה׳ מלך תגל הארץ ישמחו איים רבים : ואלהים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ : כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו : להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו : מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך : מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור :

פזמון מ״ח

מנומם . בעת קומם . להמליכך בני רחומים . שעה שועם . היה

ישעם

ישעם . וכתבם לחיים ולרחמים . חמול אבי . כי תביא . במשפט כל היקומים · שלח פדותך . מלכותך . מלכות כל עולמים : ביום אקרא · תהי נורא · עינך עלי לטובה . שא פשע . וחיש ישע . בהשקט ונחת ושובה . לך אשיר . כי תכשיר . משובת בת שובבה . ולא אעלים . כי חבלים · נפלו לי בנעימים · חמול : זה היום . אשר איום . יצר ראש פעולתו . וצוהו . והורהו . ולא שמר מצותו . ובו נשפט . כי למשפט . נברא מתחלתו . זה לאידו . וזה לצידו . זה לחייו וזה למותו . גדור פרצי · לאור תוציא . דיני כשמש בצאתו · בשמים . שבעתים · כאור שבעת הימים . חמול : אני עבדך . ברוב חסדך . עשה עמי לטובה אות . ושא הנס . צור לכנס . הפזורים בכל פאות . והמאורים . המאירים . אור להם לא יאות . בעוז מלכי . בושו כי . מלך ה׳ צבאות . רצה בנשפי · נדבות פי . כמו עולות ושלמים · חמול :

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד : מי זה מלך הכבוד ה׳ עזוז וגבור ה׳ גבור מלחמה : שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד : מי הוא זה מלך הכבוד ה׳ צבאות הוא מלך הכבוד סלה : ה׳ שמעתי שמעך יראתי ה׳ פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברגז רחם תזכור :

פזמון מ״ט חתום אברהם

אל בית המלך נקראתי · רעדה אחזתני . כי פיו המריתי . ה׳ שמעתי שמעך יראתי : במה יחידתי להנצל תוכלי . יום על כף מאזני המשפט תעלי . מה תלוני ואל בידיך שם כלי · להיטב ואת תרשיעי ובהבל תהבלי . בדעתך לא תחשבי בשכלך לא תשכלי . לאמר מה זה ואיך ולמה נבראתי . ה׳ שמעתי : רצית ללכת אחרי תאותך . תתענגי פה ולא זכרת אחריתך . יום אל יפרידך מעל גויתך . ואל חיקך ישיב תגמול פעולתך · כי בספר רשום חקוקה אשמתך . היום לעומתך . נתיב תום הוריתי · ה׳ שמעתי : הלך דבש ראית בגוית אריה . אכלת ותטמאי ולא אמרתי איה . אלהי המשפט יום יאסוף גויי . הארצות לדין והמתים יחיה . ותאמרי בלבך אולי לא יהיה . אדרוש מאויי לבי ובריתי . ה׳ שמעתי : מראות עיניך בשאול ישליכוך . ותאותך לדרך רע ידריכוך . לא יועילוך . אבל לתופת יוליכוך . מקום גחלי כידודי אש יתיכוך · ומאורות חלדך במשפט יחשיכוך . תנחמי ותאמרי אוי כי נטמאתי · ה׳ שמעתי :

ה׳ שמעתי שמעך יראתי : ה׳ פעלך בקרב וגו׳ : ה׳ ימלוך לעולם ועד : לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה׳ אלהיו עמו ותרועת מלך בו : ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל : כה אמר ה׳ מלך ישראל וגואלו ה׳ צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים : ועלו מושיעים בהר ציון

לשפוט את הר עשו: והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: השיבנו. אל מלך:

מקדמה לזכרונות

נחמתי. על אשר אשמתי · וכחצות לילה קמתי. מתודה ומתנפל עת זכרתי. משפטיך מעולם ה': עליון לקראתך מר צרחתי. כי מיום דינך חרדתי. עת סרעפי הערתי. ועל משכבי זכרתי. בלילה שמך ה': פקדני כרוב רחמיך. והקם לעבדך נאמך · וברצון עמך · זכרני ה': טובך יגדל עתה. תרופה למכתי שתה. כחסדך זכר לי אתה. למען טובך ה': רחשנו יערב לפניך וישפר. ומעלינו חמתך תופר· בהריעי תקיעותי כולם כמספר. לזכרון לפני ה': תומת־אב המון להחיש פדיוני. תזכור. ונעקד איש אמוני. ואז נביעה בקהל נאמני, חסדי ה' אזכיר תהלות ה':

אזכור מעללי יה כי אזכרה מקדם פלאך: אזכירה שמך בכל דור ודור על כן עמים יהודך עולם ועד: אזכרה אלהים ואהמיה אשיחה ותתעטף רוחי סלה: חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל כל אשר גמלנו ה' ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב חסדיו:

מסתאגיב חתום יעקב הקט' מסולג

אזכיר תהלות ה': אזכיר °יחוד שמך וארוממך. תהלות °יקרך אגיד ועז תעצומך. °יחד לבבי. ליראה את שמך · למען שמך ה'. אזכיר: אזכיר °עדות צדקתך לבדך. תהלות °עוזך אגיד ואתעטף נגדך. °ענני ה' כי טוב חסדך. אם נא מצאתי חן בעיניך ה'. אזכיר: אזכיר °קשיי ורשעי בעמדי לריבך. תהלת °קרבתך אענה וחלילה פן אכזיבך. הן °קלותי מה אשיבך. אודה עלי פשעי לה'. אזכיר: אזכיר °בנפלי בפח זדוני כתוא מכמר. תהלות °בך ארבה ואתחנן בלב נכמר · °בי ה' מה אומר. מה אשיב לה' · אזכיר: אזכיר °היותי בקרב חלדי כהלך. תהלות °הודך אשיחה ואתעטף כדל וחלך. °הודיעני בדרך זו אלך. אתהלך לפני ה'. אזכיר: אזכיר °קשר עריץ אמיץ בגאונהו · תפלת קשטך אבאר ביום תכניעהו. °קדמה פניו הכריעהו · אל נקמות ה'. אזכיר: אזכיר °טובות אשר בם תמיד תעודדני · תהלות °טרפי אחוה ואחלה זכרני ופקדני. טוב טעם ודעת למדני · למען דעת צדקות ה'. אזכיר:

עלי נפשי תשתוחח על כן. אזכרך מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער: זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה: זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו: חטאת נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכור לי אתה למען טובך ה':

פזמון נ' חתום יהודה

יצרי ראשית צרי · התעני כשכור. ומה יתרון לדברי. כי אם עונות לזכור. יה אל תגל מסתרי · והותי אל תעכור. חטאת נעורי

נעורי. ופשעי אל תזכור: °הלבן מות יתרון. כהגיש מנחת שפתיו. היא מנחת זכרון. מזכרת עונותיו. ואין ארון. ואין אהרן. לכפר על זדונותיו. ובמה ישיב חרון. וירצו קרבנותיו. אשר שכלו. ימי הבלו. ביד תאותו ימכור. חטאת: °ונקל בעיניך לכפר. על נפש שוגגת. דלה ממצוא כופר. ואין ידה משגת. וחזיוני הספר. זכרה ומתמוגגת. ונוחם אמרי שפר. הוגה ומתענגת. פעם בפתח תקוה ופעם בעמק עכור. חטאת: °דבקה נפשי בעצבי. ותלך שובבה. ועולם נתן בלבי. הקימותיו מצבה. ולא אזכור ביום טובי. יום אשכב למעצבה. יום רוח תעבור בי. ואין אהבה. ואין איבה. הוזרקה בי. שיבה. וראיתיה לזכור. חטאת: °הפחידוני עוני. וחסדך יבטיחני. ונחמות חזיוני. בהקיצי תשיחני. והאמינו רעיוני. כי רוחך תנחני. ושים נא לבי ועיני. בדרך אמת ונחני. וביום תוכיחני. ברגז רחם תזכור. חטאת:

פזמון נ"א חזוס יוסף סלח

ימי ילדות. יום כבדות. שכחוני ברוב זדוני. ובבחרות. ליום עברות. לא שמתי רעיוני. ומר ראשם. מעט דבשם. הסתיר מאור עיני. אנא אל. ביום תואל. לחפש בו מצפוני. כחסדך זכור לי אתה למען טובך ה': °ואיך יסלח. עדי תסלח. אנוש יום זמן חומד. אשר בטנו. כבוא אונו. לבטן שאול יצמד. ועולם זה. הנבזה. חשבו לעולם עומד. עדי שכח. ביום יוכח. במכאוב ויום יעמד. וצדה לא הכין לו לפני בוא ה'. אנא: °סבבוהו והלאוהו. תלאות מפה ומפה. בהגיד לו. מעללו. וענות ימי חרפו. ואין לו שם. בעד אשם. יספור זהבו וכספו. ואם הרבה בגפו. בא וככה יצא בגפו. וטוב מעשה. לבד מחסה. כי בו בחר ה'. אנא: °פשות חטאת. על חטאת. רצונו בתאות גופו. והטהו. ופתהו. זמנו במעט צופו. ולא זכר. ביום נעכר. כי כלענה סופו. כעת ייעף. והוא מועף. לקברו כנשר בעופו. ונקל זאת. למול רגזות. ביום ריב ה'. אנא: °סלח צורי. עון יצרי. והפק נא לי שאלות. ואם גבר. חטא ועבר. סליחותיך גדולות. ומערשי. לך עושי. מפחד בלילות. בשיר קמתי. וקדמתי. לשמך רובי תהלות. ואם איני. בניב לשוני. במה אקדם ה'. אנא:

זכור לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו: זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט נחלתך הר ציון זה שכנת בו: זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה: זכרני ה' ברצון עמך ופקדני בישועתך: זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה': טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו: זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור: ויזכור להם בריתו וינחם כרוב חסדיו: ויזכור ימי עולם משה עמו איה המעלם מים את רועה צאנו איה השם בקרבו את

רוח

רוח קדשו: על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד
לא יחשו המזכירים את ה׳ אל דמי לכם:

פזמון נ״ב חתום משה

אל דמי לכם • ילדי איתני • מהפיל שועכם. לפני צור מעוני • עד יקבץ נדחכם. אל מקדש מעוני. המזכירים את ה׳ אל דמי לכם: °מנום אם קמתם. ולבית אל באתם. משנה זורדתם. ורון התאויתם. מי ישע שאבתם • וקרתם ושתיתם • בליל זה ונזכרתם. לפני ה׳ • המזכירים: °שאון גאות מענם. הסר וחרפתם. כי מכרום חנם. ואפסה גאולתם. למענך ולא למענם. עשה ולצרותם. וידעו כי אותם בחר ה׳. המזכירים: °המון חסדו וטובו. בליל זה יעירנו. לבן מאז אהבו כעין יצרנו. למחות את חובו. ברצון יעטרנו. ומדי דברי בו. זכור אזכרנו. רחם ארחמנו • נאום ה׳. המזכירים:

וישמע אלהים את נאקתם ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: הלוך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר ה׳ זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה׳: וזכרתי את בריתי אותך בימי נעוריך והקימותי לך ברית עולם: וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני ה׳: השיבנו. אל מלך. ויעבור:

מקדמה לשופרות

אל כנד כונס. מי הים. בכנס. נפוצות עם אראה נס. אשמעה קול שופר: °באורו חשכים יגהו. בעזרו שפלים יגבהו. והיה ביום ההוא • יתקע בשופר: °גדול. בשובם לבצרון. וקול נשמע בתת רון. קרא בגרון. אל תחשוך כשופר: °הערים אשר שאו • ממתים מכם ראו • כנשוא נס הרים תראו. וכתקוע שופר:

אברך את ה׳ אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי: אברכה את ה׳ בכל עת תמיד תהלתו בפי: גדלו לה׳ אתי ונרוממה שמו יחדיו: כל העמים תקעו כף הריעו לאלהים בקול רנה: תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו:

מסתאגיב חתום אני שלמה חזק כפול, אחר אות נ׳

תקעו בחודש שופר: °לאדיר נורא תהלות • °לאמיץ עושה גדולות ונפלאות עד אין מספר • תקעו: °לנאור גוזר ומקים. °לנוטה כדוק שחקים. בצקת עפר. תקעו: °ליוסד ממדי נשיה • °ליוצר מאורי עליה. ומבריק נוגה שפרפר • תקעו: °לשופט היום עבדיו. לשומר נפשות חסידיו. ונחלתם תושפר. תקעו: °ללובש שריון צדק • °ללוקט שושן מחדקי • זרע יעבדנו יסופר. תקעו: °למלבין צחנת רשעם. °למוחה

כעב

כעב פשעם. וכר עונם וחטאתם הכפר. תקעו: °להופך כתמם כיהלום. °להטות אליהם שלום. כמי אמנה ופרפר. תקעו: °לחקות °זרויה לחיים. °לקבל שועת עניים. ותיטב לה' משור פר. תקעו:
אודה ה' כצדקו ואזמרה שם ה' עליון: ואבא אל מזבח אלהים אל אל שמחת גילי ואודך בכנור אלהים אלהי: עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר: בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך:

פזמון נ"ג

המלך ה', רום ותחת קונה. הגדילו אמונים בנועם שיר ומענה. בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה': המלך ה'. פותח ספרים. לצדיקים גמורים. ובינונים וזרים. ועם ישרים וברים. עם זו ימנה. בחצוצרות: המלך ה'. כבודך השיבה. וצאנך היטיבה. וביתך השיבה. והיכל קדשך מהרה יבנה. בחצוצרות: המלך ה'. רעה עם לא אלמן. וקרב לו הזמן. דברך הנאמן. והיה טרם יקראו ואני אענה. בחצוצרות:
ויהי ביום השלישי בהיות הבקר וגו' עד ויעמדו מרחוק: הללויה הללו אל בקדשו וגו' עד כל הנשמה תהלל יה הללויה: כל יושבי תבל ושוכני ארץ וגו' עד והלך בסערות תימן:

פזמון נ"ד חוק

קול שופר במהרה יזומן. בהושיעך עם אביון מצפון ומתימן. וה' אלהים האל הנאמן. בשופר יתקע והלך בסערות תימן: °חקר נפלאותיך באיים יסופר. בהושיעך עם אביון בגלות נחפר. והיה ביום ההוא יתקע בשופר. וה': °זכרנו לחיים ועל פשעים תכסה. אהבתך מלך רב למען בעשר מנוסה. ולמען הנעקד לפניך כשה. חמול על עם לא אלמן לאמר בך אחסה. תקעו בחדש שופר בכסא: וה' אלהים: °קרא נא לעמך ופדם מיד מוני. ושובבני למקדשי ויסד בית ארמוני. ואז יאמרו בשמחה גאולי ה'. וה' אלהים:

ה' צבאות יגן עליהם. ה' צבאות יגן עליכם. ה' צבאות יגן עלינו. אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון: השיבנו ה' אל מלך: רחמנא וגו' עד אלהינו שבשמים. ומוסף אלהינו שבשמים הבא לנו שנת אורה וגו' עד שנה שתוליכנו קוממיות לארצנו:

פזמון נ"ה חתום דויד חוק

אנא בקראנו. לקול שוענו. אדני שמעה: אנא ברחמיך עון בצענו. אדני סלחה. אנא: °דברים לקחתי. שמע ה'. וחטא בו נחמתי. סלח ה'. אנא °וממעון שמיך. שמע ה'. וחטאת עמך. סלח ה': אנא. °יום ערכי שבחה. שמע ה'. משובה נצחה. סלח ה': אנא °דלים ואביונים. שמע ה'. אדומים כשנים. סלח ה'. אנא: °חרדים נגדך. שמע ה'. ולי אני עבדך. סלח ה'. אנא °זמירות מהללי. שמע ה'.

ורוע

ורוע מעללי. סלח ה׳: אנא ∙ °קול שארית יעקב. שמע ה׳: עון כל לב עקוב. סלח יהוה: אנא בקראנו לקול שוענו. אדני שמעה: אנא ברחמיך עון בצענו. אדני סלחה:

אלהינו שבשמים תכון תפלתנו קטרת לפניך: אלהינו שבשמים עשה עמנו אות לטובה. עשה עמנו אות לישועה. עשה עמנו אות לרחמים ∙ יראו שונאינו ויבושו, יחזו אויבינו ויכלמו. כי אתה ה׳ עזרתנו ונחמתנו:

תיקון (מעמד) ליל שני של ראש השנה

אשרי וקדיש עד לעילא

פזמון נ״ך תחוס יצחק

°יחיד בקראי לך. °צדק לבש לבי. °חל נא פני צור. °קרבו ימי חשבון ודין כל ∙ האל צבאות רחם עלי:

אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך: ואני אליך ה׳ שועתי ובבקר תפלתי תקדמך: ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך: כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי: ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה ישועתה לה׳: ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך: ואני בה׳ אצפה אוחילה לאלהי ישעי ישמעני אלהי: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה׳ כי גמל עלי: ואני קרבת אלהים לי טוב שתי בה׳ אלהים מחסי לספר כל מלאכותיך: ואני תפלתי לך ה׳ עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך: כי לך ה׳ הוחלתי אתה תענה ה׳ אלהי: לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: לך דומיה תהלה אלהים בציון ולך ישולם נדר:

פזמון נ״ו

לך אערוך תפלה. אשר יראיו סועד. לך אביע תהלה ∙ בליל זה המועד, חמול על עם רועד. להלל מתועד. ה׳ ימלוך לעולם ועד: לך אדרת מרומים. לך °אשיות הדומים. לך °בוחן לבבות. לך °גלויות סתומים. מלכותך מלכות כל העולמים: לך °טהור פליאת רום ערץ וארץ. לך °יקרת מלכים. לך °כבוד במרץ. ה׳ מלך תגל הארץ:

לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ. לך ה׳ הממלכה והמתנשא לכל לראש. והעשר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל. ועתה אלהינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך. ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: בקראי ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי חנני ושמע תפלתי. שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו. יבואו אליך הרוחות וכל הנשמה:

תוכחה פ״ס א״ב עד ע׳

ביום למשפט אקרא. חסדך יה יקרה ∙ לבל אפך יחרה. °אלהי תחת ומעל ∙ נפשות יקרא מעל. וגופות משאול יעל: °בקראו

מי

מי אשר חטא. ומנתיב יושר נטה • התיצבו ונשפטה : °גוף יענה אני חשוב • כנבל רוח נשוב. יחד על עפר ישוב. פ״ז : °דבק בשוכני דומה. ישני עפר ורמה. חרש את חרשי אדמה : °הלא נבלה שוקטת. בעת אין בה שולטת. הנפש החוטאת : °ומה כחי אני לחטוא. אל צדיק במשפטו. יסר מעלי שבטו • פ״ז : °יוד עלי גוף דמיכ. בארבעת נלחמים. צרי רבים קמים • °חיש לתאותו מהר. ברוב הטובה דהר. הזהרתו ולא נזהר. °טהורה מאור אצולה. דלה מטיט יון מצולה. האומר לצולה :

הנשמה לך והגוף פעלך. אתאנו על שמך. שמך נקרא עלינו. אלהינו בושנו במעשינו• אין לנו פה להשיב כי רבו עונותינו• חטאנו עם אבותינו העוינו. מה נאמר לפניך יושב מרום. הלא הנסתרות. אתה יודע. אתה חופש, אין כל דבר אם עונינו. אם עונות. כי עמך. כי עמך מקור חיים. כי לא על צדקותינו • ה׳ שמעה. השיבנו ה׳. אל מלך יושב• ויעבור ה׳:

מקדמה למשפטיות ע״ס א״ב בלתי חלם

°אלהי רעיוני העירוני. וממשכבי הניאוני. נבהל וחרד עת הזכירוני. כי אלהי משפט : °בוראנו נצב לדין חילו. ואיך אתיצב למולו. ואמנם ידענו והכרנו. כי לא דרשונוהו כמשפט : °גם אם דרשנוהו בפה ולשון. ולבנו לא כן. לעבדו ולדבקה בו ועל כן. לא יקומו רשעים במשפט : °דלו עיני לשמי מרום זבולו. להצדיק דין הצור תמים פעלו • כי כל דרכיו משפט : °האל הנקרא אמת ואמונה אזור מתניו. ומלכותו בכל משלה וצדק לפניו • ועוז מלך משפט : °והננו ארך קצנו ולקינו עד בלי די. חלילה לאל מרשע ושדי. לא יעות משפט: °זכור רחמיך והפלא חסדיך • ואל תוכח ביום קומך לדין את עבדך • ואותי תביא במשפט: °מלך רחמן מאז נקראת. דרכך לחוסים הורית. ועורה אלי משפט : °נחנו באורח מישור ואל תדיננו. כמעשה ידינו. צדק ומשפט :

אף ארח משפטיך ה׳ קוינוך לשמך ולזכרך תאות נפש : אודך ביושר לבב בלמדי משפטי צדקך : אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט : בקום למשפט אלהים להושיע כל ענוי ארץ סלה : גרסה נפשי לתאבה אל משפטיך בכל עת : דרך אמונה בחרתי ומשפטיך שויתי : הגיד לך אדם מה טוב ומה ה׳ דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך : הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים : העבר חרפתי אשר יגורתי כי משפטיך טובים : ויגבה ה׳ צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה : ואתה באלהיך תשוב חסד ומשפט שמור וקוה אל אלהיך תמיד : ואל תבא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי : ואל תציל מפי דבר אמת עד מאד כי למשפטיך יחלתי : זכרתי משפטיך מעולם ה׳ ואתנחם : חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך : ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו : ידעתי ה׳ כי צדק משפטיך ואמונה מאד :

ישמח

ישמח הר ציון תגלנה בנות יהודה למען משפטיך: כי ה׳ אוהב משפט ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו וזרע רשעים נכרת: כמה ימי עבדך מתי תעשה ברודפי משפט: למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך: מעשה ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו: נפשי איותיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל: נדבות פי רצה נא ה׳ ומשפטיך למדני: סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי: עושה צדקות ה׳ ומשפט לכל עשוקים: פנה אלי וחנני כמשפט לאוהבי שמך: צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך:

מסתאגיב חתום יוסף אנשול

צדק ומשפט מכון כסאך • °יחיד לבקש רצונך עמדתי. ובצל כנפיך לשבת חמדתי • ובשם כבודך בצוקי התעוררתי. כי אזכרה מקדם פלאיך. צדק: ואותך לנגדי תמיד שויתי, משכן כבודך צויתי• להמון רחמיך קויתי • ביום צרתי אקראך • צדק: °סברי ומשפטי מחסי בך, נפשי חכתה ליום שובך • ה׳ מה רב טובך • אשר צפנת ליראיך • צדק: °פי פערתי למלקוש חמלתך. כשל כחי נשוא אימתך. השב נקם לצרי ושפוך עליהם חמתך • על אויביך ועל שונאיך צדק: °אבד אויב לכליותי יפלח. ולבי מבור פשעיו תשלח · כי אתה ה׳ טוב וסלח. ורב חסד לכל קוראיך: צדק: °נאור הישר לפני אורחות שבילך. ותעביר את עוני בעמדי למולך. רחום וחנון בקראי לך. קרוב לשועי אמצאך. צדק: °שונא שלום נפשי יבקש. יבוז יגיעי וחילי ינקש. כחש בשמך וישר יעקש, לא עם בלא אל יקניאך. צדק: °ולך ה׳ הוחלתי. על כן בשבבי לא זחלתי. ודברי תנחומיך יחלתי • שלח נא אלי על ידי נביאיך, צדק: °לבי יחיל בקרבי. אם נחלתי ברוב כאבי ועצבי. בטח באלי מנוסי משגבי. ישלח דברו וירפאך. צדק:

פזמון נ״ח חתום יוסף ק׳

צדק ומשפט מכון כסאך. חסד ואמת יקדמו פניך: °יערב שיח נדח ותתנוניו. ותשע כקרבן מרוקח. אל רנניו. ולבו מצעק לקח. ממעוניו • הטה אזנך ופקח. עיניך. חסד: °ועד אן אדונים קשים. יענוני. ועל דת אלהים קדושים. שנאוני. ואויבות מצודדות נפשים הניאוני. וצרים התיעצו על צפוניך. חסד: °סגורים בבתי כלאים • בשביהם. מצר ומצוק מלאים. במריהם. לענן כבודך תלואים • עיניהם. צועקים למה נמות לעיניך. חסד: °פנית דרך עקובה, גוי קדוש הלא רעתך רבה. ולא תבוש, כי כעשן מארובה. פרח רוש. שוב כי כשלת בעונך•חסד: קצרה לשוני לספר. תהלתך.דברים לקחה לכפר • על עדתך. למען תרחם ותפר. את חמתך. למען אמצא חן בעיניך. חסד:

צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך: צדיק אתה ה׳ וישר משפטיך:

קולי

קולי שמעה כחסדך ה׳ כמשפטיך חייני. ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך: תחי נפשי ותהללך ומשפטיך יעזרוני: השיבנו ה׳ אליך ונשובה. אל מלך. ויעבור:

מקדמה למלכיות ע״ס א״ב

°אתיתי ירא ונדמע. °בכל לבבי יגמע. °גועה ומתחנן בהשמע. °דבר המלך: °הנני רחקתי משמצה. °ובאתי בהגיון מליצה. °זכור אזכרך למען אמצא. °חן בעיני המלך: °טפשי לבי בל יהיו נמצאים. °יום יפתחו בו ספרים מלאים. °כחשי להיות נקראים. °לפני המלך: °מהר אמונים למלא. °נקיון כף לשואלי. °סליחה הימים האלה. °עשה המלך: °פנו דרכיכם ונפלאותיו. °צפצפו ובשמו מקהלותיו. °קראו כי אוהב טהר לב חן שפתיו. °רעהו מלך: °שמעה אדונינו ממרומך. °תחנת עמך ותפלת עבדך. תהלה לדוד ארוממך. אלהי המלך:

פזמון נ״ט

אלהי המלך. ה׳ הוא שמך. בשם זה ארחמך. ואגיד תעצומך. ה׳ אלהי ארוממך. (אלהי): אלהי המלך. אשר גבר חסדו. על גזע ידידו. פוצחים יחודו. מרננים לו לבדו. ברוך שם כבודו. לעולם ועד. עזך ותעצומך. ה׳ אלהי: אלהי המלך. צור שוכן מעוני. שמו לעד ארומם במיטב הגיוני. ואודה בתחנוני. ברוך אתה ה׳. ה׳ אדונינו מה אדיר שמך. ה׳ אלהי:

ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד: גדול ה׳ ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר: דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו: זמרו אלהים זמרו זמרו למלכנו זמרו: כי לה׳ המלוכה ומושל בגוים: כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו: כי ה׳ שופטנו ה׳ מחוקקנו ה׳ מלכנו הוא יושיענו: ה׳ למבול ישב וישב ה׳ מלך לעולם: להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו: מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך: מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור:

פזמון ס׳ חתום לוי חזק

°יום לריב תעמוד ולדין עמים. לבי בי יחרד ועליו אמים, ברחמים שפטני חוקר עלומים. מלכותך מלכות כל עולמים: °להשיב אין לי פה כי נסכלתי. ותמיד בשרירות לבי הלכתי. ולכן ממעשי פרי אכלתי. ובעניי כמעט קט אבדתי. לזאת יחם לבבי כגחלי רתמים. ברחמים: °ומחרון אפך אנה אני בא. כי פשעי עומדים לנגדי כצבא. אם יחד למשפט נקרבה. ומהמורות יכרו לו אלפי רבבה. ומכמורת יפרשו לי וחרמים. ברחמים: °יכבשו רחמיך את כעסך. והפלא לי כיום רוב נסיך. ויודוך ה׳ כל מעשיך. ואומר בהסתרי בצל מחסך. כי חבלים נפלו לי בנעימים. ברחמים: חרדים

מדינך אלהי עולם • °זכות אבותם תזכור אשר מעולם . °קרבה נא וגאלם . גאולת עולם . וידעו הרשעים ושלוי עולם . כי אתה מפר מחשבות ערומים • ברחמים :

מסתאגיב חתום שלמה ה״ן מבולש

מלכותך מלכות כל עולמים • °שוכן עד מאז נשגב לבדו. שם מלכותו מיוחד ואין שני לצדו . שכלל עולמו מאור לבוש מדו . בשלשה ספרים נחתמים . מלכותך : °לעצת אמון נכסף נכסוף . להקת עשר ספירות יזם לחשוף . לבלר כנגדם עשרה באין סוף • וחמש בחמש מוסכמים . מלכותך : °מבין סודם יבהל ויפחד • מהם ישכיל כי היוצר מיוחד . מי אתה סופר לפני אחד . והוא ראש לכל ראש ורם על כל רמים , מלכותך : °הכי עשר הם אחוזות במצור . המשכיל בהם ידע ויצור . הוא היוצר אשר בם יעצור . ועדיו גלוים מפורסמים . מלכותך : °הן באותיות עשרים ושתים • הגביל למעלה אש ולמטה מים . הבדילם ברוח חק מכריע ושנים . עשר מזלות במרומים . מלכותך : °נשא על כל שמו אשר שת בכל . נתלה עולם בידו כאשכול . והוא מקום לכל . כי ביה ה׳ צור עולמים :

מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור : ה׳ מלך ה׳ מלך ה׳ ימלוך לעולם ועד אבדו גוים מארצו : מלך אלהים על גוים אלהים ישב על כסא קדשו : ה׳ מלך תגל הארץ ישמחו איים רבים : רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר : בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה׳ :

פזמון ס״א חתום משה

לפני המלך אשפוך עתירתי . ובליל זה נגדו אגיד צרתי . ומפיל אני תחנתי . לפני המלך : °מה טוב מפעלי . בקומי חצות לילי . לעזוב נוה זבולי • ולרוץ לבית מחוללי . דברו נר לרגלי . ואור לנתיבתי : ומפיל : °שפל מאד בעיניו . הקריב זכות אמוניו . בליל זה לאדוניו . אולי בתחנוניו . יכפר את פניו • ותכון לפניו . קטורת תפלתי . ומפיל : °הכאיב קול פרש • ועול קשת רומה . ללב כים נגרש • וכחליל הומה . ענה שואל כמו רש . למי סליחה צמא • צורי אל תחרש אל דמעתי . ומפיל :

מסתאגיב חתום משה הקטן

°מפיל אני תחנתי לפני המלך : °מחסי לשחר פניך קמתי . ונדבות פי לפניך קדמתי . ומדינך זחלתי . ומאז שמעתי . נהם ככפיר אימת מלך • מפיל : °שחותי עד מאד ורעד יבא בי . כי עונותי אחזו עקבי . ומה אשיב היום עת יזכור חובי . אם תעלה חמת המלך • מפיל : °הנני כחומר ביד היוצר בידיו . אם עצמו פשעינו מהם עצמו חסדיו • כי הכל עבדיו • ועשה כרצונו המלך . מפיל :

הצור

°הצור הביטה ממעונך . והעת ישפטו גוים על פניך . ואשיב צוררי כי יקדמוני חנך. עשר ידות לי במלך. מפיל: °קטן אשר מאז קראת שמו. שובבהו בשלום אל מקומו. ומיד צורריו דרוש תדרוש דמו . כמאז אלהיו עמו . ותרועת מלך. מפיל:

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד: מי זה מלך הכבוד ה׳ עזוז וגבור ה׳ גבור מלחמה: שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד: מי הוא זה מלך הכבוד ה׳ צבאות הוא מלך הכבוד סלה: ה׳ ימלוך לעולם ועד: לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה׳ אלהיו עמו ותרועת מלך בו: ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל. כה אמר ה׳ מלך ישראל וגואלו ה׳ צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים: ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה׳ המלוכה: והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה׳ אחד ושמו אחד: אל מלך יושב. ויעבור:

מקדמה לזכרונות חתום שלמה מרוכע

°**שוחר** טוב יבקש רצון מאל על. שם כבודו נמצא מאין תחת ומעל. שוב ישוב ושק ישים על. שתי כתפיו לזכרון: °לכו ונשובה אל אל יוצר נשיה. לשמו נתנה שבח והודיה. ליל זה נריע לו והיה, לבני ישראל לזכרון: °מלך המלכות שלך היא. מאז אמרת יהי אור ויהי. מחה פשעי וקבל תחנתי כי היא. מנחת זכרון: °הכון לקראת אלהיך ישראל ותמצא פדיום. הסירו רוע מעלליכם יאמר איום. רחצו הזכו והיה היום. הזה לזכרון:

אזכור מעללי יה כי אזכרה מקדם פלאך: אזכירה שמך בכל דור ודור על כן עמים יהודך עולם ועד: אזכרה אלהים ואהמיה אשיחה ותתעטף רוחי: אלהי עלי נפשי תשתוחח על כן אזכרך מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער: זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה: זכר נא כי כחמר עשיתני ואל עפר תשיבני:

פזמון ס״ב חתום משה רחום

אלהי תהלתי מאין בראתני. ולהמית תאותי. בעולם החייתני. אדאג מחטאתי. יום למשפט קראתני. אלי זכור נא כי כחמר עשיתני. °מה בצע בדמי אם יחרה אפך. ומה הועיל ביום מותי אם יעלה קצפך. ומה אני עד יסער עלי ים זעפך. הטוב לך כי תמאס את יגיע כפיך. פחד העטיתני. וזעם מלאתני. אלי: °שדי צמאה נפשי וכמה לך בשרי. וכי רדפתי שרירות לבי וחפץ יצרי. מתוק מדבש מצאתיו אבל הוא עז מארי. גדר דרכי שכלי והבאישני ליוצרי. אהה יצרי עכרתני ולריק פתיתני. אלי: °הינצל אנוש מיד מות בעושר וקנין. וישוב היום המר בחץ וחנית ושריון. יום לא ימצא אומר בחכו ובפיו ענין. יום יעמוד לחשבון והוא העד והדיין, אודה כי שפטתני ובצדק עניתני. אלי: °רחום אשר על חטאי ועוני לא גמל. הבט כי

אנוש

אנוש בתבל: לכעס יולד ועמל. והוא כחציר גגות אשר לא ציץ ולא גמל. ייבש כעשב השדה כציץ יצא וימל. ובשר כי רציתני ומיד שאול פדיתני. אלי:

זכור נא כי כחמר עשיתני ואל עפר תשיבני: זכרני ה׳ ברצון עמך ופקדני בישועתך: זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט נחלתך הר ציון זה שכנת בו: זכור רחמיך ה׳ וחסדיך כי מעולם המה: זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו: חסדי ה׳ אזכיר תהלות ה׳ כעל כל אשר גמלנו ה׳ ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב חסדיו:

מסתאגיב חזוס אברהם בן עזרה

חסדי ה׳ אזכיר תהלות ה׳: °אזכיר קצות נוראות. במחקרי הלב נראות. ויותר מהמה נפלאות. מי ימלל גבורות ה׳. חסדי: °בינותי בבנין תכניתי. לראות מה אחריתי. והנה חמר ראשיתי. ונחה עליו רוח ה׳. חסדי: °רוחי מכל נכבדת. יסודתה בלב עומדת. ואשו תמיד יוקדת. כי באש ה׳. חסדי: °הנה יודע אני. כי בצלם אלהים בראני. ועל ארבע ראשים נשאני. נושאי כלי ה׳. חסדי: °מלא קרבי נגידים. ויפקד עלי פקידים. מהם מלכים ומהם עבדים. עושה כלם ה׳. חסדי: °בקרבי עדי נאמני. ומחוץ יענו בפני. ואיך אכחש ועיני. המה ראו מעשה ה׳. חסדי: °נטע לי אזן והאזנתי. ומלים בם בחנתי. וגם העת אשר התבוננתי. שמעתי בקול ה׳. חסדי: °על כל מראה אהודנו. ובכל שמע אכבדנו. ונשמת אפי תעבדנו. והריחו ביראת ה׳. חסדי: °זה אלי ארוממנהו. ובכל טעם חכי אטעמהו. ואין במה אקדימהו. על כל הטובה אשר עשה ה׳. חסדי: °רבו חסדיו עמדי. ותכון להמיש ידי. ועל כן אנכי בעודי. אפרוש כפי אל ה׳. חסדי: החל בחכמה ויכלה. וצורך הכל מלא. מי חכם וישמר אלה. ויתבוננו חסדי ה׳:

חסדי ה׳ אזכיר תהלות ה׳ כעל כל אשר גמלנו ה׳ ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב חסדיו: זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה׳: טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו: ויזכור ימי עולם משה עמו איה המעלם מים את רועה צאנו ואיה השם בקרבו את רוח קדשו: הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר כה אמר ה׳ זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה׳: וישמע אלהים את נאקתם ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב: ויזכור להם בריתו וינחם כרוב חסדיו: וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך והקימותי לך ברית עולם: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי: וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות לכם לאלהים אני ה׳:

זכור

פזמון ס״ג

זכור נא אלהינו ברחמיך. לרחומיך. ואל נא תזכור בזעמך. עון עמך: אפך וחרונך • אל תזכור • צדקת אב המוניך. אנא זכור. זכור: עון מובדלים. אל תזכור • איש תם יושב אהלים. אנא זכור. זכור: עון הקשה. אל תזכור. זכות האיש משה. אנא זכור. זכור: קצף גם חרון, אל תזכור. זכות הכהן אהרן. אנא זכור. זכור: פשע גם תאנון. אל תזכור. זכות יהושע בן נון • אנא זכור • זכור: עוני ואשמותי אל תזכור • זכות שמואל הרמתי אנא זכור • זכור: עון עמך ומומו. אל תזכור • זכות דוד ושלמה. אנא זכור. זכור: עון ופשע. אל תזכור. זכות הנביא אלישע. אנא זכור. זכור: אל מלך, ויעבור:

מקדמה לשופרות קרט״ב משולש

קחו עמכם דברים ושובו אל אל נערץ ברום זבולו • °קרוב ה׳ לנשברי לב המחכים פעלו. °קדוש ישראל וגואלו • הללוהו כרוב גדלו הללוהו בתקע שופר: °רוממו ה׳ אלהינו וקודש ידיכם שאו. °רחם ירחם עגומים חרון נשאו • °ראה כנשוא נס הרים תראו. וכתקוע שופר: °טהר לבך עם קדוש בכשרון. °טהור עינים משאול ושברון. °טוב ה׳ לקויו קרא בגרון • °אל תחשוך כשופר: °במהרה תבושר לאום צולעה. °בשורת פדיון ומשמיע ישועה. °ביטוי עלה אלהים בתרועה • ה׳ בקול שופר:

פזמון ס״ד

ה׳ בקול שופר. ישמיע שמועה. לקבץ צולעה • בבוא חזיון תשועה• עלה אלהים בתרועה: ה׳ בקול שופר. יגלה עת וזמן. עת יתקע והלך בסערות תימן. ואום הרשעה אזי ישית פרועה. עלה: ה׳ בקול שופר בהר קדש תתקע. נוה קדש תרקע. והר שעיר תבקע. ותנתק ותמוש היותד התקועה. עלה: ה׳ בקול שופר. יקרא משמים. על עיר הקדש ועל ירושלים. ואז כנת ימינך תהי כמאז נטועה. עלה:

אברך את ה׳ אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי: אברכה את ה׳ בכל עת תמיד תהלתו בפי: בה׳ תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו: גדלו לה׳ אתי ונרוממה שמו יחדו: כל העמים תקעו כף הריעו לאלהים בקול רנה: עלה אלהים בתרועה ה׳ בקול שופר:

מסתאג׳יב חתום אני שלמה חזן

עלה אלהים בתרועה. ה׳ בקול שופר: °אל שוכן ברום מעוני • שבחוהו ואדרוהו המוני, הריעו לפני המלך ה׳. בחצוצרות וקול שופר • עלה: °נאור ממנו יצורים ירהו • בעשותו נוראות כי נורא הוא. לעמו והיה ביום ההוא. יתקע בשופר • עלה: °יחד עמך להר

להר הזיתים לעלות. ילכו במאמרך המולות • וכל העם רואים את הקולות׳ ואת הלפידים ואת קול השופר. עלה: °שעה קריאת דל בצלך יתלונן • אולי ה׳ צבאות יחנן, ותפליא פלא בקולות וברקים וענן. כבד על ההר וקול שופר. עלה: °לעבדו כהיום ידיכם מלאו • ובבוא פדותכם על הכל תתנשאו • כנשוא נס הרים תראו. וכתקוע שופר. עלה: °מפחדך רגזו מתי תבל • בשר עם עול קמים סובל. והיה במשוך בקרן היובל. וכשמעכם את קול השופר • עלה: °העלו תודה לאל ושירו לו • וספרו גבורותיו וזמרו לו • הללוהו כרוב גדלו. הללהו בתקע שופר. עלה: °חנון יחנן לקול צעקתכם • ושוב ישיב כמאז שבותכם. ה׳ צבאות יגן עליכם. בתרועה וקול שופר. עלה:

עלה אלהים בתרועה ה׳ בקול שופר: שירו לו שיר חדש היטיבו נגן בתרועה: שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו:

פזמון ס״ה חתום משה

°משמר הציבו. לערוך שועה • ושירים הקריבו. להשיג דעה. ובליל זה הישיבו. נגן בתרועה: °שים דמעה לחם. יומם וליל • ביצר הלוחם. ועמוד ופלל. אולי צור ירחם. אשר כל מחולל. וישוב וינחם. על הרעה • . ובליל: °האבד מאבידים. והפץ מפיצים • והשקף לגן נרדים. לכלות קוצים • והבער לפידים. ואש ניצוצים, וקש יהיו זדים. ועושי רשעה. ובליל:

שירו לה׳ שיר חדש היטיבו נגן בתרועה: הודו לה׳ בכנור בנבל עשור זמרו לו: טוב להודות לה׳ ולזמר לשמך עליון: גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי אזמרה לך בכנור קדוש ישראל: ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה׳: ואבואה אל מזבח אלהים אל אל שמחת גילי ואודך בכנור אלהים אלהי: אשרי העם יודעי תרועה ה׳ באור פניך יהלכון:

מסתאגיב חתום יהודה

אשרי העם יודעי תרועה: °יושבים בארצות מוני • שואפים אל בית מעוני • לראות כמאז בקהל אמוני. יום שופר ותרועה. אשרי: °הנה קרוב יום פדיון׳ לקדם חבבות אפריון. ועברתם לחי בציון • שופר תרועה • אשרי: °ושם תבואו לחוג ולרון. שיר חדש תקראו בגרון. וישראל כמאז יעלו את ארון • ברית ה׳ בתרועה • אשרי: °דחויים יוציא ממצודה. אלהים ויקל עבודה • וישבית מלחמות מערי יהודה • ורעם שרים ותרועה. אשרי: °הרנינו שוכני עפר • כי אתכם בריתו אל תופר. הללוהו בתקע שופר. הללוהו בצלצלי תרועה.

אשרי

אשרי העם יודעי תרועה וגו׳ : בחצוצרות וקול שופר גו׳ : תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו : הללויה הללו אל בקדשו וגו׳ עד כל הנשמה תהלל יה : כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו : ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה : ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול : וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק : והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה׳ בהר הקדש בירושלים : וה׳ עליהם יראה ויצא כברק חצו וה׳ אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן. ה׳ צבאות יגן עליהם. ה׳ צבאות יגן עליכם. ה׳ צבאות יגן עלינו. השיבנו. אל מלך • ויעבור . רחמנא :

פזמון ס״ו

מי כמוך באלים. ה׳ רם ונשא • מי כמוך נאדר במעשיו אשר עשה. נורא תהלות רחמים מלא. עושה פלא : יהללוהו חוסיו. רם ונשא • יספרו רוב נסיו. אשר עשה. מעשיו הם כלים והוא לא יכלה • עושה פלא • נורא : כביר ברום כסאו. רם ונשא. שמש ידע מבואו. אשר עשה. לעד יתרומם שמו ויתעלה עושה פלא. נורא. מרומם ומתגאה. רם ונשא. מנפלאותיו נראה. אשר עשה. ישעו מהרה לנו יגלה • עושה פלא. נורא : מלך המלכים. רם ונשא. מושיע פרוכים. אשר עושה. רחמיו וחסדיו עליהם יגלה. עושה פלא • נורא :

תיקון ליל שבת בין ר״ה ליו״כ

אשרי וקדיש עד לעילא

פזמון ס״ז

יה הפלא חסדיך • להושיע עמוסיך • ולניני חסידיך. הראם נא נסיך • שא נס לשרידיך. לאספם מאפסיך • פוצחים בקול הודך • מה רבו מעשיך : מה רבו מעשיך צור מפליא פלאות • בראת העולם תעצומך להראות • ימינך טפחה מרום וכוכבים וצבאות. ופקדת צבאותם לאלפים ולמאות. זה ישפיל וזה ירים ולמות תוצאות. כי גדול אתה ועושה נפלאות. ידוך לבדך מהלליך מיחדיך. פוצחים : ידך יסדה ארץ וימינך שמים. מארבעת רבועים שנים כנגד שנים. רוח כנגד אדמה ואש לעומת המים. כל יצורי העולם נבראו

בארבעתים

בארבעתים. בהמה ורמש וחיה והולך על רגלים. כל חיה וכל שרץ וכל בעל כנפים. לזאת עלינו יום יום להודות לך פעמים: מעשיך עדיך. כי אין בלעדיך. פזמון: בראת העולם בתחלת היצירה. בספר ספר וספור ללמד על כל נברא. כי כל מצוי מנוי ומדוד ותחת דברה • ויצירת האדם בצלם וקומה הדורה. שמת מקור הדעת בראשו כעל ראש עטרה • וחום לבו הקרת לחומו באש בוערה. ובכבד קבעת כח ואון וגבורה. להשקות שרשי הגוף בדם נקי במשורה: עזרנו לעבדך כפי עוצם כבודך. פזמון:

מסתאגיב ע״ס א״ב עד צ׳

מה רבו מעשיך: מעשיך °אין ערוך אלימו כי כפיך הם גבוהים. °בם נגלית וצפונך נוגהים. °גדלך יחוו כי אין כמוך באלהים. ה׳ ואין כמעשיך. מה: מעשיך °דוברים יחודך ומגידים תהלתך בלי חרץ. °הם יחדו כי יש מאין קרצת קרץ. °ומי אל בשמים ובארץ • אשר יעשה כמעשיך. מה: מעשיך °זהורי חכמה ראשית יצירות נוצרו • °חוקי תבניתם מראשית גברו. °טועמיה טעמו וראו ואמרו. לאלהים מה נורא מעשיך. מה: מעשיך °יסוד שכל מאור חכמה נמצא • °כנוגה אש ומן האש ברק יצא. °לפיהו בעשותך כבר רצה• האלהים את מעשיך. מה: °מעשיך מנוגה השכל נבונותי • °נמצאו נשפות עד לא נמצאתי • °סודם נפלאו ונוראות נפלאתי. נפלאים מעשיך. מה: מעשיך °עצמו לספר ובלב לעדור. °פלאיך איך יוכל לסדור. °צדקה דור לדור ישבח מעשיך. מה:

מה רבו מעשיך ה׳ כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך: מה גדלו מעשיך ה׳ מאד עמקו מחשבותיך: מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם: מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון: מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל: מה ידידות משכנותיך ה׳ צבאות: מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי: לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד:

פזמון ס״ח

עמדי יחידתי עלי משמרת • עמדי כמו הדה בליל סוערת. הרבי קרוא במעמקים ועל רום קרת. לאל אשר עטה כמו אדרת. ההוד והנצח והתפארת: אודה מכסה את פני כל פאה. מפאתי ארץ ועב נמלאה. מים להזילם עלי משואה. מאין פרי עדי תצרוך בתבואה. הוא צור אשר יוסיף עלי נפלאה • פלא ונוראה עלי נוראה. והוא אשר גומל לנפש גאה. כי הוא אשר יש לו צרי ורפואה. לשאת ולספחת ולבהרת. לאל: אומר לכוכבים בעת יזרחו. לצאת כמו ציצים בעת נפתחו • וכמו בנות שיר נפזרו באחו. לעם כתושבים אשר ארחו. וכאור פני שמש אזי יברחו • כולם בפלצות וחיל

וחיל ישתחו. לאל אשר ידיו גבול מתחו. בו רכסו ובאחרית יזחו. קרא לשמים וימלחו. ולסיר תהום רבה והיא נשברת. לאל: בורא מתי עולם והוא לא נברא. נורא לטראים והוא לא יירא. מי זה אשר אתך בכח שרה. או מה נתיבה ממך נסתרה. קמתי לרצותך בנפש מרה. מחטא ורוב מרי ומרוב סרה. אנא לבבי שמחה בבשורה. גם מעויתי אצלך כפרה. זכר ליולדת והיא נעקרה. מבן, ולעקרה ומתעברת. לאל:

לך ה' הגדולה והגבורה וגו' עד על כל ברכה ותהלה: במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל: ברכו עמים אלהים והשמיעו קול תהלתו: ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו: ברכו ה' כל צבאיו משרתיו עושי רצונו: ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה':

מסתאגיב

ברכי נפשי את ה'. ברכי אצולה וגו' (כמו שנדפס (בלקוטי לבי) בסידורים קודם תפילת נעילה. ובסוף תרה לות ת' כמסיימת תחלת דבר ס'. יסמו עד סס תרה ח"ל) ברכי יחיד השיבנו. וממבור דלות העלנו. האומר לחרם ולא יזרח. באורך נהלנו. שמך וכבודך אל נסח עלינו. אור פניך ה'. ברכי:

ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו: ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו: ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה: הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה':

מסתאגיב תמוס אבן גבירול חזק מסומס

הללו את שם ה': °אאמיר אאדיר עשרה שמות במרץ. °אבאר פליאת כל אחד ואחד בחרץ. °אשאל רשיון מרום שוכן ערץ. °איסד עד קונה שמים וארץ. אודה שמך ה'. הללו את שם ה': °אברך אבאר השם הראשון להאיר עינים. °באר אבאר יה להשמעות אזנים. °באחד נקרא והוא מתחלק לשנים. °בו זמר משורר מחולת מחנים. הללויה כי טוב ה'. הללו את שם ה': °אנצח אנשא השם השני במוראות. °נזכיר ה' צבאות. שהוא בצבאותיו אותי °נגדו הטיף חוזה במראות נבואות. °נאום האדון ה' צבאות. מהולל שם ה'. הללו את שם ה': °אגדיל אגביר השם השלישי בעתות כאל. °גדולות אלהי ישראל. להזכיר אואל. °גם שר בפני אל. כבני אריאל. °גש ויקרא לו אל אלהי ישראל: להגיד כי ישר ה'. הללו את שם ה': °אבאר אבין השם הרביעי הנעלם. °בשם אלהים חיים ומלך עולם. °בו נשבע אל ויגזור מאמר נשלם. °בי נשבעתי נאם ה'. הללו את שם ה': °איקר איסד השם החמישי פעמים. °יופעת אל הכבוד הרעים על המים. °יעדו מחוקק דת אצולת יום ם. °יוסד אין כאל ישרון רוכב שמים. כי אל גדול ה'. הללו את שם ה': °ארחש ארומם השם הששי בפלץ. °רוממות שדי אפרוש ואחגור חלץ. °ראו די ערכו למוצאו בעלץ. °רז תעלומות נגלה לאיתן במלץ. ובאל

שדי ושמי ה' • הללו את שם ה': °אודה אוקיר השם השביעי הנדגלה. °ושם רב אבאר בסוד עם הנסגל . °וסודו שהוא יושב ברום הגלגל. °ועל כן זמר משורר מפלם מעגל , רם על כל גוים ה' • הללו את שם ה': °אלהג אלמד השם השמיני לאום עמוסה. °להג נשא אפענח במלה פרושה . °להודיע כי הוא נושא זרותה. וקצוי פלוסה. °לכן נאמר כי כה אמר רם ונשא . אדיר במרום ה' • הללו את שם ה': °אחסן אחקור השם התשיעי להרימו. °חסין שוכן עד וקדוש שמו. ואתה מרום לעולם ה'. הללו את שם ה': °אזמר אזכיר השם העשירי ואתאושש • °זמרת קדוש אצפצף ולא אתבושש . °זה כי הוא קדוש ומשרתיו קדושים להתקושש. °קדושתו בכל יום ישלשו שרפי שש. °קדוש קדוש קדוש ה' • הללו את שם ה':

אני קראתיך כי תענני אל הט אזנך לי שמע אמרתי: קראתי מצרה לי אל ה' ויענני מבטן שאול שועתי שמעת קולי: קראתי בכל לב ענני ה' חקיך אצורה: קראתי שמך ה' מבור תחתיות: בצר לי אקרא ה' ואל אלהי אשוע: ישמע מהיכלו קולי ושועתי לפניו תבוא באזניו: בקראי ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי חנני ושמע תפלתי: תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה: תפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני כי עני ואביון אנכי: תפלה למשה איש האלהים . ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור: תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו: תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות: ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך: שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו: יבואו אליך הרוחות וכל הנשמה. הנשמה לך והגוף פעלך. חוסה על עמלך:

חוכחה ע"ס א"ב וכסוף תמוס משה

°אברך אל אשר יעד. נפשות אמת לי למסעד. זאת מנוחתי עדי עד: °ברוך שם תעצומו • אשר מאז ממרומו . נתן מנוחה לעמו: °גמלם טובת הנחה. והורם דרך נכוחה. לתור להם מנוחה: °דגליו כן עוד בחמלה. יביאם ברנה וצהלה . אל המנוחה ואל הנחלה. פ"ז: °הפליא בששה לקטוב . שביעי על ימי קטוב. וירא מנוחה כי טוב: °ומנוחות שאננות. שם בו לבנות עדינות. והנחה למדינות: °זהויי המלקות. בו ימצאו מנוח. ושם ינוחו יגיעי כח. פ"ז: °חלפתי חוק ותורה • ואין עוד מנוחה יקרה. אנוח ליום צרה: °טבעתי בבוץ שחתי. ובמאסר תוכחתי. לא שקטתי ולא נחתי: °יגעתי באנחתי. ונדדתי בחטאתי. ומנוחה לא מצאתי. פ"ז: °כשלה יונת חרץ. וכלתה משוד וקרץ. נחה שקטה הארץ. °לקחה כפל למעלה. ולא מצאה מעמלה. מנוח לכף רגלה: °מגור צר הבהילנו. ומיום אשר הגלנו. יגענו ולא הונח לנו. פ"ז: °נחה עם בטוח. ועל יעף זנוח. יבוא שלום ינוח: °שא נס להרים אנחה. עליו שר הרוחה • והוא יהיה איש מנוחה. °עריו יאבדו אבוד. ולו זבד טוב יזבוד. והיתה מנוחתו

מנוחתו כבוד . פ"ג : °פדה גולים אשר שחו . ויראו עוד וישמחו . מקומם אשר נחו : צדי שלח לעצביהם , ורפאות למכאוביהם . תוח מאספיהם . °קרב שיתתך לצופי סליחתך : קומה ה' למנוחתך . פ"ו : קדוש נחומיך גילי . ואף גם זאת בעמלי . כי ימי נח זאת לי : °שעשועי והגיוני . כנחמת חזיוני . ביום הגיח ה' : °תנה עזך וחילי . ומאן מחולה חמשי . ועל מי מנוחות נהלני . פ"ד °מה לך הולך ושוטט . כי עוד בלי נוח . אבקש לך מנוח °שוב אשוב להיכלך . ומעצבך ועמלך . פני ילכו והניחותי לך : °תכי קרבה הנחותי וחישה צרה . סליחתי . יבואון אל מנוחתי . פ"ז

ברוך ה' כי שמע קול תחנוני : ברוך אלהים כי הפליא חסדו לי בעיר מצור : ברוך ה' אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו : וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן : הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות :

פזמון ס"מ חתום משה ן'

שירו ילדי אמוני . שיר תהלות . העומדים בבית ה' . בלילות : °מדות חסדיו יתנו . לשעות . מאז כי הוא לנו . אל למושעות . ונעים ומירות ירננו . לאל דעות . ה' ולו נתכנו עלילות . העומדים : °שועת צועק הקשב . והופיעה . מרוח סליחה נושב , הניעה . ויצר רע לי חושב . הכניעה . כי אתה קדוש יושב . תהלות . העומדים : °הלעד תשכח אביון . בבית כלאים . מרעיד בחיל ורפיון . בין לבאים . ויעד אן גיא חזיון . מעון פראים . שמם ודרכי ציון . אבלות . העומדים : °נא הדרש לשואל . בתחנוניו . ומפרק חטא גואל . שלח לפניו . וגם שבעתים אל . חיק שכניו . שלם ישלם ה' אל . גמולות . העומדים : ה' שמעה בקולי . ה' שמעה , השיבנו . אל מלך , ויעבור :

פזמון צו חתום אברהם

ה' מה נעמת . ה' לי מה טובו קרבתך . ה' אהבתי מעון ביתך . ה' °אמונתך לבבות יענון . ה' דרכיך נביאים יבינון . ה' ה' אל רחום וחנון : ה' °בצל ידך כל כונת . ה' על חשכים אור נטית . ה' כלם בחכמה עשית : ה' °רמת מאד ומי יכילך . ה' תלית כל עליך . ה' אלהי אין ערוך אליך : ה' °היש ויש לאין תתה . ה' כבוד שמך למען שתה . ה' מנת חלקי וכוסי אתה : ה' °ממרום שלח קחני . ה' בעצתך בחלדי נחני . ה' אל באפך תוכיחני :

ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך : ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ :

פזמון ע"א

בכל הארץ יחזון תעצומך . וצאצאי אהוביך בני אזרח תמימך . ה' אדונינו מה אדיר שמך : בכל הארץ . יתנו הוד כבודך . בני יחיד עקידך . קוראי דת סודך . מקוים את דברך . ומועד נחומיך ה' : בכל הארץ יברכוך בשיריך . למודי דברך . בני יעקב בחירך .

אשר

אשר בכסא כבודך חקקתו בחותמך. ה' אדונינו: בכל הארץ. יחילו לרוממך. ייחלו לדינך למשפט בקומך. וזכרה נא לחיים פליטת עם יקומך. ה' אדונינו: ה' אורי וישעי: ה' בוקר, ה' גדול אתה. ה' דבר. ה' הושיעה. ה' ואין עוד. ה' זכרנו. זכר רב טובך:

פזמון ע"ב תתוס אברהם

אמונתך יודיעו. ויחד יכוננו. בני אלהים ידיעו. בלי לשון ישננו. רב טובך יביעו. וצדקתך ירננו: °בלב טהור וגוף נקי שם המפורש ארומם. וסוד שבעים ושתים על כל שם אעצימם. ראשיתם וא"ו ה"א וא"ו ואחריתם מ"ם וי"ו מ"ם. ומקרא שלשה פסוקים בתורת אל יעננו. רב טובך: °רבו שמות האחד וכלם רמים ונעלים. מהם שמות המקור ומהם שמות הפעלים. וסוד אל"ף ה"א גלה לעם ומכל העלים. והודיע שי"ן דל"ת יו"ד לאוהבו אב המוננו. רב טובך: °השם הרב אזכרה בלב ירא ורוהה. שני עולמים נבראו ובו נם נשאו גבהי. עולם נעלה ביו"ד ה"א ועולם תחתית בוי"ו ה"א. אמת איך נוכל לכחש והנשמה תבינננו. רב טובך: °משלשים ושתים נתיבות נדע פלאות. חכמה מאז חקק יה ה' צבאות. בספר וספר וספור אגודתם נמצאות. וברית יחיד נעקד נמצא בלשוננו. רב טובך:

ה' חננו לך קוינו. ה' טוב וסלח. ה' ישמע. ה' כמה תראה. ה' לי לא אירא. ה' מלך. ה' נחני. ה' סלעי. ה' עוזי. ה' עוזי ומגני. ה' פעלך. ה' צבאות עמנו. ה' צבאות:

פזמון ע"נ. ר"ת שם בן ארבע

°יום להיטב תקרא. מי זה יכלה טובך. ויום לנקם תערה. מי יכיל את חרבך. למען תורא. סליחות ורחמים סביבך. ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך: °הנני בבור עניי. תורתך שעשועי. היא המרפא לחליי. ותחבושת לנגעי. שמך פארי ועדי. וחותם על אזרועי. זכרתיך על יצועי. באשמורת אהגה בך. ה' צבאות: °ואיחלה בגלותי. נעימות בימינך. ורצתי מעבדותי. אל עבדות רצונך. ומסלות פניתי. בלבבי למענך. ולמצוא חן בעיניך. כל מעייני בך. ה' צבאות: °הקדמתי לי חסדים. ועל כן טוב לך להודות. ורעיוני חרדים. ולך פני מועדות. וכל גוים לך מודים. ביני ובינך ידידות. כן משירי נגידים. נכבדות מדובר בך. ה' צבאות: אשרי:

מסתאגיב ע"ס ה"כ ובסוף שם יה

אשרי אדם בוטח בך: בך °אומץ חושלים. בך °בטחון כושלים. בך °גאות שפלים. אשרי אדם עז לו בך. אשרי: בך °דבקו חושקים. בך °הושע צועקים. בך °ובטובך דבקים. פעלת לחוסים בך. אשרי: בך °זמרת קרבים. בך °חדות לבבים. בך °טוב מחשבים. נכבדות

נכבדות מדובר בך • אשרי : בך °יגדעון לצים . בך °כולם מקוצצים •
בך °לוחמי מנופצים . ואני אבטח בך . אשרי : בך °מלכי אתפאר .
בך °נרי יאר . בך °סתומים אבאר . כל מעיני בך . אשרי : בך °עז
נדכאים . בך °פאר צאצאים . בך °צדקת נבראים . ועמך ישמחו בך .
אשרי : בך °קרוביך יצדקו • בך °רחומיך יחשקו . בך שוחריך יחזקו .
וישמחו כל חוסי בך . אשרי : בך °תהלת אמוניך • בך °יבקשו רצונך .
בך °הראו מצפוניך . נגילה ונשמחה בך . אשרי : ה' צבאות • ה' קראתיך .
ה' רמה ידך :

מסתאגיב חתום אברהם חזק

ה'. שמך לעולם : ה' °אחד שלא ישנה . שמך אור מחושך קונה •
אמרתי עולם חסד יבנה . בשם ה' אל עולם . ה' : ה' °בך נתכנו
עיני . שמך בזכרי אורו עיני . ברכי נפשי את ה' . וברוך שם כבודו
לעולם . ה' : ה' °רצני כי הקחני . שמך רחום אל באפך תוכיחני .
רוחך טובה תנחני . ואברכה שמך לעולם . ה' : ה' °הוכחת מי
תאהבנו . שמך הוא באחד ומי ישיבנו • האומרים לאל סור ממנו .
שמם מחית לעולם • ה': ה' °ממך אשאל לעודדני . שמך מסרת לנביאים
להגידני . מי כמוני ומי יועידני . זה שמי לעולם . ה' : ה' °חנינותיך
תמיד באין קרץ . שמך חושב ועושה מה ירץ . חסד ה' מלאה הארץ •
יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם . ה' : ה' °זמירותיך באין מספר .
שמך בזכרו באמת בל יחפר . זרע יעבדנו יסופר • יהי שמו לעולם .
ה' : ה' קורא מראש המולות . שמך קרבת לנפשות במלות . קדוש
יושב תהלות . ויגדל שמך לעולם . ה' שמך לעולם • ה' זכרך . ה'
שלום תשפות לנו . ה' שמעה בקולי • השיבנו • אל מלך • ויעבור ה' :

פזמון ע"ד חתום יצחק

לעמו ישראל °יצו שדי סליחה . בליל שבת קודש ישפוך רון
ושיחה . ברוך ה' אשר נתן מנוחה . לעמו ישראל : °צפירת
עז לחלק ועול מסים לשעיר . וחזון אב לבנים ורב יעבוד צעיר •
בליל שבת תטהר ותחיש להעיר • בכל עיר ועיר • משפחה ומשפחה .
ברוך : °חסין יה עד אן תהי סועה ונועה . גבירה ביד אמה בורחת
ושועה . בליל שבת תעטוף ותערוך לך שועה . ה' שמעה . ה' סלחה .
ברוך : °קרנים גבוהות תקצץ ותחתך . ותשמיע עדינה להכניע להתך .
ותתי תבשר גבירה משכורתך . שובי אל גברתך . שפחה בורחת• ברוך :
אם גמרו אמונים אל ואפס אפסו . זכרה ברית אהובים בך בטחו וחסו .
ותחזור עם נוסו• זה עשר ושנסו . לעיר קדשם ונסו . יגון ואנחה • ברוך :

פזמון ע"ה חתום משה

°משכנות מבטחים . ובית מנוח . יבואון נשכחים . בבור שכוח •
ושבית נדחים . והמלקות . ושמה ינוחו יגיעי כח : °שבת

ישמחו

ישמחו . בה היעפים . לרגלה נאנחו . קהלות חנפים . כי בה נפתחו . שערים ליהפים . וישובו עיפים . גבורי כח . ושמה : °הניח מלכי . ויחד נרון . ואסירי חשכי . השב לבצרון . ומעותי דרכי . הלבש חרון . הלא תשפוט בם . כי אין בנו כח . ושמה :

מסהאג"ב חתום אני דויד בר קדש ותיק ונחסר הא'

ויכלו השמים והארץ : °נוטה שפריר עליה . ויוסד ממדי נשיה . מי כמוך חסין יה . חסדך ה' מלאה הארץ . ויכולו : °ידו טפחה שמים . והקוה מימי תהומים . ושת חול גבול למים . בל ישובון לכסות הארץ . ויכלו : °דברו קיים לעולמים . ומנהיג עולמו במדת רחמים . וקבע מאורות בגבהי מרומים . להאיר על הארץ . ויכלו : °וברוח פיו ברא כל בריה . כל יש מאין נהיה . ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה . למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ . ויכלו : °יום אדיר מעונה . בחכמה ובדעת ובתבונה . ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה למינה . ועוף יעופף על הארץ . ויכלו : °דבר ויקרא יציר אדמה . ויפח באפיו נשמה . והרבה לו און ועצמה . להיות גבור בארץ . ויכלו : °ברא שוכן עד וקדוש שמו . בעשרה מאמרות עולמו . ובששה שכלל בעז תעצומו . את השמים ואת הארץ . ויכלו : °קדש יום שביעי ויברך אותו . כי בו שבת מכל מלאכתו . והנחילו באהבתו ובחמלתו . לקדושים אשר בארץ . ויכלו : °ותיקים הזהרת בחבת . חק זכור ושמור מהם בל יושבת . ושמרו בני ישראל את השבת . לעולם יירשו ארץ :

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה : ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש: ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם : ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מחלליה מות יומת כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה : ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת היא לה' בכל מושבותיכם :

פזמון ע"ו

בה' אלהיכם . דבקתם שלום לכם . חיים כולכם . היום . יוסף ה' . עליכם . כל מלאכה לא תעשו. חוק הוא לדורותיכם. שבת היא לה' בכל מושבותיכם : אבות מלאכות ארבעים חסר אחת מספרם . הזורע והחורש והקוצר את קצירם . המעמר (עם) הדש וזורה לרוח

זרם

זרם. ועוד נוסף עליהם אשר אקרא באזניכם. שבת: הבורר והטוחן והמרקד ולש עיסה. האופה והגוזז צמר לבש וכסה. המלבנו והמנפצו וצובעו מלאכה עשה. וכהנה וכהנה כלאו מעשיכם. שבת: הטווה והמסיך ועושה נרים שנים. האורג שני חוטין ופוצען בידים. הקושר והמתיר להעמיד על אפנים. והתופר שתי תפירות בבגדיכם ופליכם. שבת: הקורע לתפור מקום אשר בגד קרע. הצד צבי בשדה ושוחט אותו הרע. ומפשיט ערו ומולחו והמעבדו חוק פרע. והמוחקו והמחתכו תרגמוהו באבניכם. שבת: כותב שתי אותיות ומוחקם על מנת לכתבם. הבונה והסותר והמכבה אין טוב בם. המבעיר והמכה בפטיש רב כאבם. ומוציא מרשות לרשות משא מבתיכם. שבת: אם תשמרו שבתותי בני. זרע אמוני. מכל רע אצילכם. ותתענגו על ה׳. והרכבתי אתכם על במתי ארץ לפני. נחלת יעקב אביכם. שבת: אם תשיבון משבת רגליכם. כל ימיכם. וכבדתם יום קדשי מעשות דרכיכם. ממצוא חפציכם. ומדבר דבריכם. אוליכם עם ה׳ קוממיות לארצכם. שבת:

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה׳ כל העושה בו מלאכה יומת: ראו כי ה׳ נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי: את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה׳: השיבנו. אל מלך. ויעבר: זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה׳ אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך. כי ששת ימים עשה ה׳ את השמים ואת הארץ וינח ביום השביעי על כן ברך ה׳ את יום השבת ויקדשהו: מזמור שיר ליום השבת: מסתאג׳ב

מזמור שיר ליום השבת: שיר יתנו עם קודש. לאל נאדר בקדש. מדי חדש בחדש. ומדי שבת בשבת. מזמור: עם קנית מימים: יביעו שבח לך אל שוכן מרומים. המצוה לאבות קדומים. ושמרתם את השבת. מזמור: היום יום קדשה וכבוד. כי האל זבד אתכם זבוד. ששת ימים תעבוד. ויום השביעי שבת. מזמור: השבת בו תשבות מכל מלאכה. ותמצא מרפא וארוכה. כי בו נערך המערכה. ביום השבת. מזמור: °חייני °זכני °קדושי. לראות בבנין מקדשי. ולעשות חפציך ביום קדשי. וקראת לשבת. מזמור:

פזמון ע״ז.

הקשיבה לקול שועי. וגלה קץ ישעי. ואז ינוחו עם מדשני ענג מקדשי שביעי. הקשיבה: °אמץ בחסדך נוצרי שבת פתריך. °בטוי טובך חוסים במהך. אז תתענג על ה׳ והרכבתיך על במתי ארץ. הקשיבה: °גאל נא ידידיך מושע וגואל. °דברי שיר יהללוך

יהללוך במקדש אריאל. ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל.
הקשיבה:

ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו: יהי ה' אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו: להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו לשמור מצותיו וחוקיו ומשפטיו אשר צוה את אבותינו: ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה' אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו: למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלהים אין עוד: אם תשיב משבת רגלך עשות חפציך ביום קדשי וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר: אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה כל שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע: כי כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי: ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת: והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים: השיבנו. אל מלך יושב. ויעבור. רחמנא עד בפרנסה זה לזה וגו':

פזמון ע"ח חתום משה קטן

°מרום וקדוש. שעה שועת שבויים. ממרומים. וקרא שנת רצון לריב העניים. והאביונים. °שלומים נפלאו. (ממרומים): אל עם נצבאו. עם אמונים. בבכי יבואו. ובתחנונים. (והאביונים. וקרא): °העלם עם בניהם. (ממרומים) תסלח חטאיהם. עם אמונים. אשר כשלו בהם. אבות ובנים. (והאביונים. וקרא): [עם]: °קח נא בניך. (ממרומים) והשקם לפניך. (עם) באר מים חיים ומעין גנים (והאביונים. וקרא). [עם]: °טל סליחה הרק, (ממרומים). שערי חן הפק, (עם) ויבא גוי צדיק שומר אמונים. (והאביונים. וקרא) [עם]: °נברים הבינו, (ממרומים) כשלג ילבינו. (עם) אם יהיו חטאיכם כשנים: (והאביונים. וקרא). [עם]: שלח קול חסדך (ממרומים) ולי אני עבדך. (עם) מעבדי אדוני הקטנים. (והאביונים). [עם]: א"ש תכון תפלתנו קטורת לפניך. ואו' קדיש. תענו:

לליל שבת ור"ה

פזמון ע"ס חתום משה

לובשי סות אימים ועוטי פחד. בליל זה משכימים בלבב אחד. לכבוד שני ימים נוסדו יחד. טובים השנים מן האחד: משושים חודשו. מעם האל. ובהם חבשו. פאר עם האל. וחסד רחשו. לפודה וגואל. יום בו יגשו. אחד באחד. טובים: שלומים נקראים בפיהם שניהם. וסליחת חטאים על גביהם. ומדברים נאים ישירון עליהם. הזה או זה יכשר ואם שניהם. כאחד. טובים: הרנין עם קודש במזמור נעים. בראש שנה וחודש ושבת נעים. שלשה יתחדש בם גיל שועים. משקדים גביעים בקנה אחד. טובים:

ערבית ליום הכפורים

הולכין יחפים לבית הכנסת. ומוציא שליח צבור ספר תורה ואומר כל נדרי [1] ג׳ פעמים. ומברך שהחיינו. ופותח והוא רחום עד הפורס סוכת שלום. ומתפללין. ועולה ש"ץ לתיבה ואומר קדיש (למעלה) [לעילא]. ופותח בסליחות: וכשחל בשבת כשמגיע להפורס סוכת שלום אומר ושמרו בני ישראל, ומתפללין, ואומר ויכולו. ואומר קונה ברחמיו עד מקדש השבת • ועולה לתיבה ואומר קדיש (למעלה) [לעילא]:

תפלה לדוד שמעה ה׳ צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה: תפלה לדוד הטה ה׳ אזנך ענני כי עני ואביון אני: תפלה למשה איש האלהים ה׳ מעון אתה היית לנו בדר ודר: תפלה לעני כי יעטף ולפני ה׳ ישפך שיחו: תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות: שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד: שמע ה׳ וחנני ה׳ היה עוזר לי: שמע ה׳ קולי אקרא וחנני וענני: שמע ה׳ תחנתי ה׳ תפלתי יקח: שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלהים אלהיך אנכי: שמע עמי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי: כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע: כי שומע אל אביונים ה׳ ואת אסיריו לא בזה: שמע קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך: שמעה תפלתי ה׳ ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש: כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי: ה׳ שמע תפלתי האזינה אל תחנוני באמונתך ענני בצדקתך: ה׳ ישמע בקראי אליו: ה׳ שמעתי שמעך יראתי ה׳ פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברגז רחם תזכור: מלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו • כי אתה שומע תפלה: שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו:

פזמן פ׳ ע"ס א"ב בלתי משלם

אנא ה׳ רחמיך יראו. אנא העתר לעם תפלה ישאו • אנא המצא כי בשמך קראו • שומע תפלה עדיך כל בשר יבאו: אנא ה׳ °אזון נא את תחנתי• °בקראי בלב אנון רפא את מגנתי • שמעה ה׳ צדק הקשיבה רנתי • שומע: אנא ה׳ °גנון נא אמוליך• °דלתיך בדפקם הראם נא גדלך • שמע קול תחנוני בשועי אליך • שומע: אנא ה׳ °הקשיבה נפש נענה • °והזורעים בדמעה יקצרו ברנה • שמעה תפלתי ה׳ ושועתי האזינה. שומע: אנא ה׳ °זכרני ופקדני • ואל נא כמפעלי תדינני • שמע ה׳ קולי אקרא וחנני ועגני. שומע: אנא ה׳ °חוס נא ממעון שמיך. על עמך• העניים המיחלים רחמיך • כי שמך נקרא על עירך ועל עמך •

שומע

[1] עי׳ בה"ל דעת הגר"א לענין אמירת כל נדרי. ובלן נדפס רק מנהג רוב הקהלות.

שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו · יבואו אליך הרוחות וכל הנשמה · הנשמה לך והגוף פעלך. ה׳ עשה למען שמך: הנשמה לך והגוף פעלך. צור אשר אין דומה לך · חוסה על עמלך:

תוכחה תתוס אני שלמה הקטן ברבי יהודה גבירול

שמר עלי בעדים וקנין · לשלם מחרת המנין · והיה ה׳ לדיין: °אוי בחשבי למרחוק · בכיתי לבלי חק · עת לבכות ועת לשחוק: °נפלה עלי חרדה · בזכרי יום הקפדה · פחד קראני ורעדה: °יען שרירות לבבי · דאגתי במחשבי · כי איך אעלה אל אבי · הנשמה: °שור למי רב זדונהו · ליום יבקש עונהו · וחשב עם קונהו: °ליום לא ישא פני שר · בהתנגש למוסר · הנפש עם הבשר: °משפטיהם ודיניהם · עד האל אדוניהם · יבא דבר שניהם: °הנפש תמהר תשובה · אין עלי חטאת כתובה · צדקה נפשה משובה · הנשמה: °הרפני ועזבני · הלריב תציבני · הודיעני על מה תריבני: °קדושי לא אהבני · כי במסגר הביאני · במחשכים הושיבני: °טנף גוף טורחת · ומנבלה סורחת · אנכי בורחת: °נלאתי מאד כלכל · כי הגוף הנוכל · השיאני ואכל. הנשמה: °בכל חטא יתגלע · ואותי בכף קולע · לא השיב ידו מבלע: °רעצני הניאני. ולשחת קראני · אך עתה הלאני: °בכל תאוה הוא נאסר · ומאכל ומשקה לא סר · ובטן רשעים תחסר: °יגוף לטמא עצמו · יען כי הוא כשמו · נבל הוא ונבלה עמו · הנשמה: °יצודני פותע. והוא בתתו מלתע · והייתי בעיניו כמתעתע: °הן חטאו לא יכפר · לכן יוכלם ויחפר · כדי רשעתו במספר: °וממני אל תפרע · ומוסר גו אל תגרע · כי כלו חנף ומרע: °דבר הגוף להושע · חדל ממני והשע · זך אני בלי פשע: °הן כאבן מעמסות · אני מלא בוז וקלסות · ומה יכולתי עשות · הנשמה: °גם אני נשכל שכול · דומה לעץ האשכול · אשר לא יצלח לכל: °בלי נפש אחשב · כבית מבלי יושב · ואין עונה ואין קשב: °יען אשכים ואאמיש. מושלך כמו חלמיש · ממקומו לא ימיש: °ראה הפקדה כלה · על נפש ומעללה · שלמו לה כפעלה: °ושאי נפשי מריך · ואכלי את פריך · ושלמי את נשיך: °לכל רע לא צמאתי · אבל אני בך נדמיתי · איך תאמרי לא נטמאתי · הנשמה: °מחשבותיך הבינו. וידיך הכינו. ונחנו מה כי תלינו: °אמלים אשר רגשו · וצדק לא פגשו · אחד באחד יגשו: °לב דורש ומעבדיו · יחביר שניהם עדיו · ובערו שניהם יחדו: °קלקול עונם יוסר · ולא יכבד המוסר · בשגם הוא בשר: °יחיד שרירות יחמוד · אם כמפעלו תמוד · ה׳ מי יעמוד: חשוך זעם אימתך · ואל תיסר בחמתך · ויגפש בן אמתך: °קרב נא להרויחני · ויום לדין תקחני · אל באפך תוכיחני:

הנשמה

הנשמה לך והגוף פעלך ה׳ עשה למען שמך: אתאנו על שמך ה׳ עשה למען שמך · בעבור כבוד שמך. כי אל מלך חנון שמך: שמך נקרא עלינו ה׳ אלהינו: אלהינו בושנו במעשינו ונכלמנו בעונותינו: אין לנו פה להשיב ולא מצח להרים ראש. כי רבו משובתינו לך חטאנו: חטאנו עם אבותינו העוינו והרשענו: מה נאמר לפניך יושב מרום וכו׳ עד כי על רחמיך הרבים. ה׳ שמעה. השיבנו ה׳ · אל מלך יושב. ויעבור:

פזמון פ״א חתום יהודה

°ישתחוו להדרת קדש הר אריאל · ולפנת יקרת מוסד הראל. התקדשו למחרת וחלו נא פני אל · הכון לקראת אלהיך ישראל: °הבו עוז באיים · וכבדו באורים · וממשפחות כתיים. הבדלו בחורים · והייתם נקיים · ביום הכפורים · מכל חטא פדויים. מעון שמורים · זה ליל שמורים · לכל בני ישראל. הכון: °וקרעו הלבבות · והשפילו גבהם · ושאו זכות אבות · והתהלכו לנגהם · וקראו מול ערבות · בקול כים ינהם. לגבור בקרבות · לא נם ולא נדהם. אלהי אברהם. יצחק וישראל. הכון: °דלתי קבלה · פתח אל שואליהם · ורפואות תעלה · העלה למחליהם · ופני חן וחמלה · האירה להם · ובספר מחילה · תכתוב מיחליהם. ופתחת עליהם. שמות בני ישראל· הכון: °המצא לישעי· עדרך הנשבה· ומנחתו תשעה · אם מעט ואם הרבה. ואם הרבה רשע · פדות עמך תרבה · ולשבי פשע. גלה אור נתבא · ואל באפך תכבה · את נר ישראל. הכון:

סליחה

ה׳ אורי וישעי ממי אירא ה׳ מעוז חיי ממי אפחד: ה׳ אל אבושה כי קראתיך יבושו רשעים ידמו לשאול: ה׳ אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני: ה׳ אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך: ה׳ אלהי שועתי אליך ותרפאני: ה׳ אלהי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן: ה׳ אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: ה׳ אלהי בך חסיתי הושיעני מכל רודפי והצילני: ה׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים: ה׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ:

פזמון פ״ב ע״ס א״ב

ה׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ · ה׳ °אל נמצא בעיני מזימה · ה׳ °בטרם כל מלכות קדמה · ה׳ °גאותו למאד עצמה · ה׳ °דברתו בפי מה נעמה · ה׳ °הכל יעידון וישהדון · גם יפחדון ויגידון · כי בחכמה יסד ארץ · ה׳ אדונינו: ה׳ °והוא לבדו ואין עוד אחר · ה׳ °זמן ישעי עוד לא יאחר · ה׳ °חסיד וכן חסד בוחר · ה׳ °טוב ומטיב לעם לו שוחר. ה׳ °יראה לחילו פעלו. ולהללו ולגדלו · כל היצור כי מלוא כל הארץ. ה׳ אדונינו: ה׳ °כל יצר אבל מאין כל · ה׳ °לעצמו הוא חכם ויכול · ה׳

מכון

מכון עולם • תולה כאשכול • ה׳ °נותן לכל לאכול • ה׳ °שגבו פעליו • מעלליו • מהלליו • מלבדו מי הקים כל אפסי ארץ • ה׳ ארונינו : ה׳ °עושה כל יפה בעתו • ה׳ °פועל להראות ממשלתו • ה׳ °צבאות הוא ואין עוד בלתו • ה׳ °קבע ברום כסא שבתו • ה׳ °רב כל מחולל • °שיר לו אמלל • °תמיד אהלל • יומם וליל • לאשר בידו מחקרי ארץ • ה׳ ארונינו :

סליחה

ה׳ ארונינו מה אדיר שמך בכל הארץ : ה׳ בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה : ה׳ בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה : ה׳ גדול אתה וגדול שמך בגבורה : ה׳ דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש ועד מבואו : ה׳ הוא הטוב בעיניו יעשה : ה׳ ואין עוד זולתו אלהים : ה׳ זו חטאנו לו : ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר : ה׳ טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך : ה׳ ישמע בקראי אליו : ה׳ כמה תראה השיבה נפשי משואיהם מכפירים יחידתי : ה׳ לי בעוזרי ואני אראה בשונאי : ה׳ ממית ומחיה מוריד שאול ויעל : ה׳ נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך : ה׳ סלעי ומצודתי ומפלטי לי : ה׳ עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה : ה׳ פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע ברוגז רחם תזכור : ה׳ צבאות אשרי אדם בוטח בך : ה׳ קראתיך חושה לי האזינה קולי בקראי לך : ה׳ רמה ידך בל יחזיון יחזו ויבושו קנאת עם אף אש צריך תאכלם : ה׳ שמך לעולם ה׳ זכרך לדור ודור : ה׳ תשפות שלום לנו כי גם כל מעשינו פעלת לנו : השיבנו ה׳, אל מלך . ויעבור .

מסתאגיב חתום אני יוסף בן סולי

כפר לעמך ישראל : °אריד בשיחי ואהימה • ונפשי בכפי אשימה • קולי אל אלהים ארימה • ה׳ אלהי ישראל . כפר : °נאור יופיע לישר כל עקוב • ובשם קוראיו יקוב • מגיד דבריו ליעקב • חקיו ומשפטיו לישראל . כפר : °יחיד הצילהו מכל מגורותיו • ויום בא לספר קורותיו • נחמהו מכל צרותיו • פדה אלהים את ישראל . כפר : °יום לבי אשפוך ועיני • אשא ואזכיר חסדי ה׳ • כעל כל אשר גמלנו ה׳ • ורב טוב לבית ישראל . כפר : °סתרי ומגני אתה מלפנים • הלבן חטאים אדומים כשנים • למזכיר לפניך אהבת קדמונים • זכרון לבני ישראל • כפר : °פודה ומציל אל מי אדמך • להקשיב תפלתי אשאל ממך • בעמדי לפניך וקראי לעמך • הסכת ושמע ישראל • כפר : °ברוך אתה ה׳ למדני • ויום אשר חטאי יעידני • חסדך ה׳ יסעדני • וסלחת לחטאת עבדך ועמך ישראל . כפר : °נחץ לקרוא לבנך גודר פרץ • כיום פדיתו ועלה מן הארץ • בתתך מופתים בשמים ובארץ • על אודות בני ישראל • כפר : °סברי אהבתני מאז נדבה • נתתני כצמח השדה רבבה • במה אקדם ה׳ על כל הטובה • אשר עשה ה׳ לישראל • כפר : °ומתי שה אובד תבקש ותדרוש • ותשמיד אויב על גבי יחרוש • למה שכחתני

ואתה

ואתה קדוש • יושב תהלות ישראל • כפר : °לזמר לשמך תשיב לובשי תשבץ • ותחיש גאולה למשפחות יעבץ • ואל הר קדשך תקבץ • כל אלה שבטי ישראל . כפר : °יבא גמול אלהים ויושיענו • ובהר נחלתו יטענו • וימחה כעב פשעינו • ונסלח לכל עדת בני ישראל • כפר :

מסתאגיב מתוס אני סעדיה חזן

סלח נא לעון העם הזה : °אתה אלהים לבדך • וכל הגוים כאין נגדך • סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך • וכאשר נשאת לעם הזה • סלח : °נורא אלהים ממקדשך • הקרה לקוראיך והדרש לדורשיך • בטובך תשובב אל נוה קדשך • גלות החיל הזה • סלח : °יחיד השוכני מרומים • כלה הפשע והבא צדק עולמים • לטוב לנו כל הימים • לחיותנו כיום הזה • סלח : °סמוך נופל מטה רגלו • והעלהו דרך גבולו • אשר הוא יושב מחוץ לאהלו . מיום נפלו • עד היום הזה • סלח : °עוררה אלי את גבורתך • ובשרני ראיתי את דמעתך • ושמוע שמעתי את תפלתך • גם אתה גם העם הזה • סלח : °דגול שובב איומה נועדה • קדושה ושם תזבח זבח תודה • עיר עז למו בארץ יהודה • יושר השיר הזה • סלח : °יה אהיה אשר אהיה • מוריד שאול ויעל ממית ומחיה • טוב דברך תבשר גדול יהיה • כבוד הבית הזה . סלח : °הדרך ופעלך אל עבדיך יראה • וגער באויב עליהם יתגאה . הבט משמים וראה • כי עמך הגוי הזה • סלח : °חורשים על גבי האריכו למעניתם • הרק זעמך עליהם ואפך על תבליתם • ומבור גלותם ודלותם • העל את העם הזה • סלח : זכור ואל תפר בריתך פודה וגואל • והדרש לעמך ישראל • וראה כי הקיפוהו אדום וישמעאל • אלה מזה ואלה מזה , סלח : °נהלנו על מי מנוחתנו • תשוב תרחמנו • תכבוש עונותינו • ותשליך במצולות ים כל חטאתינו • למחר יהיה האות הזה • סלח :

סליחה

וסלחת לעונינו ולחטאתנו ונחלתנו : סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו כי פשענו : כי אתה ה' טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך : למען שמך ה' וסלחת לעוני כי רב הוא : חטאת נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכור לי אתה למען טובך ה' : ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי : חנני אלהים כחסדך כרב רחמיך מחה פשעי : הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני : כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד : הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי : הסתר פניך מחטאי וכל עונותי מחה : דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם : נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה : לא כחטאינו עשה לנו ולא כעונותינו גמל עלינו : אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה : והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו

ולא

ולא יעיר כל חמתו : עזרנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על
על חטאתינו למען שמך : אם עונינו ענו בנו ה׳ עשה למען שמך : אם עונות תשמור יה ה׳ מי יעמוד : כי עמך הסליחה למען תורא : סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה ויאמר ה׳ סלחתי כדברך : ה׳ שמעה. ה׳ השיבנו. אל מלך. ויעבור :

רחמנא אדכר לן וכו׳ ולחר גלי גבורתך עלן. רחמנא דברך טבא קיים לן ב״ו : וכו׳ : רחמנא בספרי חיים כתבינן ב״ו : רחמנא ולא נהדר ריקם מקמך ב״ו :

ע״ס א״ב

°**אנשי** אמונה אבדו· °באים בכח מעשיהם: °גבורים לעמוד בפרץ. °דוחים את הגזירות: °היו לנו לחומה. °ולמחסה ביום זעם: °זועכים אף בלחשם· °חמה עצרו בשועם: °טרם קראוך עניתם· °יודעים לעתור ולרצות: °כאב רחמת למענם· °לא השיבות פניהם ריקם: °מרוב עונינו אבדנום· °נאספו מנו בחטאינו. °סעו המה למנוחות. °עזבו אותנו לאנחות: °פסו גודרי גדר· °צומתו משיבי חמה: °קמים בפרץ אין· °ראוים לרצותך אפסו: °שוטטנו בארבע פנות. °תרופה לא מצינו. שבנו אליך בבשת פנינו. לשחרך אל בעת סליחתנו :

ע״ס תשר״ק

תמהנו מרעות. °תשש כחנו מצרות· °שחנו עד למאד שפלנו עד עפר· °רחום כך היא מדתנו· °קשי עורף וממרים אנחנו· °צעקנו בפינו חטאנו· °פתלתול ועקש לבנו· °עליון רחמיך מעולם· °סליחה עמך היא· °נחם על הרעה. °מטה כלפי חסד· °לא תתעלם בעתות כאל. °כי בצרה גדולה אנחנו· °יודע לעיני הכל· °טובך וחסדך עמנו· °חתום פי שטן ואל ישטין עלינו· °זעום בו וידום· °ויעמוד מליץ טוב לצדקנו· °הוא יגיד ישרנו· °דרכיך רחום וחנון. °גלית לנאמן בית. °בבקשו אז מלפניך· °אמונתך הודעת לו : אל מלך, ויעבור :

גמר

שדי אשר חסדו אחכה· טהרני בדמע אפכה· כי נחמתי ועל ירך אכה· צמתי ואבכה: אבכה על הרע כפים· אזיל דם עפעפים. ואני יגע ורפה ידים· צם ומתפלל לאלהי השמים· חטאנו. שמע ישראל :

גמר

אשנסה מתני במחגרת פחד· אאדירה אאמירה מלך מיוחד· איחדנו בקריאת שמע בלי כחד· ה׳ אלהינו ה׳ אחד: אחד יחודו מפי לא אכרית· אהללנו בסוד חתומי ברית. ארוממנו אסלסלנו ערבית ושחרית· מגיד מראשית אחרית. שמע : ברוך :

אשתחוה

גמר

אשתחוה מול אולם • ואקוד למזוזות עולם • יאמרו גאולי ה׳ אשר גאלם • ברוך ה׳ לעולם: לעולם נצרו משפט דתו • וזכרו יום ראיתם הליכתו • וברכו שם גדולת נתיבתו • ברוך שם כבוד מלכותו: ה׳ הוא האלהים:

גמר

אראלי מעלה אומרים ה׳ אדונינו. בחירי סגולה עונים ואומרים ה׳ הוא האלהים • גלגלי מעלה אומרין ה׳ אדונינו • איומי סגולה עונים ואומרין, ה׳ הוא האלהים • ה׳ מלך:

גמר

בטרם שחקים וארקים נמתחו, ה׳ מלך • ועד לא מאורות זרחו, ה׳ מלך • והארץ כבגד תבלה ושמים כעשן נמלחו. ה׳ ימלוך לעולם ועד. ה׳ מלך: ועד לא עשה ארץ וחוצות. ה׳ מלך. ובהכינו יצורים עלי ארצות. ה׳ מלך. ועת יקבץ נפוצים מארבע נפוצות, ה׳ ימלוך לעולם ועד. ה׳ מלך:

עננו אבינו וכו׳ • עננו בוראנו עננו. עננו גואלנו עננו. עננו דורשנו עננו. עננו הודנו עננו. עננו ואלהי אבותינו עננו וכו׳. עננו רחום וחנון עננו וכו׳ • עננו תומך תמימים עננו. עננו אלהי אברהם עננו. עננו פחד יצחק עננו. עננו העונה בעת רצון עננו • עננו העונה בעת צרה עננו:

אל רחום שמך • אל חנון שמך • אל ארך אפים שמך • אל מלא רחמים שמך • ה׳ עשה למען שמך • ה׳ עשה למען שמך וחוסה על ישראל עמך:

גמר

ה׳ עשה למען אורח תמימך וחוסה על ישראל עמך.
ה׳ עשה למען נעקד באולמך וחוסה על ישראל עמך •
ה׳ עשה למען נענה בסולם ממרומך וחוסה על ישראל עמך •
ה׳ עשה למען משוי ממימיך וחוסה על ישראל עמך •
ה׳ עשה למען מכהן באוריך ותומיך וחוסה על ישראל עמך •
ה׳ עשה למען מקנא לשמך וחוסה על ישראל עמך •
ה׳ עשה למען בנה בית לשמך וחוסה על ישראל עמך.
ה׳ עשה למען משורר נעמך וחוסה על ישראל עמך:

עשה למען שמך • עשה למען אמתך וכו׳ עד עשה למען דוד ושלמה • עשה למען נביאים הראשונים • עשה למען אהבת הקדמונים • עשה למען חורבן ביתך • עשה למען שממות היכלך • עשה למען ציון משכן כבודך • עשה למען ישראל הדלים וכו׳ עד כי תהלתנו אתה:

לקדושת שמך עשה ולא לנו וכו׳. למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם. ולמה יאמרו העמים איה נא משיעיהם • ואלהינו בשמים • אחד אלהינו

בשמים

בשמים • חי וקים הוא • מלא רחמים הוא • כל אשר חפץ עשה בשמים ובארץ • אין מי יאמר לו מה תעשה • אין מי יאמר לו מה תפעל • כי הכל מעשה ידיו :

אלהינו שבשמים שמע קולנו וקבל תפלתנו • א"ש אל תאבדנו באורך גלותנו. א"ש בריתך זכור ואל תשכחנו. א"ש גלה כבוד מלכותך עלינו • א"ש דרשנוך המצא לנו • א"ש העתר לנו בתפלתנו. א"ש ונקרא ואתה תענו • א"ש זכרנו בזכרון טוב מלפניך. [א"ש חמול עלינו וכו'. א"ש טהרנו מעונינו] • א"ש יהמו נא רחמיך עלינו • א"ש כתבנו בספר חיים• א"ש כתבנו בספר צדיקים. א"ש כתבנו בספר ישרים ותמימים. א"ש כתבנו בספר מזונות ופרנסה. אלהינו שבשמים כתבנו למחילה לסליחה ולכפרה • א"ש כלה אל תעש עמנו • א"ש למענך עשה אם לא למעננו • א"ש מחול את עונותינו • א"ש נחמנו מאבלנו • א"ש סמוך את נפילתנו • א"ש ענה את עתירתנו. א"ש פדנו מידי אויבינו • א"ש צדקנו במשפטך • א"ש קרבנו לעבודתך • א"ש ריבה ריבנו וגאלנו • א"ש שית שלוה בארמנותינו• א"ש תן שלום בארץ • א"ש תן שלום בינינו • א"ש תן שלום למלך • א"ש תן גשמי ברכה בארץ • א"ש תן שבע בעולמך. א"ש תן לחם לפי הטף • א"ש תן זרע לזורע ולחם לאוכל • א"ש תכון תפלתנו קטורת לפניך • א"ש עשה עמנו אות לטובה • א"ש עשה עמנו אות לישועה • א"ש עשה עמנו אות לרחמים. יראו שונאינו ויבושו יחזו אויבינו ויכלמו. כי אתה ה' עזרתנו ונחמתנו. ויעבור, ה' :

אלהינו ואלהי אבותינו אל תעש עמנו כלה וכו' דע את אשר ידעוך וכו' עד לכורים אסירי התקוה • אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך. אבל חטאנו וגו' אשמנו מכל עם • לעינינו :

מה נאמר לפניך יושב מרום וכו' עד ותמחול ותסלח לכל פשעינו • על חטא שחטאנו לפניך באונס • על חטא שחטאנו לפניך ברצון • על חטא שחטאנו לפניך בזדון • על חטא שחטאנו לפניך בסתר • על חטא שחטאנו לפניך בגלוי • על חטא שחטאנו לפניך ביודעים. על חטא שחטאנו לפניך בלא יודעים :

על חטאים שאנו חייבים עליהם אשם וכו' : על חטאים שאנו חייבים עליהם כרת : על חטאים שאנו חייבים עליהם מיתה בידי שמים וכו'. את שגלוים לנו ואת שאינן גלוים לנו את שגלוים לנו כבר אמרנום לפניך ואת שאינן גלוים לנו הכל גלוי וצפוי לפניך ה' אלהינו • וחטאנו על כולם כמו שנא' הנסתרות וגו' עד ומבלעדיך אין לנו מוחל וסולח :

אדיר ונאור בורא דוק וחלד.	מי אל כמוך :
גולה עמוקות. דובר צדקות.	מי אל כמוך :
הדור בלבושו. ואין זולתו •	מי אל כמוך :
זוכר הברית. חונן שארית •	מי אל כמוך :
טהור עינים • יושב שמים •	מי אל כמוך :

ככתוב (על יד נביאך) מי אל כמוך נשא עון ועובר על פשע. לשארית נחלתו לא

לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם: (וכל חטאתינו וכל חטאת עמך בית ישראל במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם). תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם: קדיש שלם:

תענו והעתרו מן השמים כו׳ ואמרו אמן: וקורין מזמור אשרי האיש אשר לא הלך וגו׳ עד אשרי כל חוסי בו. קדיש יהא שלמא רבא:

לשחרית יו״כ

משכימין ופותח במאה ברכות וכשמגיע לאחר אלהי נשמתי. אומר: תפלה לדוד שמעה ה׳ צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה: לדוד אליך ה׳ נפשי אשא: ואומר ברוך שאמר עד סוף השירה. לדוד משכיל אשרי נשוי פשע:

רשות לנשמת חתום אני שלמה הקטן ברבי יהודה אבן גבירול חזק, מחומש:

אלהים אלי אתה. °אשחרך בסוד סגולתך. אמונתך אודיע ואגיד גדולתך: בקראיענני. יום °אקום בקרב קהלתך. אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך: אלהים אלי אתה. °נגדך עלומי נחשפו. נפשי ועצמותי מפחדך שוספו. בקראי ענני. יום °נבוכים לישעך נכספו. נדיבי עמים נאספו: אלהים אלי אתה. °יועץ צדקה ללבוש. ויראיך הרשוני וארוץ ואין בוש. בקראי ענני. יום °יוקשי תכבוש ועצבי תחבוש. יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: אלהים אלי אתה. °שמור סרעפי לבל יזניחוני. שגיאות שפתי בל ידיחוני. בקראי ענני. יום °שבחיך עצבי ישכחוני. שלח אורך ואמתך המה ינחוני: אלהים אלי אתה. °לך אצפה צור משגבי. למדני וחזקני כי אין כח בי. בקראי ענני. יום °לברר ולצרוף חובי. לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי: אלהים אלי אתה. °מרום השוכני גבוהים. ממעמקים אקרא נגדך ואהים. בקראי ענני. יום °מללתי בסוד כמהים. מי יודע ישוב ונחם האלהים: אלהים אלי אתה. °הנני לפניך באשמי. העונות אם תשמור יה אדני מי יעמוד מי. בקראי ענני. יום °הזה אל תבא במשפט עמי. הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי: אלהים אלי אתה. °הקדמת מזור לישרני. הכינות יום כופר רצון בו לעטרני. בקראי ענני. יום °הנתק עבות עון יאסרני. הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני: אלהים אלי אתה. °קרבתך יחפצון רעיוני. קדורנית שהותי מפני זדוני.

בקראי ענני. יום °קראת לגוע אמוני. קחו עמכם דברים ושובו אל ה׳: אלהים אלי אתה. °טהרו לבבם לחקיך. טעם ומשקה חשכו חשוקיך. בקראי ענני. יום °טכום לענות נפש דבקיך. טוב לי כי עניתי למען אלמד חקיך: אלהים אלי אתה. °נשאנו נגדך עפעפים. נכחך נצבנו שחויי אפים. בקראי ענני. יום °נברר שקרות סרעפים. נשא לבבנו אל כפים. אל אל בשמים: אלהים אלי אתה. °באתי היום להגות צדקך. בארתי חקיך. בקרב חיקך. בקראי ענני. יום °בשרתי צדק דבקיך. ברוך אתה ה׳ למדני חקיך: אלהים אלי אתה. °רם לכל שואל נדרש. רצני בהתעטפי כעני ורש. בקראי ענני. יום °רגש דמעי נגרש. ראית ה׳ אל תחרש: אלהים °בצדקתך עוני ידחו. במימי דמעי פשעי ימחו. בקראי ענני. יום °יזמתי יצמחו. בה׳ תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו: אלהים אלי אתה. °יגורתי מחמת מגערתך. ידעתי כי חסד ואמת אדרתך. בקראי ענני. יום °יזמתי לשמור משמרתך. ימלא פי תהלתך. כל היום תפארתך: אלהים אלי אתה. °יחידי יצוריו יעידוהו יברכוהו. קרבי ועצמי יהודוהו. בקראי ענני. יום °ידעתי יחידים ייחדוהו. יראי ה׳ הללוהו. כל זרע יעקב כבדוהו: אלהים אלי אתה. °הגות צדקך שפתי פתחתי. הנה עמי דברים לקחתי. בקראי ענני. יום °הללתיך וכפי שטחתי. השמיעני בבקר חסדך כי בך בטחתי: אלהים אלי אתה. °ועדיך יצדקון עדיך. ויגידו כי אפס צור בלעדיך. בקראי ענני. יום °ויעדתו לטהר ידידיך. ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך: אלהים אלי אתה. °דרשתי קרבתך הקריבני. דלתיך בדפקי חסדך יסובבני. בקראי ענני. יום °דלותי ישעך ישגבני. דלו עיני למרום ה׳ עשקה לי ערבני: אלהים אלי אתה. °הנוצר נפש ופעלה. היודע ועד מעללה ומעגלה. בקראי ענני. יום °התודות נפשי מעלה. הן ה׳ ידעתה כולה: אלהים אלי אתה. °אלי וצור ישועתי. אליך קראתי מבור כנעתי. בקראי ענני. יום °אשפוך לפניך לבבי ודמעתי. אל תעלם אזנך לרוחתי. לשועתי: אלהים אלי אתה. °בוחן לבבי ורעיוני. בנתה לרעי ממרום עליוני. בקראי ענני. יום °ברותי חבוית מצפוני. בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה׳: אלהים אלי אתה. °נסמכתי עליך עודדני. נסתרתי בצלך הגן בעדני. בקראי ענני. יום נבהל זכרתיך זכרני ופקדני. נדבות פי רצה נא ה׳ ומשפטיך למדני: אלהים אלי אתה. °גדודיך בעצרת ישבו. גועים כצאן היום יקשבו. בקראי ענני. יום גאוליך נקיים יחשבו. גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו: אלהים אלי אתה. °בשפכי שיחי עליך יערב. בערכי רנתי לפניך תקרב. בקראי ענני. יום °בערתי שרירות לב סרב. בשרתי צדק בקהל

רב

רב : אלהים אלי אתה . °יודע מסתרי מליצות • יגוני הסר והמר בעליצות . בקראי [ענני] . יום °יגורתי פקודת הלצות . יראה ורעד יבא בי ותכסני פלצות : אלהים אלי אתה • °רפא משובת לב עקוב . ראה עצם עשש וגם נרקב רקוב . בקראי ענני • יום °רחש מליצי תקוב . רצית ה׳ ארצך שבת שבות יעקב . אלהים אלי אתה . °ועליך גלותי ארחי . ואערוך מלקוחי תמורת מרקחי . בקראי ענני • יום °ואביא שבחי תחת זבחי. ואל תבא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי: אלהים אלי אתה. °לבוש היום צדק מעטך • לרעות שארית שבטיך בשבטך . בקראי ענני. יום °להפגיעם צדקך וקשטך . למען תצדק בדברך • תזכה בשפטך : אלהים אלי אתה. °חנון הנערץ בסוד שרפי מעוני • °זכרני ופקדני לטובה בהתחנני בהגיוני . בקראי ענני. יום °קרא אקרא במקהלות אמוני. נשמת כל חי תברך את שמך ה׳ :

רשות חתום אני משה ברבי יעקב אבן עזרה גר נאמן חזק , מרובע

אקום להודות לך . °אלהי כל עוד בי נשמתי • אזכרה נגינתי . במיטב זמרתי . נדבות פי רצה נא . אזרני חיל במפתח אמרתי • אני אדרוש אל אל ואל אלהים אשים דברתי : אקום להודות לך • °נודד מקני מלוני . נפשי שמתני לזורר שנת עיני . נדבות פי רצה נא. נשף בדברי עם רעיוני • נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה׳ : אקום להודות לך • °ירא מתגרת דינך . יגורתי מפשעי בהתיצבי לפניך נדבת פי רצה נא • יום הריצוני אוהבי לרצונך . יצאתי לפניך לשחר פניך : אקום להודות לך . °מבין סתרי יצורים וסודיהם . מהרו היום להתודות עוניהם . נדבות פי רצה נא . °שופך לב וקורא בלשון דמעה . שוב מחרון אפך והנחם על הרעה : אקום להודות לך . °הומה ורק על נפשי אכפי . הסיתוני שני נוער ופתוני ימי חרפי . נדבות פי רצה נא • העת כסתה כלימה אפי. הן קלותי מה אשיבך ידי שמתי למו פי : אקום להודות לך • °בחון בתחלואי עוני . בזאו לחיי נהרי מי עיני . נדבות פי רצה נא . בהביטי גובה הרי עוני . בושתי ונכלמתי להרים אלהי פני : אקום להודות לך . °רוחש כי הודך ישכילני . רק אעטוף כשואל וחסדך ישאילני . נדבות פי רצה נא • רחום בדרך מישור ידך תנחני . רוח אל עשתני ונשמת שדי תחייני : אקום להודות לך • °בלב חרד ומורשיו רוהים • במאפל ודונים אורי סליחתי נוגהים • נדבות פי רצה נא . בהתחנני ושרעפי תמהים • בוכה ומתפלל לפני בית אלהים : אקום להודות לך . °יום פציתו מימים בחורים . יום בו לפניך מעשינו נזכרים • נדבות פי רצה נא . יושב על כסא דין לכל יצורים • ישפוט תבל בצדק ידין לאומים במישרים : אקום להודות לך • °יום ללמד לבי ולהורדהו • יושרו יעצימהו . וחטאו

יכניעהו

יכמיעהו • נדבות פי רצה נא • יום ידעתי אותו ליסרהו • יעתר אל אלוה וירצהו: אקום להודות לך. °עלומיו סובל מעודם • עצמותיו תודיע כי הוא המולידם. נדבות פי רצה נא • עתידות צופה בטרם הולדם • עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם: אקום להודות לך. °קטן להתחנן לפי גדלך. קורא בכל לב אל שערי היכלך. נדבות פי רצה נא. קרבן שפתי יערב למולך. קח נא את ברכתי אשר הובאת לך: אקום להודות לך. °בורא קצוי צפון והדרום • בשמך ידי על צוררי תרום. נדבות פי רצה נא • בבואי יחף מתום ומצדק ערום. במה אקדם ה׳ אכף לאלהי מרום: אקום להודות לך. °אכן ברשיון משכילנו • אצים להפיל נגדך תחנונינו. נדבות פי רצה נא • אומרים התאמץ היום להוכיחנו • אל תחרש ממנו מזעוק אל ה׳ אלהינו: אקום להודות לך • °ביום לבבי לדבר יעירני • בבואי מתפלל אולי תסתירני. נדבות פי רצה נא • בידך תנחני. ואם אשגה הבינני. בלעדי אחזה אתה הורני: אקום להודות לך • °נגוע לב כי אשמתי. נכלמתי ממעשי כי אחרי שובי נחמתי. נדבות פי רצה נא • נעכר כאבי וידי לפי שמתי • נתתי פני ארצה ונאלמתי: אקום להודות לך. °עורך היום נגידי אמרי שפר. עמדתי מרעיד כי עוני במגלת ספר. נדבות פי רצה נא. עוטה ומתחפש מבשתי באפר • על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר: אקום להודות לך • °וע ולעם זה אקרא אליכם. זרם מבכות למחות את עונותיכם • נדבות פי רצה נא. זחלו כי מקרה המות יקרכם • זכרונכם משלי אפר לגבי חומר גביכם: אקום להודות לך. °רצון יראיו ארוץ להשכילכם. ריבו בתאותכם • נדבות פי רצה נא • רומו מעט ממעשיכם. רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם: אקום להודות לך • °הגיגי לעו ונפלו פני. הקרבתי חלבי ונסכתי מי עיני. נדבת פי רצה נא: הרביתי לאל אמרי ותחנוני. הנה נא הואלתי לדבר אל ה׳: אקום להודות לך. °גדול מכל גאה ושליט • גאה על כל רם ונשא מבלי מפליט. נדבות פי רצה נא • גלה עוני יום רחמיך אביט. גנון והציל פסוח והמליט: אקום להודות לך. °רוהה בשבתי ובקומי • רועד כי מי יעמוד לפניך מי. נדבות פי רצה נא: רצונך מתענים ישמעו ממרומים. ראה ראיתי את עני עמי בעמים: אקום להודות לך. °נצב ושפל מאשמי • נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמי • נדבות פי רצה נא • נעויתי בזכרי חרפת עלומי. נהפך עלי לבי יחד נכמרו נחומי: אקום להודות לך • °אוזר מלבושי פחדיך • אובה לחזות תוקף ידיך. נדבות פי רצה נא• אולי תטה אזני חסדיך. אל תפלת עבדך. ואל תפלת עבדיך: אקום להודות לך. °טוב לכל ומאזין רחשנו. טהר חלאת עונינו וכחשנו. נדבות פי רצה נא • טעם

אמרינו

אמריו יקשיב קדושנו • טרף ויורפאנו יך ויחבשנו : אקום להודות לך• °יוצק ימי ישע לפנות דמעימו. יזכרו עונימו אולי תדיחמו. נדבות פי רצה נא. יצו טובך לכל רוח להפיצמו. ימאסו כמו מים יתהלכו למו : אקום להודות לך• °חסין קוצב איברי ונתחי. °זכרתי בשמך והללתיך במבחר שבחי. נדבות פי רצה נא • °קדוש בקומי מערש מנוחי. תברך את שמך נשמתי ונשמת כל חי :

מחרך חתום משה חזק

רעה בשבטך עם יקוו פדיום • כי למשפטיך עמדו היום : °מחשבות אוני על לבבי שמתי. ומפני זדוני בושתי ונכלמתי • על רוב עוני הנה נחמתי • את חטאי אני מזכיר היום • כי : °שקרי סתריו ואשר נואל. הפחידו יצוריו סליחה לשאל. ואיך ירבה אמריו אנוש בחטאו מגואל. ויצרו מנעוריו רק רע כל היום • כי : °הוצא שבויים • מידי מצוקים • מחטא נקיים • ורצון מפיקים • ויהיו מנויים • עם הצדיקים • וישמעו פדויים • אתם הדבקים. בה׳ חיים כלכם היום • כי : °חזק חליו. תפלו פניו. ומקרב גויו. יזלו מי עיניו. אולי צריו . מעם אדוניו • יבוא לחיותנו כיום. כי :

חתום אני משה הקטן משולש

נשמת °אסירי עונות שבויי אשמים • אל אל יקוו להעיר עליהם ממרומים. את החסד ואת הרחמים. נשמת : °נושא עול זדוניו ומוטות אשמיו. נגדו יתחנן אולי נכמרו נחומיו. נפלה נא ביד ה׳ כי רבים רחמיו. נשמת : °יוקשים בפח חטאתינו • יחד יאמרו אנא למען ברית אבותינו : ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו. נשמת : °מיחלים לקול ישע יצילם. מקוים היום כסא כבוד להנחילם. מרחמם ינהגם ועל מבועי מים ינהלם. נשמת : °שב מדרכו הרעה ומתנחם • שופך שיחו להשיבו כירחי קדם ולהצליחם • שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ירחם. נשמת : °הומה לך לבי אולי תדרשנו • האל תבשר כי מדי דברי בו זכור אזכרנו נשמת : °העומד לפניך דר מרומים • היום תקשיב בזעקו אליך בלב תמים. הצליחה נא לעבדך היום ותנהו לרחמים • נשמת : °קורא ממצר ומסלד בחילה • קדוש השכח חנות אל ואם על אום האמולה • קפץ באף רחמיו סלה. נשמת : °טהורים ירימון דגלי שיר ונסיו. טרפם תכונן מפק ציד חיתו ארץ ורמשיו. טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו • נשמת : °נוהים פן יד פשעם תקחם. נפשם ישאו לשמוע מבשר טוב ישמחם • נחם ה׳ עמו ועניו ירחם. נשמת : מליצים מעוטים טודים מרים. ממליכים מלך מרום מרומם מלא מהר מאווים. אומרים ואילו פינו מלא שירה כים : ואומר נשמת כל חי עד קדיש :

שנאנים

אופן חתום שלמה הקטן

°שנאנים שאננים כניצוצים ילהבו. להטיהם ומעטיהם כעין קלל יצהבו. מול כסא מתנשא בקול רעש ירהבו. הן במחזה זה לזה להקדיש אל יאהבו. הבו לה' בני אלים הבו: °לך חיות עליות בתחתית כם הנקבע. ואראלים וחשמלים. אזורי זיו הנצבע. תהלתך והלתך יהודון מחנות ארבע. זה יעריץ וזה ימריץ. לך זמר ושיר יבע. בני חיל יום וליל. במשמרותם נצבו. הבו: °מכון משמר הנאמר. בראש מחנות המוניך. הלא נמסר. ביד השרי מיכאל גאונך. במרכבות לרבבות. יעמוד על ימינך. ויקוו וילוו. דרוש איה מעונך. ושם סגוד למול פרגוד. לך יסגדו ויקרבו. הבו: °המון מחנה המשנה על יד (איש) שמאל נזקף. ועל צבאו ונשיאו. גבריאל הנשקף. בשרפים לאלפים. וחיל כבד מאד נתקף. זה איפה ואלה פה. וכסא קדשך מוקף. גזורי אש אזורי אש. וסוסי אש ירכבו. הבו: °קול יצפצף ושיר ירצף. צבא מחנה שלישיה. ונוריאל שר האל. עומד בם לתלפיה. ומאימתם ושעטתם. ירופף חוג עליה. בקול איה מקום אהיה. יוצר רום ותחתיה. ראות נאדר הנהדר. כל היום יתאבו. הבו: °מכוסי הוד. לך שהוד. ברביעית יעידו. ואמרתך וזמרתך. עם רפאל יגידו. וציץ מעוז. וכתר עוז. לך יקשרו ויענידו. וארבעתם. שיר ומכתם. יתמידו ויצמידו. חברתם וגברתם. לבל ייגעו וידאבו. הבו: °נצוצים נקבצים. לך יחד ירננו. בעד עמוסים החמוסים. לך קולם יחננו. באימתך. ויראתך. רגליהם יכוננו. בקול חזק כמו בזק. קדושתך ישננו. ענות קדוש. לאל קדוש. למול קדוש. יערבו. הבו:

ואומר קדיש וברכו ויוצר:

מאורה לר' משה בן עזרה תנצב"ה

אעמוד במשמר מנעמי (והיא לו נדפסה בסידור מחזור קטן למנהג חוטס ד' ליוורנו) עד וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא כאמור לעושה אורים כו' עד גאל ישראל: ומתפללין בלחש. ועולה החזן לתיבה ואומר ה' שפתי וכו' עד בא"י מחיה המתים:

סדר קדושה לר' יהודה הלוי ז"ל. ע"ס א"ב עד מ'

ובכן נקדישך מלך: (ג' פעמים)

ליושב תהלות לרוכב ערבות. קדוש וברוך:

°אפודי שש. לאל שונא שש. אומרים קדוש. °אצילי ארץ. לבורא קצות הארץ. אומרים ברוך: °בהוקים באש. ליוצרם מאש. אומרים קדוש. °בחונים באש ובמים. מיחדים פעמים. אומרים קדוש וברוך. ליושב: °גלגלי טהרה. מהללים בקול זמרה. אומרים קדוש. °גאולים בלי כסף. ביחוד ובכוסף. אומרים ברוך: °דוהרים

ברגע

ברגע . ושבים בפגע . אומרים קדוש . °דורשי דתו . מעידים כי אין זולתו . אומרים קדוש וברוך . ליושב : °המון אראלים . לנאדר באלים . אומרים קדוש . °ההדך משננים . בני האיתנים . אומרים ברוך : °ולשמך מפארים. תדשים לבקרים. אומרים קדוש. °וכורעים ובורכים. ישראל בני מלכים . אומרים קדוש וברוך. ליושב : °זיום כעין קלל . פני מלך מהולל . אומרים קדוש . °זרע נברים. לאדיר אדירים. אומרים ברוך : °חצובי גחלים . חילים חילים . אומרים קדוש . °חפושים מכבל . קרואים נחלת חבל . אומרים קדוש וברוך . ליושב : °טבולים בנהר . דמותם כזוהר. אומרים קדוש. °טבועים בבור ברית . פליטת השארית . אומרים ברוך : °יקרים מעופפים . בהוד והגה מצפצפים . אומרים קדוש . °יחידה מאומות . בחורה מעלמות . אומרים קדוש וברוך . ליושב : °כבירי רומה . לשוכן שמימה . אומרים קדוש . °כוללי תהלות . לנורא עלילות . אומרים ברוך : °לנורא עליהם . מעריצים במעניהם . אומרים קדוש . °להוקים בגשת . מקדישים בארשת . אומרים קדוש וברוך . ליושב תהלות לרוכב ערבות . קדוש וברוך:

סלוק לר׳ יהודה ז״ל . ע״ס א״ב

ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו : (נ״פ)

°אלהים אל מי אמשילך . ואין ערוך אליך : °במה אדמך . וכל דמות (טבע) חותמך : °גבהת מכל מרכבה . וגאית מכל מחשבה : °דבר מי יכלכלך . ולשון מי תכילך : °היש לבב יגורך . ויש עין תשורך : °ואת מי נועצת ויבינך . ולא נוצר אל לפניך : °זה עולמך יעידך . כי אין בלעדיך : °חכמתך בכל מבוארת . ואות חותמך נכרת : °טרם הרים ילדו . ועמודי שחק עמדו : °ישבת מושב אלהים . ואין עמקים ואין גבוהים : °כלכלת הכל ולא יכלכלוך . ומלאת הכל ולא יכילוך : °לבבות עמדו מלדרוש . ולשונות נלאו מלפרוש : °מחשבות חכמים יתמהו . ורעיוני מהירים יתמהמהו : °נורא תהלות נקראת . ועל כל תהלה (מאד) נעלית : °שגיא כח איך נפלאת . השמים והארץ מלאת : °עמוק עמוק מי ימצאנו . ורחוק רחוק מי יראנו : °פעליך הם הדרושים . אף אמונתך בקהל קדושים . °צדקתך היא הנשמעת . ותורתך היא הנודעת : °קרבתך קרובה לשבים . ורחוקה מאד מן השובבים : °ראוך הנשמות הטהורות . ולא נצרכו למאורות : °שמעוך באזני רעיוניהם . כי תחרשנה אזניהם : °תמיד קדושתך קוראות . קדוש קדוש קדוש ה׳ צבאות :

חתום יהודה הלוי בר שמואל

°ה׳ צבאות שם כבוד מלכותך . ה׳ אחד שם אלהותך . °המון מלכותך לא יספר ולא ידבר . ואל אלהותך שני לא יחבר . °וכמה פנים לפנים הנוראים . וכמה אחורים לאחורים הנראים : °דגלי מרכבה (הקמת) לעד ולאות . כי הדבר מאת ה׳ צבאות :

הכל

°הכל עבדיך משרתי פניך. גבורי כח עושי רצונך: °הם הנעלמים מעיני ברואיך. והם הנראים לעיני נביאיך: °להם יקראו רחוקים וקרובים. ובאין הליכה רצים ושבים: °והליכותם הליכות אלי מלכי בקודש. ה׳ בם סיני בקדש: °ידברו ואכן ברשיונך. ויעשו ואולם ברצונך: °בזאת יאמרו שומעי מליהם. כי פיך המדבר אליהם:

°ראש הממשלה הראשונה וחיליהם • וכל צבא השמים נשאי כליהם: °שכן אור עולם עליהם. ויהי שלום באהליהם: °מעין חכמה מאתם יוצא. ומקור חיים עמם ימצא: °ואין חשך ואין צלמות • ואין חסרון כל ואין מות: °אשרי איש אשר בהם יתערב • להתקדש בקדושתם לבקר ולערב: °לקרוא כדוד לקראת מערכיו • ברכו ה׳ מלאכיו:

המודה לאדוניו סימן

°הממשלה השנית צבא השמים. וחיות מרכבה גבות מלאות עינים: °מימינים ומשמאילים רצים ושבים. עומדים ברום עולם נצבים: °והאופנים ינשאו לעומתם • ולהשתחות לשכינתך מגמתם: °דגלי רבבות חילים חילים. כלם תחכמונים ורבי פעלים. °העולים אחריהם שמש וירח. איש איש (אל) מקומו שואף וזורח: °להם יתחברו כל כוכבי אור • הנתונים לממשלות רבות ולמאור: °אליהם ילוו שמי השמים. והמים אשר מעל השמים: °דורשים לעבוד עבודת ממשלתו. איש איש ממלאכתו: °ואין למו מכשול ולא מוקש • ואין בהם נפתל ועקש: °נותנים רשות זה לזה. ומקבלים רשות זה מזה: °יחד ירונו ישאו קולם. בשם ה׳ אל עולם: °ולהם קרא משורר במקראיו. ברכו ה׳ כל צבאיו:

המתודה על עוניו סימן

°הממשלה השלישית וחיליה. הארץ וכל אשר עליה: °מפרשי רוח ואש ותולדותיהם. והימים וכל אשר בהם: °תוצאות אש וברד ושלג מאוצרו • ורוח סערה עושה דברו: °ופלגי מים באמרתו התפלגו. וענפי לבנון בחכמתו השתרגו: °דשא לזרוע ועץ לנטוע. ועשב השדה לבהמה לשבוע: °השריץ דגי ימים ותניניהם. ותמונות צפרי כנף למיניהם: °ערוך השלחן ותוצא הארץ. בהמה ורמש וחיתו ארץ: °לתת הכל ביד אדם פקידך. תמשילהו במעשה ידיך: °עקב תוציא מחלציו מלכים. ממלכת כהנים ומחנה מלאכים: °ולהודות לשם קדשך בראתם. ולהשתבח בתהלתך קראתם: °נקדשת בתוכם ונכבדת. ומפי עוללים (ויונקים) עז יסדת: °יתגדל על כל שם כבוד מלכותך. בפי עשי מלאכתך ושלוחי מלאכותך: °ובכן זמר נעים זמירות לעושיו • ברכו ה׳ כל מעשיו:

ברכו

ביום הכפורים סימן

°ברכו ה׳ בכל מקומות ממשלתו. אין קדוש כה׳ כי אין בלתו: °ישורון אשר יקר מזולל הוציאו. וימשהו מים ביד משה נביאו: °יורד כבודו למקדש הדומו. ויעל נביאיו לענני מרומו: °משך חכמה משך ליודעיו. ורוח נדיבה שפך על שומעיו: °הדריכם בסדר עבודתו. הנכונה. לדמותם לממשלה הראשונה: °כמו הם כמלאכי השרת מקדישים. מנחת קדושה מקריבים ומגישים: °פניו מכפרים ומתכפרים. ותהלות ה׳ מספרים: °ומתעטפים כשרפים ואראלים. והמשילם לתרשישים וחשמלים: °רצים ואצים ומתקבצים. וללכת עמך מתאמצים: °יראה לובשים ומתבוששים. (מתאוששים לעבדך ומתקוששים). חשים ולא מחשים. °מעריצים ומקדישים. מתכנשים ומתרגשים. וקדושה משלשים. לאל נערץ בסוד קדושים:

נקדישך ונעריצך. לעומתם. אתה קדוש. לדור ודור המליכו. ובכן. ובכן. ובכן. ותמלוך. קדוש אתה. אתה בחרתנו. אלהינו ואלהי. מחול. כשחטאו ישראל. דניאל איש. ולירושלים. אלהינו ואלהי אבותינו אל תעש עמנו כלה. אלהינו ואלהי אבותינו תבוא לפניך תפלתנו. אבל חטאנו. אשמנו.

וידוי גדול לרבינו ניסים ר״מ ישיבה מבבל זלה״ה (נדפס בסידורי ספרדים ואשכנזים בשינויים רבים):

רבונו של עולם קודם כל דבר אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש. מפני כי עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני. ופשעי רבו מלמנות וחטואתי עצמו מספר. מתודה אני לפניך ה׳ אוא״א בכפיפת ראש בכפיפת קומה בחלישות חיל בשבירת לב בכניעת נפש בנמיכת רוח. בהשתחויה באימה ברעדה ביראה במורא בחלחלה בזיע ברתת בקידה בכריעה. ואומר לפניך ה׳ אוא״א מקצת מעשי הרעים ודרכי המכוערים ומפעלי המקולקלים. לאומרם אי אפשר ולבררם אין בי כח. ואיני יכול לגלותם ולדברם ואיני כדאי לבקש עליהם מחילה וסליחה וכפרה מלפניך. מה אני מה חיי כי אם הבל וריק עפר ואפר רמה ותולעה. מתבושש אני מחטאי ומוכלם מאד מפשעי יכלה הזמן והמה לא יכלו. אין לי פתחון פה להתודות לפניך גדול עוני מנשוא והסכלתי עשה. עצמו פשעי מספר. בושתי וגם נכלמתי כגנב במחתרת:

רבונו של עולם על איזה מהם אתבע ועל איזה מהם אבקש ועל איזה מהם אתודה ועל איזה מה אתחנן. על הכלל או על על הפרט על הנסתרות או על הנגלות על הראשונות או על האחרונות על החדשות או על הישנות על הטמונות או על הידועות על הנזכרות או על הנשכחות ממני:

אני יודע בעצמי שאין בי לא תורה ולא חכמה. לא תבונה ולא צדקה. לא גמילות חסדים ולא מעשים טובים. אבל אני יודע בעצמי שאני בער ולא מבין. גזלן ולא נאמן. חייב ולא זכאי. רשע ולא צדיק. ומעשים טובים

לא עשיתי. אשמתי. בגדתי. בזיתי אמריך • גזלתי. גנבתי. דברתי דופי. העויתי. הריעותי. הטיעותי. הלכתי עמך בקרי. והרשעתי. זדתי. חמסתי. חטאתי לפניך. טעיתי. טפלתי שקר. יעצתי עצות רעות. כזבתי. כחשתי. לצתי. לוצצתי, מריתי מרדתי. מעלתי בך. מאסתי דבריך. נוקשתי באמרי פי. נלכדתי בפח מוקשי, סרתי מדרכיך. סררתי • עויתי. עשקתי • עבירות רבות עשיתי. פשעתי. צררתי. קשיתי עורף. קצתי בתוכחותיך. קלקלתי דרכי. רשעתי. רצחתי. שחתי. תעבתי. תעיתי. תעתעתי. ואם אתה דן אותי כמעשי אוי לי. אויה לי. אהה לי. אללי לי. אם תבקש לנקות אותי כמטהר וכמצרף כסף לא ישאר ממני מאומה. כסף סיגים מצופה על חרש הבל הבלים שאין בו ממש לבקש מחילה וסליחה וכפרה מלפניך. יהי רצון מלפניך ה׳ אוא״א שלא תביא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי. מה אני. מה חיי. מה פשעי. מה חטאתי. מה אני • כי תבקש לעוני ולחטאתי תדרוש. אני כקש לפני רוח וכעצים יבשים לפני אש. וככלי חרש שאין בו ממש. במה אקדם פניך או במה אבקש רפואה ממך. כי הייתי כבן סורר ומורה לפניך. ועושה הרע בעיניך כעבד מורד באדוניו • כתלמיד חולק על רבו • ואת אשר טהרת טמאתי את אשר טמאת טהרתי • את אשר התרת אסרתי. את אשר אסרת התרתי. ואת אשר אהבת שנאתי ואת אשר שנאת אהבתי. את אשר הקלת החמרתי. ואת אשר החמרת הקלתי • את אשר קרבת רחקתי. ואת אשר רחקת קרבתי. כי להכעיסך עשיתי. ובעזות מצח באתי לבקש מחילה מלפניך. שמתי פני כחלמיש (וארע כי לא אבוש). ואני עליך בטחתי ה׳ אמרתי אלהי אתה. ונשענתי על רובי חסדיך. וקויתי לסליחתך. כי אתה ה׳ אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת ומרבה להטיב. ומנהיג את העולם כלו במדת הרחמים:

רבונו של עולם לא על עצמי בלבד אני מתפלל ומתודה ומתחנן לפניך. כי אם בעדי ובעד ביתי ובעד כל הקהל הקדוש הזה. גדולים וקטנים. בחורים וזקנים ונערים. העומדים לפניך היום. על כל אלה אני מתפלל ומתחנן לפני כסא כבודך. ואעפ״י שאיני ראוי להתפלל על עצמי כל שכן על אחרים אבל שמתי פני לנגד רחמיך. כי דרכך להאריך אפך ומדתך למשוך קצפך. ומנהגך לרחם על בריותיך השבים אליך בכל לבם ומודים לפניך כל מעשיהם ועוזבים ומתנחמים על פשעיהם ולא מכסים עליהם • שכן כתיב מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם:

ולומר אבל חטאנו. לעינינו עשקו. אבל חטאנו • מה נאמר • על חטא. על חטאי׳. סקילה שריפה. אדיר ונאור • אלהינו וא״א יעלה. מלוך על כל. רצה ה׳. מודים. וכתוב לחיים. ברכת כהנים. שים שלום. ואתם הדבקים. היום תאמצנו. ובספר חיים. קדיש תלת:

מגן לר׳ שלמה בן גבירול זלה״ה ע״ס א״ב מרובע

°ארץ אשפיל ואפיל תחנתי • אקוד ואשקוד • בזמרת רנתי. אעירה שחר ואזכרה נגינתי • אודך ה׳ אלהי: אלהי °בקראי סעיפי

נשפלו

נשפלו. בזכרי אשמי יגוני נכפלו. בנשאי ידי פני נפלו. בושתי ונכלמתי להרים אלהי: אלהי °גדלת בשפריר זבולך. גוש עפר היערוך אליך. גמלני חסד בבטחי עליך. גם זאת זכרה לי אלהי: אלהי °דרשתיך ירא וזוע. דל אל תבזה בעמדו משוע. דלו עיני כעני וגווע. הביטה ענני ה' אלהי: אלהי °היום פניך שחרתי. הריצותי פעם ולא אחרתי. היותי חוסה בצלך בחרתי. הסתופף בבית אלהי: אלהי °ואל תחקור אותי ואל תנסה. ובמי דמעי פשעי המסה. ולקול שועי הקשיבה ועשה. ואל תאחר למענך ה' אלהי: אלהי °זלעפתי עת דרשתיך. זעתי ונעתי עת כי שחרתיך. זכרתי וחלתי יום זכרתיך. זאת זכרה לי אלהי: אלהי °חמלת על אום נאנחת. חקות יום כופר לטהר נאלחת. חלצת נפשי ותעל משחת חיי אלהי: אלהי °טכסת עם זו להבדילו. טהר וצהר יום זה להנחילו. טובך להודות לא דוממתי. ולא ידום ה' אלהי: אלהי °יגורתי מרוב זדונותי. יגון נוספתי על יגונותי. ישוב ירחם יכבוש עונותי. ימאסם ה' אלהי: אלהי °כפר עון ירטני. כלה אל תעש פן תמעיטני. כבואך עמי למשפט שפטני. כצדקך ה' אלהי: אלהי °לשמך פצני פדני. להלבין כתם עקב יגודני. לב טהור ברא לי אלהים. למדני לעשות רצונך כי אתה ה' אלהי: אלהי °מלט סגולה מרשף. מי זאת הנשקפה כשחר בנשף. משכתיה אחריך מיד מתי אשף. מקדם ה' אלהי: אלהי °נגרשתי מדביר ומלשך. נודד ובודד באהלי משך. נמתי כי אשב בחשך. נרי ה' אלהי: אלהי °סבבוני נוגשים בלי לחש. סברי להכחיש דתי בכחש. ספרה לשוני ותרחש רחש. סורו ממני מרעים ואצרה מצות אלהי: אלהי °עד מה יעלוז רשע. עיני האר ועיניו השע. על עבדו שוא ותרפים. הושע. עבדך אתה אלהי: אלהי °פקדתיך בעת צר מתגבר. פרשתי כף נגדך ואשבר. פערתי פי כאשר דבר. פי ה' אלהי: אלהי °צמת זדון מתקשר. צדק תאשר. ועקוב תישר. צבאך קדש צום כאשר. צוה ה' אלהי: אלהי °קדמתי שחוח ונחמתי. קדוש ביום צמתי. שברי בך שמתי. קחת דברים קדמתי וקמתי. קומה ה' הושיעני אלהי: אלהי °רדפוני נגעי לרגעי. רבו פצעי על רוב בצעי. רם אם עצמו ורבו פשעי. רבות עשית אתה ה' אלהי: אלהי °שועת עמך תערב. שביבם יגה וצדקתם לרוב. שדי ישלח לרחוק ולקרוב. שלום יאמר אלהי: אלהי °תאות ענוים לפניך. תשא עלימו אור פניך. תכין לבם תקשיב אזנך. תענה ה' אלהי:

ככתוב כי לך ה' הוחלתי אתה תענה ה' אלהי: ונאמר בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. ונאמר רבים אומרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך ה'. ונאמר ה' נגדך כל תאותי ואנחתי ממך לא נסתרה:

נאמר

ונאמר ה׳ שמעה. ה׳ סלחה, ה׳ הקשיבה ועשה אל תאחר :

פזמון פ״ג. ע״ס א״ב וחסר מנס״ת

יערב לפניך מעמד השחר. ותפלת ישראל תרצה ותבחר • שא נא פשע והלבן כצמר צחר. ה׳ הקשיבה ועשה ואל תאחר :

°אמנת עולם בדברים שלשה. °בירח ששי בעשרים וחמשה. °גמרת הכל בימים ששה. שא: °דלגת יציר כף ביום הששי • °הוא ראש השנה מוכן ליום קדשי. °ועבוד ליצירתו יום סליחת עונשי. שא : °זמנת לו ארוכה לעשרת ימים • °חטאיו להצליל בגבהי תהומים. °טרם יכשל בנכבדי אשמים. שא : °יודע ועד זאת מדתך. °כופר תמציא לזוחלי פחדתך • °לבל יסופון כרגע מיום עברתך • שא : °עניים הקשב צור יוצר כל יצור. °פתחיך לעם עזוב ועצור. °צדקתך תשלח מאוצר הנצור • שא : °קשב נא פלל מעם לך נבדל. °ראה נא דלותם וכחך יגדל. °שובב נדחם ומהם אל תחדל. שא :

מחיה ע״ס א״ב כפול ובסוף חתום שלמה קטן.

°אבן בחן פנה מיוקרת. °איתן משכיל בחכמה נחקרת. °בידו עלתה ויעמוד לפי קרת. ויקרא בשם ה׳: °במשוכת חדק פרח כשושן. °גחל הובא על סמל כושן. °גאה חלצו מאור הכבשן. כי באש ה׳: °דרש להורות מתי סרה וכחש • °דעת עליון להג ולחש. °המון חנפי לב קרא ורחש. דעו כי ה׳: °הכל יצר והכל סובל. °ועליו תלוים שחק ותבל. אך יראו את ה׳: °זנח מושב ונטש מולדת. °זבדתי בגלות כנה מיוסדת. °חשת ורחשת מלה נועדת. זאת נחלת עבדי ה׳: °חמדת נחלות לפניו ערכת. °טפסרי ממלכות לרגליו הדרכת. °טכסת זרעו ובניו ברכת. הנה כי כן יבורך גבר ירא ה׳: °יאב ותאב על יבושת מקור. °יזם אות לדרוש ולחקור. °כרת לו ברית בל ישקור. והאמין בה׳: °כאשר לא תוכל ספור כוכבי ערץ. °כן לא יספר זרעך בארץ. °להג בשמעו ויען במרץ. אכן כן יעשה ה׳: °מרום מגיד מראשית אחרית • °משל המריץ להיות לברית. °נוצרי שלשים בתר והכרית. וירא כבוד ה׳: °ניבו נתן עץ לא פורה • סנסן ככלות מלקוש ויורה. °שריג אזרח באזרח מתערה • כי פקד ה׳: °עמס בתומו עשר מסות. °עמד בכולם בשמך לחסות. °פרש יחידו עולה לעשות. ריח ניחוח לה׳: °פליטי גזעו משחת חלץ. °צדקו בעדם יושר ילץ. °צמת גאות עריץ ולץ. לקרוא שנת רצון לה׳: °קוויך תנקה מעון המולז. °קוראים בשמך לבבם עלז. °רוחשים יחדו הוגים לז ללז. לכו ונשובה עד ה׳: °רחם תזכור בעתותי שצף • °שבוייך תפלט ממדודת רצף. °שפטם בצדק ולא בקצף • כי צדיק ה׳: °תשלח אסיריך מבור העלט. °תשובב קוראיך ברני פלט. °שמע תחנתם ואון אל תשלט •

כי

כי שומע אל אביונים ה׳ : °להלבין כשלג אדומים כשנים . °מעשיך לחיות בקרב שנים . °העבר פשעים חדשים גם ישנים . יחדו יסופו נאם ה׳ : °קדוש בך שמתי סברי ומשעני . °טהור אל תבוזה ענות עני . °נשאתי אליך לבבי ועיני . נסה עלינו אור פניך ה׳ : בקראם,וידבר ה׳ אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳ :

ככתוב וידבר ה׳ אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳ וימתו : ונאמר רבים אומרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך ה׳ : ונאמר ויאמר ה׳ אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך : ונאמר ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך : ונאמר והאמין בה׳ ויחשבה לו צדקה : ונאמר לכו נא ונוכחה יאמר ה׳ אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו : ונאמר כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע : ונאמר תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם :

פזמון פ״ד

יענה כבוד אבות · לבן מחטא מזוהם . ולחרד למעמד יום הדין ונדהם . תתן אמת ליעקב חסד לאברהם : מתהלך בחקיך כבן שלש שנים . ומתיצב במסה בעשרת מונים , חננתו ורחמתו כרחם אב על בנים . תמשוך צדקתו לבני בנים . תתן : בחמשה דברים אב זוכה לבריו . בני איתן תזכה בחמשה דבריו . עד יאמרו חומדיו בעמים אשריו · ואשרי בניו אחריו · תתן : חסידים גדלוך . הדרך על בניהם · וגבורי ארץ תשו צאצאיהם . וזרעם לברכה תכין לפניהם . ותמוד פעלם לחיק בניהם אחריהם . תתן : שכר צדקת אבותי כיום הבה לי . בחלקם בחיים . תנה חלקי וחבלי . ומיד שאול אפדם . יתבשר קהלי . עקב אשר שמע אברהם בקולי ·

מחיה ע״ס א״ב ובסוף התוס שלמה בר יהודה גבירול

°אני בהר המור דץ יונת אלם . °בקחתו איתן לעולה ושלם . °גאה בחנו קח זה העלם . תרומה לה׳ קדש : °דת הטנא לפני להניחהו . °הנה בנך לאשכר ספחהו · °ואני בחנתיו קום משחהו . שמן משחת קדש : °זן בשמעו לבבו לא דאב . °חפץ יוצרו חשק ותאב . °טפלו שניהם כבן כאב . והשתחוו לה׳ בהר הקודש : °יער עצים ולשפות דרך . °כמה ותמה יחיד ורך . °להג איה השה הנערך . להקדישו לה׳ קדש : °מרום יראה השה וישיב . °נפש עקרת שמחה להושיב · °סוקר צפונות שועך יקשיב . ישלח עזרך מקדש : °עמוד נא אבי וקשור הטבח . °פן אנער מפני האבח · °צמדני פן אחלל הזבח · ולהבדיל

ולהבדיל בין הקדש: °קפץ לבכות כופר אשכול • °ראותו אביו נשכל נשכול. °שלח תפש לעשות את כל. מלאכת עבודת הקדש: °תרשישים זעקו משמי מרומים • °שחוט יונת אלם מי יחזה מי. °לז ללז הגו אל תתנו דמי. שאו ידיכם קדש: °מרום הבט עוקד ונעקד • °השה ערוכה והאש תוקד • °בוחן טהר לב זכר ופקד • ונשמע קולו כבואו אל הקדש: °רחש מליץ בקחתו משלחת °יחידך פדעהו מרדת שחת. °הנה כתובה לפני מפותחת. פתוחי חותם קדש: °ואני ידעתי תום דרכך בשפר. °דוץ וקח איל תחת עופר. °הכינותי כפר לאשכול הכפר. ותמורתו יהיה קדש: °גמול נמלט מאבח נשחז • °בפשטו צוארו דמו לא נפחז. °ימינו אחז ביובל נאחז. בצאתו ביובל קדש: °רחום תחה שלום אחריתו. °ועד היום לזרעו תזכור צדקתו • °ליתר פליטה ושאר שאריתו • תהיה פליטה והיה קדש:

ככתוב (ויאמר ה׳ אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על העדות ולא ימות כי בענן אראה אל הכפרת: ונאמר) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך: ונאמר הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון: ונאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם יושרו ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר: שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום:

פזמון פ״ה לר׳ יצחק בן גיאת. חזוס גיאת

יום צדו צעדי ונטתה למוט רגלי • חטאי פרשו רשת ליד מעגלי • לולי אלהי אבי היה שחת הבלי. אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי: יום °גאו מי צרות • והמו גלי תלאות • והקיפוני תשואות • מארבע הפאות • ויום בו עיני רואות • מצוקות חשות ובאות • וכמעט נפשות דאות • לולי ה׳ צבאות מושיעי וגואלי • משגבי ומצילי • לולי: יום °יעץ להדיח צר חילו חלנו • יום בו חשף מסתור צל סתרו וגלנו • יום בוא אימות מות עדי שבו ולנו • לולי ה׳ שהיה לנו • מנת כוסי וחבלי • נעים חלקי וגורלי • לולי: יום °אחז מוט פעמי ובו מעד וקרסולי • יום ענה בי כחשי וישב מטולי • יום בקשתי עזר ואפס עוזרי וחלי • לולי ה׳ עזרתה לי • מעוזי מחול לי • ומנוס ביום צר לי. לולי: יום °תאבתי ישועה רחקו פדיוני • וחשבתי רפואות ויתעו חשבוני • וכמעט כלתה רוחי ונשתנו רעיוני • לולי האמנתי לראות בטוב ה׳ אל חיים מנחילי • והוא חילי ביום חילי • לולי: אולם חסדי ה׳

וחסדי

וחסדי אבות שמנו· תנחומי שעשעי נפש כי לא תמנו · בם עולם נושענו ונתעודדנו וקמנו· המה יתדות אהלי · והם מיתרי וחבלי · לולי :

קיקלר ע"ס א"ב כסדר והסר לק"ל ובסוף חתום שלמה

ובכן למדני דתך . בזכרי עבודתך . שעה זכרון דתי כמעשה . למעוז היה לי ולמחסה . ועל כל פשעי תכסה : °אלוה שוכן מרומות . °אלף ציר אחרי מות . שני בני אהרן : °בוא אל יבא בכל עת . °בקדשי פן יבעת . דבר אל אהרן : °גמור יגמור בחיל· °גשת פר ואיל . בזאת יבא אהרן . פ"ז: °דלג ורחץ מכובד · °דרש בגדי הבד · והיו על אהרן : °הכין שעירים ואיל. °הגיש פרו בחיל . והקריב אהרן : °והודה על חטאתו . בעדו °ובעד ביתו . וכפר אהרן . פ"ז °זמן שעירים להעמיד . °זוג גורלות יצמיד · ונתן אהרן : °חטאת לשם שפר · °חזר אצל הפר . אשר לאהרן : °טפל וידוי מטהו . °טען על פר וישחטהו . ויפן אהרן . פ"ז : . °יקח מחתה גברת . °ימלא חפניו קטרת . ובא אהרן : °כמס ושפך נחוץ. °כסה ויצא לחוץ . ויקרא אהרן : °מזה שבע להעיר . °מהר לשחוט שעיר . ויעש כן אהרן : °נגש להר אריאל · °נצב להזות כאל . וכלה אהרן : °סבב להקריב שעיר. °סמים עליו יעיר . וסמך אהרן : °עון נסלח ונמלח. °עת לעזאזל נשלח. על פי אהרן פ"ז : °פשט בגדים לבשם · °פנה והניחם שם · את בגדי אהרן : °צהובי זהב העטיר . °צעד הלב להקטיר. ויקרב אהרן . פ"ז : °שלמה עבודת כפור. °תחשב כקרבן ספור . על כפי אהרן : °שדי כמאז תציץ · °להשיב צפירת הציץ · על מצח אהרן : °מהרה תמשח לגן רטוב . °היותו כשמן הטוב . על הזקן זקן אהרן . פ"ז :

פזמן פ"ו

יום צעקו שבים מחטאיהם . חסד אבותיהם לקחו בידיהם · כחלב זבחיהם על מזבחותיהם · זכור להם צדקת יעקב אביהם : בן מהר וטהר לבב עקוב · בן בשובו נתם ויצרו יקוב · זכות יעקב קרב לישר עקוב · רחמן לא עתה יבוש יעקב · בקרבם חלביהם ושפכם דמיהם · זכור : בנים התרחצו והטהרו · אך פניהם ממך מאד נחפרו · זכות יעקב לקחו ואליך סרו · רחמן לא עתה פניו יחורו · בנסכם דמעיהם מקום נסכיהם · זכור : בן יחיש לפנות לבב זונה. בן התולים ינקה אליהם פונה · בן כיום נפשו בצום יענה · בשם יעקב יקרא ובשמו יכנה · ונושאים כפיהם נגד שמיהם · זכור : זכות הורים נעמו בה לך יכון . וצדקו לו יכון · לא לך יסכון . בטח עין יעקב ובדד ישכון · לב טהור כיום ורוח נכון · חדש בקרביהם · ובקרב בניהם · זכור :

שומע

שומע תפלה • יבואו אליך הרוחות וכל הנשמה • הנשמה לך • אתאנו על שמך
שמך נקרא • אלהינו בושנו . אין לנו פה, כי רבו • חטאנו עם אבותינו •
מה נאמר לפניך . הלא הנסתרות. אתה יודע • אתה חופש. אין כל דבר . אם
עונינו . אם עונות . כי עמך . כי עמך מקור. כי לא על צדקותינו. ה׳ שמעה •
השיבנו. אל מלך ויעבור . רחמנא , חטאנו :

גמר

אומללנו בנפש אנושה • נאנחנו בעבודה קשה. ידענו כי מצחנו
נחושה. ונצומה ונבקשה : ונבקשה כי זנחנו דת צוית.
ונשוב אליך בלב דכית • ונתענה ולא ענית. למה צמנו ולא ראית :

גמר לשמע

אהד צורנו ברום גבוהיך. בחרת בזרע אברהם כמהיך. לכן
הזהרתם בדת נגהיך. ואהבת את ה׳ אלהיך : אלהיך חשקך
ויבחר בך. ברכך והרבך. ואהבך וצוך. לאהוב אוהבך. ואהבת
את ה׳ אלהיך בכל לבבך. שמע :

גמר לברוך

ארומם למבין • כל רז נעלם. מלך על מלכים כולם. יהללוהו
עמים במהללם. ברוך ה׳ לעולם : לעולם בכל לבי אהללנו
ואכבדו . אברכה לאשר הכל בידו. אנובב טובו וחסדו. ברוך שם
כבודו. ברוך : ה׳ הוא האלהים וגו׳, עד עזרתנו ונחמתנו . ויעבור . וקדיש מלא :

אתה הראית • ומוליאין ב׳ ספרים • באחד קורין ו׳ גברי בפ׳ אחרי מות . כהן
וכפר בעדו ובעד ביתו . לוי את פר החטאת אשר לו • ג׳ ובעד כל קהל
ישראל . ד׳ ובעד העם. חמישי לפני ה׳ תטהרו • מפליס צוה ה׳ את משה . ואס
חל בשבת קורין ז׳, כהן ואיל לעולה . לוי בעדו ובעד ביתו . והשאר כמו שכתוב
לעיל . והומר קדיש לעילא . והספטרה ואמר סלו סלו וגו׳ (כמנהג שבת)
והומר קדיש. ומתפללין בלחש תפלת מוסף :

תפלת מוסף

חזן אומר ה׳ שפתי וכו׳ אבות וגבורות עד בא״י מחיה המתים :

סדר קדושה לר׳ יהודה הלוי

ובכן נקדישך מלך : (נ״פ)

במרומי ערץ. כסא שבתך • ובשכוני ארץ • עז ממשלתך • אלה
יעריצון . גאון תפארתך . ואלה יקדישון . לשם ממלכתך •
אין קדוש כה׳ . כי אין בלתך : במרומי ערץ. כסא מהללו . ופנות
שוליו • מלאות היכלו . מהם מימינו . ומהם משמאלו . שרפים עומדים
ממעל

ממעל לו: ובשכוני ארץ. ידועים עם האל. נצבים היום. כדל השואל. מהללים ומודים. לצור פודה וגואל. והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל: במרומי ערץ. מלאכי רום יחד. יוצאים באימה ושבים בפחד. ומעריצים ברעד למלך מיוחד. שש כנפים שש כנפים לאחד: ובשכוני ארץ. קהלות קהלות. קרבים היום בחמש תפלות. ומקדישים האל. בתשואות המולות. ואתה קדוש יושב תהלות: במרומי ערץ. שם שדי נגמר. וכל לבב יתר וכל בשר סמר. שואלים איה מקומו משמר מול משמר. וקרא זה אל זה ואמר: ובשכוני ארץ. נוחלי דת חקוקה. וסגולת קדושים. לשמו דבקה. ויגבה ה׳ צבאות ביד חזקה. והאל הקדוש נקדש בצדקה: במרומי ערץ. מלאכי צבאות. ובשכוני ארץ. הוגי דת נבואות. אלה מעריצים. בהמולות תשואות. ואלה מקדישים. לאלפים ומאות. קדוש קדוש ה׳ צבאות:

סילוק. חתום אני יהודה לוי.

ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו: (כ״פ)

°ארץ התמוטטה והתפוררה. ורעשו וגעשו הררי אל. מפני ה׳ אלהי ישראל: °נבהלו אפסים. והתפוצצו והתפלצו רכסים. ויהי למישור העקוב. מלפני אלהי יעקב: °יתמהמהו ויתמהו. ויפחדו וירהו. לשמע המולות המוניו. כי נבהלו מפניו: ירקדו ירצדו ויתנועעו. וינועו ויזועו. ההרים הגבוהים. מפני ה׳ אלהים: °השם הנזכר על הגלגלים והתגלגלו. ועל הגבעות והתקלקלו. זה סיני לעד ולאות. מפני ה׳ צבאות: °וכזה וכזה נחפזו ונבהלו. ופלצות אחזו וחלו. והתחלחלו. העומדים לפניך. ורגזו וחלו. מפניך: °דהרות ארבע חיות. הליכות אל צופיות. משרתים באין קנאה ומדון. את פני האדון: המה ראו ויראו. ופחדו ורעדו. ואור שמש כי תהל. מפניו תבהל: לוחשים ורוחשים. ובקהל קדושים דורשים. האדון אשר אתם מבקשים: °וחשים ולא מחשים. מקדישים ולא מחרישים. ומנחת קדושה מגישים. אשר הם מקדישים: °יראה לובשים. ומתבוששים. ומתאוששים לעבדך ומתקוששים. (חשים ולא מחשים) יחד מתכנשים. מתרגשים (ומתקדשים). ומתנגשים. רועשים ומתרעשים (מעריצים ומקדישים). וקדושה משלשים. לאל נערץ בסוד קדושים:

ולומר כתר עד ה׳ אלהיכם אמת. אתה קדוש. לדור ודור המליכו.

ובכן ובכן ובכן. ותמלוך. קדוש אתה. אתה בחרתנו. או״א מפני חטאינו. עלינו לשבח. אוחילה:

אלהינו ואלהי אבותינו היה עם פיפיות עמך בית ישראל העומדים לפניך היום לבקש רחמים על עמך. הבינם מה שיאמרו. הודיעם מה שידברו.

הורם מה שישאלו . ואל יכשלו בלשונם ואל יבושו במענם . ואל יאמרו לפניך דבר שאינו כרצונך • כמו שידענו ה׳ אלהינו שחנוניך הם חנונים ומרוחמיך הם מרוחמים . ככתוב בתורת משה עבדך . ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך . וקראתי בשם ה׳ לפניך . וחנותי את אשר אחון . ורחמתי את אשר ארחם :

רשות לסדר העבודה . חתום אני משה קטן חזק . משולש

°אערוך מדברי דתי . אכונן סדר עבודתי • אקריב פרי אדמתי • אולי יקרה ה׳ לקראתי : °נשלתי רשיון עם נגהים • נפשי עם כלם תהים • נושאים עיניהם ורוהים • אולי יישר בעיני אלהים : °ידי משמרותם יציבו • יושר אמריהם יקריבו • יוכיחו פתאיהם ויריבו • אולי ישמעו וישובו : °מחטוא מנענו חכנו • מדמעות זרקנו נסכנו • מאל שאלנו להאיר חשקנו . אולי יגיד לנו את דרכנו : °שובו בנפשות נכאות . שועו בזעקה וקריאות • שלחו לפניו שיר ומשאות . אולי יחנן ה׳ צבאות : °הקיצו סעפים לנו • העירו ישנים לא בנו . הרימו לבבות אבלו ואנו • אולי יתעשת האלהים לנו : °קטנתי מאד מכלכם . קמתי להתפלל בעדכם • קראתי להוכיח אתכם . אולי אכפרה בעד חטאתכם : °טהורים השמרו ברוחכם • טהרו ושובו בכל לבבכם • טהור קראו בעד יצרכם . אולי יקל ידו מעליכם : °נקלותי לפני קוני • נבעתי מכבד עוני . נפלו פני שאול מענה לשוני • אולי יראה ה׳ בעניי : °חלבי הרימותי על זדוני • חשבתי נסכי מימי עיני • חכיתי לו עם פי ורעיוני . אולי ישא פני : °זעתי מפחד דיניו . זכרתי זכות הורי לפניו • זמרת מנחתי הבאתי לעיניו • אולי אכפרה פניו : °קראתי המוני חנותיו . קויתי גדודי סליחותיו . קרבתי בשלש עשרה מדותיו • אולי יעשה ה׳ אתנו ככל נפלאותיו :

ע״ס א״ב . סדר עבודה זה תיקנו יוסי בן יוסי הכהן :

אתה כוננת עולם מראש • יסדת תבל והכל פעלת ובריות (בו) יצרת : בשורך עולם תהו ובהו . וחשך על פני תהום . גרשת אפל והצבת נוגה : גולם תבניתך מן האדמה יצרת . ועל עץ הדעת אותו פקדת : דברך זנח ונזנח מעדן ולא כליתו למען היותו יציר כפיך : הגדלת פריו וברכת זרעו . והפריתם בטובך . והושבתם שקט : ופרקו על ויאמרו לאל סור ממנו . הסירות יד רגע . וכחציר אומללו : זכרת ברית לתמים בדורו . ובזכותו שמת לעולם שארית : חק ברית קשת למענו כרת . ובאהבת ניחוחו בניו ברכת : טעו בעשרם ובנו מגדל . ואמרו לכו ונעלה ונבקיע הרקיע ונלחם בו : יחיד אב המון פתאום ככוכב זרח מאור כשדים להאיר בחשך : כעסך הפרת בשורך פעלו . ולעת שיבתו לבבו חקרת : לוית חן ממנו הוצאת . טלה טהור מכבש נבחר : מגזעו איש תם הוצאת . חתום בבריתך מבטן לקח : נתת לו שנים עשר שבטים אהובי עליון מבטן נקראו : שמת על לוי לוית חן וחסד . ומכל אחיו כתר לו

לו עטרת: עטרם נבחר מגזע לוי • ואהרן קדוש ה' משרשיו קדשת: פארתו בבגדי שרד ובקרבנותיו הפר כעסך: ציץ ומעיל כתנת ומכנסי בד חשן ואפוד מצנפת ואבנט: קרבנות פרים ועולות כבשים. ושחיטת שעירים ונתוח אלים: ריח קטורת רוקח מרקחת וביעור גחלים וזריקת דם וספירת יושר: שועת קטורת ותפלת אמת. וקדושתו מכפרת עונתינו: תוכן בוץ ועריכת אבן. מחוגר בכלם כמלאך השרת:

ע"ס תשר"ק

תכנת כל אלה לכבוד אהרן. כלי כפרה לכל ישראל שמתו. ועל ידו סליחת העון נתת. תחת אהרן מגזעו יעמד לשרת לפניך ביום הסליחה. תורת מעשה ועבודת היום שבעת ימים בזבולנו ילמדוהו. שלומי זקני עם וחכמי אחיו הכהנים תמיד יסובבוהו עד בוא יום העשור: ראה לפני מי אתה נכנס למקום אש להבת שלהבת. קהל עדתנו עליך יסמכו ועל ידך תהא (היום) סליחתנו: צוהו ולמדוהו עד בוא יום העשור כדי שיהא מורגל בסדר העבודה: פרשו לו סדין בעת שחיטת התמיד לעשות מחיצה בינו לבין העם: עושה מצוה באימה וביראה ובודק עצמו מתוצצי טבילה: שש על מצוה לקיים וירד לטבול כמו שהוזהר: נתנו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו: מיד יקבל את כבש התמיד ועשאו כהלכתו ככל השנה כלה: לפנים יכנס להקטיר את הקטורת ולהטיב את הנרות • ויצא והקריב את הראש ואת האיברים: כמצותן בכל יום יעשה מנחת נסכים ומנחת חביתין וינסך את היין בכל כלי שיר: יבוא מיד לבית הפרוה ויפרשו לו סדין כבראשונה: טרם יפשוט בגדי זהב מקדש בנקיות ידיו ורגליו: חל ופשט בגדי זהב וירד וטבל כמו שטבל. זהבים מעביר ולבנים לובש שעבודת היום בבגדי לבן • ומהר וקדש ידיו ורגליו ובא לו תחלה אצל פרו. הוא עומד באימה לפני אל עליון. ואומר עליו דברי וידוי. וסמך שתי ידיו עליו והתודה:

וכך היה אומר אנא השם [חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי. אנא השם] כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים. שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי. ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' (תטהרו):

והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים את שם המפורש יוצא כפי כהן גדול בקדושה ובטהרה • היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: אף הוא היה מתכוין לגמור את את השם כנגד המברכין. ואומר (להם) תטהרו: ואתה בטובך מעורר רחמיך וסולח לאיש חסידך:

דבר והביאו לו שני שעירים והגריל עליהן שני גורלות: גורל ימין כשהוא של שם יתנהו על השעיר ואומר לה' חטאת • (והכהנים): בשעיר העזאזל לשון זהורית יקשור ויעמידנו כנגד בית שלוחו. אף שעיר שהוא של שם יעמידנו כנגד בית שחיטתו. • ובא לו שניה אצל פרו ואומר עליו וידוי [ביתו] [ווידוי אחיו הכהנים. וסמך שתי ידיו עליו והתודה:

וכך היה אומר אנא השם. חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך. אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים. שחטאתי ושעויתי ושפשעתי

לפניך

לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך. ככתוב בתורת משה כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' (תטהרו):

והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעין את שם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה. היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם. ואומרין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: **אף** הוא היה מתכוין לגמור את השם כנגד המברכין ואומר (להם) תטהרו: ואתה בטובך מעורר רחמיך וסולח לשבט משרתיך: ע"ס א"ב

אחר וידוי שקר בעצמה לעשות חטאתו וחטאת העם: בדק סכין ושחט פרו וקבל דמו במזרק טהור: גם לחבירו מיד יתנהו למרס בדמו שלא יקרוש: דם פרו הניח [ביד מי שממרס בו] על הרובד (הרביעי) שבעזרה. ונטל מחתה והובה ועלה לראש המזבח: הורידה מלאה גחלי אש והניחה על הרובד (הרביעי) שבעזרה: ומוציאין לו כף ריקם וכלי מלא קטרת דקה מן הדקה• וחפן מלא חפניו ונתן לתוך הכף ונוטל בימינו מחתה ובשמאלו כף הקטרת. זרז עצמו ונכנס לקדש הקדשים והניח המחתה בין בדי הארון. חפן כל הקטרת ונתן על הגחלים וממנו נתמלא הבית כולו עשן. טמטם עיניו ופסע לאחוריו ומתפלל בהיכל תפלה קצרה. יצא ונטל את דם הפר ממי שממרס בו ונכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד. והזה ממנו לפני הכפורת בין בדי הארון אחת למעלה ושבע למטה. ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף:

וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת. אחת ושתים. אחת ושלוש. אחת וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע: יצא והניחו על כן הזהב שהיה בהיכל:

כצאתו הביאו לו שעיר חטאת (של שם). שחטו וקבל דמו במזרק טהור. **לפנים** יכנס להזות מדמו כסדר דם הפר. אחת למעלה ושבע למטה. ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף:

וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת. אחת ושתים. אחת ושלוש. אחת וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע. יצא והניחו על כן הזהב [השני] שהיה בהיכל:

מהר ונטל דם הפר והניח דם השעיר. והזה ממנו על הפרכת כנגד הארון מבחוץ. אחת למעלה ושבע למטה. ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה. אלא כמצליף:

וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת. אחת ושתים. אחת ושלוש. אחת וארבע אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע:

נחוץ והניח דם הפר. ונטל דם השעיר ועשה לדמו כאשר עשה לדם הפר: והזה ממנו על הפרוכת כנגד הארון מבחוץ. אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף:

וכך היה מונה. אחת. אחת ואחת• אחת ושתים. אחת ושלוש. א' וארבע. אחת וחמש. אחת ושש. אחת ושבע:

שש ועירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן. ובא ועמד לפני מזבח

מזבח הזהב . על ארבע קרנותיו יתן כסדרן . ועל טהרו יזה שבע פעמים . פסע ויצא חוץ לאולם ושפך את השירים אל יסוד מערבי של מזבח החיצון . צוה והביאו לו את השעיר המשתלח לעזאזל להתודות עליו אשמת קהלו . וסמך שתי ידיו עליו והתודה :

וכך היה אומר . אנא השם . חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל . אנא השם . כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים . שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל , ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' (תטהרו) :

והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעין את שם המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה • היו כורעים ומשתחוים ונופלין על פניהם . ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד . אף הוא היה מתכוין לגמור את השם כנגד המברכין ואומר (להם) תטהרו . ואתה בטובך מעורר רחמיך וסולח לעדת ישורון :

קרא לאחד מן הכהנים להוליכו לארץ גזירה למדבר שמם , הדפו בשתי ידיו ושב לאחריו והוא היה מתגלגל ויורד . ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים . ואומר כך ימחו עונות עמך בית ישראל :

רץ לו אצל הפר ואצל השעיר הנשרפין • וקרען והוציא את אמוריהם ונתנם במגס . להקטירם על גבי המזבח . וקלען במקלעות והוציאן לבית השריפה . שב לקרוא בתורת כהנים בפרשת אחרי מות ובאך בעשור • ובעשור שבחומש הפקודים קורא אותו על פה . ומברך עליהם שמונה ברכות . על התורה . ועל העבודה . ועל ההודאה . ועל מחילת העון . ועל ישראל • ועל המקדש . ועל הכהנים . ועל ירושלים • ושאר תפלה :

תכף צעדיו לבית הטבילה • וקדש ידיו ורגליו . [ופשט בגדי לבן וירד וטבל ועלה ונסתפג . הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו] יצא ועשה את אילו ואת איל העם ואת אמורי החטאת . ואת פר העולה ואת שבעת כבשים תמימים *) . ואת השעיר הנעשה בחוץ . ואת התמיד של בין הערבים . ועושה אותן כהלכתן . ואחר כלותו מעשות את כל אלה עוד בא לו לבית הטבילה וקדש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל ועלה ונסתפג • הביאו לו בגדי לבן ולבש וקדש ידיו ורגליו . נכנס להוציא את הכף ואת המחתה שהכנים בשחרית . ועוד בא לו לבית הטבילה וקדש ידיו ורגליו ופשט וירד וטבל ועלה ונסתפג . [הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו] נכנס להקטיר את הקטורת ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האיברים של בין הערבים . וקדש ידיו ורגליו [ופשט בגדי זהב] . והביאו לו בגדי עצמו ולבש . ומלוין אותו עד ביתו . ויום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקדש . אשרי העם שככה לו . אשרי העם שה' אלהיו :

(ובכן) וכך היתה תפלתו של כהן גדול בצאתו בשלום מן הקדש . יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו . שתהא שנה זו הבאה עלינו ועל

*) עי' בהערות בסוף הסדור

ועל כל עמך בית ישראל בכל מקום שהם. אם שחונה (תהא) גשומה. ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים לענין הגשם (בלבד) בעת שהעולם צריך לו. ושלא יצטרכו עמך בית ישראל בפרנסה זה לזה ולא לעם אחר • שנה שלא תפיל אשה את פרי בטנה. ושיתנו בה עצי השדה את תנובתם. ולא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה: כמו כן מפינו תשמע ותושיע:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. שתהא שנה זו הבאה עלינו ועל כל עמך בית ישראל בכל מקום שהם. שנת אורה. שנת ברכה. שנת גילה. שנת דיצה. שנת דעה. שנת הוד. שנת ועד טוב. שנת זמרה. שנת חדוה. שנת טובה. שנת ישועה. שנת כלכלה. שנת לחם. שנת מזון. שנת נחמה. שנת ששון. שנת עלצון. שנת פדות. שנת צהלה • שנת רוחה. שנת שלום. שנה שתוליכנו בה קוממיות לארצנו. שנה שלא יהיה בה חסרון כים. כי אתה ה' אלהינו נתת לנו את יום הכפורים הזה. את יום סליחת העון הזה. את יום מקרא קדש הזה. למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו. ועתה ה' אלהינו על רחמיך אנו בטוחים ועל חסדיך אנו נשענים ולסליחתך אנו מקוים. כי אתה ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת ומרבה להטיב ומנהיג את העולם כולו במדת רחמים. ככתוב בתורת משה עבדך ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם:

חתום אני יוסף ב"ר יצחק

ובכן מה נהדר היה כהן גדול בצאתו בשלום מן הקדש: °כאחלמה קבועה בעטרת. °כאודם קשורה בכותרת. °כנופך באפוד מודעת. °כיהלום בחשן נודעת. כישפה זוהרת בעיש. °כווי שוהם בעמודי שיש. °כסוחרת ממולאת במכתם. °כפטדה משובצת בחותם. °כברקת זיו הוד זורקת. °כראמה עד מאוד מבורקת. °כירח בהלו בחבורתו. °כצאת השמש בגבורתו. °כחמה בכוכבי מעוני. °כקדוש כמלאך אדני: ככתוב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא:

פזמון פ"ז חתום שלמה קטן משולש

אשרי עין ראתה כל אלה. הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו: אשרי עין ראתה °שושנת השרון. והכבוד מתופף כ°שור ענק על גרון. והכהן °שבוץ בהוד אבני זכרון. את בגדי הקדש אשר לאהרן. (הלא): אשרי עין ראתה °לויים ועם נזהרו. והכבוד מתופף כלבת אור יזהרו. והכהן לוהג לעם אליו ינהרו. °מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. (הלא): אשרי עין ראתה °מלא מקדש ורצפתו. והכבוד מתופף כמלך תוך חפתו. והכהן מדבר שם המפורש בשפתו. והעם אומרים ברוך שם כבוד מלכותו. (הלא): אשרי עין ראתה °הוד היכל והדרתו. והכבוד מתופף כמלך בתוך טירתו. והכהן מביא כף ומחתה ביקרתו. ואחרי כן יוצא כצאת השמש בגבורתו (הלא): אשרי עין ראתה °קיר היכל החביב. והכבוד מתופף כקרן נוגה ושביב. והכהן קורא בלקת יזל כרביב. והכהנים והעם כשתילי זיתים סביב. (הלא): אשרי עין ראתה °טירת יקרת מלך. והכהן מתופף כטכס על ראש מלך. והכהן טופף וכה וכה מתהלך •

והסגנים

והסגנים אחריו ברוב עם הדרת מלך. (הלא): אשרי עין ראתה °נוגה חוט כנגוהים. והכבוד מחופף כנגד צמים ותהים. והכהן נאם סליחת שוכן גבוהים. ומראהו כמראה מלאך האלהים:

ובכן היה לאין. מחמד כל עין· עונותינו ועונות אבותינו החריבו נוינו· ופשעינו האריכו קצנו. אבל זכרון דברים תהא סליחתנו ועני נפשותינו תהא כפרתנו. ועתה ה' אלהינו חרב מקדש ובטלה עבודה גלוי וידוע לפניך כי אין לנו. לא אשם ולא אישים. לא בדים ולא בלולה. לא גבול ולא גחלי אש. לא דביר ולא דקה· לא הר הבית ולא היכל. לא זריקה ולא זבחים. לא חטאת ולא חלבים. לא כפורת ולא כרובים. לא סולת ולא סמים. אבל נתת לנו ה' אלהינו את יום הכפורים הזה. את יום סליחת העון הזה. למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו. יום שהוא אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. יום שתמחול בו את כל עונותינו. ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו:

פזמון פ"ח

שמם הר ציון בעונות אבותינו· לא מקדש ולא כהן (גדול) לכפר על עדתנו· הבאנו דברים· תחת קרבנותינו· ונשלמה פרים שפתינו: חרב מקום שבתי· ושמם בית תפארתי· אפס ענן קטרתי· ומזבח אין אתי· לא נשאר בלתי· תפלתי בגשתי· שא מריי ובשתי· כמו ביד עתי. תשוב תרחמנו· תכבוש עונותינו. ונשלמה: עם נרפס ונדלח· רצה אל טוב וסלח· ושועתם תצלח· כקטורת ממלח· ורב כפר תשלח· לכל עון נאלח· וחטאתם תסלח· כעל שעיר מפלח· בעת רצון עננו· ואל תבזה ענותנו. ונשלמה:

אלהינו ואלהי אבותינו תאיר אורנו. תבנה היכלנו. תחטא חטאתינו. תטהר טומאותינו. תקבץ גליותינו· תשיב שבותנו. תופיע ותושיענו. ותשמע תפלתנו: שומע תפלה. רחמנא. ויעבור:

נמר לחטאנו

אתודה היום חרפת זדוני· אבהל ואפחד מעוני· אקדמה בעדך תחנוני· אל אלהים ה': ה' המאיר את עיני· אמרתו להשמיע ממעוני. אזי השמיעם בסיני· לאמר אנכי ה':

נמר לשמע

אזמרה למפיק מאויי. המכין טרפי ושקויי. כי חסדך גדול עלי· אשירה לה' בחיי: נוהו אתנה משמרתי. ובחצרות קדשו ימי עם לילי· אחת שאלתי. מאתו, שבתי· בבית ה' כל ימי חיי· שמע. (ברוך):

נמר לברוך

אהללה לדר בשמי זבולים. אשר ממעל יהללוהו אראלים· אף בתחת ישמיעו במלים· מי כמוכה באלים: ישגבו תהלתו.

בשמעם

בשמעם קולו חשים משמועתו . כמטה ומעלה רוב גדולתו.
ועל ישראל גאותו . ברוך . ה' הוא האלהים:

אל מלך . ויעבור . אלהינו ואלהי אבותינו מחול . כשחטאו . דניאל . אל תעש עמנו כלה. אשמנו מכל עם. אבל חטאנו וגו' . לעינינו. מה נאמר לפניך . על חטא. על חטאים . סקילה שריפה. אדיר ונאור. יעלה ויבא. מלוך על . קדשנו . רצה . מודים . וכתוב . ואתם הדבקים . ובספר חיים . קדיש תלת :

מנחה ליום כפורים

אשרי ובא לציון *) וגומר סדר קדושה . קדיש [לעילא] . ואני תפלתי . ומוציא ס"ת וקורא בו בפרשת עריות כמעשה ארץ מצרים . כהן וחי בהם אני ה' . לוי ולא תחלל את שם אלהיך אני ה' . מפטיר עד סוף הפרשה . הפטורה ויהי דבר ה' אל יונה בן אמתי . ומחזיר ס"ת למקומו . ואומר קדיש לעילא. ומתפללין . ועולה שליח צבור לתיבה ומסדר התפלה. ואומר ה' שפתי תפתח. זכרנו לחיים • אתה גבור . מי כמוך אב הרחמן. עד מחיה המתים :

קדושה . חתום אני משה קטן , משה .
ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו : (ב"פ)
°אנשי חסד הנושאים את הוד קולם. הבו לה' כבוד . °נובבו וענו יחד כלם • אל מי דמית ככה בכבוד : °ידו כעמוד ברזל (יהי) בעד קהלם • חומת אש סביב ולכבוד : °מדוי חטאיהם ירפא וירצה פעלם. יעלזו חסידים בכבוד : °שרש ישי יעמוד לנס עמים לעולם . צמח ה' לצבי ולכבוד : °העמים יאמרו כי בשכר סבלם. עשה את כל הכבוד : °קולם ישעה ועוז יצוה להנחילם • גם עושר גם כבוד : °טובו יבשר כי נשא פניהם מחוללם • ונגד זקניו כבוד : °נושאי כסאו יקראו הנשאו פתחי עולם. ויבא מלך הכבוד : °מלך הכבוד לפניו לא נוצר אל • °שלח דבר קדשו לעם האל • °האמירו להעריצו (כמו) [עם] מלאכי האל • והקדישו את קדוש יעקב • ואת אלהי ישראל :

נקדישך. לעומתם . אתה קדוש. לדור ודור המליכו לאל. ובכן. ובכן . ובכן. ותמליך . קדוש אתה. אתה בחרתנו . מחול לעונותינו . כשחטאו ישראל במדבר . דניאל . ולירושלים. תבוא לפניך . אבל חטאנו . אשמנו מכל . אבל חטאנו . לעינינו. מה נאמר. על חטא . על חטאים. סקילה. אדיר ונאור. יעלה ויבא . מלוך על . קדשנו . רצה ומודים. ובספר חיים . ואם היה שבת אומר צדקתך. ואומר קדיש :

שולמית

*) עי' בת"א בסדר הזה מפורש שאומרים ובא לציון קודם עשלה לא קודם מנחה .

(מנן) שבת שבתון הוא כפול סימן . ובסוף חתום שלמה הקטן .

שולמית יספה שועה ותישר . שנית עפעף לעומת משגבה : °באפס קרבן ומליץ יושר. באה להתרצות בשועה וניבה : °תחת החלב ודם החשר . תקריב לפניך דמה וחלבה : °שכבה למעצבה . בין קושר ומתקשר . שומרה מקיץ ולא ידע בשכבה : °בהתפאר עליה כל רש ומתעשר . בחשבם לאכור אלהים עזבה : °תפש הנזר והצמיד והשר . תחת זאת לא יוכל להשיבה : °ותוסף אומץ בדם הכשר . והיא בכל זאת מדברת על לבה : °נבואת הקץ פשרה לכל פשר. נצבה מיחלת שחרה וערבה : °העירה וחדש נעוריה כנשר הרם שושנה חוחים סביבה : °ושפע זבולון ומעדני אשר. וגלילות נפתלי ישובון בשובה : °אמונת אורח מקצץ האשר . אצול מכשד ומאור שביבה : °שתילו עקד והיטיב הקשר. °לבדו כשה לעומת משכיבה : °מרום צדקו לעדתו תאשר. °היות פתחון פה לסלונה וסרבה : °הסך עליה ורוכסה תישר . °קצץ עבות חטא יגוד עקבה : °טובעת דלה והקם על גשר. °נאור לפניך לעולם תציבה : בקראה כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה :

ככתוב כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקותיהם לא תלכו : ונאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה׳ אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו : ונאמר ויאחז צדיק דרכו וטהר ידים יוסיף אומץ : ונאמר ויבואו אל המקום אשר אמר לו אלהים וגו׳ עד וישם אותו על המזבח ממעל לעצים : ונאמר וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך :

פזמון פ״ט

יוספים °שנית לעמוד במשמרת תהלתם. ולפני ה׳ לבם לשפוך ותחנתם. ולחי לציון יעלו להקריב את קרבנותם. תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן : יוספים °לביתך יעלו ולקחו עמם אמרים. היותם מליץ בינך ובין לא אנשי דברים . יהיו כופר בעדם וסליחה וכפורים . ולחי לציון יעלו על מזבחך פרים . ושעירים כחקותם ונסכיהם ומנחתם : תמידין : יוספים °היום לבם הקריבו חטאתם . ויד פרשו והרימו מקום תרומת מנחתם . וחלבם חלב חטאת ונסכיהם דמעותם . ולחי לציון יעלו לרצון כזבחי כפורים על מזבחותם : תמידין : יוספים °חלו ממגור צפון לבם יבדק . ואיך חסרון ימנה ויעלה בחשבון לדקדק . בדקם תחזיק כי אין בלתך מחזיק בדק . (ולחי לציון יעלו ושם יזבחו זבח צדק) והקרבת נשמתם לך תהי כפרתם . תמידין : יוספים °כיום אור צאת מדרכי אדם . ודרכי מלאכי עליון אחזו ובאו בסודם . ושירות

עורכים כמו הם. והם עומדים על עמדם. ולחי לציון יעלו ישראל במעמדם. ולויים בדוכנם וכהנים בעבודתם:

(מחיה) שבת שבתון הוא כפול סימן. ובסוף חתום שלמה

°שזופי פליטי • אפופי עיטי • שוקדי ועוטי • על סף רהיטי: °בחורי חניטי. ילדי מעוטי • בעדת קשוטי. כללי ופרטי: °תמו מקשטי • וחוגרי אבנטי • תופשי מוטי • ומנצחי ופורטי: °שלמו שליטי • ונושאי שלטי • שופכו בהטי • ושודדו חריטי: °בלע מעליטי. שרו מלעיטי • בור שומטי • וחומסי ולובטי: °תטאטא מטאטאי. תלהט מלהטי • תפשיט מפשיטי • תקמט מקמטי: °ושועטי. ובועטי. ושוחטי. ומורטי • ויורטי • וחורטי • ושולטי: °נהר מקלטי • ומהר מפלטי • נחת לוקטי • מבין שורטי: °העז משוטטי. מפולי ומפוטי • השב שופטי • ותומכי שרביטי: °ומיד מוטי. הקל עבטיטי • ומיון טיטי • משוך משוטי: °אשר מבטי • ויושר מעבטי • אמץ קולטי. מזדון שטי: °שבר שואטי • שפר לאטי: °להלבין חוטי. לסורי וחוטאי: °מפצל ברהטי • מקלות בְעֵטִי • °הלך שבטי • °הקוראים את משפטי:

כבתוב את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ללכת בהם אני ה׳ אלהיכם: ונא׳ תהלת ה׳ ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו: ואתה קדוש יושב תהלות ישראל: ונא׳ כלה שארי ובשרי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם:

פזמון צ׳. לר׳ דוד ן׳ בקורא זלה״ה

יום בדינך אעמוד אלהי עולם. יום במשפט תפקוד על כל נעלם • חסדך יקדמני אשר מעולם • צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. °דרכי אנוש אם תפקוד ותדיננו • במעלו, עיניך בו ואיננו • ובמאזני צדק איך תשקלנו • הן בעון חולל ומעודנו • זכור כי מהבל יצורים כולם. צור לבבי: °ואם אני מעודי מאד פשעתי • וממך לא בושתי ולא נכלמתי. הנני לפניך כשה נאלמתי. וממך אליך לעזרה נסתי • העבר חרפתי אשר יגורתי • וטובך מעולם אל יתעלם. צור: °דל ממך ירא הרגיעהו. מרדת אל שחת פדעהו. ומחה והעבר עון בצעהו • כי יתר צדיק מרעהו • ואף כי אלהים חיים ומלך עולם:

מסתאגיב חתום אני שלמה ברבי יהודה גבירול חזק, מחומש

ובכן מה אדם ותדעהו ובן אנוש ותחשבהו:

ה׳ מה אדם: °אנושים וענושים • בקשים. אמלים ועמלים. במרים • אף רואיהם יאמרו אים • אזלו מים מני ים. אך הבל בני אדם. ה׳ מה: °נפלים שפלים נדמו. נודדים הבל. יהמו • נצחם וכחם יתמו. נמשל כבהמות נדמו, נבער כל אדם • ה׳ מה: °יום יום זדנו ואשמנו. יחדו בושנו ונכלמנו • °יעצנו רע ותוך יזמנו. יחפשו עולות

תמנו

תמנו. יצר לב האדם. ה׳ מה: °שוקד גדיש ורגב חובש. שוכן גוש ורמה לובש. שוה לחציר גגות שקדמת שלף יבש. שלא מלא האדם. ה׳ מה: °לקוחים לדבר אתם עזות. לתת להם בתופת אחוזות. לכודים כצפרים לו חכמו ישכילו זאת. לבות בני אדם. ה׳ מה: °מועד ומוכן לקיטור גחל. מתוקן ונסכן לתגרת שחל. מאום ימאס חייו בבחל. מתקו לו רגבי נחל. מה יתרון לאדם. ה׳ מה: °המונם סגו ישר אין בם. הוות בקרבם ועמל בארבם. הבין חובם וחפש קרבם. היוצר יחד לבם. השקיף על בני אדם. ה׳ מה: °בבוא קצו סעדהו. באימת בצעו תנערהו. בחרמו מות יגורדהו. בור כרה ויחפרהו. באשר הוא סוף כל האדם. ה׳ מה: °רעוץ ורצוץ. חליו ועדיו. ראו לשלם נשיו בקשיו. רגבים יבלו שרשו ופריו. רואיו יאמרו איו. רבה רעה האדם. ה׳ מה: °במלאת ספקו יצר יבואנו. בלע חיל ויקיאנו. בדד ישב ועין לא יראנו. בשלום שודד יבואנו. בקום רשעים יסתר אדם. ה׳ מה: °יקרו נשחת וקרנו נגדע. יחידתו משחת בל נפדע. יום אשר אליו יתודע. ישלם אליו וידע. יודע מחשבות אדם. ה׳ מה: °יודד בחזיון לילה בחמה וסער. יסוער כמוץ בסופת יער. יגועש בגעש כישיש כנער. יחד כסיל ובער. יוקשים בני אדם. ה׳ מה: °הנה אם נחפש ונבדק. הושת כולו סג נאלח ונחדק. היו יהיה כאבק דק. האנוש מאלוה יצדק. המלמד אדם. ה׳ מה: °וזרים בנוהו יאהילון. ונכרים באוצרותיו יגילון. והוא לקברות יובלון. וכאורח נטה ללון. ויחלש ויגוע אדם. ה׳ מה: °דל לא יחדל מעון ואשמה. דתו און עצתו חרמה: °דרכו על נתיבות ערמה. דברי פיו און ומרמה. דברת בני אדם. ה׳ מה: °הובר אשמים בצרור נחתמים. הרי כתמים עליו נכתמים. המס ימס כנחלי רתמים. הנה בהיותו תמים. הבל בני אדם. ה׳ מה: °גזור מטיט ועל טיט נסמך. גויו פתאום יתר וימך. גר אנכי עמך. גם בני אדם. ה׳ מה: °בתקוף עליו כידור מלך. בכן ישוב לארצו כהלך. בשובו שם ערום כחלך. בהבל בא ובחושך ילך. במות האדם. ה׳ מה: °יעזוב לאחרים רכושו. יצועו רמה וגוש לבושו. יקר פדיון נפשו. ישוב עמלו בראשו. יום ענות אדם. ה׳ מה: °רודף בחייו רוח נשוב. רודה במותו חמת עכשוב. ראו כאפס ואין חשוב. רוח הולך ולא ישוב. רוח בני אדם. ה׳ מה: °ומרוב מצוקיו בחייו ירב. ומותו ויומו ערב עורב. וקצו בקרבו לנפשו אורב. וילך הלוך וקרב. ורחק ה׳ את האדם. ה׳ מה: °לריק ייגע וידל מאדו. לשוא עמל ויחבל בעודו. לכן לא ישא מאומה בידו. לא ירד אחריו כבודו. לא יכון אדם. ה׳ מה: °חדשיו חצץ

ע״כן

שוכן שמי ערץ. °ועוף נזעף ונקרץ קרץ: °קמוט נקמט לכלה וחרץ. זכרו אבד מני ארץ. זה חלק אדם. ה׳ מה:

פזמון צ״א חמוס גבירול

ה׳ מה אדם. הלא בשר ודם. ימיו כצל עובר ולא ידע בנודם. פתאום יבא אידו וישכב וירדם: ה׳ מה אדם °גו נרפש ונרמס. מלא תוך ומרמה וגם און וחמס. כציץ נובל יצא וחם השמש ונמס. אם תפקוד עליו עון הנכמס. אפף וגם קצפף איך ישא ועמס. לכן חמול וגמול כי אין לאל ידם. פתאום: ה׳ מה אדם °בטיט יתגולל. בשקר יתהולל ובשוא יתהלל. הטהור מטמא ויקר מזולל. אם תפקוד עליו עון יצר מעולל. כמו עשב ייבש וכחציר ימולל. לכן חמול וגמול חסד ביום אידם. פתאום: ה׳ מה אדם °יהיר לא נחם. מי חמס ישתה ולחם רע ילחם. וכים הוא נגרש וכתנור יחם. אם תפקוד עליו חטא אשר בו יוחם. יספה כחלש עם גבור נלחם. לכן חמול וגמול וכפר מעבדם. פתאום: ה׳ מה אדם °רק נתעב ונאלח. כל היום יבגוד ופניו ברעה ישלח. אם תפקוד עליו יהי נרפס ונדלח. וכבגד יבלה וכעשן נמלח. לכן חמול וגמול וכפר נא וסלח. לשוכני בתי חמר אשר בעפר יסודם: פתאום: ה׳ מה אדם °והוא כעץ נקסס. כבוא אמת בצעו יהי כמו קש מרוסס. ויבכה מאשר שש. יום ירקב כמו סס. אם תפקוד עליו עונו הנכסס. כמו שבלול יהלוך וכדונג נמסס. לכן חמול וגמול ואל תדקדק בעדם: פתאום: ה׳ מה אדם °לבד נדף כעלה. במאזנים לעלות בהבל יסולה. וככלוב מלא עוף כן מרמה מלא. אם תפקוד עליו ועל לבך יעלה. כמו עשן יכלה. וכרקב יבלה. לכן חמול וגמול בחסדך לא בחסדם:

פזמון צ״ב. ע״ס א״ב וחסר מפ״ל

יום עירום אעמוד מצדקתי. צדקך מלבושי תנה וכסותי. חובי כי יענה בי ואשמתי. מה אני מה פשעי מה חטאתי: יום °אלי תקרא מאדמתי. יום °בו תאסוף רוחי עם גופתי. יום °גשתך לחקור לפעולתי. יום °דין ממעשי מאד דלותי. °הן אם הרעותי והזכותי. מה: °ואיך במשקל יעלה הבל נדף. °זכרונו אפר ועשב נשדף. חציר איך נהדף. וקש איך נרדף. °טהור אם תקדא מוץ קל נדף. °יענה מה אשיבך הן קלותי. מה: °כבד עון נחם בשובו שקל. °למול חסדך חטאו מצאו נקל. °נורא איך תעלה במאזני משקל. °סכל על פשעיו ונתיב קלקל. °ערכני במאזני סכל ופתי. מה: °צור לנפש תחם. ולבב יחם. °קרב ותלבן זדון כפחם. °שב הומודה עוזב ונחם. °תרצה כמאמרך ומודה ועוזב ירוחם. אמנם חטאתי וישר העויתי. מה אני:

אשלש

מגן חתום אני אברהם ה'

°אשלש תפלות. החוק למלאות • ואשיב תהלות • לה' מנחה :
°נכונותי הרב . במנחת הערב . ונפשי אקרב • קרבן מנחה :
°ייטב שירי • פרי לבי ליוצרי . מהביא מפרי האדמה מנחה : °אליו אשברה • וחסדו אספרה • ואולי אכפרה • פניו במנחה : °בתודה תסופר . כעם יופר • אשר לא יכופר • בזבח ומנחה : °ראשית דתו • מבלי תעודתו • לא שאל מעדתו • עולה ומנחה : °הן מיום גלות • ארץ צבי לגבולות , נשבתו העולות , ותעבור המנחה : °מתי אל תבנה . ביתך ושם תחנה , אז יביאו בני , ישראל את המנחה : °אחריך ינהו . וכל יום ממך ירדהו , בעת תפלת אליהו , כעבור המנחה :

ככתוב ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם היום יודע כי יש אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה : ונא' זבח ומנחה לא חפצת אזנים כרית לי עולה וחטאה לא שאלת : ונא' זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה : ונא' זבח לאלהים תודה ושלם לעליון נדריך : ונא' ימלא פי תהלתך כל היום תפארתך : ונא' זבחו זבחי צדק וגו' :

תוכחה חתום אני יצחק בר יהודה גיאת חז"ו •

ובכן ויהי דבר אל יונה בן אמתי : משמעך רהו אנשים ויתמהו , אשר לו הים והוא עשהו : °אל נורא עלילה , דרך לבעלי מעילה . הורה למצוא מחילה : °נוראותיו גלה • להודיע כל פעולה • כי לו לבד הגדולה : °יום להשיב גמולה • לעיר מני עד שתולה . נינוה העיר הגדולה . פ"ז : °יום צוה ציר אמוני . קום וקרא חזיוני • כי עלתה רעתם לפני : °ציר בשובם לנכוח . בן כי ירב סלוח • ויקם יונה לברוח : °חפצו בבוא ים קיים . ונשאו מים דכים . ויהי סער גדול בים . פ"ז : °קראו יורדיו ביניהם . ויטילו כליהם • אל הים להקל מעליהם : °בירכתי ספינה קדם . ולא נתמנה בסודם . וישכב וירדם : °רביו קראו כמהים • קום קרא לשוכן גבוהים • אולי יתעשת האלהים . פ"ז : °יעצו עצה נכונה . להפיל פור באמונה • ויפול הגורל על יונה : °הן לחזותם בניבו . שאלוהו מה טיבו • מה מלאכתך ומאין תבוא : °ויענמו קשה . שלשה תחת שלשה . אני ירא אשר עשה • את הים ואת היבשה • פ"ז : °דברו בשמעם באזנידם . מפני אל נודע להם . הוא בורח כי הגיד להם : °השיבוהו בלב סוער • במה ישתוק מסתער . כי הים הולך וסוער : °גושו יחד כולכם . והטילוני בכליכם . אל הים וישתוק מעליכם . פ"ז : °יחד המו וחלו . וחתרו אולי יועילו . אל היבשה ולא יכולו : °אז כנכבד כנבזה . צעקו לאל נעלם כל חזה . אל נא נאבדה בנפש האיש הזה : °תקפו מפח

ומפה

ומפה. טורף נפשו באפו. ויטילוהו אל הים ויעמוד הים מזעפו. פ״ז: °אל יודע סתרים. אסנם יראו גברים. וידרו נדרים: °אז במצולות מנה. נאור אין לו תמונה. דג גדול לבלוע את יונה: °וינח במצולות. במעי דג ואפלות. שלשה ימים ושלשה לילות:

ובכן ויתפלל יונה אל ה׳ אלהיו במעי הדגה:

פזמון צ״ג חתום אני אברהם נ״י

°אמנם כי דברך לדור ודור קיים. בגערתך ישאו הנהרות דכים׃ ואתה מושל בגאות הים: °נשגב חי לעולם קראתיך ענני. נקברתי בפי חי תשוב תחייני. מתהומות הארץ תשוב תעלני: °ידך שלטת בכל ששת גבולות. ולי נורא עלילה הפלאת גדולות. שתני בבור תחתיה במחשכים במצולות: °אני יונה. הנני כיונה. בלי אבר. במתים חפשי ומה לי עוד סבר. כמו חללים שוכני קבר: °באמת מי הקשה אליו וישלם. בברחי שמני בלב הים נעלם. במחשכים הושיבני כמתי עולם: °ראה אור באורך סגרתני באפלה • ועליו העברת גלי המצולה. וכל משבריך ענית סלה: °הנני אות ומופת לכל נבראיך • כלוא ולא אצא בחיל אקראך. היודע בחשך פלאך: °משמועתי זו יתמהו הנסוגים. מי ראה ושמע בדרכים נסוגים. קול צעקה משער הדגים: °גו שבלעו גו הוצא וינפש • מתיר אסורים קרא נא לו חופש • הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש: °יודיע אל עז ישועתה עמו • ואני בקול תודה (עוד) אזבחה לשמו. נדרי לה׳ אשלם נגדה נא לכל עמו. אמנם:

תוכחה חתום אברהם עזרא

אימות עלי נפלו. ושעיפי בי. נבהלו. בהעלותי על לבבי. דברי יונה הנביא: °אין יש כי אם אתך. ואין לי מנוס בלתך. ועדיך כל בשר. יבא אחר מוסר: °בך מצב עולמך • וכל שם נמצא בשמך. ומי יסתר ממך • עז ותושיה עמך: °רמת מהביע. ואן אסק ואציע • ועז כבודך במרום. ושאול נגדך ערום: °הן כאורה כחשכה • לך והחשך איכה. אומר כי ישופני • ולילה אור בעדני: °מחשבתי לו נתכנה. ובאחרית ים אשכנה • הלא גם שם הנך. תאחזני ימינך: °עליך אשען • ואליך עיני כעין. עבד אל יד אדוניו. לשאת אליו פניו: °זכור אני אם מובאי • לאין כמו מוצאי • הנהו, איה חסדיך. השוא מעשה ידיך: °רבים אם הם אשמי. סלח נא כי מעט ימי. כחמלך על פעלך. שוב אשוב אליך: °אבטח על רחמיך • וסר מני זעמך. ומפשעי לא אירא. כי שם ה׳ אקרא • פ״ז:

תוכחה חתום אני משה קטן ואח״כ ע״ס א״ב

°יה שעה שופכי שיחה. כברים הולכי נכוחה. בתפלת המנחה: °אל אדון תמים דעים • ענה במנחת שועים • שלשת הרועים:

נותר

°נותר לבדו נביא . אשר קנא למשגבי . אליהו התשבי . °יושב רועה נאמן . לדין עובדי חמן . מעשה עדי אמן . פ"ז : °מזידים עשו תבל . רודפי רוח והבל . אוכלי שולחן איזבל : °שוגים רבו לנגדי . ומכל אנשי סודי . הן אני נשארתי לבדי : °האל אשר מדבריו צדק שמעו אמריו . ואם הבעל לכו אחריו . פ"ז : °קראו בחזקה מריבים . ויראו עובדי עצבים . אשר לו אלהים קרובים : °טמאי שם שועו . והתגודדו ונפצעו . אזנים להם ולא ישמעו : °נוכל היה לשמצה . ואוהב ריב ומצה . אומר לעץ הקיצה . פ"ז : °אמר נביא לחזות . אני גולה רזות . וידעו כי ידך זאת : °בוא נא שוכן מעוני . לפאר סגולת אמוני . ויעתר לו ה' : °גבור טהור עינים . הטה לו אזנים . ויענהו באש מן השמים . פ"ז : °דלו עם ונוקשו . כי עברו ונענשו . וחתו ובושו : °הודו יחד תמהים . וענו כולם כמהים . ה' הוא האלהים : °ועטו ברים שמחה . ונתקו עוזבי נכחה . כצאן לטבחה . פ"ז : °זך הואיל למלל . בעד קודש מתחלל . ועוד אני מדבר ומתפלל : °חטאתי וחטאת כמהי . דורשי שוכן גבוהי . על הר הקודש אלהי : °טורף נפשי עלי . וגבריאל במשאלי . נוגע אלי . פ"ז : °יבינני בקרב . עמי עתידות הרב . בעת מנחת ערב : °כדברך נקראתי . להשכילך נמצאתי . יצא דבר ואני באתי : °להגיד כי נשמעת . ונעשה אשר שאלת . כי איש חמודות אתה . פ"ז : °משכיל בשכלו . בהיר . בתורת משה זהיר . והוא סופר מהיר : °נאם אמרי נועם . באף גדול ובזעם . כי לא נבדלו העם : °סר ועף בחילי . ואקרע על מעלי . את בגדי ומעילי . פ"ז : °עין לצורו דלה . ובקש מנהו מחילה . על מעל הגולה : °פניתי שח דומם . ומי בלתי לי מקומם . ואשב משתומם : °צעקתי בצרתי . ולעת ערב בריתי . קמתי מתעניתי . פ"ז : °קורא בכפורך . ענהו ממדורך . סלחתי כדברך : °רציתי מהללך . ובל תאמר במשאלך . נפשך מה אעשה לך : °שעיתי מעניך . ולזמרי לשונך . הנה נשאתי פניך : °תופשי מצות איום . התבשרו בקול פדיום . חיים כולכם היום . פ"ז :

פזמן צ"ד חתום משה ל'

°מושכי עול עונים מסבול להו . שופכים בתחנונים נפשים רהו . הומים מיגונים מאד גבהו . איה ה' אלהי אליהו : °שדי הזנחת ברית איתנים . בוחן שכחת בנים אמונים . ובהם השלחת אשי חרונים . איה חסדיך הראשונים . אז נגהו . והיום כהו . איה אלהי : °הרחיב צרי פה ויתאמר . עד מתי תצפה קץ הנשמר . שכח חנות אל ואמר גמר . איה איפה פיך אשר תאמר . שת בשחק ופיהו ואמר . לא הוא . איה אלהי : °לעם זו פנית בחמלתך . ושמו כנית

כנית סגולתך • ואותו ענית בעברתך • איה קנאתך וגבורותיך • ומאשר קרהו .. עמים תמהו . איה אלהי :

פזמון צ"ה חתום גאת .

ממקדש הודך . וממשכן כבודך . תהי אזנך קשבת לתפלת עבדיך . יקדמו נא שרידיך . עמך וצאן ידך • רחמיך ה' וחסדיך • אם °גבה העון ויגדל הפשע • ולא נמצא בקרבי כי אם חמס ורשע • זכור נחתם בבריתך כבן תשעים ותשע • ועם שבי פשע . יתאפקו שרידיך • יקדמו : אם °אשמת נעורי שכבתני למעצבת • והשיקה בלבבי להבת שלהבת • זכור לי זכות מחצבת . וצדקת המקבת • הופיעה ממרום להעניק למרודיך . יקדמו : אם °תעינו בארחות ונעקש מסלולים . וניב סלף בחכנו ויד תרע מפעלים . זכור ברית נעקד לעולים . ותם יושב אהלים • ובם תצוה במפגיע על קרואי מועדיך • יקדמו :

פזמון צ"ו חתום משה ז'

כל מעשה ה' מאד נורא הוא • נעלם ומפעלו יודיעהו . ולשון נפלאותיו היא תעידהו • כל פעל ה' למענהו : °מה תקוה וסבר • לשוכן תבל . יעוף בלי אבר . וישוב הבל • כל ימותיו שבר • ולילו אבל • היצדק מי בקבר • כרקב יבל . ואם יטהר גבר • מעושהו . כל : °שנות אדם חלומים • ומות פותר • שוכן בית שלומים • וקצו חותר . בפנים נכלמים • ולב יבתר . בא לדרוש רחמים . ולו יעתר • ובחסדו כתמים . יכבם בנתר . יום איש יסתר . מרעהו . כל : °הבן מחפיר ומביש . ישא פניו . ואיך אמריו יגיש . לפני אדוניו • וחטאו לא ימיש • מעל פניו . ואם ילך כמחריש . יצף רעיוניו . כי על דרכי איש • שם עינהו . כל : זע מחטאתו . יכפר עוניו . צמא טל סליחתו . ירוו צמאוניו • ואל בית תפלתו . ינהג בניו . וכפר אדמתו • לעין כל ועיניו • והראני אותו ואת נוהו :

פזמון צ"ז חתום אברהם

ארחותיך למדני . עמך תמים עד אהיה . ובשפלותי עודדני • ה' ממית ומחיה : °אכבד כבודה בת תבונה . בידי לפקדון נתונה . ובדרכי דרך אמונה . לא אמות כי אחיה . אורחותיך : °בעבור ראש חכמה נקרא • ובידך יה הגבורה • יצרתנו חסד ונברא • אמרנו בצלו נחיה . אורחותיך : °רבו פשעינו לכותבם • למאור פניו הציבם . שברנו על מי כי בם • אנחנו נמקים . איך נחיה • אורחותיך : °הולך בתומו מפעלו • לא לאל כי לא יועילו . ואם יצדק מה יתן לו • הוא את נפשו יחיה . אורחותיך : °מעין אני הכל בידי . ואפס אין עומד בסודי . ואין אלהים עמדי . אני אמית ואחיה :

לידך

פזמון צ״ח חתום יצחק

לידך בני עולם. מצפים בעד אכלם • לתת. ואתה מחיה את כולם. °יום יום לך תולין לבב ועינים • לפתוח אוצר בר ולחם ומים. אוצרך הטוב את השמים. לידך: °צפון טובך למלאות בטנם ינצורו. וחוק חריש וקציר ימותם ישמורו. עיני כל אליך ישברו. לידך: °חי אתה פעלתו. בתוך עולם סגרתו. כשכיר ימי שנתו. לעשות את מלאכתו • עליך לתת את אכלם בעתו. לידך: °קוים מי תנובות פרי גרש ירחי. בידך מפתחותם להפרות בם צמחי • פותח את ידך ומשביע לכל חי:

פזמון צ״ט חתום משה

חרדים לבית תפלתם. להתודות עונותם • ולספר קורותם • וכל המוצאות אותם. אולי צור ישועתם • יקרה לקראתם. להציל ממות נפשם ולחיותם: °מה נאמר ונגפים • אנחנו ממעשינו • ועל פנינו צעיפים, מהביט לעושנו. כי אנחנו כאלפים • והעולם אבוסנו. וכמו תנים שואפים. אל רוח משושנו • וחשנו היום כפופים. אל בית אל מנוסנו. ורגלינו מרוצתם • אליו בעת צרתם. להציל: °שכחי אלהים איה. זהבם וחלי עדיהם • היש בהם אשר יחיה • היועילו חמודיהם. סכלו מגו אריה. דבש ירדו על ידיהם. ולא זכרו אחריתם • לזאת נשאו כלימתם. להציל: °התעשת האלהים. התעשת והופיע • והרב מאלף לרוהים • מיום דין והרגיע. לעם אחריך נוהים. ואין בהם מפגיע. הצדיק ילך יהים. אם נגדך הרשיע. ובשר נא כי רציתם. ונשאת חטאתם • להציל:

תוכחה חתום שלמה הקטן ברבי יהודה

°שוכני בתי חומר • למה תשאו עין. ומותר האדם מן הבהמה אין: לנו יש לדעת. כי אנחנו תולעת. לגבי חומר גבנו • ואיך יגבה לבנו: °מה יתרון לגבר. ואחריתו לקבר וזה יהיה לו חלף • לו חי שנים אלף. פ״ז: °הלא אם ילך מרי. יבולע בחמת קרי. וישרף בלהב • ולא יועיל הזהב: °האדם הנכאה. פקח עיניך וראה • מאין בואך. ואנה מוצאך: °קצך עני ואביון. נמשל לקיקיון • שבן לילה היה • ועד בקר לא חיה. פ״ז: °טוב אשר לא נוצרת • ועמל לא קצרת. ואיכה גדולות תבקש. ואתה בתוך המוקש: °נופל את מרחם. ותפשע על פת לחם. ואם יתמהמה רגע. אזי תמצא כל נגע: °בשרך כאור זרוח. בעוד יש בו הרוח. ועת תצא הנפש, נשאר טיט ורפש. פ״ז: °ראה כי אין בידך. מאומה מכבודך • לזרים חילך יוקם. ואתה תלך ריקם: °בכל זאת לא חשבת • לתאוה הקשבת • ואם (לא) תיטיב ראשיתה • מה תעשה באחריתה. פ״ז: °יהירים התקוששו. וזכרו והתאוששו שאו לבב אל כפים • אל אל בשמים: הה על חטאותינו • ואוי על נפשותינו. כי רוח רעינו • וגם

כצאן תעינו : °ומה נבקש ומה נדרוש . ועונות עברו ראש . מאד רבו עונינו . ואיך נשא פנינו : °דלת עסך משחת . מושל רום ותחת . ואם הקשינו עורף . חסדך אל תרף : °הפק חמלתך . לעם דופקי דלתיך .
כי אתה אדונינו . ועליך עינינו . פ"ז :

פזמון ק' מאת משה חזק

°מתי רוחות עצובות . ואישים עגומים . °שוחרים בתשואות . לצור עולמים . °הברו לבבות . מכיג אשמים . ואל שדי יתן לכם רחמים : °חפשו מצפונים . באדי דעה . והעלו ברעיונים . יום הנביעה . כבו איש חרונים . למצוא תשועה . במי תחנונים . ונזלי דמעה . ובמאזני תמימים . תהיו תמים . ואל שדי : °זרמי דם בכות . לחטאי יזבון . ומנוער חובות . לב יכאיבון . ועודם במשובות . בשיבה ינובון , נא למקוה אבות . בנים ישובון . ולבית עולמים . כמי עלומים . אל שדי : °קנא לבן פורד . ונכנע פלאות . מכל צד חרד . לחרדה ולאות . כי ביוצרו מרד . ושכן פאות . מפוזר ומפורד . בין העמים .
ואל שדי : שומע תפלה ונומר כל ענין הסליחה :

תפלת נעילה

אשרי . [ובא לציון] וקדיש עד לנעילה . ואומר סליח נטור בקול רם כדי להזכיר לקהל במקום כתבנו חתמנו . מה") אנו מה חיינו :
ושוהה לתפלה ואומר . אבות וגבורות . עד מחיה המתים :

חתום אברהם חזק
ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה אלהינו:

°אמת בספרך בראת עולמך . °בהם תכתוב ותחתום בחותמך . °רצה פליטיך שוקדי אולמך . °היום בארבע תפלות לרוממך . °מקים ישעך ומועד נהומיך . °חסדיך (ה') ייחלו כי הסליחה עמך . °זעקתם תעלה לשמי מרומך . °קדוש בהקדישם במשרתי שמך :

ואומר כתר . כבודו . ממקומו . אחד וגו' . עד ה' אלהיכם אמת : אתה קדוש . לדור ודור . ובכן . ובכן . ובכן . ותמלוך . קדוש אתה . אתה בחרתנו . מחול לעונותינו . כשחטאו . דניאל . ולירושלים . אל תעש . תבא לפניך . אבל חטאנו . אשמנו . אבל חטאנו . לעינינו עשקו . אבל חטאנו . מה נאמר . מה אנו*) . אדיר נאור . יעלה ויבא . קדשנו . רצה . ומודים . ותחום . לחיים . ברכת כהנים . שים שלום . ואתם הדבקים . היום תאמצנו . היום תחתמנו . לחיים . נזכר נחתם . ואומר קדיש תלת :

מנן לרבי אברהם בן עזרא זצ"ל

°אשל צדק היום בארבעת . תפלות יעתר אל אלוה וירצהו . נדבת אביו תהי בו פוגעת . וחסדו יסובבהו יבוננהו יצרנהו . יחתם בספר בטבעת . ימין אל ויבשרהו . כי חתום הוא . אור פניו ישא עליו בגעת . עת ערב . ועל מי לא יקום אורהו : °בו צדקתו תענה ורעת . שמנו תסור כי ה' מחסהו . רחמיו רבים ולמה יהיה נבעת .
מחטא

*) עי' בק"ל בסדר תפלה שמסח ר"ע סוף כוונה שבקנו לנסתחיל אלה נתן יד כו' .

מחטא לנגדם כי קטון הוא: °היפקוד על בני רמה ותולעת. ומי יוכל לעמוד וחשב עם קונהו: °מי על מרומים צדקתו מודעת. ותחת כל השמים ישרהו. ביד כל אדם יחתום לדעת. כל אנשי מעשהו:

ככתוב ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו: ונא' ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו: ונא' פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים: ונאמר אתה הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב:

פזמון ק"א חתום יהודה קטן

°ידידיך מאמש חין ותפלה סדרו. ולסליחת חטאתם ממך נפשם מסרו. ענה אותם ברחמיך אשר מעולם גברו. תזכו לשנים רבות תענו ותעתרו: °המפליא מפעליו. צור ישראל קדושו. תן לשכיר כמפעליו. לוא ירים את ראשו. שכר כפור כי אליו. הוא נושא את נפשו. סלח ליריאים נדברו. כיום אשר שברו. תזכו: °ודל בא להודית ממהר. על סכלו אשר סכל. אל טובך יהי נוהר. על משתה ועל מאכל. ובא השמש וטהר. ואחר יאכל. ותשליך עונות גברו. בעינות תהום ויסברו. תזכו: °דלנו מחטאה. יושב בשמים. כבוא השמש קראה. לבאי באש ובמים. לשנה הבאה בירושלים. וזרים בכם גערו. מארץ ינערו. תזכו: °העתר נא ורצה. לקרוא לעמוסיך. לך אבול ושתה בדיצה. לחמך ועסיסך. כי כבר רצה. אלהים מעשיך. ראה חיים אשר שפרו. ומרוב לא יספרו. תזכו: °קרא °טוב °נא לדל מועד. אשורו מצהרים. צאת מחטאים רועד. ומרוע כפים. כבוא השמש מועד. צאתך ממצרים. חדה כי אותך אשרו. דברים לפניך כשרו. תזכו:

שומע תפלה. אלהינו שבשמים חתמנו בספר חיים טובים: אשב"ש חתמנו בספר מזונות ופרנסה. אשב"ש חתמנו למחילה ולסליחה ולכפרה. אשב"ש עשה עמנו אות לטובה וגו'. ויעבור. קדיש תלת. תענו ותעתרו:

תפלת ערבית כמו בחול. אתה חוננתנו. וקדיש תלת. ומבדיל על הכוס. ואם היה במוצאי שבת אומר סדר קדושה. וקדיש תלת:

תם ונשלם חלק שני

בעזרת אל אחד ואין שני.

הערות ותקונים
מאתי אברהם יעבץ

דף ג׳, ד״ה ולאחר כו׳ שתי שעות. משמע דעת הסר״ע לפרש דברי ר׳ יהושע עד תחלת שלש שעות. דהיינו סוף שתי שעות ביום, והקורא מכאן ואילך, היינו מתחלת שעה שלישית ואילך, לא הפסיד הברכות. והנה מצאנו סעד לדבריו מדאמר (ברכות דף ג׳ ע״ב) שית דליליא ותרתי דיממא הא תרתי משמרות ע״ש. וכן הוא דעת הרא״מ ורבינו שמחה בהגה״ה מיימונית ה׳ ק״ש פ״א, אלא דשם דחה דבריהם, וגם פסקינן להלכה זמן ק״ש עד סוף שלש שעות:

דף ד׳ ע״ב שורה שניה. נ״ל והכי אמר רב נחשון ריש מתיבתא כריעות שכורעין וכו׳, הכל דבור אחד. וכן הוא בטור סי׳ נ״ו ובס׳ אורחות חיים:

שם והללו חמש כריעות כנגד ד׳ שמות וכו׳. מה שהגיה המעתיק מסברא דנפשיה, מצאתי מפורש בטור שם. ועיין מהרל״ח במקומו שהתעורר על מנין החמשה שמות בפסוק הזה. אלא שנפל גם שם ט״ס, וצ״ל ג״פ שמי וה׳ צבאות הרי ה׳. עיי״ש. אמנם בספר ארחות חיים הגירסא ד׳ כריעות כנגד ד׳ שמות שבפסוק. ולפ״ז לא חשיב צבאות מפני שאינו אלא כנוי, וכטעם הרל״ח:

דף ט״ו, ד״ה וכשמבקש. כמוזל בנט״י לא אמרן אלא דזימנין מצי וזמנין לא מצי ולא מצי אבל מצי ולא מצי לית לן בה. לפנינו הגירסא בשבת דף כ״ב ב׳ לא אמרן דלא משא כלל אבל וכו׳, וכן פירש״י בסוטה דף ד׳ ב׳ ד״ה המזלזל וז״ל שאוכל תמיד בלי נטילת ידים עכ״ל והנה לגירסת הסדר״ע תתורץ בפשיטות קושית התו׳ בסוטה שם, דבשבת מיירי דזמנין משא וזמנין לא משא ע״כ עונשו דבא לידי עניות. והכיא דסוטה בשאוכל תמיד בלי נט״י חמור עונשו ונעקר מן העולם:

דף ט״ו ע״ב ומאן דעאיל אאינשי דרכיך רפתא וכו׳ ותו מפרשינן לה למלתא וכו׳. הלשון מגומגם קצת, ונראה לפרש כוונת הספר כך. הא דשקלי וטרי רב זביד ור״פ איגו כ״א בבא ומצא כשהם מברכים בפחות מעשרה, אם עונה אחריהם ברוך בלא שם. אבל אם כמברכים מעשרה ולמעלה שאומרים נברך אלהינו, עונה גם הוא ברוך אלהינו, וזו היא דעת בה״ג הובא בתוס׳ ברכות דף מ״ב ב׳ ובש״ע סי׳ קצ״ח. ולפי זה מה שכתב ותו מפרשינן לה למלתא וכו׳ חוזר אלמעלה, כלומר זה שאמרנו הוא רק על אינש מעלמא [נ״ל דעאל] גבי דקא מברכין בסמ״ז א׳ בג׳ אינון עד פחות חד מעשרה. [אבל] אי אשכח למאן דמברך נברך לאלהינו וכו׳ וכמו שכתבנו. אלא שנפל עוד טעות בספר וצ״ל רב זביד אמר ברוך הוא ומבורך, וכן בגמרא שם לא נזכר ה׳ כלל, ובהלכות הרמב״ם העתיק בפירוש ברוך הוא ומבורך. והיכי תמצא יזכיר האינש מעלמא השם במקום שהמברכים עצמם כשהם פחות מי׳ אינם מזכירים:

דף י״ח ע״א ד״ה ומאן דמספקא ליה וכו׳ עד והלכתא הדר. לכאורה קשה שאינו פוסק כ״א על תפלה ק״ש ואמת ויציב. פשו לן עדיין ברהמ״ז וברכת שבעת המינים: **אולי** חסר הוא והלכתא הדר אכולהו, ופשט ליה ברכת המזון וברכת שבעת המינים [שלדעתו גם הוא דאורייתא] מהסיא שמעתתא שחוזר לברך מספק:

דף כ׳ ע״ב בתחנה נגרו דמעי, **חמרמר וחמר לבבי** וכו׳, נראה שצ״ל **חמרמר וסמר**, שה״כ סמר מפחדך בשרי:

דף ל״א ע״א נוסחת הגאון אתה הבדלת כמו שהביאה הרמב״ם ז״ל, אלא מן מלת השם הנוסחות שונות. ועיי׳ בארחות חיים. וכבר נשאו ונתנו הרבה בברכה זו הרש״ל והלבוש והפ״ז. והיה נראה נכון לפי נוסחתנו שאנו אומרים אתה חוננתנו לבלי לאמר כלל אתה חונן, כי הוא כפל לשון ב״פ. אלא שכבר המנהג פשוט לאמר גם אתה חונן גם אתה חוננתנו, עיי׳ שו״ע או״ח סי׳ רצ״ד בט״ז שם בשם הב״ח ז״ל טעם הכפל, ולפע״ד אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה מוסב על כל בני אדם בכלל נכרי כישראל, באשר כולם יש לכם חלק בבינת אנוש ועל כולם הופיע אדון כל הבריות בהדר גאונו ויפח באפם נשמת רוח מבינתו וימלאם דעה והשכל, אלא שבמוצאי ש״ק הוסיפו המיסדים השלמים לכבת הסבדלות שאנו מזכירין בברכה זו, להזכיר גם זה ההבדל שחנן אותנו מדע תורתו וילמדנו לעשות חוקי רצונו, ואיידי דבעי למימר בין ישראל לעמים הזכיר גם את זאת:

דף ל"א ב', ומביאין לו כוס והדסה של אור ומברך וכו' עד ויהי לי לישועה. כל הענין הזה הובא בטור סי' רצ"ע, ומה שלא הזכיר כאן ברכת הבשמים, אולי מפני שאין צריך לחזור אחריהם. ויכול להיות שנשמט ע"י המעתיקים: ושר של שכחה יש קוראים אותו פוהה וי"א פורה בעי"ת מכרר מהר. וגימטריא של מיכאל מאה ואחד. ולפיהם לזה כיון בעל המאמר אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למי ששונה פרקו מאה ואחד, והרב מהר"ל קוריאל מצא בס' השמות כ"י לרמ"ז ז"ל פורה הוא שר של שכחה והוא וכו', ומשביעים אותו בשם ארמימס רמיאס מימס [אולי צ"ל גם ימס] מס ס', והוא שם אדם בליעל הולך ומהמעט. וז"ש פורה דרכתי לבדי גי' הבדלה משם מהרח"ו עכ"ל. ובסידורים שלנו מצאתי ארמימס וכו' בהמ"ק. וכתב הגאון יעבץ בב' עמודי שמים שלו בשבעות אין אנו נוהגין לומר כלל שומר נפשו ירחק מהם עכ"ל, ובלי ספק נתוסף גם לבדר"ע בזמן מאוחר:

דף ל"ב א', וכן שמענו מרבותינו שמצוה לעשות כך, כלומר שיירי מצוה מעכבין את הפורענות. האי כלומר אינו מובן כלל וכן בטור שם אינו, וצ"ל לפי ששיירי מצוה מעכבין וכו':

שם ע"ב. ומי שצריך לעשות מלאכה במוצאי שבת וכו'. כל זה מובא בטור שם, ועיין ב"י:

דף ל"ג ע"א. עיי' בהג"ה שם. ולי נראה כי מתחלה התקינו התפלה הזאת יהי רצון גם מי שעשה נסים לאמרה בר"ח עצמו, ולהכריז בעבור שהיום הוקבע החודש. כמו שהיה המנהג בזמן שקדשו עפ"י הראיה שהיו אומרים ברכה על הכוס, ועוד ברכו ברכה אחרת, בה בודו לה' חסדו אשר מלא רוח חכמה ותבונה בלב חכמים והודיעם בינה לעתים, לקבוע חדשים ומועדים, אח"כ התפללו על הקומת ירושלים, והגלות אליהו, וביאת המשיח, על קיום תלמידי חכמים, ועל רבוי בשורות טובות וכו', ועל כל דבר ודבר ענו הקהל אמן. אח"כ הכריזו מקודש החודש מקודש. בר"ח וכו'. כמו שהובאו הכל במס' סופרים פרק י"ט. והנה יודה כל חכם לב כי נוסח היה"ר שהובא כאן כולל ממש עניני התפלות הנ"ל בשנוי לשון. וכן נראה לאמרו בר"ח עצמו כמו שאמרו בזמניהם **מקודש החודש מקודש**, בר"ח. ובלי כל ספק העבירו גם הם שם החודש, אלא שבכל סידורי ספרד מצא היה"ר בשבת שלפני ר"ח שמכריזין בו החודש וכן הוא בהבודרה"ס, ולא ידעתי מאין יצא המנהג להכריז החודש בשבת שלפניו. אולי מפני הטלטול והגלות לא הי' להם בזמן מן הזמנים בתי כניסיות קבועים להתפלל בהם בעבור כל ימי השבוע תקנו להכריז החודש בשבת שלפניו, עכ"פ מה שהומריה במנהג הבכנו היהי רצון הללו ביום ב' וה', אין לו מקום כלל. אבל בא ע"י גלגול מר"ח רק בהרוז האהרון אחינו ב"י נוסף אח"כ, וכן בהבודרה"ס אינו מזכירו. והגבר עוד לאשר קרא איזה חזן הכנסת הלשון שכתוב כאן מקדש וגולל הספר ואומר יהי רצון וכו', הנהיג לאמרם אחר קריאת התורה בב' וה' מבלי שים לב שאינו ענין רק בראשי חדשים. והתימה עוד, שאנחנו אין אומרין (תחת אשר בראשונה יסדו לאמרו דווקא בר"ח וגם בשבתות) אותם ביום שאין בו תחנון. כיוצא בהם מצינו נוסחות תפלות ברכה ופיוטים שנעתקו ממקום למקום, וכל רואיהם לא יכירום. בלי דעת מה ראשיתם ותכליתם. ולרוב ישארו הדברים כתומים:

שם, מי שעשה נסים וכו' וישיב בנים לגבולם. הוא יעשה וכו' לנו ולכל ישראל. בסימן טוב יהא לנו ר"ח פלוני. הקב"ה יחדשהו וכו', כנ"ל, וכן הוא בהבודרה"ס:

דף ל"ד א', הזכרנו לפניך מוסף שבת וכו', נוסח זה הובא בשירי ברכה מהגאון חיד"א בשם הסדרע"ג ואצלנו הנוסח נאמר במקום זה. זהו קרבן שבת וקרבן היום כאמור. אולם בשבת ור"ח נוהגים הרבה נבלי לאמרו. וכן אינו ברוב סי' מדויקים. והטעם מפני שבין מוסף שבת ור"ח המוכן זה אצל זה בתורה ע"כ אין להפסיק ביניהם, ודעת הרבה נבלי לאמרו כלל גם בשבת ויו"ט, עי' אבודרה"ס, וזה לשון התניא מה שכתוב בסידורים זה קרבן שבת וכו' מצאתי בשם רבינו שלמה ז"ל שאין ראוי לאמרו, לפי שדברי הספר הוא להודיע שכל זה שכתוב אינו קרבן יום אחד אלא קרבן יום פלוני וכו', ואלא כמו שסיים קרבן שבת יתחיל מיד קרבן המאורע ולא יפסיק ביניהם לפרש זה קרבן וכו' עכ"ל. ולי נראה להכריע ביניהם שמעיקרא לא הוקבע הנוסח זה קרבן וכו' לאמרו כ"א בשבת חוה"מ או בשבת ויו"ט האחרון של פסח דווקא, מפני שפסוקי קרבן המוסף מתחילין והקרבתם. ואם לא נפסיק בין קרבן מוסף שבת לשל פסח, משתמע שחוזר הכל גם והקרבתם על וביום השבת שקראנו בתחלה. ע"כ בטוב טעם התקינו שיהיו מפסיקים ביניהם ואומרים זה קרבן שבת, כלומר עד כאן, ומכאן ואילך קרבן המאורע כאמור והקרבתם. לא כן בשארי ימים טובים או בר"ח שחלין בשבת שאנו מזכירין בפסוקי מוסף יום המאורע. ומתחילין בר"ח ובראשי חדשים. בימים הראשונים ש"פ ובחודש הראשון. בשבועות וביום הבכורים. בסוכות ובחמשה עשר יום, וכן וביום השמיני עצרת וכו', וכן בר"ה וביום הכפורים. ואין שום מקום כלל למעות הנזכר אין צריך לכל

הבוחרים

בהוספה ההיא . ולדעה אך למותר הוא מבוכת המעתיקים והמדפיסים שלא ידעו עיקרו של דבר :

שם אא"א חדש עלינו וכו אא"א רצה וכו'. הן הוא גם נוסח התפלה של הרמב"ם ז"ל. ומה שיש לדבר בזה מענין הסליחות מעין החתימה סמוך לחתימה עיין בחקרי לב סי' ע"ג :

דף ל"ו א'. מוציאין שתי תורות וכו' . עי' בדף מ"ח ב' ובהערה שם, שהלשון שכתוב שם משמע שהוציאו בתחלה רק ספר אחד ושנגמרו הקריאה הראשונה חזרו והוציאו אחר למפטיר, אולם הלשון כאן מראה שאין הדבר מוכרע :

שם ע"ב. מה שכתוב ואם כבתה מותר להדליקה. הכוונה שאין צריך לעשות פתילות חדשות בכל לילה אבל מותר להדליק במה שנשאר מאתמול וכן עד כמה פעמים עד שיכלה וכו'. עיי' שו"ע או"ח סימן תרע"ג ס"ק ד' ובאה"ט וה"ש בשם רבינו גרשון בר' שלמה : שם והמנהג ימי חנוכה מותרים במלאכה אמר ר"ל כו' עד גלותו הנה, כצ"ל, והשאר ט"ס, כן נראה לפע"ד :

דף ל"ז. ולא אמרינן הקל דהא אמרינן ה' אלהינו. יש מקשים הלא נברך באמר ובברכת אבות וכן בברכת הטוב והמטיב דברכהמ"ז ג"כ אומרים הקל אחר ה' אלהינו. ונראה שאינו דומה כלל זה לזה, דהנה כל ברכה שפותחת בברוך יש לה שני חלקים, א' הזכרת ה' ומלכות, שהוא כעין משל המאמר, וב' ענין הדבר בעצמו שבשבילו נתיחדה הברכה, או גשות המאמר, ויש מקבע לרוך, והנבע קצר בכל אחד משני החלקים הללו. אבל ע"כ א"ל למה מזכיר בג' ברכות הנ"ל הקל אחר שכבר הזכיר ה' אלהינו, מפני שכן הוקבע להאריך בשבחי והודאי ה' המבורך, משא"כ בברכה שלפנינו שלא חשו חכמים להאריך בה בחלק הזכרת הודאי ה', למה יחזור לאמר הקל, אם לא שחזר של כדי את ריפנו שהוא גשות המאמר, וגם זה ודאי אך למותר כי די בשם שהזכיר ה' אלהינו. ולפי זה מאן דגריס בברכת הטוב והמטיב הקל שבכל יום וכו' אינו אלא טועה, דהא כבר הזכיר ה' וכל ההודאים והזכיר גם הקל מה פו למה לי, והדברים נכוחים למבין. עי' או"ח ק"פ בט"ז שם :

דף ל"ט ומברך וכו' לאכול מצה. כתוב באו"ח ח"נ וכתב רב עמרם ז"ל בסדורו שמברכין לאכול מצה ולאכול מרור בלמ"ד, וכ"נ דעת הרמב"ם ז"ל לפי הכלל שכתב בה' ברכות שכל מצוה שחובה עליו ונתכוון להוציא עצמו ולהוציא אחרים שמברך בלמ"ד לעשות, וכ"כ הראב"ד והרמב"ן והרא"ש והרשב"א ז"ל ע"כ"ל. והנה הרמב"ם ז"ל בה' חו"מ פסק לברך על אכילת מצה וע"א מרור, והנה הקשו עליו שהוא לכללו בהלכות ברכות פי"א, ע"ש בכ"מ. והגאון הק' יעקב בש' הנ"ל כתב נתרעו מפוש שהוא לשון המקרא על מצות ומרורים יאכלוהו וע"כ פסק לברך בעל. ובתחלה מה"ש דברים אלה אין להם שחר כלל, כי על שבכתוב חוזר על רפעל יאכלוהו, וממש במקום שם. ועוד שהברכה מוסב על ונונו, והמה רחוקים מאוד זה מזה כמובן :

דף ל"ט ע"א. ונאמר לפניו הללויה. הללויה הללו עבדי ה' עד אם הבנים שמחה הללויה. בצאת ישראל עד למעינו מים. ברוך אתה ה' וכו'. כצ"ל :

שם ע"ב. ומטבילין ידיהם. כל לשון הכתוב מן ומטבילין עד אגא נפשה בטהרה, הוא מגומגם. והכתובים מרחפים על פניו. מעורב מאלה והאלה גם יחד, ואי אפשר מרוכה על כאחד לא תמצאו לתקנו. כל קורא בספר יבור לו דרך הישרה לפניו, ואם יעלה בידו ישקל בשבלה נגלה אחריו :

ח"ב

דף נ"א ע"א יצא ועשה את אילו ואת איל העם וכו' ואת פר העולה ואת שבעת הכבשים התמימים כו'. כעין זה נמצא ג"כ בסדר העבודה במחזור שלנו במתחיל אמיץ כח. ועיין בביאור קרי' מועד לבה"ל שכתב שהוא דלא כמאן, לפי נוסחתנו בגמרא, ע"ש שבדבריו יתורצו גם הדברים שכאן, ומביאים שם, אך כל זה אינו שוה לי להיות השיטה שלא אליבא דהלכתא :

אמר המדפיס

כבוד הגבירים רמי המעלה , ר' זוסמאן ובנו ר' אברהם נ"י לבית יעב"ץ . מסרו לידי את סדר רב עמרם בכתב יד עתיק , להופיע סדרו בדפוס שלי , וכן שמתי עין השגחתי עליו להגיהו מחמת הטעיות אשר נשתרבבו בו ע"י העתקות כתבי ידי הסופרים , ורבת עמלתי בו להגיה אותו שבעתים מזוקק עד יצא כנגה צדקו , ובכל זאת לא שלחתי יד בלשון הגאון נ"ע , אף במקום שהוא קשה ההבנה, כי ידוע שלשון הגאונים הקדמונים נבדל בתכונה וסדר , מאשר הוא בפי האחרונים , ואך העירונו במקומות כאלה את הקורא באיזה הערה , והמבין יבין לעמוד על הדברים העתיקים האלה ולהללם כראוי ונכון :

בהכ"י מהסדר הזה בחלק ראשון , נעתק מסדר התפלה רק אותם הדברים שהם בשינוי מנוסח ספרד גם מנוסח אשכנז , או אותם הדברים שנוסח ספרד משונה בהם מנוסח אשכנז , אבל אותם הדברים שישתוו בהם נוסח סדר ר"ע עם שני הנוסחאות יחד , לא נעתק בהכ"י , ורשם במלת וכו' , כי לא נדפס הסדור הזה להתפלל בו , רק להשאיר שם ושארית לנוסח הקדמון של הגר"ע ז"ל :

ומה שנוגע לחלק השני מהסדר הזה , הכולל שירי תפלה , תהלה , תחנה , בקשת רחמים , סליחה , וכפרה , וכדומה , כולם נעימים ומעוררים את לב הקורא ברגש קדש , טרחתי להסיר המעקשים והטעיות אשר נפלו בהעתקה כ"י , ויגעתי ומצאתי בכלם יסוד וסדר לתכונתם , אם על שם מחברם , או על סדר א"ב וכדומה , (ואך איזה מהם עוד נשארו סתומים לפני) :

והדפסנו הכל בלי נקוד , יען כי לא הדפסנום בכדי שיקובלו הפיוטים האלה למנהג איזה קהלה , לאמרם בצבור או ביחיד , ולשנות המנהג הנהוג בכל קהלה וקהלה , חלילה , ע"כ אמרנו אם לא להמון העם יודפסו אלה , הלא למביניים אין מהצורך לנקוד , ואמת הדבר כי כל הבקי בתנ"ך ומפרשיהם איננו צריך לא לנקוד ולא לפירוש , בכל מה שבא בסדר הזה בחלק השני , וכן בהפזמונים אשר באו בחלק הראשון , לשני ולחמישי :

השמות אשר נסמנו בהם הפיוטים האלה , לא חדשים המה , אבל נהוגים במחזורי ספרד וזולתם מהמנהגים , פזמון , מסתאגי"ב , רשות , מחרך , תוכחה , גמר , ודומיהם , וכבר דברו בהם המבקרים אנשי השם לבאר חק כל אחד מהם בפ"ע . ונמצא לפעמים אותיות פ"ז בסיום החרוז , ולפי הנראה הוא סימן לשנות ראש החרוז .

ואל הקורא אשים דברתי , בל ימהר בחפזה לאמר „ זה וזה משגה הוא , וכן צריך להיות „ כי הדברים עתיקים וכבוד קדמונינו הגאונים נ"ע חופף עליהם , ודברי הסדר הזה שגורים בפי הראשונים ז"ל , להסתייע בהם לענין דינא , והיו קדש :

ההערות אשר בגוף הסדור בשולי הדף , המה להמעתיק האחרון כבוד הרב ר' נחמן נתן קורוניל סי"ו , ואיזה מהם מאתי הח"מ , ואשר בסוף הסדר , שמם חתום עליהם :

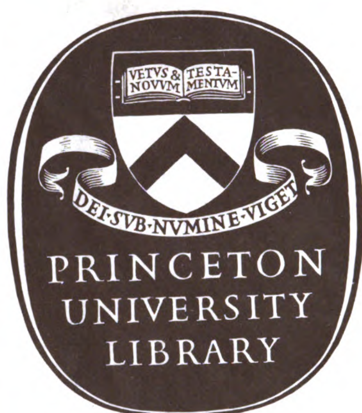
ווארשא בחדש הרביעי תרכ"ה לפ"ק

יצחק גאלדמאן

סדר ר"ע הזה, קנינו בכתב יד במחיר יקר, כי לא היה בנמצא רק ביד הרב הקדוש אבדק"ק חברון ת"ו, והדפסנו אותו על נייר יקר ובכל יופי, גם לא הדפסנו ממנו רק סך איזה מאות, ויעלה לנו כל ספר במחיר גבוה, לפי מרבית ההוצאות. ע"כ אל ידמה הקונה לשלם בעבורו מחיר הרגיל בעד כל הספרים הנדפסים לאלפים, ואשר כל הרוצה ידפיס אותם באין תשלומין בעד גוף הס' שמדפיסין ממנו. אך בכל זאת חלילה לנו להוקיר את מחירו מאד, וקצבנו המחיר בצדק ויושר לפי ערך ההוצאות.

דברי המו"ל

VETVS & NOVVM TESTA-MENTVM
DEI·SVB·NVMINE·VIGET
PRINCETON
UNIVERSITY
LIBRARY

32101 076420288